

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Η Ευρώπη επενδύει στις αγροτικές περιοχές

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΥΠΟ – ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ 2.4

Αναπροσαρμογή Ανάλυσης SWOT, με συμμόρφωση στις
υποδείξεις της εκ των προτέρων αξιολόγησης (ΕΧΑΝΤΕ)

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ (ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1) ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΒΙΩΣΙΜΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗΝ ΈΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΚΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
Ιερά Οδός 75, Βοτανικός
118 55 Αθήνα
Τηλ: 210 5294848
Fax: 210 5294767
e-mail: elke@aua.gr

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ - ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Ε.Π.Ε.
Αριστοτέλους 11-15,
7^{ος} όροφος, 10432 Αθήνα
Τηλ: 210 5201460
Fax: 210 5230064
e-mail: lkn@lkn.gr

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 1^{ου} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

1. ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΒΙΩΣΙΜΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗΝ ΈΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΙΤΣΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	7
1.1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	8
1.2. ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	11
1.3. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	14
1.4. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (‘ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ’ ΔΕΙΚΤΗΣ)	16
1.5. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΙΣ	17
1.6. ΤΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ.....	27
1.7. Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ.....	29
1.7.1. Δικαιώματα/Βασική και πράσινη ενίσχυση	31
1.7.1.1 Κατανομή αριθμού δικαιωμάτων.....	32
1.7.1.2 Συνολική αξία δικαιωμάτων/ύψος βασικής και πράσινης ενίσχυσης	35
1.7.1.3 Μοναδιαία αξία δικαιωμάτων- Εσωτερική σύγκλιση	37
1.7.2. Εναλλακτικά Σενάρια Εσωτερικής Σύγκλισης κατά τη Μεταβατική Περίοδο	41
1.7.2.A. Σενάριο Α	42
Περιγραφή σεναρίου Α:.....	42
Σενάριο Α: Διερεύνηση των επιπτώσεων ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους	42
Σενάριο Α: Εξέλιξη της κατανομής των ενισχύσεων στις επιμέρους κατηγορίες Τεχνικοοικονομικού Προσανατολισμού.	43
1.7.2.B1. Σενάριο Β1	44
Περιγραφή σεναρίου Β1:.....	44
Σενάριο Β1: Διερεύνηση των επιπτώσεων ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους.....	44
Σενάριο Β1: Εξέλιξη της κατανομής των ενισχύσεων στις επιμέρους κατηγορίες Τεχνικοοικονομικού Προσανατολισμού.	45
1.7.2.B2. Σενάριο Β2	46
Περιγραφή σεναρίου Β2:.....	46
Σενάριο Β2: Διερεύνηση των επιπτώσεων ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους.....	46
Σενάριο Β2: Εξέλιξη της κατανομής των ενισχύσεων στις επιμέρους κατηγορίες Τεχνικοοικονομικού Προσανατολισμού.	47
1.7.2.Γ. Σενάριο Γ.....	48
Περιγραφή σεναρίου Γ:	48
Σενάριο Γ: Διερεύνηση των επιπτώσεων ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους.....	48
Σενάριο Γ: Εξέλιξη της κατανομής των ενισχύσεων στις επιμέρους κατηγορίες Τεχνικοοικονομικού Προσανατολισμού.	49
1.7.3. Πρόσθετη ενίσχυση στους γεωργούς νεαρής ηλικίας	50
1.7.4. Προαιρετικές Συνδεδεμένες Ενισχύσεις	57
1.7.5. Ειδική ενίσχυση βάμβακος.....	69
1.7.6. Το καθεστώς για τους μικροκαλλιεργητές.....	75
1.7.7. Η Ανισοκατανομή των ενισχύσεων	81
1.8. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΜΕ ΦΥΣΙΚΟΥΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ	85
1.9. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	86

1.10.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ	94
1.11	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	98
1.12.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	104
	SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΕΣ1 «ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΒΙΩΣΙΜΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗΝ ΈΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΙΤΣΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»	118
	SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ	121
	ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ.....	123
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΙ ΧΩΡΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ ΤΗΣ ΤΗ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ	125
	Σενάριο Α	125
	Σενάριο Β1	131
	Σενάριο Β2	137
	Σενάριο Γ	143

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1: ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ (ΤΟΠ) ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ.....	9
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2: ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ.....	10
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3: ΤΟ ΓΟΕ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΗ ΜΕΣΗ ΑΜΟΙΒΗ ΣΤΗΝ ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (Η ΜΕΣΗ ΑΜΟΙΒΗ ΣΤΗΝ ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ = 100)	15
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4: Η ΚΑΘΑΡΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΑΝΑ ΜΑΕ, ΣΕ ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 2010 (AGRICULTURAL FACTOR INCOME/ANNUAL WORK UNIT).....	16
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5: ΟΙ ΤΟΠ ΜΕ ΧΑΜΗΛΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	22
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.6: ΟΙ ΤΟΠ ΜΕ ΜΕΣΑΙΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ.....	23
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.7: ΟΙ ΤΟΠ ΜΕ ΥΨΗΛΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ.....	24
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.8: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ, 2019	29
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.9: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΑΝΑ ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ (ΤΟΠ), 2019	30
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.10: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ/ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ (ΣΕ ΗΑ) ΚΑΤΑ ΤΟΠ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ, 2019	31
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.11: ΚΑΤΟΧΟΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΑΓΡΟΝΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	33
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.12: ΜΕΣΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ/ΜΕΣΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΕΚΤΑΣΗ (ΣΕ ΗΑ) ΑΝΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟΠ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ, 2019	34
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.13: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΞΙΑΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ/ΒΑΣΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ (ΣΕ €) ΚΑΤΑ ΤΟΠ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ, 2019	35
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.14: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΞΙΑΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ (ΒΑΣΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ) ΚΑΤΑ ΤΟΠ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ, 2019	36
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.15: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΜΕΣΗΣ ΑΞΙΑΣ ΜΟΝΑΔΙΑΙΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ (€/ΗΑ) ΤΗΣ ΑΓΡΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΡΟΤΡΑΙΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ, ΑΝΑ ΔΕΚΑΤΗΜΟΡΙΟ, 2019	38
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.16: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΜΕΣΗΣ ΑΞΙΑΣ ΜΟΝΑΔΙΑΙΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ (€/ΗΑ) ΤΗΣ ΑΓΡΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΛΕΝΑΡΩΔΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ, ΑΝΑ ΔΕΚΑΤΗΜΟΡΙΟ, 2019	38
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.17: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΜΕΣΗΣ ΑΞΙΑΣ ΜΟΝΑΔΙΑΙΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ (€/ΗΑ) ΤΗΣ ΑΓΡΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΣΚΟΤΟΠΩΝ, ΑΝΑ ΔΕΚΑΤΗΜΟΡΙΟ, 2019	39

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.18: ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΕΩΡΓΩΝ ΝΕΑΡΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ (<40 ΕΤΩΝ) ΤΗΣ ΤΟΠ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ, 2019	50
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.19: ΠΟΣΟΣΤΑ (%) ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ ΝΕΑΡΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ (<40 ΕΤΩΝ) ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ, ΤΗΣ ΤΟΠ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ, 2019	51
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.20: ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ ΝΕΑΡΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ (<40 ΕΤΩΝ) ΤΗΣ ΤΟΠ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ, 2019 (ΣΕ €).....	52
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.21: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΑΞΙΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ ΝΕΑΡΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ (<40 ΕΤΩΝ) ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ, ΤΗΣ ΤΟΠ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ, 2019	53
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.22: ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΞΙΑΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ ΝΕΑΡΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ (<40 ΕΤΩΝ) ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΠ (ΣΕ €), 2019	54
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.23 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΞΙΑΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΓΕΩΡΓΩΝ ΑΝΩ ΤΩΝ 40 ΕΤΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (ΣΕ €), 2019	55
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.24: ΥΨΟΣ ΠΡΟΣΘΕΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΓΕΩΡΓΩΝ ΝΕΑΡΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΠ (ΣΕ €), 2019	56
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.25: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠ (€)	59
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.26 (1.25. ΣΥΝΕΧΕΙΑ): ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠ (€)	64
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.27: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΒΑΜΒΑΚΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠ (ΣΕ €).....	71
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.28 (1.27 ΣΥΝΕΧΕΙΑ): ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΒΑΜΒΑΚΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠ (ΣΕ €)	73
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.29: ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΝΤΑΧΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΓΙΑ ΤΗΣ ΜΙΚΡΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΑΜΕΣΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 1.250 ΕΥΡΩ, ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ, 2019	76
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.30: ΜΕΣΗ ΗΛΙΚΙΑ ΑΡΧΗΓΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΜΕ ΑΜΕΣΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 1.250 ΕΥΡΩ, ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ, 2019	76
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.31: ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΝΤΑΧΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΓΙΑ ΤΗΣ ΜΙΚΡΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΑΜΕΣΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 1.250 ΕΥΡΩ, ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ, 2019	77
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.32: ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΝΤΑΧΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΓΙΑ ΤΗΣ ΜΙΚΡΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ, 2019	78
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.33: ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΜΕΣΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ/ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ (€) ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΠΟΥ ΕΝΤΑΧΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΓΙΑ ΤΗΣ ΜΙΚΡΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΕΣ, ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΜΕ ΑΜΕΣΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 1.250 € ΚΑΙ ΑΝΩ ΤΩΝ 250 €, ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΤΟΠ, 2019	79
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.34: ΣΥΝΟΛΟ ΑΜΕΣΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ (€) ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΠΟΥ ΕΝΤΑΧΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΓΙΑ ΤΗΣ ΜΙΚΡΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΕΣ, ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΜΕ ΑΜΕΣΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 1.250 € ΚΑΙ ΑΝΩ ΤΩΝ 250 €, ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΤΟΠ, 2019	80
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.35: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ GINI.....	82

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.36: ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ GINI ΜΕ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΒΑΜΒΑΚΟΣ (2019).....	83
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.37: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ (NUTS II), 2019	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.38: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ (NUTS III), 2019	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.39: Η ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ, ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ (ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. €).....	89
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.40: ΟΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΗΣ ΑΠΑ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ (ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. €)	90
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.41: ΤΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΝΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ, ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ (€).....	90
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.42: Η ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ	92
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.43: ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗΣ (CV) ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟ 20 ΕΤΩΝ, ΤΑ 10 ΠΙΟ ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΕΤΗ ΚΑΙ ΤΑ 10 ΕΤΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΑΥΤΑ	103

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.1: ΤΟ ΓΟΕ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΗ ΜΕΣΗ ΑΜΟΙΒΗ ΣΤΗΝ ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (Η ΜΕΣΗ ΑΜΟΙΒΗ ΣΤΗΝ ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ = 100).....	15
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2: Η ΚΑΘΑΡΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΑΝΑ ΜΑΕ, ΣΕ ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 2010 (AGRICULTURAL FACTOR INCOME/ANNUAL WORK UNIT).....	17
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.3: Η ΚΑΘΑΡΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΑΝΑ ΜΑΕ (FARM NET VALUE ADDED PER UNPAID ANNUAL WORK UNIT).....	19
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.4: ΓΟΕ (€/ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ) ΚΑΙ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ/ΓΟΕ (%), ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ, ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΕ (Μ.Ο. ΤΡΙΕΤΙΑΣ 2015-2017).....	20
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.5: ΔΙΑΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΓΟΕ (€/ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ), ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ, ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΕ (Μ.Ο. ΤΡΙΕΤΙΑΣ 2015-2017).....	21
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.6: ΤΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΗΣ ΤΑΞΕΙΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ	28
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.7: ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΒΑΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ, ΕΤΟΣ 2019 (ΠΟΣΑ ΣΕ €)	35
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.8: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ GINI	88
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.9: ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ GINI ΜΕ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΒΑΜΒΑΚΟΣ (2019Α)	83
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.10: ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ GINI ΜΕ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΒΑΜΒΑΚΟΣ (2019Β)	84
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.11: ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΓΟΕ (€/ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ) ΚΑΙ Η ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΞΙΣΩΤΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΣΤΟΝ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΟΡΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ, ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΜΕ ΦΥΣΙΚΟΥΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ (Η ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ) ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ (2012-2017) 85	
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.12: Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΣΤΗ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΤΥΠΙΚΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (2019) ...	91
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.13: ΤΟ ΜΕΣΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΟ 2019 (€)	92
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.14: ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ, ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΕΞΟΔΑ ΤΟΥ ΕΛΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2011-2019	99
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.15: ΔΕΙΚΤΕΣ ΖΗΜΙΩΝ ΓΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΝΑ ΕΤΟΣ (2011-2019)	100

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.16: ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΥΣ ΑΠΕΙΚΟΝΙΖΟΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ	100
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.17: ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΑΝΑ ΚΙΝΔΥΝΟ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 2011-2019	101
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.18: ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΩΝ ΠΟΣΟΣΤΟΥ > 2% ΑΝΑ ΝΟΜΟ (%) [2011-2019]	102

1. ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΒΙΩΣΙΜΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗΝ ΎΕΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Η SWOT Ανάλυση του Ειδικού Στόχου 1 της της ΚΑΠ δομείται με βάση της τιμές των κάτωθι δεικτών πλαισίου και την αξιοποίηση πρόσθετων πηγών πληροφόρησης με υλικό από στατιστικές βάσεις δεδομένων (π.χ. Eurostat, ΕΛΣΤΑΤ), το Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης, τομεακές μελέτες, συναφείς επιστημονικές εργασίες, κ.λπ.

Indicator	Source	Current CMEF indicator	Indicator Name
Agricultural income versus general economy	EUROSTAT	Impact indicator I.01	Agricultural entrepreneurial income
Evolution of agricultural income	EUROSTAT	Impact indicators I.01 & I.02	Agricultural entrepreneurial income Agricultural factor income
Evolution of agricultural income by sector	DG AGRI – FADN		
Evolution of agricultural income by farm size	DG AGRI – FADN		
Evolution of agricultural income in ANC areas	DG AGRI – FADN		

Δείκτες Πλαισίου <i>Context Indicator (PMEF)</i>	Δείκτες Επιπτώσεων <i>Impact Indicator</i>
C.25 Agricultural factor income (Καθαρή Προστιθέμενη Αξία)	I.2 Μείωση Εισοδηματικών Διαφορών: Εξέλιξη του Γεωργικού Εισοδήματος σε σύγκριση με τη γενική οικονομία
C.26 Agricultural entrepreneurial income (Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα)	I.3 Μείωση της μεταβλητότητας του Γεωργικού Εισοδήματος: Η εξέλιξη του Γεωργικού Εισοδήματος
FADN data: income by Type of farming, Economic size, region (NUTS1, ANC) (Στοιχεία του ΔΙΓΕΛΠ: Εισόδημα ανά ΤΟΠ, Οικονομικό Μέγεθος, Τύπο Περιοχής (Επίπεδο Χώρας, Περιοχές με Φυσικούς Περιορισμούς)	I.4 Υποστήριξη του βιώσιμου Γεωργικού Εισοδήματος: Η εξέλιξη του Γεωργικού Εισοδήματος ανά κλάδο (συγκριτικά με το μέσο Γεωργικό Εισόδημα) I.5 Συμβολή στη χωρική ισορροπία: Η εξέλιξη του Γεωργικού Εισοδήματος σε περιοχές με φυσικούς περιορισμούς (συγκριτικά με το μέσο Γεωργικό Εισόδημα)

Οι παραπάνω Δείκτες Επιπτώσεων (Impact Indicators) και Δείκτες Πλαισίου (Common Context Indicators), που χρησιμοποιούνται και σχολιάζονται στο κείμενο, είναι αυτοί που αναφέρονται στο παράρτημα Ι της προτεινόμενου Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου [COM (2018) 392 final], καθώς και στο κείμενο ‘*Analytical factsheet for Greece: Nine objectives for a future Common Agricultural Policy*’, European Commission, September 2019. Ειδικότερα, οι ‘Common Context Indicators’ προέρχονται από την πιο πρόσφατη επικαιροποίησή της: **CAP context indicators – 2018 update** (https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/cap-context-indicators-table_2018_en.pdf) (European Commission, 2019a). Οι δείκτες αυτοί υποδηλώνεται με την ένδειξη: CI x, όπου x ο αριθμός του αντίστοιχου Δείκτη. Της, έχουν χρησιμοποιηθεί πρόσθετοι Δείκτες Πλαισίου, καθώς και πρόσθετα επεξεργασμένα στατιστικά στοιχεία, όπου η χρησιμοποίησή της θεωρείται αναγκαία.

1.1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Μια από της πρόσθετες βάσεις στατιστικών στοιχείων που έχουν χρησιμοποιηθεί στην ανάλυση που ακολουθεί, προέρχονται από την πλέον πρόσφατη βάση δεδομένων (2019) των εκμεταλλεύσεων που έκαναν δήλωση για την λήψη βασικής ενίσχυσης στο Ο.Σ.Δ.Ε.

Για τη στρωματοποίηση των στοιχείων της βάσης δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν δύο κριτήρια: ο *Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός* (ΤΟΠ) και το *οικονομικό μέγεθος* της κάθε εκμετάλλευσης. Για την καταγραφή των παραγωγικών εξειδικεύσεων (Τεχνικοοικονομικοί Προσανατολισμοί) των εκμεταλλεύσεων που βρίσκονται στη βάση δεδομένων του ΟΣΔΕ 2019 χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία ταξινόμησης του ΔΙΓΕΛΠ-FADN-RICA. Οι εκμεταλλεύσεις, ταξινομούνται της 19 Τεχνικοοικονομικούς Προσανατολισμούς (ΤΟΠ) που παρουσιάζονται στον

πίνακα που ακολουθεί και αντιστοιχούν της αντιπροσωπευτικές παραγωγικές εξειδικεύσεις της ελληνικής γεωργίας. Οι παραγωγικές εξειδικεύσεις (Τεχνικοοικονομικοί Προσανατολισμοί) προσδιορίζονται με βάση το μέγεθος και το είδος των κλάδων που συνθέτουν την διάρθρωση παραγωγής της και σε συνδυασμό με το αντιστοιχούν ύψος της Τυπικής Αξίας Παραγωγής-Standard Output (S.O.), που υπολογίζεται ετησίως σε πανελλήνια κλίμακα από το ΔΙΓΕΛΠ-FADN-RICA και εκφράζεται σε ευρώ για κάθε κλάδο, ανά εκτάριο ή κεφαλή ζώου. Όταν το γινόμενο της Τυπικής Αξίας Παραγωγής, επί τα στρέμματα ή τον αριθμό κεφαλών της κλάδου παραγωγής αντιπροσωπεύει τουλάχιστον τα 2/3 της Συνολικής Τυπικής Αξίας της εκμετάλλευσης, τότε ο ΤΟΠ της εκμετάλλευσης χαρακτηρίζεται από τον συγκεκριμένο κλάδο (π.χ. βαμβάκι). Της, εάν δεν υπάρχει της μόνον κλάδος που να διαθέτει τα παραπάνω χαρακτηριστικά, αλλά ο συνδυασμός περισσότερων κλάδων, τότε η εκμετάλλευση εντάσσεται σε πιο σύνθετο Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό (π.χ. συνδυασμός εκτροφών). Ο χαρακτηρισμός της της παραγωγικής εξειδίκευσης γίνεται για κάθε εκμετάλλευση, κάθε χρόνο, ανάλογα με της εκτάσεις ανά καλλιέργεια και τον αριθμό ανά είδος ζώου που δηλώνονται στο αντίστοιχο ΟΣΔΕ. Τούτο σημαίνει ότι μια εκμετάλλευση μπορεί π.χ. να χαρακτηρίζεται ως ΤΟΠ βαμβάκι, αλλά δεν είναι απαραίτητο να καλλιεργεί μόνο βαμβάκι, αλλά και της καλλιέργειες, περιορισμένης της έκτασης.

Στο τέλος του τίτλου κάθε ΤΟΠ παρουσιάζονται οι αριθμοί των γενικών ή ειδικών τύπων εκμεταλλεύσεων (με βάση τη μεθοδολογία του ΔΙΓΕΛΠ-FADN-RICA) που αθροίζονται σ' αυτό.

Πίνακας 1.1: Τεχνικοοικονομικοί Προσανατολισμοί (ΤΟΠ) των Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων

1	Δημητριακά
2	Καπνός
3	Βαμβάκι
4	Ελαιοκομικά
5	Εσπεριδοειδή
6	Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής
7	Πρόβατα
8	Αίγες
9	Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια
10	Λοιπές αροτραίες
11	Κηπευτικά & Άνθη
12	Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες
13	Βοοειδή
14	Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)
15	Πολυκαλλιέργειες
16	Συνδυασμός Εκτροφών
17	Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή
18	Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών
19	Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες

Της, για το Οικονομικό Μέγεθος (σε ευρώ) των εκμεταλλεύσεων που βρίσκονται στη βάση δεδομένων του ΟΣΔΕ 2019, χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία υπολογισμού του ΔΙΓΕΛΠ-FADN-RICA. Το Οικονομικό Μέγεθος υπολογίζεται ως το άθροισμα των μερικών γινομένων που αφορούν της κλάδους παραγωγής, που διαθέτει η εκμετάλλευση και ειδικότερα του ύψους της Τυπικής Αξίας Παραγωγής (Standard Output) κάθε κλάδου (σε €/ εκτάριο ή κεφαλή ζώου) επί το μέγεθος κάθε κλάδου (σε εκτάρια ή κεφαλές ζώων).

Πίνακας 1.2: Κατηγορίες Οικονομικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων

Κατηγορίες	Όρια	Χαρακτηρισμός
I	Ως 2.000 €	πάρα πολύ μικρές
II	Από 2.000 ως 8.000 €	πολύ μικρές
III	Από 8.000 ως 25.000 €	μικρές
IV	Από 25.000 ως 50.000 €	μεσαίες
V	Από 50.000 ως 100.000 €	μεγάλες
VI	Από 100.000 ως 500.000 €	πολύ μεγάλες
VII	Από 500.000 και πάνω	πάρα πολύ μεγάλες

Σημειώνεται της ότι βασικά διαρθρωτικά μεγέθη της ελληνικής γεωργίας (αριθμός εκμεταλλεύσεων, ζωικό κεφάλαιο, κ.ά.) παρουσιάζονται και σχολιάζονται στον Ειδικό Στόχο 2.

Επιπλέον, διευκρινίζεται ότι ο Ανάδοχος θεωρεί ως στοιχεία του 'εξωτερικού' περιβάλλοντος για έναν Ειδικό Στόχο (ΕΣ) τα ακόλουθα:

α. Την ΚΑΠ, καθώς αυτή είναι μία Κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική που αποφασίζεται από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ στα οποία συμμετέχουν όλα τα Κράτη Μέλη (ΚΜ), της η διαμόρφωση της συγκεκριμένης πολιτικής θα επηρεάσει με διαφορετικό τρόπο τον αγροτικό τομέα κάθε ΚΜ π.χ. μια αλλαγή στο καθεστώς των συνδεδεμένων ενισχύσεων θα επηρεάσει άμεσα τα εισοδήματα και το παραγωγικό σχέδιο της χώρας.

Β. Παρομοίως, την Πράσινη Συμφωνία (Green Deal) και συγκεκριμένα της στρατηγικές «Από το αγρόκτημα στο Πιάτο» (F2F) και για την Βιοποικιλότητα.

Γ. Διάφορες εθνικές πολιτικές οι οποίες μπορεί να επηρεάζουν τη γεωργία αλλά διαμορφώνονται από θεσμικούς φορείς πέραν του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΥΠΑΑΤ), της π.χ. η πολιτική για το κληρονομικό δίκαιο που αφορά και την αγροτική γη, η οικονομική πολιτική που διαμορφώνει τα επιτόκια δανεισμού, κ.ά.

δ. Το σύνολο των πολιτικών οι οποίες πρόκειται να εφαρμοστούν στο μέλλον και γι' αυτό τον λόγο αντιμετωπίζονται ως Απειλές ή Ευκαιρίες. Εξυπακούεται ότι οι πολιτικές που έχουν εφαρμοσθεί μέχρι τώρα και επηρεάζουν άμεσα έναν ΕΣ, θεωρούνται ως στοιχεία του εσωτερικού του περιβάλλοντος.

Ε. Διευκρινίζεται της ότι, όταν μία πολιτική αφορά περισσότερους από έναν ΕΣ, για κάποιον στόχο μπορεί να αποτελεί εσωτερικό περιβάλλον αλλά για κάποιον άλλο, εξωτερικό, π.χ. η

πολιτική για την κλιματική αλλαγή αποτελεί εσωτερικό περιβάλλον για τον ΕΣ4 αλλά εξωτερικό περιβάλλον για τον ΕΣ1.

Όσον αφορά της εκτιμώμενες επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 σε διάφορους ΕΣ είναι σημαντικό να τονιστεί ότι κάτι τέτοιο, σε αυτή την φάση, θα ήταν τελείως αυθαίρετο και μεροληπτικό, αφού δεν υπάρχουν επίσημα δεδομένα που να τεκμηριώνουν κάποια πρώτα συμπεράσματα. Άλλωστε, η συγκεκριμένη ανάλυση αναφέρεται σε χρονικό διάστημα πριν το ξέσπασμα της πανδημίας και ο Ανάδοχος έχει χρησιμοποιήσει τα πιο πρόσφατα επίσημα δεδομένα για κάθε ΕΣ, που φτάνουν μέχρι και το έτος 2019, πριν δηλαδή το ξέσπασμα της πανδημίας.

Τέλος, όπου υπάρχει κάποιο στοιχείο της ανάλυσης ΠΑΕΑ (SWOT) που αναπτύσσεται σε κάποιον συγκεκριμένο ΕΣ αλλά αντιμετωπίζεται και σε της ΕΣ, τότε θα υπάρχει παραπομπή στον ΕΣ που έχει αναπτυχθεί πλήρως, ώστε να αποφεύγονται περιττές επαναλήψεις π.χ. το AKIS αναπτύσσεται στον εγκάρσιο στόχο (ΕΣ10), αλλά η λειτουργία του αναμένεται να επηρεάσει και την συνολική παραγωγικότητα του τομέα (ΕΣ2) ή την ορθή εφαρμογή κάποιων περιβαλλοντικών προτύπων (ΕΣ5). Της ΕΣ2 και ΕΣ5 θα γίνει παραπομπή, για το θέμα αυτό, στον ΕΣ10.

1.2. ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Της σημαντικός αριθμός παραγόντων επιδρούν στη διαμόρφωση του ευρύτερου **εξωτερικού περιβάλλοντος** εντός του οποίου καλείται να λειτουργήσει ο Ειδικός Στόχος 1.

Οι σημαντικότεροι από της παράγοντες της είναι:

- Οι αποφάσεις για το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο της περιόδου 2021-2027, που εξασφαλίζουν για την Ελλάδα 19,358 δις. Ευρώ για την ΚΑΠ. Οι πόροι αυτοί θα κατανέμονται χωριστά στη Μεταβατική Περίοδο 2021-2022 και στην Προγραμματική Περίοδο 2023-2027, θα διέπονται μάλιστα από διαφορετικούς κανονισμούς, τον τρέχοντα για τη Μεταβατική Περίοδο (της της προσαρμόστηκε με της «συμβιβαστικές μεταβατικές διατάξεις» της Ε.Ε. στα τέλη του 2020) και τον νέο κανονισμό μετά το 2023. Της πόρους της θα προστεθούν από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ): (i) 365,4 εκατ. ευρώ, με αναφορά στη διετία 2021-2022, που θα ενσωματωθούν της πόρους του ΠΑΑ και (ii) πόροι για τον αγροτικό τομέα, με βάση της προτάσεις της ελληνικής κυβέρνησης, με χρονοδιάγραμμα συμβασιοποιήσεων μέχρι το 2023 και πληρωμών μέχρι το 2026. Το σχετικό κανονιστικό πλαίσιο δεν είναι ακόμα γνωστό και, σύμφωνα με τα ανακοινωθέντα, την ευθύνη της διαχείρισης θα την έχει το Υπουργείο Οικονομικών και όχι το ΥΠΑΑΤ.
- Η στρατηγική της ΕΕ στο πλαίσιο της *‘Πράσινης Συμφωνίας’ (Green Deal)* «Από το αγρόκτημα στο πιάτο»: *σχεδιασμός της δίκαιου, υγιεινού και φιλικού της το περιβάλλον συστήματος τροφίμων* (European Commission, 2019b) στο πλαίσιο του οποίου προβλέπεται, μεταξύ άλλων, σημαντική μείωση της χρήσης και των κινδύνων των χημικών φυτοφαρμάκων, καθώς και της χρήσης λιπασμάτων και αντιβιοτικών, αύξηση των εκτάσεων βιολογικών καλλιεργειών, τόνωση της βιώσιμης κατανάλωσης τροφίμων και προώθηση υγιεινών τροφίμων για όλους, που θα είναι οικονομικά προσιτά. Τα εισαγόμενα τρόφιμα που δεν συμμορφώνονται με τα σχετικά περιβαλλοντικά πρότυπα της

ΕΕ δεν θα επιτρέπονται της αγορές της ΕΕ. Η εφαρμογή της ενλόγω στρατηγικής θα έχει αναμφίβολα ποικίλες επιδράσεις, τόσο στο κόστος παραγωγής των γεωργικών προϊόντων, όσο και στην αναπροσαρμογή των παραγωγικών συστημάτων. Παράλληλα, ανοίγονται νέες ευκαιρίες, π.χ. για ανάδειξη των πλεονεκτημάτων των εκτατικών γεωργικών συστημάτων μέσω ειδικών σημάνσεων σχετικών με την προέλευση, τη θρεπτική αξία και το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των τροφίμων, καθώς και των επιδόσεων των προϊόντων ως προς τις διαστάσεις της βιωσιμότητας (περιβαλλοντικής, οικονομικής, κοινωνικής). Οι ευκαιρίες αυτές, με κατάλληλη στρατηγική και στοχευμένες ενέργειες, θα μπορούσαν να συμβάλουν στην βελτίωση των γεωργικών εισοδημάτων της περιοχής με τα εν λόγω παραγωγικά συστήματα.

- Η διατήρηση της συμφωνίας του ΠΟΕ για τη γεωργία, που συντηρεί μέχρι σήμερα το υφιστάμενο σύστημα εγχώριας στήριξης (αποδέσμευση ενισχύσεων από την παραγωγή, διατήρηση μέτρων που στρεβλώνουν ελάχιστα ή καθόλου το εμπόριο ή την παραγωγή, περικοπή δασμών κ.λπ.).
- Η εφαρμοζόμενη αγροτική πολιτική, και ειδικότερα η εξειδίκευση του τρόπου εφαρμογής του καθεστώτος των άμεσων ενισχύσεων κατά τη μεταβατική (2020-2022) και την επόμενη προγραμματική περίοδο, η παροχή αναδιανεμητικής ενίσχυσης και η αποτελεσματικότητα του διοικητικού μηχανισμού παροχής των ενισχύσεων. Ανάλογα με τη μέθοδο εφαρμογής της σύγκλισης της μοναδιαίας αξίας των δικαιωμάτων ενίσχυσης, θα υπάρξουν διαφοροποιημένες επιπτώσεις στο εισόδημα διαφόρων τύπων και μεγεθών εκμεταλλεύσεων. Παρομοίως, δύο επιπλέον ζητήματα κρίσιμης σημασίας για την προγραμματική περίοδο 2021-2027 είναι: (i) Η εξειδίκευση των κριτηρίων προσδιορισμού της έννοιας του 'πραγματικού γεωργού' και κατά πόσον τα κριτήρια αυτά θα είναι εφικτό να επαληθευτούν, με βάση υπάρχοντα στοιχεία. (ii) Η όλη διαδικασία επαναπροσδιορισμού των επιλέξιμων εκτάσεων των βοσκοτόπων είναι σε εξέλιξη, επομένως μια πιθανή καθυστέρηση της ένταξης εκτεταμένων περιοχών βοσκοτόπων στην κατηγορία των επιλέξιμων εκτάσεων, θα δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα της ενισχύσεις που εισπράττουν κλάδοι της η αιγοπροβατοτροφία.
- Τα μακροοικονομικά μεγέθη της Ελληνικής οικονομίας και ιδιαίτερα η πορεία του δημόσιου χρέους και η ένταση και η διάρκεια της ύφεσης λόγω και του κορωνοϊού, και οι συνακόλουθοι περιορισμοί στην άσκηση επενδυτικής, πιστωτικής και φορολογικής πολιτικής.
- Το δυσμενές χρηματοδοτικό πλαίσιο, το οποίο αυξάνει την αβεβαιότητα στην οικονομική λειτουργία των εκμεταλλεύσεων και ειδικά της εκμεταλλεύσεις που είναι στα όρια ή και κάτω από τα όρια οικονομικής βιωσιμότητας, με τα υψηλά (σε σχέση με τις χώρες της ΕΕ) επικρατούντα επιτόκια δανεισμού. Κι αυτό, σε μια περίοδο που, της διαπιστώνει πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, υφίσταται ένα χρηματοδοτικό κενό (ζήτηση – προσφορά δανείων) στην Ελληνική γεωργία, ύψους 4,5 – 14,3 δισεκ. €.
- Το υφιστάμενο κληρονομικό δίκαιο που επιτρέπει τον τεμαχισμό των (κληρονομούμενων) γεωργικών εκμεταλλεύσεων και συμβάλλει στη διατήρηση του μικρού φυσικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων.
- Το υφιστάμενο φορολογικό πλαίσιο που απαλλάσσει από τη φορολόγηση της πράσινης και συνδεδεμένες ενισχύσεις (έως του ποσού των 12.000 €).

Επιπρόσθετα στοιχεία του εξωτερικού περιβάλλοντος του ΕΣ1 είναι και τα ακόλουθα:

- Η ύπαρξη Παρεμβάσεων Αγροτικής Ανάπτυξης στη νέα ΚΑΠ, που μπορούν να υποστηρίξουν την αύξηση της παραγωγικότητας των εγχωρίων φυλών ζώων, με δημόσιες υποδομές (της π.χ. με υποστήριξη για τη λειτουργία των Κέντρων Γενετικής Βελτίωσης των Ζώων, τη δημιουργία κτηνοτροφικών πάρκων) και ιδιωτικές επενδύσεις (Σχέδια Βελτίωσης). Προαπαιτούμενο, φυσικά, είναι η έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος και στην κυκλική οικονομία.
- Οι σοβαρές απειλές από την κλιματική αλλαγή, οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά το ύψος και τη σύνθεση της γεωργικής παραγωγής, της στρεμματικές αποδόσεις, άρα και το γεωργικό εισόδημα. Αναλυτικότερη αναφορά της απειλής αυτές και της επιπτώσεις της γίνεται στον Ειδικό Στόχο 4.
- Ο περιορισμένος εγχώριος κλάδος παραγωγής γεωργικών μηχανημάτων. Τα χρησιμοποιούμενα γεωργικά μηχανήματα (ιδιαίτερα οι γεωργικοί ελκυστήρες) είναι κατά κανόνα εισαγόμενα και το μέγεθός της είναι συνήθως αναντίστοιχο με το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων της χώρας. Αυτό έχει αποτέλεσμα την υποχρησιμοποίηση των μηχανημάτων αυτών και την μειωμένη αποτελεσματικότητα στη χρήση της (βλ. και ενότητα 2.5.4 στον Ειδικό Στόχο 2).
- Η εξάρτηση κρίσιμων φάσεων της παραγωγικής διαδικασίας σημαντικών κλάδων της Ελληνικής γεωργίας (π.χ. συγκομιδή φρούτων) από την έγκαιρη εισροή αγρεργατών από της χώρες. Η ενδεχόμενη διακοπή της εισροής της, θα επηρεάσει αρνητικά την πραγματοποίηση απαραίτητων γεωργικών εργασιών και το επιτυγχανόμενο ΓΟΕ (Goussios et al., 2018).
- Η ενδεχόμενη παγκόσμια αύξηση επιζωοτιών, η μείωση της κατανάλωσης κρέατος και γενικότερα η τάση μείωσης κατανάλωσης προϊόντων ζωϊκής προέλευσης, στο πλαίσιο μίας πιο υγιεινής διατροφής, καθώς της και ο χαρακτηρισμός εκτροφών (ιδιαίτερα των βοοειδών) ως υπεύθυνων για εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Προφανώς, οι απειλές αυτές μπορούν κάλλιστα να επηρεάσουν αρνητικά τη ζήτηση προϊόντων ζωϊκής προέλευσης και επομένως και τα γεωργικά εισοδήματα. Αναλυτικότερη αναφορά της απειλής αυτές και της επιπτώσεις της γίνεται στον Ειδικό Στόχο 9.
- Η αυξανόμενη ανησυχία της κοινής γνώμης για της αρνητικές επιπτώσεις των αποβλήτων φυτικής παραγωγής και μεταποίησης (π.χ. των ελαιουργείων) στο περιβάλλον. Η ορθή διαχείριση (και μείωση) των αποβλήτων προϋποθέτει συγκεκριμένες ενέργειες, οι οποίες μπορούν να αυξήσουν το κόστος παραγωγής των εκμεταλλεύσεων και των μεταποιητικών επιχειρήσεων και, συνακόλουθα, να μειώσουν τα εισοδήματά της (Doula, et al., 2014· Τσάρτσου, 2020). Αναλυτικότερη αναφορά της απειλής αυτές και της επιπτώσεις της γίνεται στον Ειδικό Στόχο 5.
- Η αυξανόμενη ανησυχία της κοινής γνώμης για της αρνητικές επιπτώσεις των κτηνοτροφικών αποβλήτων στο περιβάλλον, καθώς και το υψηλό κόστος διαχείρισής της. Της και για τα απόβλητα φυτικής προέλευσης, η ορθή διαχείριση (και μείωση) των αποβλήτων προϋποθέτει συγκεκριμένες ενέργειες, οι οποίες μπορούν να αυξήσουν το κόστος παραγωγής των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και, συνακόλουθα, να μειώσουν τα εισοδήματά της. Αναλυτικότερη αναφορά της απειλής αυτές και της επιπτώσεις της γίνεται στον Ειδικό Στόχο 5.

Σε ό,τι αφορά **το εσωτερικό περιβάλλον** του στόχου που πραγματεύεται την επίτευξη βιώσιμων γεωργικών εισοδημάτων, αφορά την διάρθρωση και το μέγεθος των παραγωγικών συστημάτων που εφαρμόζουν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις της χώρας. Οι παράμετροι αυτές, δηλαδή η παραγωγική εξειδίκευση και το οικονομικό/φυσικό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, η χρησιμοποιούμενη έκταση γης, το εργατικό δυναμικό και το χρησιμοποιούμενο κεφάλαιο, αναλύονται στα κείμενα που ακολουθούν και αφορούν της Ειδικούς Στόχους 1 και 2.

1.3. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η εξέλιξη του γεωργικού εισοδήματος σε σύγκριση με τη γενική οικονομία μετράται με τον δείκτη πλαισίου C26 (Agricultural Entrepreneurial Income – Income per family worker compared to the average wages in the whole economy (based on EUR/hour worked)), ο οποίος είναι της μακροοικονομικός δείκτης που μετρά **το κέρδος του παραγωγού και την αμοιβή των οικογενειακών παραγωγικών συντελεστών (Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα ανά ΜΑΕ οικογένειας–ΓΟΕ), συγκριτικά με τη μέση αμοιβή των αμοιβόμενων στην υπόλοιπη οικονομία**. Η σχέση αυτή, με βάση τον C1.26 και για το έτος 2019 είναι 94,4%, εναντι του μ.ό. της Ε.Ε.-27 που ανέρχεται το 2019 σε 45,4%.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο δείκτης της κινείται για αρκετά χρόνια στην περιοχή του 40%, ενώ πρόσφατα, παρά τη βελτίωσή του, παραμένει κάτω από 50%. Αντίθετα, η τιμή του δείκτη τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα πλησιάζει και ξεπερνά το 90%, γεγονός που δείχνει τάση της εξίσωσης του οικογενειακού εισοδήματος που προκύπτει από την γεωργία, σε σχέση με τη μέση αμοιβή των μισθωτών αμοιβόμενων στην υπόλοιπη οικονομία.

Η τάση αυτή οφείλεται κυρίως στην πολύ σημαντική μείωση της μέσης αμοιβής των μισθωτών στην Ελλάδα (-27,2% με βάση τη Eurostat), λόγω επιβολής έντονων περιοριστικών μέτρων εξ αιτίας της οικονομικής κρίσης και όχι στην αύξηση του δείκτη Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα/ΜΑΕ οικογένειας.

Της, με δεδομένο ότι το ΓΟΕ ανά ΜΑΕ οικογένειας σε απόλυτα μεγέθη ελάχιστα διαφέρει σε Ελλάδα και ΕΕ, η διαφορά στον δείκτη που εξετάζουμε εδώ, αποκαλύπτει την πολύ υψηλότερη μέση αμοιβή των μισθωτών στην ΕΕ, συγκριτικά με την Ελλάδα.

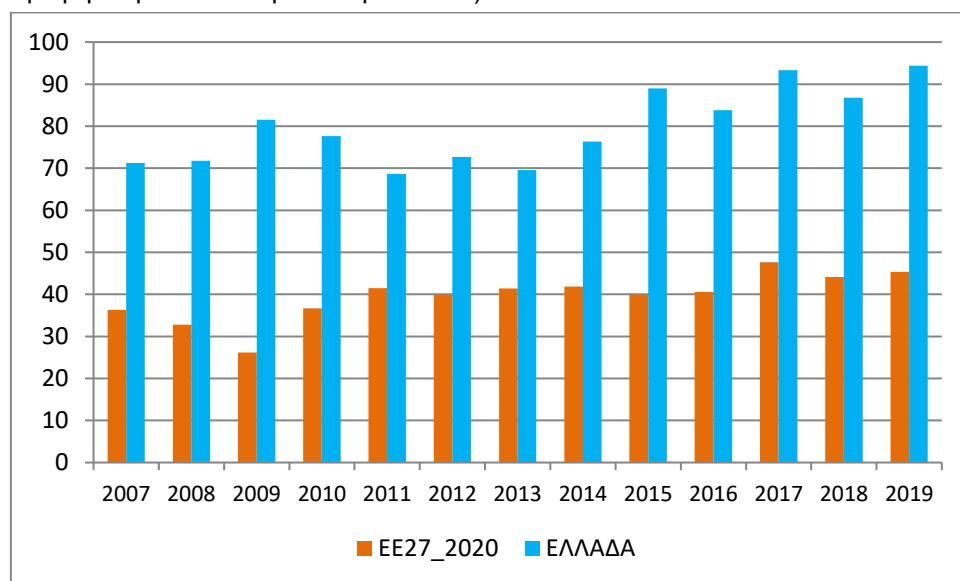
Από την εξέταση των στοιχείων του πίνακα προκύπτει ότι και πριν την περίοδο της οικονομικής κρίσης το Γεωργικό Εισόδημα στην Ελλάδα παρουσίαζε πολύ μικρότερη αποκλιση από της μέσες αμοιβές της υπόλοιπης κλάδους της Ελληνικής οικονομίας σε σχέση με τα άλλα Κρατή της Ε.Ε

Πίνακας 1.3: Το ΓΟΕ σε σύγκριση με τη μέση αμοιβή στην υπόλοιπη οικονομία (η μέση αμοιβή στην υπόλοιπη οικονομία = 100)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ΕΕ27_2020	36.3	32.8	26.2	36.6	41.5	39.9	41.4	41.9	40.0	40.6	47.6	44.1	45.4
ΕΛΛΑΔΑ	71.2	71.8	81.5	77.7	68.7	72.7	69.5	76.4	89.0	83.8	93.4	86.8	94.4

Πηγή: CAP CONTEXT INDICATORS – 2019 update, CCI 26

Διάγραμμα 1.1: Το ΓΟΕ σε σύγκριση με τη μέση αμοιβή στην υπόλοιπη οικονομία (η μέση αμοιβή στην υπόλοιπη οικονομία = 100)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από το CAP CONTEXT INDICATORS – 2019 update, CCI 26

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, παρατηρείται μια τάση της εξίσωσης του οικογενειακού εισοδήματος που προκύπτει από την γεωργία («μακροοικονομικός δείκτης»), σε σχέση με τη μέση αμοιβή των μισθωτών αμοιβόμενων στην υπόλοιπη οικονομία, λόγω επιβολής έντονων περιοριστικών μέτρων εξ αιτίας της οικονομικής κρίσης και πτώσης της αμοιβής των μισθωτών και όχι λόγω αύξησης του δείκτη. Η εξέλιξη αυτή μπορεί να φωτίσει (έως ένα βαθμό) και την παρατηρούμενη διερεύνηση για απασχόληση στη γεωργία, μέρους του πληθυσμού την πρόσφατη περίοδο της οικονομικής κρίσης.

1.4. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (‘ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ’ ΔΕΙΚΤΗΣ)

Η διαχρονική εξέλιξη του Γεωργικού Εισοδήματος μετράται με τον **Δείκτη Πλαισίου C24** (*Agricultural Factor Income/Annual Work Unit (AWU)*). Πρόκειται για έναν μακροοικονομικό δείκτη που μετρά την **Καθαρή Προστιθέμενη Αξία ανά ΜΑΕ, σε σταθερές τιμές**. Η καθαρή προστιθέμενη αξία (ΚΠΑ) υπολογίζεται ως το άθροισμα του κέρδους και των αμοιβών όλων των συντελεστών παραγωγής (ιδιόκτητων και ξένων), δηλαδή των ενοικίων, της αμοιβής εργασίας και τόκων κεφαλαίων.

Της βλέπουμε στον παρακάτω πίνακα και το διάγραμμα, στην κορύφωση της πρόσφατης οικονομικής κρίσης (2009 έως 2013) η τιμή του δείκτη μειώθηκε κατά 22%, ενώ στη συνέχεια αυξήθηκε, φθάνοντας το 2019 στα προ κρίσης επίπεδα. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλε, εκτός των άλλων, η αύξηση της οικογενειακής απασχόλησης στη γεωργία κατά 46,9 χιλ. ΜΑΕ την περίοδο 2009-2013 και στη συνέχεια η μείωσή της κατά 53,3 χιλ. ΜΑΕ την περίοδο 2013-2019.

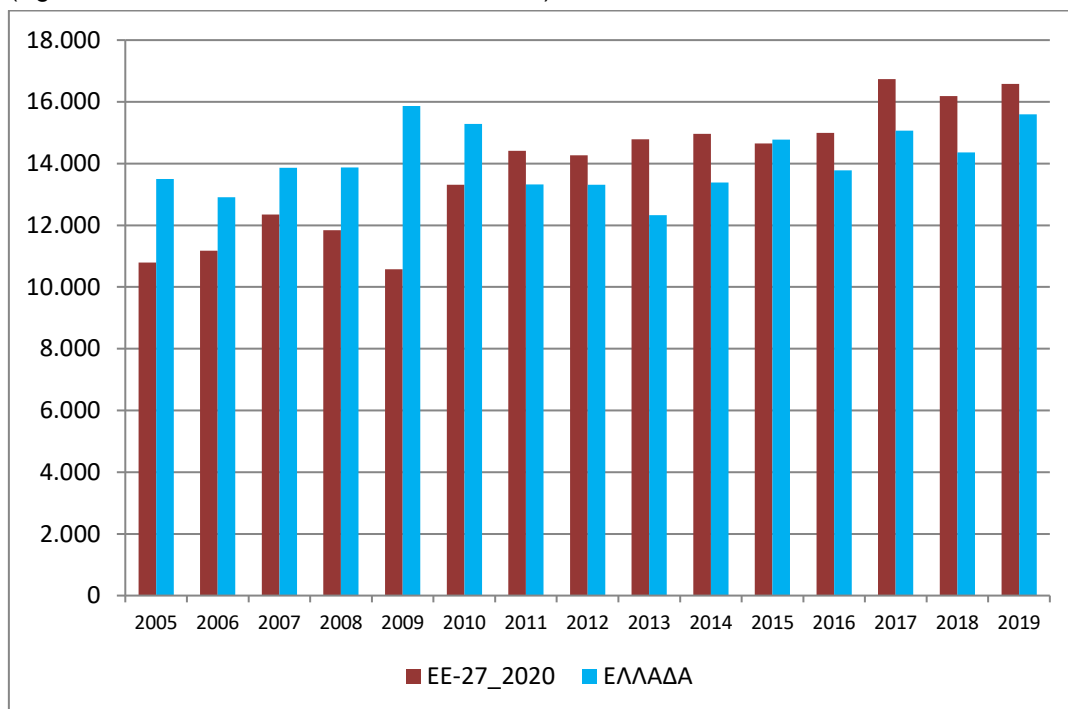
Πίνακας 1.4: Η Καθαρή Προστιθέμενη Αξία ανά ΜΑΕ, σε σταθερές τιμές του έτους 2010 (*Agricultural Factor Income/Annual Work Unit*)

	ΕΕ-27_2020	ΕΛΛΑΔΑ
2005	10,788	13,501
2006	11,173	12,910
2007	12,345	13,867
2008	11,845	13,874
2009	10,576	15,860
2010	13,317	15,284
2011	14,410	13,324
2012	14,269	13,315
2013	14,786	12,326
2014	14,961	13,386
2015	14,654	14,778
2016	14,996	13,782
2017	16,741	15,070
2018	16,186	14,358
2019	16,579	15,594

Πηγή: CAP CONTEXT INDICATORS – 2019 update, CCI 25

Διάγραμμα 1.2: Η Καθαρή Προστιθέμενη Αξία ανά ΜΑΕ, σε σταθερές τιμές του έτους 2010 (Agricultural Factor Income/Annual Work Unit)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από το CAP CONTEXT INDICATORS – 2019 update, CCI 25

Από της 'μακροοικονομικούς' δείκτες γεωργικού εισοδήματος προκύπτει ότι το 2019, η Καθαρή Προστιθέμενη Αξία ανά ΜΑΕ (Μονάδα Ανθρώπινης Εργασίας) στην Ελλάδα είναι το 94% του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Στην κορύφωση της πρόσφατης οικονομικής κρίσης (2009 έως 2013) η τιμή του δείκτη μειώθηκε κατά 22%, ενώ στη συνέχεια αυξήθηκε, φθάνοντας το 2019 στα προ κρίσης επίπεδα. Ο δείκτης της μετρά το επιτυγχανόμενο επιχειρηματικό κέρδος και της αμοιβές όλων των συντελεστών παραγωγής, ιδιόκτητων και ξένων, ανά εργαζόμενο πλήρους απασχόλησης, της οικογένειας και ξένο/αμοιβόμενο.

1.5. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΙΣ

Εκτός από τη μέτρηση του γεωργικού εισοδήματος με της δείκτες που προαναφέρθηκαν, ένα άλλο βασικό ζήτημα που εξετάζεται στο πλαίσιο του Ειδικού Στόχου 1 είναι η διαφοροποίηση του γεωργικού εισοδήματος ανάμεσα της κλάδους (ή τομείς ή παραγωγικές εξειδικεύσεις) της γεωργίας, δεδομένης της πολύ μεγάλης ετερογένειας που πάντα έχει ο γεωργικός τομέας. Το ζήτημα αυτό διερευνάται με τον **δείκτη πλαισίου C26** (Agricultural entrepreneurial income – net agricultural entrepreneurial income in real terms per unpaid annual work unit), που μετρά το Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα ανά ΜΑΕ οικογένειας. Πιο συγκεκριμένα, ο δείκτης της μετράται ως: **Καθαρή Προστιθέμενη Αξία στη Γεωργία ανά ΜΑΕ (Farm Net Value Added per AWU)**, με τη χρήση των υπολογισμών από τα δεδομένα του ευρωπαϊκού «Δικτύου

Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης-ΔΙΓΕΛΠ» ή «Farm Accountancy Data Network-FADN» ή «Réseau International de Comptabilité Agricole-RICA», που είναι διαθέσιμα στην επίσημη ιστοσελίδα της ΕΕ (<https://ec.europa.eu/agriculture/rica/>).

Της φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα, την υψηλότερη τιμή δείκτη του Farm Net Value Added per Annual Work Unit, με της της διαχρονικές διακυμάνσεις που εμφανίζονται στα διαγράμματα, παρουσιάζουν τα καρποφάγα (δηλαδή η χοιροτροφία και η πτηνοτροφία), που είναι Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός (Type of Farming) υψηλότερης εντάσεως κεφαλαίου. Η χοιροτροφία παρουσιάζει συνεχή υποχώρηση ως παραγωγικός κλάδος, αφού στην ανάλυση του ειδικού στόχου 2 παρουσιάζεται διαχρονική πτώση της εγχώριας παραγωγής και η μείωση της αυτάρκειας της Χώρας σε χοιρινό κρέας. Αντίθετα ο κλάδος των πουλερικών εμφανίζει συνεχή ανάπτυξη (και οι αντίστοιχες επιχειρήσεις), με διαχρονική αύξηση της παραγωγής, μεγέθυνση της εγχώριας κατανάλωσης και ταυτόχρονα βελτίωση της αυτάρκειας της Χώρας (βλέπε ανάλυση του ειδικού στόχου 2). Τα στοιχεία του διαγράμματος δεν δίνουν πληροφορίες για τη συμμετοχή της χοιροτροφίας και της πτηνοτροφίας στη σύνθεση του Τεχνικοοικονομικού Προσανατολισμού (Type of Farming).

Υψηλή τιμή δείκτη παρουσιάζουν της ο Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός Αγελάδες γαλακτοπαραγωγής (milk), αλλά μέχρι το 2013. Στη συνέχεια, της παρουσιάζεται στο κείμενο του ειδικού στόχου 2, ο κλάδος παρουσιάζει πτώση γαλακτοπαραγωγής και μείωση της εγχώριας αυτάρκειας.

Ομοίως τα βοοειδή κρεοπαραγωγής/θηλάζουσες αγελάδες (cattle) παρουσιάζουν υψηλή τιμή δείκτη χάρις της πολύ υψηλές άμεσες ενισχύσεις που απολαμβάνουν (βασική πράσινη και ειδική συνδεδεμένη ενίσχυση), της θα αναλυθεί στη συνέχεια

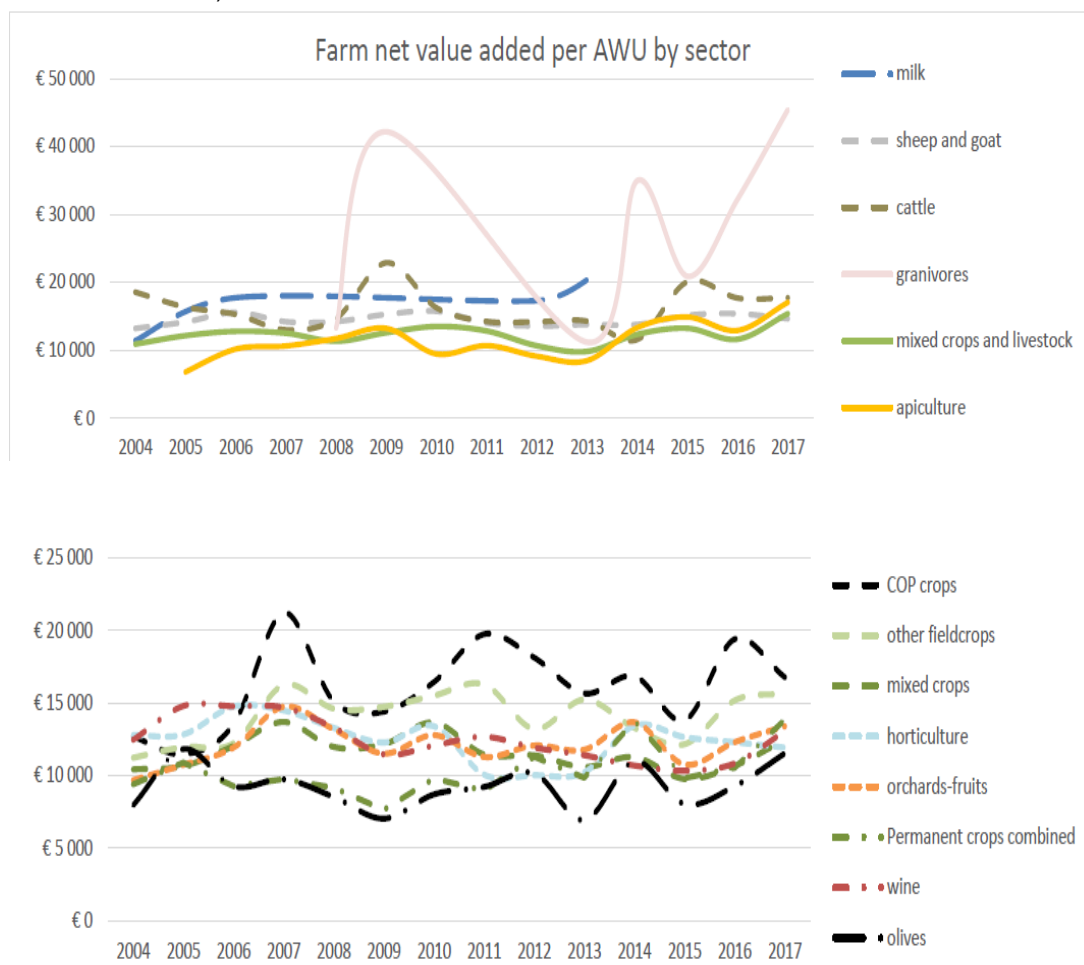
Της υψηλή τιμή δείκτη παρουσιάζει ο Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός Δημητριακά και ελαιοπωτεϊνούχοι σπόροι, αν και στη παρακάτω ανάλυση του Γεωργικού Οικογενειακού Εισοδήματος (πάλι με βάση τα στοιχεία της βάσης δεδομένων του ΔΙΓΕΛΠ/FADN/RICA), το μέσο επιτυγχανόμενο εισόδημα είναι από τα πλέον ασθενή μεταξύ των 14 εξεταζόμενων Τεχνικοοικονομικών Προσανατολισμών (Types of Farming).

Πολύ χαμηλή τιμή δείκτη παρουσιάζει ο Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός Ελαιοκαλλιέργεια (olives), παρά το υψηλό ποσό άμεσων ενισχύσεων (βασική και πράσινη ενίσχυση) που ο κλάδος απολαμβάνει της φαίνεται πάλι στη παρακάτω ανάλυση του Γεωργικού Οικογενειακού Εισοδήματος.

Της, χαμηλή τιμή δείκτη παρουσιάζει η μελισσοκομία (apiculture), που δεν περιλαμβάνεται της 14 Types of Farming για της οποίους δίνει πληροφορίες η βάση δεδομένων του FADN.

Τέλος, ο συνδυασμός καλλιεργειών (mixed crops) παρουσιάζει χαμηλή τιμή δείκτη.

Διάγραμμα 1.3: Η Καθαρή Προστιθέμενη Αξία ανά ΜΑΕ (Farm Net Value Added per Unpaid Annual Work Unit)

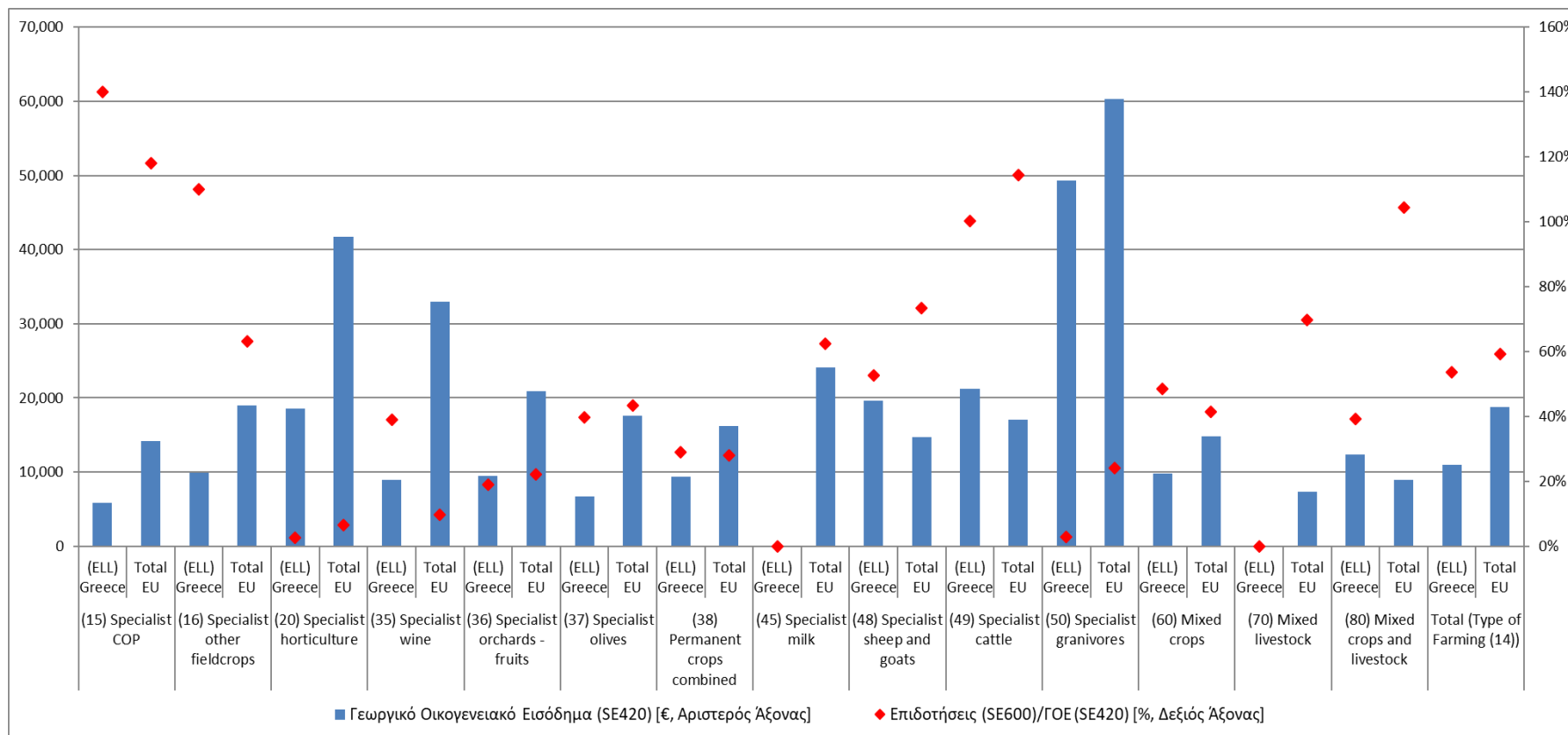

Source: DG AGRI - FADN

Πηγή: European Commission (2019a): CAP specific objectives by country. Analytical factsheet for Greece: Nine objectives for a future Common Agricultural Policy, version: September 2019,

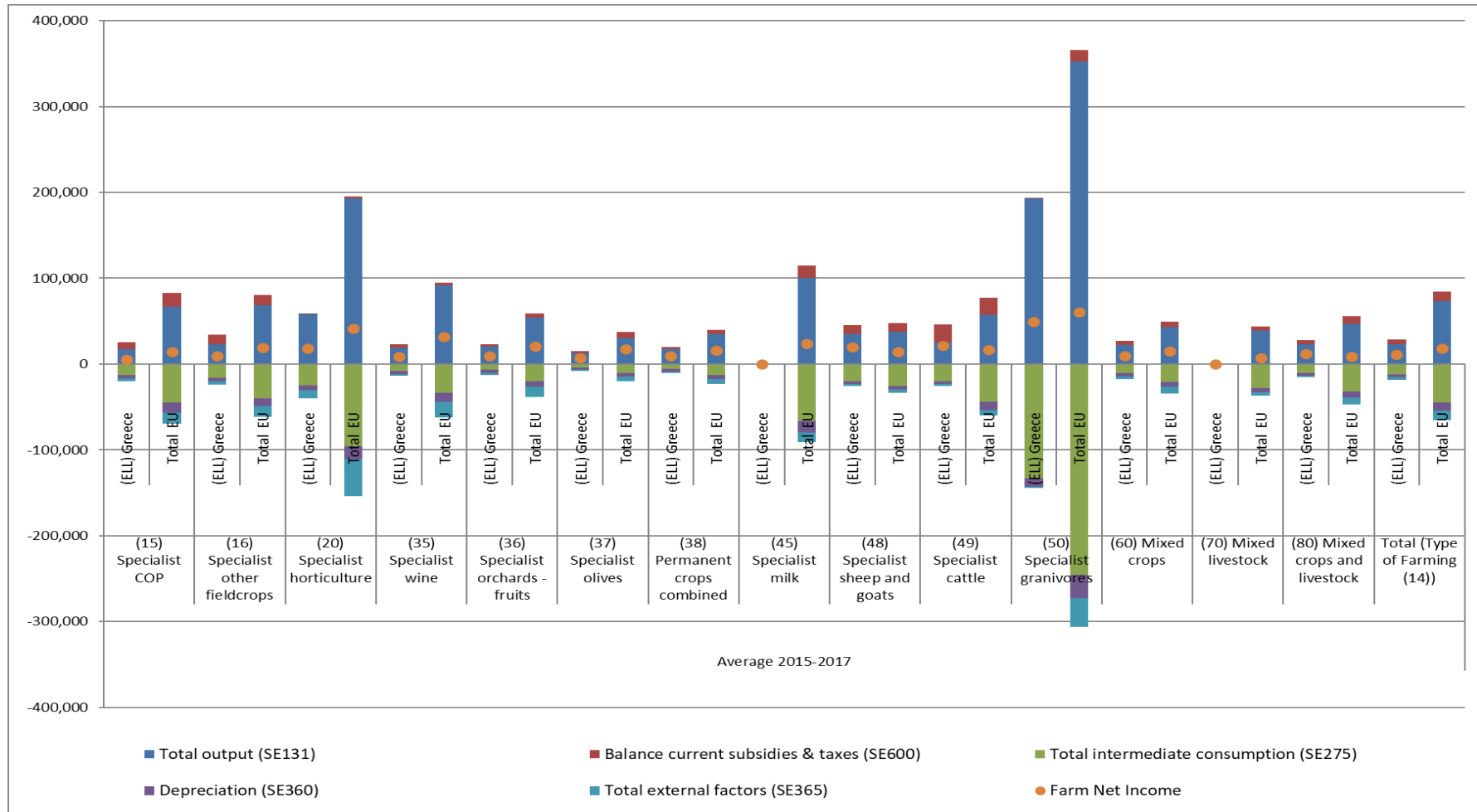
Της προαναφέρθηκε, ο δείκτης «Καθαρή Προστιθέμενη Αξία στη Γεωργία ανά ΜΑΕ (Farm Net Value Added per AWU)» που μόλις παρουσιάστηκε, μετρά την αμοιβή όλων των παραγωγικών συντελεστών που απασχολούνται στη γεωργία, οικογενειακών και ξένων. Επειδή της η συντριπτική πλειονότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα είναι οικογενειακού χαρακτήρα, πολύ μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάλυση των αμοιβών των παραγωγικών συντελεστών που ανήκουν στη γεωργική οικογένεια, δηλαδή **το Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα**. Η διαχρονική εξέλιξη και διαφοροποίηση ανά Παραγωγική Εξειδίκευση/Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό (Type of Farming) του εν λόγω δείκτη και με τη χρήση των στοιχείων του ΔΙΓΕΛΠ/FADN/RICA παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Διάγραμμα 1.4: ΓΟΕ (€/εκμετάλλευση) και Επιδότησεις/ΓΟΕ (%), ανά παραγωγική εξειδίκευση, σε Ελλάδα και ΕΕ (Μ.Ο. τριετίας 2015-2017)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΔΙΓΕΛΠ

Διάγραμμα 1.5: Διάρθρωση του μέσου ΓΟΕ (€/εκμετάλλευση), ανά παραγωγική εξειδίκευση, σε Ελλάδα και ΕΕ (Μ.Ο. τριετίας 2015-2017)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΔΙΓΕΛΠ

Στην Ελλάδα το ΔΙΓΕΛΠ-FADN-RICA παρακολουθεί της εκμεταλλεύσεις που επιτυγχάνουν Συνολική Τυπική Αξία Παραγωγής (S.O.) ίση ή μεγαλύτερη των 2.000 €, δηλ. περίπου το 56% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων. Της βλέπουμε στα παραπάνω διαγράμματα, το μέσο ΓΟΕ της ελληνικές επαγγελματικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις για την τριετία 2015-2017 (της ορίζονται και χρησιμοποιούνται από το ΔΙΓΕΛΠ/FADN/RICA, ανέρχεται σε 10.924 €, έναντι 18.557 € του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου, δηλαδή το 69% του μέσου όρου της ΕΕ. Οι άμεσες ενισχύσεις συμβάλλουν κατά 54% στο σχηματισμό του μέσου ΓΟΕ.

Το χαμηλότερο ύψος μέσου Γεωργικού Οικογενειακού Εισοδήματος ανά εκμετάλλευση εμφανίζεται της παραγωγικές εξειδικεύσεις «Σιτηρά, ελαιούχοι και πρωτεϊνούχοι σπόροι (Specialist COP/15)», «ελαιοκαλλιέργεια (Specialist olives/37)» και «αμπελοκαλλιέργεια (Specialist wine/35)».

Πίνακας 1.5: Οι ΤΟΠ με χαμηλό Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα

Farm Net Income (SE420) Average 2015-2017 (€/farm)		
	Ελλάδα	ΕΕ
(15) Σιτηρά, ελαιούχοι και πρωτεϊνούχοι σπόροι	5.784	14.198
(37) ελαιοκαλλιέργεια	6.711	17.583
(35) αμπελοκαλλιέργεια	8.943	32.912
Σύνολο ΤΟΠ	10.962	18.742

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΔΙΓΕΛΠ

Μάλιστα φαίνεται ότι, οι άμεσες ενισχύσεις δεν μπορούν να διαμορφώσουν από μόνες της ικανοποιητικό βιώσιμο εισόδημα. Ειδικότερα στην παραγωγική εξειδίκευση «Σιτηρά, ελαιούχοι και πρωτεϊνούχοι σπόροι (Specialist COP/15)», τόσο για την Ελλάδα όσο και για την ΕΕ-28 το εισόδημα από την αγορά είναι αρνητικό. Έτσι, οι άμεσες ενισχύσεις ξεπερνούν το 100% του επιτυγχανόμενου ΓΟΕ (αντιστοίχως 140% και 118%). Δηλαδή η επιτυγχανόμενη Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής και μέρος των εισπραττόμενων άμεσων ενισχύσεων καλύπτουν της πραγματοποιούμενες δαπάνες, ενώ το υπόλοιπο μόνον των άμεσων ενισχύσεων αποτελούν το ΓΟΕ, το οποίο μάλιστα θεωρείται ισχνό, κυρίως όσον αφορά την Ελλάδα.

Αλλά και για την ελαιοκαλλιέργεια (Specialist olives/37) στην Ελλάδα, που είναι η πλέον διαδεμένη παραγωγική εξειδίκευση, το διαμορφούμενο ΓΟΕ είναι ισχνό. Και τούτο, παρόλο που η συμβολή των άμεσων ενισχύσεων στον σχηματισμό του εισοδήματος είναι αρκετά σημαντική (περίπου **40%** στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28).

Η αμπελοκαλλιέργεια (Specialist wine/35) διαμορφώνει στην Ελλάδα μέσο ΓΟΕ, πολύ χαμηλότερο από τον μ.ο. της ΕΕ-28, παρόλη την υψηλή συμβολή των άμεσων ενισχύσεων στον σχηματισμό του ΓΟΕ (**39%** στην Ελλάδα και 10% στην ΕΕ-28).

Μεσαίου επιπέδου ΓΟΕ και (σχετικά) μικρότερο του μ.ό. της χώρας παρουσιάζουν οι παραγωγικές εξειδικεύσεις «Λοιπές αροτραίες καλλιέργειες (16) Specialist other fieldcrops)», «Οπωροφόρα δένδρα (36) Specialist orchards – fruits)», «Συνδυασμός μόνιμων καλλιεργειών (38) Permanent crops combined)» και «Μικτή φυτική παραγωγή (60) Mixed crops)». Της φαίνεται στον

πίνακα που ακολουθεί τα αντίστοιχα μεγέθη του μέσου ΓΟΕ/εκμετάλλευση στην Ελλάδα κυμαίνονται περίπου μεταξύ του 1/3 και του 2/3 του μέσου όρου στην ΕΕ-28 χωρών.

Πίνακας 1.6: Οι ΤΟΠ με μεσαίου επιπέδου Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα

Farm Net Income (SE420) – Average 2015-2017 (€/farm)		
	Ελλάδα	ΕΕ
(16) Λοιπές αροτραίες καλλιέργειες	9.872	29.241
(36) Οπωροφόρα δένδρα	9.447	20.885
(38) Συνδυασμός μόνιμων καλλιεργειών	9.384	16.222
(60) Μικτή φυτική παραγωγή	9.755	14.813
Σύνολο ΤΟΠ	10.962	18.742

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΔΙΓΕΛΠ

Της εκμεταλλεύσεις της παραγωγικής εξειδίκευσης Λοιπές αροτραίες καλλιέργειες (περιλαμβάνεται το βαμβάκι, ο καπνός, η μηδική, κλπ), το εισόδημα από την αγορά είναι αρνητικό και έτσι οι άμεσες ενισχύσεις σχηματίζουν αποκλειστικά το επιτυγχανόμενο ΓΟΕ (βλ. Διάγραμμα). Δηλαδή, μέρος των άμεσων ενισχύσεων, προσθετικά με την Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής καλύπτουν της δαπάνες παραγωγής, ενώ το υπόλοιπο μέρος των άμεσων ενισχύσεων σχηματίζει το επιτυγχανόμενο ΓΟΕ. Έτσι, οι άμεσες ενισχύσεις συμμετέχουν στο ΓΟΕ με **110%**, ποσοστό πολύ υψηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (63%).

Μικρότερη συμμετοχή έχουν οι άμεσες ενισχύσεις στον σχηματισμό του ΓΟΕ στην Μικτή φυτική παραγωγή (48% έναντι 42% στην ΕΕ-28). Οι υπόλοιπες δύο παραγωγικές κατευθύνσεις, δηλ. Οπωροφόρα δένδρα και Συνδυασμός μόνιμων καλλιεργειών διαμορφώνουν σχετικά χαμηλού επιπέδου ποσοστιαίες σχέσεις άμεσων ενισχύσεων της ΓΟΕ (19% και 22%), αφού οι δενδρώδεις καλλιέργειες (με εξαίρεση την ελαιοκαλλιέργεια και την καλλιέργεια σταφίδας) δεν θεμελίωσαν ιστορικά δικαιώματα άμεσων ενισχύσεων. Ανάλογα περίπου ποσοστά παρουσιάζονται για της δυο παραγωγικές κατευθύνσεις στην ΕΕ-28 (22% και 28%).

Οι παραγωγικές κατευθύνσεις που επιτυγχάνουν υψηλό (ικανοποιητικό) μέσο ΓΟΕ, είναι των «Κηπευτικών (20) Specialist horticulture», καθώς και αυτές με κτηνοτροφικό χαρακτήρα, δηλ. «Βοοειδή Κρεοπαραγωγής (49) Specialist cattle», «Αιγοπροβατοτροφία (48) Specialist sheep and goats», «Καρποφάγα (50) Specialist granivores)¹» και «Μικτή φυτική και ζωική παραγωγή (80) Mixed crops and livestock)²».

¹ Χοίροι και πτηνά

² Οι παραγωγικές κατευθύνσεις «Γαλακτοπαραγωγή/ αγελάδων (45) Specialist milk)» και «Μικτή κτηνοτροφική παραγωγή (80) Mixed livestock)», δεν εξετάζονται αφού το ΔΙΓΕΛΠ/FADN/RICA, λόγω ελάχιστου μεγέθους δείγματος, δεν παρέχει αντίστοιχα αποτελέσματα για την Ελλάδα.

Πίνακας 1.7: Οι ΤΟΠ με υψηλό Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα

Farm Net Income (SE420) Average 2015-2017 (€/farm)		
	Ελλάδα	ΕΕ
(20) Κηπευτικά	18.563	41.720
(49) Βοοειδή Κρεοπαραγωγής	21.214	17.034
(48) Αιγοπροβατοτροφία	19.666	14.681
(50) Καρποφάγα	49.298	60.341
(80) Μικτή φυτική και ζωική παραγωγή	12.361	8.890
Σύνολο ΤΟΠ	10.962	18.742

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΔΙΓΕΛΠ

Το μέσο ΓΟΕ των κατευθύνσεων αυτών υπερβαίνει το μέσο όρο της χώρας και ειδικότερα οι κατευθύνσεις που αφορούν τα Βοοειδή Κρεοπαραγωγής και την αιγοπροβατοτροφία (Αιγοπροβατοτροφία και Μικτή φυτική και ζωική παραγωγή³) της φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, διαμορφώνουν μέσο εισόδημα υψηλότερο του αντίστοιχου της ΕΕ-28⁴.

Στην παραγωγική κατεύθυνση Κηπευτικών το επιτυγχανόμενο μέσο εισόδημα στην Ελλάδα είναι περίπου το ½ του μέσου όρου της ΕΕ-28. Στη διαμόρφωση του εισοδήματος δεν συμμετέχουν σχεδόν καθόλου οι άμεσες ενισχύσεις, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην ΕΕ-28.

Στην παραγωγική κατεύθυνση Καρποφάγων, το μέσο εισόδημα στην Ελλάδα προσεγγίζει το 80% του αντίστοιχου της ΕΕ-28. Στο σύνολό του σχεδόν, το εισόδημα αυτό προέρχεται από την αγορά και όχι από επιδοτήσεις, σε αντίθεση με το μ.ο. της ΕΕ-28, όπου οι επιδοτήσεις είναι το 24% του ΓΟΕ. Αξίζει να σημειωθεί ότι, της αναφέρεται και στο κείμενο του Ειδικού Στόχου 2, οι εξειδικευμένες στα καρποφάγα εκμεταλλεύσεις για το 2019, ανέρχονταν σε 0,1% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της χώρας.

Στην παραγωγική κατεύθυνση Βοοειδή Κρεοπαραγωγής το επιτυγχανόμενο μέσο εισόδημα στην Ελλάδα υπερβαίνει κατά 25% το μέσο όρο της Ε.Ε.-28 και τούτο χάρη της άμεσες ενισχύσεις. Παρόλο που οι άμεσες ενισχύσεις στην ΕΕ-28, αντιπροσωπεύουν σε σχέση με το επιτυγχανόμενο ΓΟΕ ποσοστό ελαφρά υψηλότερο του μ.ο. της Ελλάδας (114% έναντι 100% στην Ελλάδα), το ύψος των εισπραττόμενων ενισχύσεων ανά εκμετάλλευση στην Ελλάδα είναι κατά 10% υψηλότερο από την ΕΕ-28, δηλαδή 21.186 €/εκμετάλλευση έναντι 19.499 €/εκμετάλλευση. Της το ποσό της διαμορφούμενης Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής στην ΕΕ-28 είναι υπερδιπλάσιο απ' ό,τι στην Ελλάδα.

Της παραγωγικές εξειδικεύσεις που αφορούν την αιγοπροβατοτροφία (Αιγοπροβατοτροφία και Μικτή φυτική και ζωική παραγωγή) το μέσο ΓΟΕ στην Ελλάδα είναι υψηλότερο απ' ό,τι στην ΕΕ-28.

³ Η παραγωγική εξειδίκευση «Μικτή φυτική και ζωική παραγωγή» διαμορφώνεται κυρίως από τον κλάδο της αιγοπροβατοτροφίας, την καλλιέργεια χορτοδοτικών φυτών και σιτηρών.

⁴ Στην παραγωγική εξειδίκευση «Αιγοπροβατοτροφία», στο επίπεδο ΕΕ-28 περιλαμβάνεται σε μεγάλο βαθμό και η κατεύθυνση κρεοπαραγωγής.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το υψηλό αυτό ΓΟΕ διαμορφώνεται κυρίως από την γαλακτοπαραγωγή, καθώς στην Ελλάδα, σε αντίθεση με την ΕΕ, στον κλάδο της αιγοπροβατοτροφίας η κύρια κατεύθυνση είναι η παραγωγή γάλακτος και όχι κρέατος, τα οποία συμμετέχουν με ποσοστά 78% και 22%, αντίστοιχα, στην ακαθάριστη αξία παραγωγής του κλάδου (υπολογισμοί του Συμβούλου, με βάση τα στοιχεία του ΔΙΓΕΛΠ/ΡΙCΑ για το 2017). Η μεγάλη αυτή εξάρτηση του ΓΟΕ από την γαλακτοπαραγωγή σημαίνει ότι το ΓΟΕ επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από της διακυμάνσεις της τιμής παραγωγού του αιγοπρόβειου γάλακτος.

Της, με βάση τα στοιχεία του ΟΣΔΕ για το 2019, της ορεινές περιοχές και της περιοχές με φυσικά και ειδικά μειονεκτήματα βρίσκεται το 83% των αιγοπροβάτων της χώρας και το 85% των εκτάσεων που δηλώνονται από της αιγοπροβατοτροφικές εκμεταλλεύσεις. Από τα στοιχεία του ΟΣΔΕ προκύπτει της ότι, την περίοδο 2015-2019, κατά μέσο όρο, συγκριτικά με της αρχηγούς των μη κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, οι αρχηγοί των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων με αιγοπρόβατα είναι κατά 8,7 χρόνια νεότεροι της ορεινές περιοχές και κατά 8,4 χρόνια νεότεροι της περιοχές με φυσικά και ειδικά μειονεκτήματα. Επιπλέον, από τα ίδια στοιχεία προκύπτει ότι, την περίοδο 2015-2019, ενώ ο αριθμός των μη κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων μειώθηκε κατά 3,4% της ορεινές περιοχές και κατά 2,6% της περιοχές με φυσικά και ειδικά μειονεκτήματα, αντίθετα, ο αριθμός των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων με αιγοπρόβατα αυξήθηκε κατά 5,3% και 4,2%, αντίστοιχα.

Επομένως, ο κλάδος της αιγοπροβατοτροφίας εξακολουθεί να αποτελεί βασικό πυλώνα της οικονομίας των ορεινών περιοχών και των περιοχών με φυσικά και ειδικά μειονεκτήματα, με προφανείς θετικές επιδράσεις στη δημογραφική ισορροπία και την κοινωνική και οικονομική ζωή της περιοχές αυτές.

Επιπρόσθετα, την περίοδο 2011-2018, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat και της ΕΛΣΤΑΤ, η εγχώρια παραγωγή του πρόβειου κρέατος μειώθηκε κατά 44% και του αίγιου κρέατος κατά 50%, ενώ η χώρα είναι και έντονα ελλειμματική σε ερυθρά κρέατα (κυρίως βόειο αλλά και αιγοπρόβειο). Επομένως, δημιουργείται η ανάγκη για ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής αιγοπρόβειου κρέατος, ώστε, εκτός από το γάλα, που είναι το πρώτο κύριο προϊόν του κλάδου, να ενισχυθεί και το δεύτερο κύριο προϊόν του – το κρέας – με σκοπό την πιο 'ισόρροπη' ανάπτυξη και την εξασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας του κλάδου, μέσω της εισροής σημαντικών εσόδων από την κρεοπαραγωγή και διασφάλισης της ικανοποιητικού επιπέδου εισοδήματος, ακόμα κι αν μειωθεί η τιμή του πρόβειου γάλακτος. Έτσι, θα μειωθεί ο κίνδυνος της μεγάλης μεταβλητότητας και της δραστηκής μείωσης του γεωργικού εισοδήματος των αιγοπροβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων.

Οι εισοδηματικές αυτές επιδόσεις θα μπορούσαν να βελτιωθούν ακόμα περισσότερο της παραγωγικές κατευθύνσεις των αιγοπροβάτων και των βοοειδών κρεοπαραγωγής, με την **παραγωγή προϊόντων ιδιαίτερης ποιότητας από εγχώριες/αυτόχθονες φυλές ζώων**, της π.χ., το 'Χιώτικο' και 'Καραγκούνικο' πρόβατο ή η 'Κόκκινη' φυλή των βοοειδών. Θα χρειαστούν της συντονισμένες προσπάθειες για την αποτελεσματική οργάνωση και δομή των προγραμμάτων γενετικής βελτίωσης των φυλών αυτών, καθώς και την ανάδειξη των πλεονεκτημάτων της, της η καλύτερη προσαρμοστικότητα της τοπικές συνθήκες και την βόσκηση, η μεγαλύτερη ανθεκτικότητα σε ασθένειες και οι χαμηλότερες απαιτήσεις σε εισροές, συγκριτικά με της εισαγόμενες βελτιωμένες φυλές (Mpzelis, 2013· Vafiadakis, 2013· Ragkos et al., 2019).

Της, αξίζει να σημειωθεί η ύπαρξη άφθονων φυσικών βοσκοτόπων στη χώρα της, οι οποίοι στη μεγάλη πλειονότητά της είναι δημόσιοι. Η χρήση των βοσκοτόπων αυτών υποκαθιστά μέρος της διατροφής των εσταυλισμένων ζώων, μειώνοντας έτσι το κόστος αγοράς ζωοτροφών, με αποτέλεσμα να βελτιώνεται το γεωργικό εισόδημα. Επιπλέον, υπάρχουν σημαντικές εκτάσεις της οποίες θα μπορούσαν να παραχθούν ζωοτροφές, συμβάλλοντας έτσι και στον μετριασμό της από τα σοβαρότερα προβλήματα του αγροτικού εμπορικού ισοζυγίου, δηλ. των πολύ υψηλών εισαγωγών κτηνοτροφικών σιτηρών (βλ. και ενότητα 2.5.3 στον Ειδικό Στόχο 2). Τέλος, η αποτελεσματική χρησιμοποίηση των άφθονων φυσικών βοσκοτόπων της χώρας, με την ενδημική της χλωρίδα και η παροχή κατάλληλων συμβουλών και εκπαίδευσης των κτηνοτρόφων για την ορθολογική διατροφή των ζώων, θα μπορούσε να διευκολύνει την ταυτοποίηση των κτηνοτροφικών προϊόντων τοπικής παραγωγής ή στην παραγωγή με χαμηλό (ή και μηδενικό) αποτύπωμα άνθρακα (Hadjigeorgiou, 2011· Ragkos et al., 2014).

Από τα «μικροοικονομικά στοιχεία» σε επίπεδο επαγγελματικής γεωργικής εκμετάλλευσης (ΔΙΓΕΛΠ-RICA), δηλ. από δείγμα εκμεταλλεύσεων της Ελλάδας με άνω των 4000 € Τυπική Αξία Παραγωγής (Οικονομικό Μέγεθος) προκύπτει ότι, κατά μέσο όρο την τριετία 2015-2017, το Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα (ΓΟΕ) ανά εκμετάλλευση ανέρχεται περίπου σε 11.000 €, που αντιστοιχεί στο 59% του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Εξετάζοντας το ύψος του μέσου ΓΟΕ της επικρατούσας παραγωγικές εξειδικεύσεις (Τεχνικοοικονομικοί Προσανατολισμοί/ΤΟΠ) της χώρας, αυτές διακρίνονται σε χαμηλού μέσου εισοδήματος/εκμετάλλευση (κατω των 11.000 €), μεσαίου ύψους/εκμετάλλευση (κοντά της 11.000 €) και υψηλού (άνω των 11.000 €/εκμετάλλευση). Όταν της κατηγοριοποιήσεις αυτές εξετασθεί η συμβολή των άμεσων ενισχύσεων στον σχηματισμό του ΓΟΕ, τότε υπολογίζεται ότι, **στο 78% περίπου των εκμεταλλεύσεων της χώρας, η (οικονομική) λειτουργία της εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό ή και αποκλειστικά, από την ύπαρξη του συστήματος άμεσων ενισχύσεων.**

Ειδικότερα, οι παραγωγικές εξειδικεύσεις με μικρό μέσο ύψος εισοδήματος/εκμετάλλευση (σιτηρά και ελαιοπρωτεϊνούχοι σπόροι, ελαιοκαλλιέργεια και αμπελοκαλλιέργεια), με μεσαίο ύψος εισοδήματος (Λοιπές αροτραίες καλλιέργειες, Μικτή φυτική παραγωγή) και υψηλό μεσο εισόδημα/εκμετάλλευση (Βοοειδή Κρεοπαραγωγής⁵, Αιγοπροβατοτροφία και Μικτή φυτική-ζωική παραγωγή) εξαρτώνται από 40% έως και 140% από της άμεσες ενισχύσεις για τη διαμόρφωση του εισοδήματός της και αντιστοιχούν συνολικά στο 78% των εκμεταλλεύσεων της χώρας ή περίπου 500.000 εκμεταλλεύσεις. Μάλιστα, οι παραγωγικές εξειδικεύσεις σιτηρά και ελαιοπρωτεϊνούχοι σπόροι, οι λοιπές αροτραίες καλλιέργειες και βοοειδή κρεοπαραγωγής εξαρτούν αποκλειστικά το γεωργικό οικογενειακό εισόδημα που επιτυγχάνουν, από της διανεμόμενες άμεσες ενισχύσεις, αφού διαμορφώνουν την σχέση άμεσων ενισχύσεων/εισόδημα σε ποσοστό άνω του 100%. Αντίθετα, οι παραγωγικές εξειδικεύσεις με μεσαίο ύψος εισοδήματος/εκμετάλλευση (Οπωροφόρα δένδρα,

⁵ Ειδική μνεία πρέπει να γίνει για τον κλάδο αυτόν, ο οποίος υπάρχει (και αυξάνεται) αποκλειστικά λόγω της διανομής των άμεσων ενισχύσεων, που αντιπροσωπεύουν το 100% του Γεωργικού Οικογενειακού Εισοδήματος, ενώ η συμβολή του στην παραγωγή κρέατος είναι ελάχιστη.

Συνδυασμός Μονίμων Καλλιεργειών), αλλά και με υψηλό μέσο εισόδημα/εκμετάλλευση (κηπευτικά, καρποφάγα δηλ. χοιροτροφία και πτηνοτροφία) διαμορφώνουν το εισόδημα από την πώληση των προϊόντων της στην αγορά και εξαρτούν ελάχιστα έως καθόλου, το οικονομικό αποτέλεσμα της λειτουργίας της από της άμεσες ενισχύσεις (περίπου το 22% των εκμεταλλεύσεων της χώρας ή 100.000 εκμεταλλεύσεις).

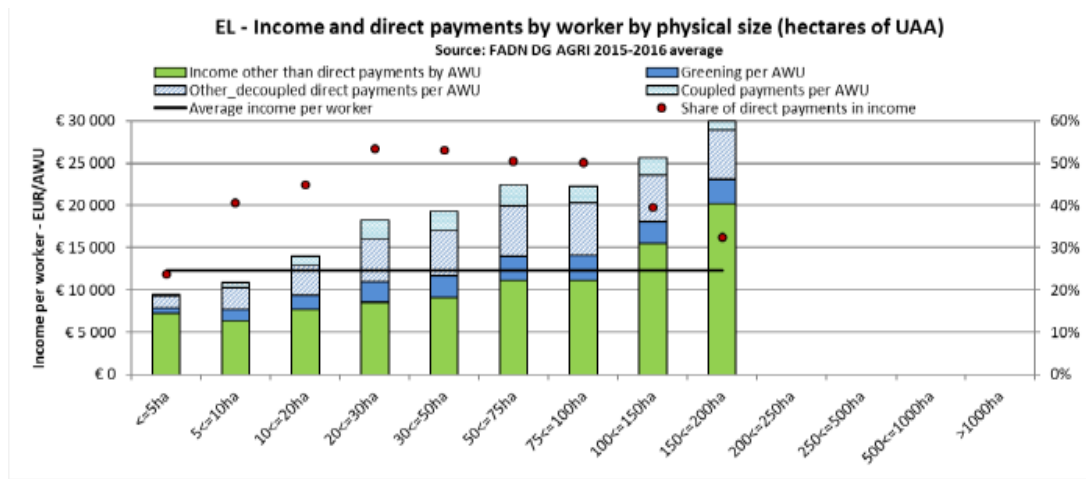
Ο κλάδος της αιγοπροβατοτροφίας εξακολουθεί να αποτελεί βασικό πυλώνα της οικονομίας των ορεινών περιοχών και των περιοχών με φυσικά και ειδικά μειονεκτήματα, με προφανείς θετικές επιδράσεις στη δημογραφική ισορροπία και την κοινωνική και οικονομική ζωή της περιοχής αυτές. Διαπιστώνεται η ανάγκη για ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής αιγοπρόβειου κρέατος, ώστε, εκτός από το γάλα, να ενισχυθεί και το δεύτερο κύριο προϊόν του – το κρέας – με σκοπό την πιο ‘ισόρροπη’ ανάπτυξη και την εξασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας του κλάδου, μέσω της εισροής σημαντικών εσόδων από την κρεοπαραγωγή. Έτσι, θα μειωθεί ο κίνδυνος της μεγάλης μεταβλητότητας και της δραστηκής μείωσης του γεωργικού εισοδήματος των αιγοπροβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων.

Τέλος, οι αξιόλογες εισοδηματικές επιδόσεις της παραγωγικής κατευθύνσεις των αιγοπροβάτων και των βοοειδών κρεοπαραγωγής, θα μπορούσαν να βελτιωθούν ακόμα περισσότερο με την παραγωγή προϊόντων ιδιαίτερης ποιότητας από εγχώριες/αυτόχθονες φυλές ζώων.

1.6. ΤΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΗΣ ΤΑΞΕΙΣ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

Της φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα, το ΓΟΕ ανά ΜΑΕ αυξάνεται καθώς αυξάνεται το φυσικό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, αν και όχι απολύτως γραμμικά, καθώς π.χ. οι κλάσεις των 20-30 Ha και 30-50 Ha έχουν σχεδόν το ίδιο ΓΟΕ/ΜΑΕ, ενώ οι κλάσεις των 50-75 Ha και 75-100 Ha έχουν το ίδιο ΓΟΕ/ΜΑΕ. Της, η συμμετοχή των άμεσων ενισχύσεων στο ΓΟΕ αυξάνεται μέχρι την κλάση των 20-30 Ha, στη συνέχεια μειώνεται ελαφρά, ενώ μειώνεται ακόμα περισσότερο της δύο μεγαλύτερες κλάσεις (των 100-150 Ha και 150-200 Ha). Πολύ πιο αναλυτική αναφορά της άμεσες ενισχύσεις γίνεται στο κεφάλαιο 1.5.

Διάγραμμα 1.6: Το γεωργικό εισόδημα κατά τάξεις φυσικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων

Πηγή: FADN DG AGRI, 2015-2016 Average

1.7. Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΤΟΥ ΠΥΛΩΝΑ Ι

Με βάση τη μεθοδολογική προσέγγιση που παρουσιάστηκε στην αρχή του παρόντος κειμένου, που αφορά τον 1^ο ειδικό στόχο, αλλά και τα στοιχεία του ΟΣΔΕ 2019, οι εκμεταλλεύσεις που δικαιούνται ενισχύσεις του Πυλώνα Ι, ανέρχονται σε 604 χιλιάδες (βλ. Πίνακα 1.8). Με κριτήριο το οικονομικό της μέγεθος, οι εκμεταλλεύσεις εν γένει μικρού μεγέθους, δηλαδή πάρα πολύ μικρού μεγέθους, πολύ μικρού μεγέθους και μικρού μεγέθους (<2.000 €, 2.000-8.000€ και 8.000-25.000 €) αντιπροσωπεύουν το 88% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων, οι εκμεταλλεύσεις μεσαίου οικονομικού μεγέθους (25.000-50.000 €) ανέρχονται στο 8% του συνόλου, ενώ οι μεγάλοι, πολύ μεγάλοι και πάρα πολύ μεγάλοι οικονομικού μεγέθους (50.000-100.000€, 100.000-500.000€ και >500.000€) αντιστοιχούν σε 4% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων.

Πίνακας 1.8: Κατανομή των εκμεταλλεύσεων της χώρας σε κατηγορίες οικονομικού μεγέθους, 2019

Οικονομικό Μέγεθος, σε βάση την Τυπική Αξία Παραγωγής (S.O.) σε €	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	%
< 2.000 EUR	122.022	20%
2.000 - <8.000 EUR	251.909	42%
8.000 - <25.000 EUR	158.821	26%
25.000 - <50.000 EUR	49.251	8%
50.000 - <100.000 EUR	16.650	3%
100.000 - <500.000 EUR	5.611	1%
>500.000 EUR	254	0%
ΣΥΝΟΛΟ	604.518	100%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Πίνακας 1.9: Κατανομή των εκμεταλλεύσεων της χώρας ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό (ΤΟΠ), 2019

	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	%
1 Δημητριακά	47.942	7,9%
2 Καπνός	6.321	1,0%
3 Βαμβάκι	23.636	3,9%
4 Ελαιοκομικά	233.140	38,6%
5 Εσπεριδοειδή	12.131	2,0%
6 Αμπελοκαλλιέργεια οиноπαραγωγής	8.074	1,3%
7 Πρόβατα	26.990	4,5%
8 Αίγες	6.195	1,0%
9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	7.933	1,3%
10 Λοιπές αροτραίες	70.047	11,6%
11 Κηπευτικά & Ανθη	5.894	1,0%
12 Λοιπές μόνιμες καλ/γείες	69.631	11,5%
13 Βοοειδή	8.027	1,3%
14 Καρποφάγα (Χοίροι, Πτηνά)	361	0,1%
15 Πολυκαλλιέργειες	31.898	5,3%
16 Συνδυασμός Εκτροφών	11.845	2,0%
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	9.818	1,6%
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	16.908	2,8%
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	7.727	1,3%
ΣΥΝΟΛΟ	604.518	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Το 85% των εκμεταλλεύσεων έχουν παραγωγική εξειδίκευση φυτικής παραγωγής (βλ. Πίνακα 1.9). Οι Τεχνικοοικονομικοί Προσανατολισμοί που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο αριθμό εκμεταλλεύσεων, δικαιούχων ενισχύσεων του 1^{ου} Πυλώνα είναι αυτοί των ελαιοκομικών, των λοιπών αροτραίων καλλιεργειών, των λοιπών μόνιμων καλλιεργειών και των δημητριακών.

Το 13% των εκμεταλλεύσεων έχουν παραγωγική εξειδίκευση ζωικής παραγωγής, με σημαντικότερους Τεχνικοοικονομικούς Προσανατολισμούς από πλευράς αριθμού εκμεταλλεύσεων, της των προβάτων και της μικτής εκτροφής μηρυκαστικών (κυρίως κοπάδια αιγοπροβάτων).

Το 3% των εκμεταλλεύσεων έχουν παραγωγική εξειδίκευση μικτής φυτικής και ζωικής παραγωγής και εκμεταλλεύσεις μη ταξινομούμενες. Στη συνέχεια, οι άμεσες ενισχύσεις που θα εξεταστούν είναι αυτές της βασικής και πράσινης ενίσχυσης, της πρόσθετης ενίσχυσης σε γεωργούς νεαρής ηλικίας και των συνδεδεμένων ενισχύσεων. Της προαναφέρθηκε με βάση τα στοιχεία του ΔΙΓΕΛΠ/FADN/RICA (2015-2017), η διανομή των άμεσων ενισχύσεων είναι κρίσιμης σημασίας για τη διαμόρφωση βιώσιμου εισοδήματος της εκμεταλλεύσεις με Τυπική Αξία Παραγωγής άνω των 2000 €, αφού **το 54% του Γεωργικού Οικογενειακού Εισοδήματος (ΓΟΕ) προέρχεται από της ενισχύσεις.**

1.7.1. Δικαιώματα/Βασική και πράσινη ενίσχυση

Στη χώρα έχουν διανεμηθεί περίπου 3,9 εκατομμύρια δικαιώματα. Εξ αυτών, το μεγαλύτερο μερίδιο κατέχουν οι παραγωγικές εξειδικεύσεις των λοιπών αροτραίων καλλιεργειών (το 11,6% των εκμεταλλεύσεων κατέχει το 16,9% του συνόλου των δικαιωμάτων), της ελαιοκομίας (το 38,6% των εκμεταλλεύσεων κατέχει το 14,3% των δικαιωμάτων) και των προβάτων (στο 4,5% των εκμεταλλεύσεων αντιστοιχεί το 11,3% των δικαιωμάτων), ενώ τα μικρότερα μερίδια διατηρούν τα καρποφάγα, ο καπνός, τα κηπευτικά και άνθη, η λοιπή αμπελοκαλλιέργεια, τα εσπεριδοειδή και η αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής.

Η κατοχή των δικαιωμάτων είναι περίπου ανισοβαρώς κατανομημένη μεταξύ αφενός των μικρού οικονομικού μεγέθους και των λοιπών (μεσαίου και μεγάλου οικονομικού μεγέθους). Ειδικότερα, οι κατηγορίες μεσαίου και άνω οικονομικού μεγέθους (>25.000€), που αντιπροσωπεύουν μόλις το 12% των εκμεταλλεύσεων της χώρας που εισπράττουν άμεσες ενισχύσεις, κατέχουν το 45% περίπου των δικαιωμάτων της χώρας.

Πίνακας 1.10: Κατανομή επιλέξιμων εκτάσεων/Δικαιώματα (σε Ha) κατά ΤΟΠ και κατηγορίες οικονομικού μεγέθους, 2019

ΤΟΠ	< 2.000 EUR	2.000 - <8.000 EUR	8.000 - <25.000 EUR	25.000 - <50.000 EUR	50.000 - <100.000 EUR	100.000 - <500.000 EUR	>500.00 0 EUR	ΣΥΝΟΛΟ	%
1 Δημητριακά	61.148	104.658	98.197	46.238	28.791	12.928		351.960	9,1%
2 Καπνός	295	5.365	7.122	2.045	635	227		15.688	0,4%
3 Βαμβάκι	2.484	32.895	102.820	53.429	20.627	3.854		216.108	5,6%
4 Ελαιοκομικά	66.047	288.303	162.251	26.456	6.790	3.513		553.359	14,3%
5 Εσπεριδοειδή	217	7.345	14.522	5.212	1.705	228		29.230	0,8%
6 Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής	446	4.436	11.396	8.046	4.889	4.095	987	34.295	0,9%
7 Πρόβατα	586	19.756	152.458	174.282	73.410	17.111	421	438.024	11,3%
8 Αίγες	590	7.578	51.100	30.054	5.677	381		95.381	2,5%
9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	281	3.685	13.757	5.950	1.203	284		25.161	0,6%
10 Λοιπές αροτραίες	12.275	95.526	222.454	158.171	101.721	61.472	2.079	653.699	16,9%
11 Κηπευτικά & Άνθη	5	169	2.916	4.638	5.264	6.753	2.186	21.931	0,6%
12 Λοιπές μόνιμες καλ/γείες	3.955	49.923	114.067	57.472	25.120	7.902	408	258.846	6,7%
13 Βοοειδή	232	1.328	9.691	25.464	63.363	101.877	8.015	209.970	5,4%
14 Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)	11	29	126	196	302	759	183	1.604	0,0%
15 Πολυκαλλιέργειες	6.222	41.092	82.112	59.698	37.519	18.804	1.512	246.958	6,4%
16 Συνδυασμός Εκτροφών	194	12.130	58.836	51.361	24.072	9.568	1.090	157.249	4,1%

17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	275	7.596	43.583	56.522	36.822	12.054		156.851	4,0%
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	863	14.548	99.390	138.559	80.018	23.001	396	356.775	9,2%
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	34.898	3.436	4.633	3.562	3.477	3.249	14	53.270	1,4%
ΣΥΝΟΛΟ	191.024	699.798	1.251.431	907.352	521.405	288.060	17.290	3.876.360	100,0 %
%	4,9%	18,1%	32,3%	23,4%	13,5%	7,4%	0,4%	100,0%	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Ο συνδυασμός των πινάκων 1.9 και 1.10 δείχνει ότι, η συγκέντρωση των δικαιωμάτων πραγματοποιείται κυρίως σε ΤΟΠ με εξειδίκευση την κτηνοτροφία και δευτερευόντως σε ορισμένους ΤΟΠ αροτραίων καλλιεργειών. Ειδικότερα, στα βοοειδή που εντάσσεται το 1,3% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων κατέχεται το 5,4% του συνολικού αριθμού των δικαιωμάτων (επιλέξιμη έκταση), η μικτή εκτροφή μηρυκαστικών όπου το 2,8% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων συγκεντρώνουν το 9,2% των δικαιωμάτων και με αντίστοιχες δυσαναλογίες ακολουθούν οι ΤΟΠ των προβάτων (το 4,5% των εκμεταλλεύσεων και το 11,3% των δικαιωμάτων), οι αίγες (1% των εκμεταλλεύσεων και 2,5% των δικαιωμάτων) και η μικτή φυτική και ζωική παραγωγή (1,6% και 4%, αντίστοιχα). Ομοίως, της λοιπές αροτραίες καλλιέργειες το 11,6% του συνόλου εκμεταλλεύσεων κατέχει το 16,9% των δικαιωμάτων, στο βαμβάκι το 3,9% των εκμεταλλεύσεων διαθέτει το 5,6% των δικαιωμάτων και στα δημητριακά, όπου το 7,9% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων κατέχει το 9,1% του συνόλου των δικαιωμάτων.

1.7.1.1 Κατανομή αριθμού δικαιωμάτων

Τα δικαιώματα κατανέμονται της τρεις (3) αγρονομικές περιφέρειες (βοσκότοποι, αροτραίες καλλιέργειες, δένδρα/άμπελοι). Της φαίνεται στον πίνακα 1.11, οι περισσότερες εκμεταλλεύσεις – κάτοχοι δικαιωμάτων (410 χιλ.) βρίσκονται στην αγρονομική περιφέρεια δένδρων/αμπέλων και ειδικότερα συγκεντρώνονται κυρίως στην παραγωγική εξειδίκευση ελαιοκομία. Της, η πλειονότητα των δικαιωμάτων κατανέμεται στην αγρονομική περιφέρεια των αροτραίων καλλιεργειών (1,76 εκατ. ή το 46% του συνόλου). Ειδικότερα, τον μεγαλύτερο αριθμό δικαιωμάτων διαθέτουν οι εκμεταλλεύσεις των παραγωγικών εξειδικεύσεων λοιπές αροτραίες καλλιέργειες και δημητριακά, ενώ ακολουθούν αυτές του βαμβακιού. Της είναι αναμενόμενο τα περισσότερα δικαιώματα βοσκοτόπων κατέχουν οι παραγωγικές εξειδικεύσεις μηρυκαστικών (πρόβατα, συνδυασμός μηρυκαστικών και βοοειδή).

Πίνακας 1.11: Κάτοχοι δικαιωμάτων και αριθμός δικαιωμάτων ανά αγρονομική περιφέρεια

ΤΟΠ	ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΒΟΣΚΟΤΟΠΩΝ		ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΑΡΟΣΙΜΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ 2019		ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΔΕΝΔΡΩΝ-ΑΜΠΕΛΩΝ	
	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	Αριθμός δικαιωμάτων	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	Αριθμός δικαιωμάτων	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	Αριθμός δικαιωμάτων
1 Δημητριακά	3.111	5.269	47.500	341.817	6.722	4.874
2 Καπνός	556	410	6.306	14.909	807	369
3 Βαμβάκι	505	917	23.624	213.439	2.917	1.752
4 Ελαιοκομικά	29.998	32.532	39.144	48.644	229.506	472.183
5 Εσπεριδοειδή	327	375	2.197	3.853	11.798	25.002
6 Αμπελοκαλλιέργεια οиноπαραγωγής	643	858	3.544	15.609	7.085	17.828
7 Πρόβατα	26.672	395.548	10.285	33.077	7.694	9.399
8 Αίγες	6.161	89.938	1.738	4.438	1.161	1.005
9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	821	874	1.427	2.398	7.699	21.889
10 Λοιπές αροτράιες)	9.033	22.574	68.436	613.275	17.793	17.849
11 Κηπευτικά & Ανθη	806	1.934	3.164	11.812	4.523	8.185
12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	8.422	13.575	33.301	83.344	63.229	161.926
13 Βοοειδή	7.794	177.873	4.499	30.156	1.572	1.942
14 Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)	107	598	209	617	228	389
15 Πολυκαλλιέργειες	5.952	18.756	28.360	182.103	23.502	46.100
16 Συνδυασμός Εκτροφών	11.128	100.048	6.810	26.795	10.611	30.406
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	8.078	75.328	8.628	76.357	3.726	5.166
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	16.734	307.441	8.663	33.948	8.724	15.387
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	1.706	24.740	6.175	26.769	1.397	1.761
ΣΥΝΟΛΟ	138.554	1.269.587	304.010	1.763.360	410.694	843.413

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Να σημειωθεί ότι έχει ξεκινήσει η διαδικασία αύξησης των επιλέξιμων εκτάσεων βοσκοτόπων, με την εκπόνηση των περιφερειακών μελετών διαχείρισης βοσκοτόπων και με την επικαιροποίηση του χαρτογραφικού υποβάθρου (Σύστημα LPIS-GIS).

Η κατανομή του μέσου μεγέθους δικαιωμάτων (σε Ha), ανά ΤΟΠ και οικονομικό μέγεθος, δείχνει **αύξηση του αριθμού των δικαιωμάτων, όσο το οικονομικό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων μεγαλώνει**. Στον πίνακα 1.12 που ακολουθεί, η σχέση του μέσου αριθμού των δικαιωμάτων ανά εκμετάλλευση στο σύνολο της κατηγορίας του πάρα πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους ήτοι <2.000

είναι 1,57 εκτάρια, ενώ στο σύνολο της κατηγορίας του πάρα πολύ μεγάλου οικονομικού μεγέθους (>500.000 €) ο αριθμός των δικαιωμάτων ανέρχεται σε 68,07, δηλαδή η σχέση είναι 1/43. Της είναι λογικό, το μεγαλύτερο μέσο μέγεθος δικαιωμάτων κατέχουν οι εκμεταλλεύσεις των ΤΟΠ που εξειδικεύονται στην εκτροφή μηρυκαστικών (δηλαδή δικαιώματα βοσκοτόπων) και κατά φθίνουσα τάξη μεγέθους είναι τα βοοειδή, η μικτή εκτροφή μηρυκαστικών, τα πρόβατα, η μικτή φυτική και ζωική παραγωγή, οι αίγες και ο συνδυασμός εκτροφών. Ακολουθούν από της ΤΟΠ φυτικής παραγωγής οι λοιπές αροτράιες καλλιέργειες και το βαμβάκι.

Πίνακας 1.12: Μέσος αριθμός δικαιωμάτων/μέση επιλέξιμη έκταση (σε Ha) ανά εκμετάλλευση κατά ΤΟΠ και κατηγορία οικονομικού μεγέθους, 2019

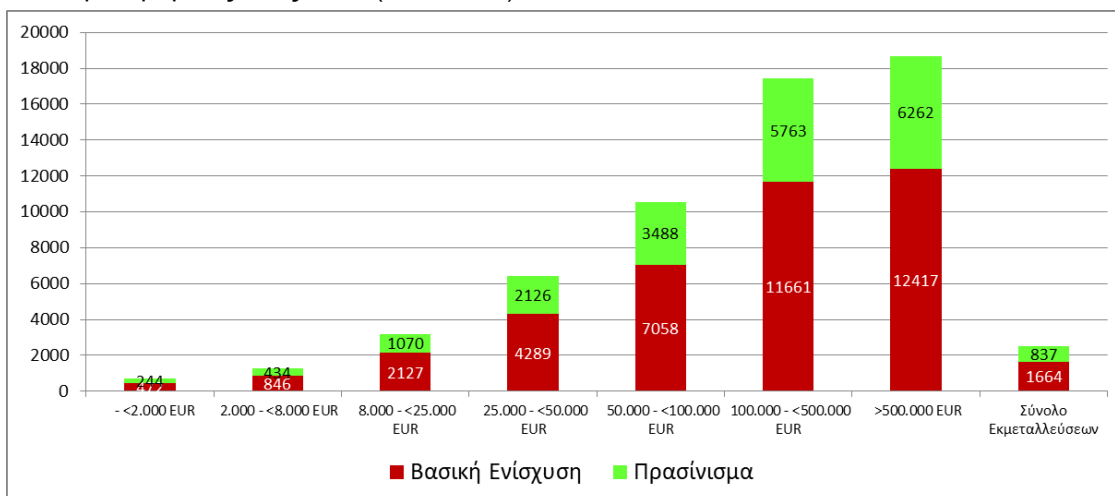
ΤΟΠ	< 2.000 EUR	2.000 - <8.000 EUR	8.000 - <25.000 EUR	25.000 - <50.000 EUR	50.000 - <100.000 EUR	100.000 - <500.000 EUR	>500.000 EUR	ΣΥΝΟΛΟ
1 Δημητριακά	2,76	6,18	14,44	31,74	57,93	114,41		7,34
2 Καπνός	0,79	1,43	3,64	9,88	16,27	45,31		2,48
3 Βαμβάκι	1,19	3,48	10,66	26,74	48,31	96,35		9,14
4 Ελαιοκομικά	0,89	2,20	6,34	15,58	30,04	68,88		2,37
5 Εσπεριδοειδή	0,72	1,16	3,10	7,69	14,33	25,38		2,41
6 Κρασιά	1,42	1,48	3,41	8,01	15,82	37,57	246,64	4,25
7 Πρόβατα	2,40	4,24	11,59	24,62	44,60	85,13	420,75	16,23
8 Αίγες	2,66	5,46	14,70	30,14	53,56	63,57		15,40
9 Λοιπά αμπελοκομικά	0,62	1,37	3,60	6,89	11,35	40,62		3,17
10 Λοιπές αροτράιες)	1,63	3,77	8,74	20,37	34,62	62,60	122,29	9,33
11 Κηπευτικά & Ανθη	1,09	1,45	1,85	2,44	3,87	8,34	18,22	3,72
12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	0,96	1,85	3,99	7,38	14,09	25,74	34,02	3,72
13 Βοοειδή	2,73	3,82	6,88	13,81	26,37	53,96	157,17	26,16
14 Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)	5,26	2,21	2,37	3,06	4,79	5,75	5,37	4,44
15 Πολυκαλλιέργειες	1,90	3,64	7,11	14,86	26,95	50,41	168,00	7,74
16 Συνδυασμός Εκτροφών	1,70	4,13	10,34	21,93	38,03	75,94	272,38	13,28
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	2,27	4,31	10,02	22,14	41,94	76,78		15,98
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	2,85	5,57	13,72	28,63	48,67	86,47	395,83	21,10
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	5,74	3,62	10,77	22,83	43,47	112,04	14,00	6,89
ΣΥΝΟΛΟ	1,57	2,78	7,88	18,42	31,32	51,34	68,07	6,41

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

1.7.1.2 Συνολική αξία δικαιωμάτων/ύψος βασικής και πράσινης ενίσχυσης

Παρατηρείται της και μια **σαφής θετική σχέση μεταξύ οικονομικού μεγέθους εκμεταλλεύσεων και εισπραττόμενων άμεσων ενισχύσεων (βασική και πράσινη ενίσχυση)**. Ακραίες τιμές είναι τα 716 € που εισέπραξαν κατά μέσο όρο οι εκμεταλλεύσεις πάρα πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους και τα 18.680 € κατά μέσο όρο των εκμεταλλεύσεων πάρα πολύ μεγάλου οικονομικού μεγέθους. Ένα μεγάλο 'άλμα' παρατηρείται της εκμεταλλεύσεις με οικονομικό μέγεθος μεγαλύτερο των 100.000 €, που εισέπραξαν άμεσες ενισχύσεις περισσότερες των 17.000 €, ποσό σημαντικά μεγαλύτερο των 10.545 € της αμέσως προηγούμενης κλάσης.

Διάγραμμα 1.7: Πληρωμές Βασικής και Πράσινης Ενίσχυσης κατά εκμετάλλευση και κατά οικονομικό μέγεθος, έτος 2019 (ποσά σε €)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Οι αξίες των δικαιωμάτων, που αντιστοιχούν στο σύνολο της βασικής ενίσχυσης (ύψους 1,06 δις. €), της παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα, συγκεντρώνονται κυρίως της παραγωγικές κατευθύνσεις (ΤΟΠ) της ελαιοκομίας (17,6% του συνόλου), των λοιπών αροτραίων καλλιέργειών (16,6%), των δημητριακών και των προβάτων (8,8% και της δυο περιπτώσεις), ενώ ακολουθούν οι λοιπές μόνιμες καλλιέργειες (8% του συνόλου).

Πίνακας 1.13: Κατανομή αξίας Δικαιωμάτων/Βασική Ενίσχυση (σε €) κατά ΤΟΠ και κατηγορίες οικονομικού μεγέθους, 2019

ΤΟΠ	< 2.000 EUR	2.000 - <8.000 EUR	8.000 - <25.000 EUR	25.000 - <50.000 EUR	50.000 - <100.000 EUR	100.000 - <500.000 EUR	>500.000 EUR	ΣΥΝΟΛΟ	%
1 Δημητριακά	18.200.100	27.888.364	25.309.065	11.746.285	7.156.728	2.953.291		93.253.834	8,8%
2 Καπνός	189.721	2.993.292	3.183.666	894.438	284.478	73.949		7.619.544	0,7%

ΤΟΠ	< 2.000 EUR	2.000 - <8.000 EUR	8.000 - <25.000 EUR	25.000 - <50.000 EUR	50.000 - <100.000 EUR	100.000 - <500.000 EUR	>500.000 EUR	ΣΥΝΟΛΟ	%
3 Βαμβάκι	862.695	10.802.506	32.203.266	15.481.833	5.700.557	1.071.468		66.122.326	6,2%
4 Ελαιοκομικά	25.544.283	98.640.246	52.586.150	7.671.573	1.775.907	826.950		187.045.109	17,6%
5 Εσπεριδοειδή	92.612	3.195.818	5.821.437	2.018.919	552.379	61.594		11.742.759	1,1%
6 Κρασιά	127.768	1.356.318	3.478.885	2.346.563	1.390.568	1.105.160	203.921	10.009.182	0,9%
7 Πρόβατα	197.290	5.576.110	35.140.482	35.338.701	14.262.603	3.153.373	57.667	93.726.226	8,8%
8 Αίγες	186.369	2.122.174	11.373.543	6.250.904	1.111.659	67.629		21.112.278	2,0%
9 Λοιπά αμπελοκομικά	216.667	2.680.605	8.556.144	3.121.611	511.214	73.859		15.160.100	1,4%
10 Λοιπές αροτραίες)	4.737.798	28.549.355	61.615.382	41.368.940	25.268.562	14.209.720	415.699	176.165.455	16,6%
11 Κηπευτικά & Ανθη	1.459	55.685	927.524	1.469.693	1.563.413	1.697.306	475.339	6.190.419	0,6%
12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	1.560.131	19.153.462	38.403.683	17.106.636	6.809.398	1.937.075	79.431	85.049.816	8,0%
13 Βοοειδή	89.767	413.795	2.895.299	7.223.304	17.956.414	26.994.102	1.619.231	57.191.911	5,4%
14 Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)	3.517	11.602	46.905	53.687	78.893	185.972	47.526	428.103	0,0%
15 Πολυκαλλιέργειες	2.136.051	12.832.968	24.418.725	16.324.057	9.626.493	4.603.281	278.335	70.219.911	6,6%
16 Συνδυασμός Εκτροφών	64.908	3.594.225	15.469.924	11.650.273	5.114.511	1.886.419	194.232	37.974.491	3,6%
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	103.860	2.206.338	10.880.293	12.596.698	7.820.116	2.571.508		36.178.812	3,4%
18 Μικτή εκτροφή μηνυκαστικών	337.201	3.651.702	21.916.273	26.744.999	15.127.623	4.366.178	90.902	72.234.877	6,8%
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	8.672.661	1.038.970	1.204.516	813.821	736.737	614.696	2.101	13.083.501	1,2%
ΣΥΝΟΛΟ	63.324.858	226.763.535	355.431.160	220.222.935	122.848.252	68.453.531	3.464.383	1.060.508.655	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Της φαίνεται από τον επόμενο πίνακα, οι αξίες των δικαιωμάτων που συγκεντρώνονται της εκμεταλλεύσεις μεσαίου και μεγάλου οικονομικού μεγέθους (>25.000 €) αντιπροσωπεύουν το 39% της συνολικής αξίας, με ειδική περίπτωση να αναδεικνύονται τα βοοειδή όπου το 94% της βασικής ενίσχυσης που αφορά την παραγωγική αυτή εξειδίκευση συγκεντρώνεται της εκμεταλλεύσεις μεσαίου και κυρίως μεγάλου οικονομικού μεγέθους.

Πίνακας 1.14: Ποσοστιαία κατανομή αξίας Δικαιωμάτων (Βασική Ενίσχυση) κατά ΤΟΠ και κατηγορίες οικονομικού μεγέθους, 2019

ΤΟΠ	< 2.000 EUR	2.000 - <8.000 EUR	8.000 - <25.000 EUR	25.000 - <50.000 EUR	50.000 - <100.000 EUR	100.000 - <500.000 EUR	>500. 000 EUR	ΣΥΝΟΛΟ
1 Δημητριακά	20%	30%	27%	13%	8%	3%	0%	100%
2 Καπνός	2%	39%	42%	12%	4%	1%	0%	100%
3 Βαμβάκι	1%	16%	49%	23%	9%	2%	0%	100%
4 Ελαιοκομικά	14%	53%	28%	4%	1%	0%	0%	100%

ΤΟΠ	< 2.000 EUR	2.000 - <8.000 EUR	8.000 - <25.000 EUR	25.000 - <50.000 EUR	50.000 - <100.000 EUR	100.000 - <500.000 EUR	>500.000 EUR	ΣΥΝΟΛΟ
5 Εσπεριδοειδή	1%	27%	50%	17%	5%	1%	0%	100%
6 Κρασιά	1%	14%	35%	23%	14%	11%	2%	100%
7 Πρόβατα	0%	6%	37%	38%	15%	3%	0%	100%
8 Αίγες	1%	10%	54%	30%	5%	0%	0%	100%
9 Λοιπά αμπελοκομικά	1%	18%	56%	21%	3%	0%	0%	100%
10 Λοιπές αροστοαίες)	3%	16%	35%	23%	14%	8%	0%	100%
11 Κηπευτικά & Ανθη	0%	1%	15%	24%	25%	27%	8%	100%
12 Λοιπές μόνιμες καλ/νειες	2%	23%	45%	20%	8%	2%	0%	100%
13 Βοοειδή	0%	1%	5%	13%	31%	47%	3%	100%
14 Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)	1%	3%	11%	13%	18%	43%	11%	100%
15 Πολυκαλλιέργειες	3%	18%	35%	23%	14%	7%	0%	100%
16 Συνδυασμός Εκτροφών	0%	9%	41%	31%	13%	5%	1%	100%
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	0%	6%	30%	35%	22%	7%	0%	100%
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	0%	5%	30%	37%	21%	6%	0%	100%
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	66%	8%	9%	6%	6%	5%	0%	100%
ΣΥΝΟΛΟ	6%	21%	34%	21%	12%	6%	0%	100%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Με την αξία των δικαιωμάτων συναρτάται ευθέως και η πράσινη ενίσχυση που υπολογίζεται ως το 47,7% της καταβαλλόμενης βασικής ενίσχυσης, δηλαδή **505,8 εκατ. € πράσινης ενίσχυσης επί συνολικής βασικής ενίσχυσης ύψους 1,060 δις. €**.

1.7.1.3 Μοναδιαία αξία δικαιωμάτων- Εσωτερική σύγκλιση

Η βασική ενίσχυση ανά εκμετάλλευση (και κατά συνέπεια και η πράσινη ενίσχυση/εκμετάλλευση) διαμορφώνεται ως το άθροισμα των μερικών γινομένων του αριθμού των κατεχόμενων δικαιωμάτων ανά αγρονομική περιφέρεια (της αναλύθηκε στα προηγούμενα στο 1.7.1.1.) επί την μοναδιαία αξία των αντίστοιχων δικαιωμάτων. Επειδή πρόκειται για ιστορικά δικαιώματα, που προήλθαν κυρίως ως μέσος όρος της περιόδου 2000-2002 και από διαφορετικά καθεστώτα ενισχύσεων (σιτηρά, σταφίδα, επιλέξιμα αιγοπρόβατα, τομάτα, σακχαρότευτλα, ελαιόλαδο κ.λπ.) παρατηρούνται έντονες διαφορές της μοναδιαίας αξίες των δικαιωμάτων των δικαιούχων εκμεταλλεύσεων.

Ειδικότερα, με βάση τα στοιχεία ΟΣΔΕ του 2019, ο πίνακας 1.15 δείχνει τη διαφορά ανά δεκατημόριο, της μοναδιαίας αξίας των δικαιωμάτων στην αγρονομική περιφέρεια αροτραίων καλλιεργειών. Ο μέσος όρος του μοναδιαίου δικαιώματος (βασική ενίσχυση) είναι 274,5 €/ha. Ο μ.ό. του 1^{ου} δεκατημορίου είναι 163,2 €/ha και του 10^{ου} είναι 710,8 δηλ. η σχέση είναι περίπου ¼. Το 2019, δικαιώματα αροτραίων κατείχαν 304.010 εκμεταλλεύσεις.

Πίνακας 1.15: Υπολογισμός μέσης αξίας μοναδιαίου δικαιώματος (€/ha) της **αγρονομικής περιφέρειας αροτραίων καλλιεργειών**, ανά δεκατημόριο, 2019

Δεκατημόρια (εύρος αξίας μοναδιαίου δικαιώματος σε €/ha)	Μέσος όρος (€/ha)	Αριθμός εκμεταλλεύσεων (που διαθέτουν δικαιώματα στην αγρονομική περιφέρεια)
1 ^ο <=167,42	163.2	30.401
2 ^ο 167,43 – 201,35	185.7	30.401
3 ^ο 201,36 – 230,90	215.8	30.401
4 ^ο 230,91 – 267,28	248.1	30.400
5 ^ο 267,29 – 274,41	269.6	30.402
6 ^ο 274,42 – 279,85	275.8	30.422
7 ^ο 279,86 – 298,69	287.9	30.380
8 ^ο 298,70 – 343,74	316.2	30.401
9 ^ο 343,75 – 478,79	389.4	30.401
10 ^ο 478,80+	710.8	30.401
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	274.5	304.010

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Με βάση τον Πίνακα 1.16, το 2019, ο μέσος όρος μοναδιαίου δικαιώματος (βασική ενίσχυση) της αγρονομικής περιφέρειας δένδρωδών καλλιεργειών είναι 345,4 €/ha. Ο μ.ό. του 1^{ου} δεκατημορίου είναι 200,3 €/ha και του 10^{ου} είναι 787,4 δηλ. η σχέση είναι περίπου ¼. Το 2019, δικαιώματα αροτραίων κατείχαν 410.694 εκμεταλλεύσεις

Πίνακας 1.16: Υπολογισμός μέσης αξίας μοναδιαίου δικαιώματος (€/ha) της **αγρονομικής περιφέρειας δένδρωδών καλλιεργειών**, ανά δεκατημόριο, 2019

Δεκατημόρια (εύρος αξίας μοναδιαίου δικαιώματος σε €/ha)	Μέσος όρος (€/ha)	Αριθμός εκμεταλλεύσεων (που διαθέτουν δικαιώματα στην αγρονομική περιφέρεια)
1 ^ο <= 201,02	200.3	41.313
2 ^ο 201,03 – 224,34	208.9	40.825
3 ^ο 224,35 – 265,53	244.5	41.071
4 ^ο 265,54 – 319,39	289.9	41.069

5° 319,40 – 334,36	327.9	41.039
6° 334,37 – 338,07	335.3	41.101
7° 338,08 – 351,18	344.4	41.067
8° 351,19 – 415,06	373.2	41.071
9° 415,07 – 577,41	485.8	41.069
10° 577,42+	787.4	41.069
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	345.4	410.694

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Με βάση τον Πίνακα 1.17, ο μέσος όρος μοναδιαίου δικαιώματος (βασική ενίσχυση) βοσκοτόπων είναι 224,6 €/ha. Ο μ.ό. του 1^{ου} δεκατημρίου είναι 135,6 €/ha και του 10^{ου} είναι 782,0 €/ha δηλ. η σχέση είναι περίπου 1/6. Το 2019, δικαιώματα βοσκοτόπων κατείχαν 138.554 εκμεταλλεύσεις.

Πίνακας 1.17: Υπολογισμός μέσης αξίας μοναδιαίου δικαιώματος (€/ha) της **αγρονομικής περιφέρειας βοσκοτόπων**, ανά δεκατημόριο, 2019

Δεκατημόρια (εύρος αξίας μοναδιαίου δικαιώματος σε €/ha)	Μέσος όρος (€/ha)	Αριθμός εκμεταλλεύσεων (που διαθέτουν δικαιώματα στην αγρονομική περιφέρεια)
1° ≤ 144,92	135,6	13,856
2° 144,93 – 179,94	162,5	13,855
3° 179,95 – 215,00	195,7	13,968
4° 215,01 – 219,55	216,9	13,749
5° 219,56 – 222,70	221,4	13,846
6° 222,71 – 236,00	229,4	13,865
7° 236,01 – 267,63	246,5	13,849
8° 267,64 – 353,50	304,2	13,856
9° 353,51 – 526,51	420,0	13,855
10° 526,52+	782,0	13,855
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	224,6	138,554

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι τη μεγαλύτερη μέση αξία μοναδιαίου δικαιώματος εμφανίζει η αγρονομική περιφέρεια δενδρωδών καλλιεργειών με 345,4 €/ha. Ακολουθεί η αγρονομική περιφέρεια αροτραίων καλλιεργειών με μέση αξία ύψους 274,5 €/ha ενώ στην αγρονομική περιφέρεια βοσκοτόπων η μέση μοναδιαία αξία δικαιώματος ανέρχεται σε 224,6 €/ha. Η μεγαλύτερη αναλογία του μ.ο. του 1^{ου} δεκατημρίου και του 10^{ου} παρουσιάζεται στην αγρονομική περιφέρεια

βοσκοτόπων, δηλ. 1 της 6, ενώ η μικρότερη αφορά την αγρονομική περιφέρεια δενδρωδών καλλιεργειών, με αναλογία 1 της 4.

Βέβαια, οι αποστάσεις αυτές μεταξύ 1^{ου} και 10 δεκατημορίου έχουν σμικρυνθεί κατά πολύ, αφού το 2015, στην έναρξη της παρελθούσας προγραμματικής περιόδου και για της της αγρονομικές περιφέρειες, οι αντίστοιχες σχέσεις κυμαινόταν μεταξύ 1 της 11 έως και 1 της 15 (βλ. παρουσίαση “Βασικά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά γεωργικών εκμεταλλεύσεων και άμεσων ενισχύσεων”, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2019). Η εξέλιξη αυτή δείχνει την αποτελεσματική εφαρμογή της (μερικής) εσωτερικής σύγκλισης (tunnel model) κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο.

Η επίδραση των άμεσων ενισχύσεων στη διαμόρφωση βιώσιμου εισοδήματος είναι καθοριστική, αφού, κατά μέσο όρο, το 54% του Γεωργικού Οικογενειακού Εισοδήματος (ΓΟΕ) προέρχεται από της ενισχύσεις.

Οι άμεσες ενισχύσεις εξειδικεύονται στη βασική και πράσινη ενίσχυση, στην πρόσθετη ενίσχυση γεωργών νεαρής ηλικίας, της προαιρετικές συνδεδεμένες ενισχύσεις και στην ειδική ενίσχυση βαμβακος, συνολικού ύψους 1,856 δις €/έτος, με βάση της προβλέψεις της της προγραμματικής περιόδου (βλ. Παράρτημα VII της Πρότασης Κανονισμού για τα Στρατηγικά Σχέδια της ΚΑΠ, COM(2018) 392 final).

Η βασική και πράσινη ενίσχυση διανέμεται με βάση την κατοχή από της εκμεταλλεύσεις, των δικαιωμάτων ενίσχυσης. Από τα επεξεργασμένα στοιχεία του ΟΣΔΕ για το 2019, προκύπτει ότι στο σύνολο της χώρας, 3.876.360 δικαιώματα ενίσχυσης⁶, κατανέμονται της αγρονομικές περιφέρειες των αροτραίων καλλιεργειών, των δενδρωδών καλλιεργειών και των βοσκοτόπων, με ποσοστά 45,5%, 21,7% και 32,8%, αντίστοιχα. Έχει ξεκινήσει η διαδικασία αύξησης των επιλέξιμων εκτάσεων βοσκοτόπων, με την εκπόνηση των περιφερειακών μελετών διαχείρισης βοσκοτόπων και με την επικαιροποίηση του χαρτογραφικού υποβάθρου (Σύστημα LPIS-GIS). Η κατοχή των δικαιωμάτων είναι ανισοβαρώς κατανομημένη μεταξύ των μικρού οικονομικού μεγέθους, αφενός (με Τυπική Αξία Παραγωγής έως 25.000€) και των μεσαίου και μεγάλου οικονομικού μεγέθους, αφετέρου. Οι κατηγορίες μεσαίου και άνω οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής >25.000€), που αντιπροσωπεύουν μόλις το 12% των εκμεταλλεύσεων της χώρας που εισπράττουν άμεσες ενισχύσεις, κατέχουν το 45% περίπου των δικαιωμάτων της χώρας. Της, η συγκέντρωση των δικαιωμάτων πραγματοποιείται κυρίως σε ΤΟΠ με εξειδίκευση την κτηνοτροφία και δευτερευόντως σε ορισμένους ΤΟΠ αροτραίων καλλιεργειών.

Μεγάλες διαφορές παρατηρούνται στο ύψος της βασικής και πράσινης ενίσχυσης που εισπράττουν οι εκμεταλλεύσεις. Παρατηρείται μια σαφής θετική συσχέτιση μεταξύ του οικονομικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων και του συνολικού ύψους της βασικής και πράσινης ενίσχυσης που εισπράττουν. Οι διαφορές οφείλονται:

⁶ 1 δικαίωμα ενίσχυσης αντιπροσωπεύει 1 εκτάριο (10 στρέμματα) επιλέξιμης γης

α) Στον αριθμό των δικαιωμάτων που κατέχει κάθε εκμετάλλευση: **οι εκμεταλλεύσεις με πάρα πολύ μικρό οικονομικό μέγεθος (<2000 €) κατά μέσο όρο κατέχουν 1,57 δικαίωμα/εκμετάλλευση, ενώ οι εκμεταλλεύσεις με πάρα πολύ μεγάλο οικονομικό μέγεθος (>500.000 €) κατέχουν κατά μέσο όρο 68,07 δικαιώματα ανά εκμετάλλευση.** Τον μεγαλύτερο αριθμό δικαιωμάτων κατέχουν οι κτηνοτροφικοί κλάδοι (βοσκότοποι) και στη συνέχεια οι αροτράιες ποτιστικές καλλιέργειες (ΤΟΠ Λοιπές αροτράιες καλλιέργειες και βαμβάκι).

Β) Στο είδος των δικαιωμάτων κάθε εκμετάλλευσης, αφού αυτά έχουν διαφορετική μοναδιαία αξία εντός κάθε αγρονομικής περιφέρειας. Πρόκειται για ιστορικά δικαιώματα, που προήλθαν κυρίως ως μέσος όρος των ενισχύσεων ανά εκμετάλλευση, της περιόδου 2000-2002 και από διαφορετικά καθεστώτα ενισχύσεων (σιτηρά, σταφίδα, επιλέξιμα αιγοπρόβατα, τομάτα, σακχαρότευλα, ελαιόλαδο κ.λπ.).

Εξ αιτίας της ύπαρξης των ιστορικών δικαιωμάτων παρατηρείται μεγάλη διαφορά της μοναδιαίας αξίας και της 3 αγρονομικές περιφέρειες. Εάν συγκριθούν, ανά αγρονομική περιφέρεια, **οι μέσοι όροι της μοναδιαίας αξίας δικαιωμάτων που σχηματίζουν αφενός το 1/10 του συνόλου των δικαιωμάτων με την υψηλότερη μοναδιαία αξία και το 1/10 με τη χαμηλότερη αξία, τότε η σχέση για την αγρονομική περιφέρεια αροτράιων καλλιεργειών είναι τέσσερα της ένα (4/1), για της δένδρωδεις καλλιέργειες είναι τέσσερα της ένα (4/1) και για την αγρονομική περιφέρεια βοσκοτόπων είναι έξι της ένα (6/1).**

Οι διαφορές της μοναδιαίας αξίας, εντός κάθε αγρονομικής περιφέρειας έχουν αμβλυνθεί έντονα κατά την πρόσφατη περίοδο, αφού το 2015, η αντίστοιχη σχέση για την αγρονομική περιφέρεια αροτράιων καλλιεργειών ήταν 15/1, για την αγρονομική περιφέρεια δένδρωδων καλλιεργειών ήταν 12,5/1 και για την περιφέρεια βοσκοτόπων 11/1. Η σημαντική αυτή σμίκρυνση των διαφορών οφείλεται στην αποτελεσματική εφαρμογή της μερικής εσωτερικής σύγκλισης την περίοδο 2015-2019.

1.7.2. Εναλλακτικά Σενάρια Εσωτερικής Σύγκλισης κατά τη Μεταβατική Περίοδο

Στην παρούσα μεταβατική περίοδο έχουν εκπονηθεί σενάρια εφαρμογής της εσωτερικής σύγκλισης, που δείχνουν της αναμενόμενες μεταβιβάσεις ποσών βασικής ενίσχυσης, που αναμένεται να προέλθουν λόγω ενδεχόμενου περιορισμού των αποκλίσεων (ή και εξίσωσης) της μοναδιαίας αξίας μεταξύ των δικαιωμάτων που κατέχουν οι εκμεταλλεύσεις.

Κατ' αρχήν εξετάζονται 3 εναλλακτικά σενάρια (Σενάριο Α, Σενάριο Β1 και Σενάριο Β2), που αφορούν την εφαρμογή της (μερικής) εσωτερικής σύγκλισης, με την χρήση διαφόρων παραλλαγών του 'tunnel model' και πραγματεύονται τη μεταβατική περίοδο, δηλαδή έχουν ως καταληκτικό έτος το 2022. Επιπλέον, εξετάσθηκε ένα τελευταίο σενάριο εξίσωσης της αξίας των δικαιωμάτων ανά αγρονομική περιφέρεια (Σενάριο Γ).

Από πλευράς επιπτώσεων εξετάστηκαν και θα παρουσιασθούν οι υπολογιζόμενες μεταβιβάσεις της βασικής (και πράσινης) ενίσχυσης εκμεταλλεύσεις, ανάλογα με το οικονομικό μέγεθός της αλλά και τον κυρίαρχο κλάδο/δραστηριότητα/προϊόν, μεταξύ 2022 (αναμενόμενο χρονικό τέλος της μεταβατικής περιόδου) και 2019 (έτος βάσης). **Όλοι οι σχετικοί πίνακες, της της και οι αντίστοιχες χωρικές/περιφερειακές επιπτώσεις των εναλλακτικών σεναρίων παρουσιάζονται στο Παράρτημα του παρόντος κειμένου.**

1.7.2.A. Σενάριο Α

Περιγραφή σεναρίου Α:

Στο Σενάριο Α ακολουθείται το υπόδειγμα της **μερικής σύγκλισης** της Αξίας Δικαιωμάτων μέχρι το 2022 (Tunnel Model) **με την παράλληλη προστασία του 30%** για της δικαιούχους των οποίων η αξία των δικαιωμάτων είναι μεγαλύτερη της Μέσης Περιφερειακής Αξίας Δικαιωμάτων.

Οι Αγρονομικές περιφέρειες διατηρούνται οι της, και τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν για την εκτίμηση των επιπτώσεων της εσωτερικής σύγκλισης είναι α) το αρχείο πληρωμών του έτους 2019 από τον ΟΠΕΚΕΠΕ β) το αρχείο των Τυπικών Αποδόσεων- Standard Output του ΔΙΓΕΛΠ (FADN) 2013 και ο χρηματοδοτικός πίνακας της πρότασης κανονισμού της Επιτροπής για το έτος 2022.

Τα στάδια ήταν τα εξής:

1. Αρχικά καθορίστηκε η Μέση Περιφερειακή Αξία Δικαιώματος (ΜΠΑΔ) του 2022 για κάθε Αγρονομική περιφέρεια.

2. Για τα δικαιώματα με Μοναδιαία Αξία Δικαιώματος (ΜΑΔ) 2019 < 90% της Μέσης Περιφερειακής Αξίας Δικαιώματος (ΜΠΑΔ) 2022 υπολογίστηκαν τα ποσά που απαιτούνται ώστε:

α. όλα τα δικαιώματα με μοναδιαία αξία κάτω του 60% της Μέσης Περιφερειακής Αξίας Δικαιώματος (Μ.Π.Α.Δ.) να φθάσουν στο 60% της Μ.Π.Α.Δ. του 2022

β. στα δικαιώματα των οποίων η μοναδιαία αξία ήδη κυμαίνεται ήδη μεταξύ 60%-90% της ΜΠΑΔ του 2022, να καλυφτεί το 1/3 της διαφοράς της μοναδιαίας αξίας δικαιώματος με το 90% της ΜΠΑΔ 2022 .

3. Εκτιμήθηκε το ποσό της συνολικής μείωσης που θα υποστούν τα Δικαιώματα με ΜΑΔ 2019 > 100% ΜΠΑΔ του 2022. Υπενθυμίζεται ότι βάσει του μοντέλου που ήδη εφαρμόζεται και αποτελεί το αντικείμενο του παρόντος σημειώματος, θα υποστούν μία μείωση της ΜΑΔ έως 30% για της ανάγκες χρηματοδότησης της αύξησης της ΜΑΔ των περιπτώσεων α και β που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Σενάριο Α: Διερεύνηση των επιπτώσεων ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους

Από την ανάλυση (σύγκριση 2019 και 2022) προκύπτει ότι στην περίπτωση που εφαρμοσθεί το Σενάριο Α, της φαίνεται από τον Πίνακα Π1 του Παραρτήματος, αναμένεται μείωση της βασικής ενίσχυσης της κατηγορίες εκμεταλλεύσεων πάρα πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους, πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους και μικρού οικονομικού μεγέθους (<2.000 €, 2.000-8.000 € και 8.000-25.000 €). Αντίθετα, αύξηση εμφανίζουν οι εκμεταλλεύσεις μεσαίου, μεγάλου, πολύ μεγάλου και πάρα πολύ μεγάλου οικονομικού μεγέθους (25.000-50.000 €, 50.000-100.000€, 100.000-500.000€ και

>500.000 €). Πιο αναλυτικά, φαίνεται στον Πίνακα Π2 του Παραρτήματος ότι, σε περίπου 263 χιλ. εκμεταλλεύσεις (ήτοι το 43% του συνόλου των 604 χιλ. εκμεταλλεύσεων) προκαλείται μείωση της βασικής ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του σεναρίου. Της κατηγορίες μικρού οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής <25.000€) ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων της οποίες μειώνεται το ύψος της βασικής ενίσχυσης είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των εκμεταλλεύσεων που παρατηρείται αύξηση της βασικής ενίσχυσης. Το αντίθετο συμβαίνει της κατηγορίες μεσαίου και μεγάλου οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής >25.000€). Η μείωση της βασικής ενίσχυσης ανέρχεται συνολικά σε περίπου **17 εκατ. €**⁷ (δηλαδή περίπου 1,6% του συνόλου βασικής ενίσχυσης των 1,06 δις €). Σε όρους συνόλου βασικής και πράσινης ενίσχυσης, η μείωση ανέρχεται σε περίπου **25 εκατ. €** (δηλαδή περίπου 1,6% του συνόλου βασικής και πράσινης⁸ ενίσχυσης των 1,566 δις €).

Σενάριο Α: Εξέλιξη της κατανομής των ενισχύσεων της επιμέρους κατηγορίες Τεχνικοοικονομικού Προσανατολισμού.

Της φαίνεται στον Πίνακα Π3 του Παραρτήματος, η βασική ενίσχυση συγκεντρώνεται κυρίως της Τεχνικοοικονομικούς Προσανατολισμούς : α) της ελαιοκομίας που αντιστοιχεί στο 17,6% του συνόλου της διανεμόμενης βασικής ενίσχυσης (2019) και που απορροφάται από το 38,6% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων (604 χιλ.), β) των λοιπών αροτραίων καλλιεργειών στην οποία κατανέμεται το 16,6% του συνόλου της βασικής ενίσχυσης και συγκεντρώνεται στο 11,6% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων, γ) των προβάτων που αντιστοιχεί το 8,8% της συνολικής βασικής ενίσχυσης και κατανέμεται στο 4,5% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων και τέλος δ) των δημητριακών που συγκεντρώνει το 8,8% της συνολικής βασικής ενίσχυσης, η οποία διανέμεται στο 7,9% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων.

Οι τεχνικοοικονομικοί προσανατολισμοί που γνωρίζουν τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση της βασικής της ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Α είναι: α) ο καπνός (-5,9%), β) η λοιπή αμπελουργία (-5,1%), γ) τα εσπεριδοειδή (-2%), δ) τα βοοειδή (-1,7%) και το βαμβάκι (-1,4%). Της φαίνεται στον Πίνακα Π4 του Παραρτήματος, της προαναφερόμενους τεχνικοοικονομικούς προσανατολισμούς, παρατηρείται μείωση του ύψους της βασικής ενίσχυσης στην πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων ανά κατηγορία.

Αντίθετα, τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Α, της φαίνεται στον Πίνακα Π3 του Παραρτήματος παρατηρείται της παραγωγικές εξειδικεύσεις (Τ.Ο.Π.) : α) της μικτής εκτροφής μηρυκαστικών, β) της μικτής φυτικής και ζωικής παραγωγής, γ) στα πρόβατα, δ) στον συνδυασμό εκτροφών και ε) στην αμπελουργία οινοπαραγωγής. Της παραπάνω παραγωγικές εξειδικεύσεις, της φαίνεται από τον Πίνακα Π4 του Παραρτήματος, παρατηρείται αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης στην πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων, ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό.

---

⁷ Στο Σενάριο Α θα χρησιμοποιηθεί το 41% της περικοπτόμενης αξίας των δικαιωμάτων (30%) με Μ.Α.Δ. άνω του 100% της Π.Μ.Α.Δ. που υπολογίζεται σε 42,87 εκατ. € βασικής ενίσχυσης

⁸ Η πράσινη ενίσχυση αντιστοιχεί στο 47,7% της βασικής ενίσχυσης

1.7.2.B1. Σενάριο B1

Περιγραφή σεναρίου B1:

Στο Σενάριο B1 ακολουθείται το υπόδειγμα της **μερικής σύγκλισης** της Αξίας Δικαιωμάτων μέχρι το 2022 (Tunnel Model) **με την παράλληλη προστασία του 30%** για της δικαιούχους των οποίων η αξία των δικαιωμάτων είναι μεγαλύτερη της Μέσης Περιφερειακής Αξίας Δικαιωμάτων.

Οι Αγρονομικές περιφέρειες διατηρούνται οι της, και τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν για την εκτίμηση των επιπτώσεων της εσωτερικής σύγκλισης είναι α) το αρχείο πληρωμών του έτους 2019 από τον ΟΠΕΚΕΠΕ β) το αρχείο των Τυπικών Αποδόσεων- Standard Output του ΔΙΓΕΛΠ (FADN) 2013 και ο χρηματοδοτικός πίνακας της πρότασης κανονισμού της Επιτροπής για το έτος 2022.

Τα στάδια ήταν τα εξής:

1. Αρχικά καθορίστηκε η Μέση Περιφερειακή Αξία Δικαιώματος (ΜΠΑΔ) του 2022 για κάθε Αγρονομική περιφέρεια.
2. Για τα δικαιώματα με Μοναδιαία Αξία Δικαιώματος (ΜΑΔ) 2019 < 90% της Μέσης Περιφερειακής Αξίας Δικαιώματος (ΜΠΑΔ) 2022 υπολογίστηκαν τα ποσά που απαιτούνται ώστε:

- α. όλα τα δικαιώματα με μοναδιαία αξία κάτω του 60% της Μέσης Περιφερειακής Αξίας Δικαιώματος (Μ.Π.Α.Δ.) να φθάσουν στο 60% της Μ.Π.Α.Δ. του 2022
- β. όλα τα δικαιώματα των οποίων η μοναδιαία αξία κυμαίνεται μεταξύ 60%-90% της ΜΠΑΔ του 2022 – περιλαμβανομένων και της περίπτωσης α, δηλαδή των δικαιωμάτων που μόλις έφθασαν στο κατώτατο όριο του 60% της Μ.Π.Α.Δ. – να καλυφθεί το 1/3 της διαφοράς της μοναδιαίας αξίας δικαιώματος με το 90% της ΜΠΑΔ 2022 .

3. Εκτιμήθηκε το ποσό της συνολικής μείωσης που θα υποστούν τα Δικαιώματα με ΜΑΔ 2019 > 100% ΜΠΑΔ του 2022. Υπενθυμίζεται ότι βάσει του μοντέλου που ήδη εφαρμόζεται και αποτελεί το αντικείμενο του παρόντος σημειώματος, θα υποστούν μία μείωση της ΜΑΔ έως 30% για της ανάγκες χρηματοδότησης της αύξησης της ΜΑΔ των περιπτώσεων α και β που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Σενάριο B1: Διερεύνηση των επιπτώσεων ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους

Από την ανάλυση (σύγκριση 2019 και 2022) προκύπτει ότι στην περίπτωση που εφαρμοσθεί το Σενάριο B1, της φαίνεται από τον Πίνακα Π7 του Παραρτήματος, πρόκειται να μειωθεί η βασική ενίσχυση της κατηγορίες εκμεταλλεύσεων του πάρα πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους, πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους και μικρού οικονομικού μεγέθους (<2.000 €, 2.000-8.000 € και 8.000-25.000 €). Αντίθετα, αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης θα εμφανισθεί της εκμεταλλεύσεις μεσαίου, μεγάλου, πολύ μεγάλου και πάρα πολύ μεγάλου οικονομικού μεγέθους (25.000 -50.000 €, 50.000-100.000€, 100.000-500.000€ και >500.000 €). Πιο αναλυτικά φαίνεται στον Πίνακα Π8 του Παραρτήματος ότι, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου B1 προκαλείται μείωση της βασικής ενίσχυσης σε περίπου 265 χιλ. εκμεταλλεύσεις (ήτοι το 44% του συνόλου), αύξηση προκαλείται σε περίπου 211 χιλ. εκμεταλλεύσεις (35% του συνόλου) και η βασική ενίσχυση

παραμένει αμετάβλητη σε 129 χιλ. εκμεταλλεύσεις (21% του συνόλου). Της κατηγορίες μικρού οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής <25.000€) ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων της οποίες μειώνεται το ύψος της βασικής ενίσχυσης είναι μεγαλύτερος από των αριθμό των εκμεταλλεύσεων που παρατηρείται αύξηση της βασικής ενίσχυσης. Το αντίθετο συμβαίνει της κατηγορίες μεσαίου και μεγάλου οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής >25.000€). Η μείωση της βασικής ενίσχυσης ανέρχεται συνολικά σε περίπου **30 εκατ. €**⁹ (δηλαδή περίπου 2,8% του συνόλου βασικής ενίσχυσης των 1,06 δις €). Σε όρους συνόλου βασικής και πράσινης ενίσχυσης, η μείωση ανέρχεται σε περίπου **44 εκατ. €** (δηλαδή περίπου 2,9% του συνόλου βασικής και πράσινης¹⁰ ενίσχυσης των 1,566 δις €).

Σενάριο B1: Εξέλιξη της κατανομής των ενισχύσεων της επιμέρους κατηγορίες Τεχνικοοικονομικού Προσανατολισμού.

Της φαίνεται στον Πίνακα Π9 του Παραρτήματος, η βασική ενίσχυση συγκεντρώνεται κυρίως της Τεχνικοοικονομικούς Προσανατολισμούς : α) της ελαιοκομίας που αντιστοιχεί στο 17,6% του συνόλου της διανεμόμενης βασικής ενίσχυσης (2019) και που απορροφάται από το 38,6% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων (604 χιλ.), β) των λοιπών αροτραίων καλλιεργειών στην οποία κατανέμεται το 16,6% του συνόλου της βασικής ενίσχυσης και συγκεντρώνεται στο 11,6% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων, γ) των προβάτων που αντιστοιχεί το 8,8% της συνολικής βασικής ενίσχυσης και κατανέμεται στο 4,5% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων και τέλος δ) των δημητριακών που συγκεντρώνει το 8,8% της συνολικής βασικής ενίσχυσης, η οποία διανέμεται στο 7,9% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων.

Οι τεχνικοοικονομικοί προσανατολισμοί που γνωρίζουν τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση της βασικής της ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου B1 είναι: α) η λοιπή αμπελουργία (-10,3%), β) ο καπνός (-9%), γ) τα εσπεριδοειδή (-3,9%), δ) τα βοοειδή (-3%) και το βαμβάκι (-2,2%). Της φαίνεται στον Πίνακα Π10 του Παραρτήματος, της προαναφερόμενους τεχνικοοικονομικούς προσανατολισμούς, παρατηρείται μείωση του ύψους της βασικής ενίσχυσης στην πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων ανά κατηγορία.

Αντίθετα τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου B1, της φαίνεται στον Πίνακα Π9 του Παραρτήματος, παρατηρείται της παραγωγικές εξειδικεύσεις (Τ.Ο.Π.) : α) της μικτής εκτροφής μηρυκαστικών (+3,6%), β) της μικτής φυτικής και ζωικής παραγωγής (+2,2%), γ) στα πρόβατα (+1,7%), δ) στον συνδυασμό εκτροφών (+1,6%) και ε) στην αμπελουργία οινοπαραγωγής (+1,5%). Της παραπάνω παραγωγικές εξειδικεύσεις, της φαίνεται από τον Πίνακα Π10 του Παραρτήματος, παρατηρείται αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης στην πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων, ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό.

⁹ Στο Σενάριο B1 θα χρησιμοποιηθεί το 71% της περικοπτόμενης αξίας των δικαιωμάτων (30%) με Μ.Α.Δ. άνω του 100% της Π.Μ.Α.Δ. που υπολογίζεται σε 42,87 εκατ. € βασικής ενίσχυσης

¹⁰ Η πράσινη ενίσχυση αντιστοιχεί στο 47,7% της βασικής ενίσχυσης

1.7.2.B2. Σενάριο B2

Περιγραφή σεναρίου B2:

Στο Σενάριο B2 ακολουθείται το υπόδειγμα της **μερικής σύγκλισης** της Αξίας Δικαιωμάτων μέχρι το 2022 (Tunnel Model).

Οι Αγρονομικές περιφέρειες διατηρούνται οι της, και τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν για την εκτίμηση των επιπτώσεων της εσωτερικής σύγκλισης είναι α) το αρχείο πληρωμών του έτους 2019 από τον ΟΠΕΚΕΠΕ β) το αρχείο των Τυπικών Αποδόσεων- Standard Output του ΔΙΓΕΛΠ (FADN) 2013 και ο χρηματοδοτικός πίνακας της πρότασης κανονισμού της Επιτροπής για το έτος 2022.

Τα στάδια ήταν τα εξής:

1. Αρχικά καθορίστηκε η Μέση Περιφερειακή Αξία Δικαιώματος (ΜΠΑΔ) του 2022 για κάθε Αγρονομική περιφέρεια.
2. Για τα δικαιώματα με Μοναδιαία Αξία Δικαιώματος (ΜΑΔ) 2019 < 90% της Μέσης Περιφερειακής Αξίας Δικαιώματος (ΜΠΑΔ) 2022 υπολογίστηκαν τα ποσά που απαιτούνται ώστε:
  - α. όλα τα δικαιώματα με μοναδιαία αξία κάτω του 60% της Μέσης Περιφερειακής Αξίας Δικαιώματος (Μ.Π.Α.Δ.) να φθάσουν στο 60% της Μ.Π.Α.Δ. του 2022
  - β. το σύνολο των δικαιωμάτων με αξία 60%-90% της Μ.Π.Α.Δ., δηλαδή περιλαμβανομένων και των προηγούμενων που μόλις έφθασαν στο 60% της Μ.Π.Α.Δ., αυξάνονται κατά 2/3 της διαφοράς της μοναδιαίας αξίας της από το 90% της Μ.Π.Α.Δ..
3. Εκτιμήθηκε το ποσό της συνολικής μείωσης που θα υποστούν τα Δικαιώματα με ΜΑΔ 2019 > 100% ΜΠΑΔ του 2022, καταργώντας τον περιορισμό της μέγιστης μείωσης της ΜΑΔ κατά 30%, για της ανάγκες χρηματοδότησης των περιπτώσεων α και β που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Σενάριο B2: Διερεύνηση των επιπτώσεων ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους

Από την ανάλυση (σύγκριση 2019 και 2022) προκύπτει ότι στην περίπτωση που εφαρμοσθεί το Σενάριο B2, της φαίνεται από τον Πίνακα Π13 του Παραρτήματος, πρόκειται να μειωθεί η βασική ενίσχυση της κατηγορίες εκμεταλλεύσεων του πάρα πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους, πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους και μικρού οικονομικού μεγέθους (<2.000 €, 2.000-8.000 € και 8.000-25.000 €). Αντίθετα, αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης θα εμφανισθεί της εκμεταλλεύσεις μεσαίου, μεγάλου, πολύ μεγάλου και πάρα πολύ μεγάλου οικονομικού μεγέθους (25.000 -50.000 €, 50.000-100.000€, 100.000-500.000€ και >500.000 €). Πιο αναλυτικά φαίνεται στον Πίνακα Π14 του Παραρτήματος ότι, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου B2 προκαλείται μείωση της βασικής ενίσχυσης σε περίπου 265 χιλ. εκμεταλλεύσεις (ήτοι το 44% του συνόλου), αύξηση προκαλείται σε περίπου 211 χιλ. εκμεταλλεύσεις (35% του συνόλου) και η βασική ενίσχυση παραμένει αμετάβλητη σε 129 χιλ. εκμεταλλεύσεις (21% του συνόλου). Στην ουσία πρόκειται ο της αριθμός εκμεταλλεύσεων ανά κατηγορία, της ίσχυε και στο σενάριο B1. Της κατηγορίες μικρού οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής <25.000€) ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων της οποίες μειώνεται το ύψος της βασικής ενίσχυσης είναι μεγαλύτερος από

των αριθμό των εκμεταλλεύσεων που παρατηρείται αύξηση της βασικής ενίσχυσης. Το αντίθετο συμβαίνει της κατηγορίες μεσαίου και μεγάλου οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής >25.000€). Η μείωση της βασικής ενίσχυσης ανέρχεται συνολικά σε περίπου **60 εκατ. €¹¹** (δηλαδή περίπου 5,7 % του συνόλου βασικής ενίσχυσης των 1,06 δις €). Σε όρους συνόλου βασικής και πράσινης ενίσχυσης, η μείωση ανέρχεται σε περίπου **87 εκατ. €** (δηλαδή περίπου 5,7% του συνόλου βασικής και πράσινης¹² ενίσχυσης των 1,566 δις €).

Σενάριο B2: Εξέλιξη της κατανομής των ενισχύσεων της επιμέρους κατηγορίες Τεχνικοοικονομικού Προσανατολισμού.

Της φαίνεται στον Πίνακα Π15 του Παραρτήματος, η βασική ενίσχυση συγκεντρώνεται κυρίως της Τεχνικοοικονομικούς Προσανατολισμούς : α) της ελαιοκομίας που αντιστοιχεί στο 17,6% του συνόλου της διανεμόμενης βασικής ενίσχυσης (2019) και που απορροφάται από το 38,6% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων (604 χιλ.), β) των λοιπών αροτραίων καλλιεργειών στην οποία κατανέμεται το 16,6% του συνόλου της βασικής ενίσχυσης και συγκεντρώνεται στο 11,6 του συνόλου των εκμεταλλεύσεων, γ) των προβάτων που αντιστοιχεί το 8,8% της συνολικής βασικής ενίσχυσης και κατανέμεται στο 4,5% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων και τέλος δ) των δημητριακών που συγκεντρώνει το 8,8% της συνολικής βασικής ενίσχυσης, η οποία διανέμεται στο 7,9% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων.

Οι τεχνικοοικονομικοί προσανατολισμοί που γνωρίζουν τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση της βασικής της ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου B2 είναι: α) η λοιπή αμπελουργία (-19,7%), β) ο καπνός (-17,9%), γ) τα εσπεριδοειδή (-7,5%), δ) τα βοοειδή (-6%) και το βαμβάκι (-4,4%). Της φαίνεται στον Πίνακα Π16 του Παραρτήματος, της προαναφερόμενους τεχνικοοικονομικούς προσανατολισμούς, παρατηρείται μείωση του ύψους της βασικής ενίσχυσης στην πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων ανά κατηγορία.

Αντίθετα τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου B2, της φαίνεται στον Πίνακα Π15 του Παραρτήματος, παρατηρείται της παραγωγικές εξειδικεύσεις (Τ.Ο.Π.) : α) της μικτής εκτροφής μηρυκαστικών (+7,1%), β) της μικτής φυτικής και ζωικής παραγωγής (+4,3%), γ) στα πρόβατα (+3,4%), δ) στον συνδυασμό εκτροφών (+3%) και ε) στην αμπελουργία οινοπαραγωγής (+2,9%). Της παραπάνω παραγωγικές εξειδικεύσεις, της φαίνεται από τον Πίνακα Π16 του Παραρτήματος, παρατηρείται αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης στην πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων, ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό.

¹¹ Στο Σενάριο B2 θα πραγματοποιηθούν μεταβιβάσεις μέρους της αξίας των δικαιωμάτων που υπερβαίνει το 100% της Π.Μ.Α.Δ.. Για τις 3 αγρονομικές περιφέρειες το ποσό αυτό ανέρχεται συνολικά σε 142,9 εκατ. € βασικής ενίσχυσης και από αυτό, όπως προαναφέρθηκε, θα χρησιμοποιηθεί το 42% (60 εκατ. €) για να χρηματοδοτηθεί η ενίσχυση των δικαιωμάτων κάτω του 90% της Π.Μ.Α.Δ..

¹² Η πράσινη ενίσχυση αντιστοιχεί στο 47,7% της βασικής ενίσχυσης

1.7.2.Γ. Σενάριο Γ

Περιγραφή σεναρίου Γ:

Στο Σενάριο Γ εφαρμόζεται η εφ' άπαξ εξίσωση της αξίας όλων των δικαιωμάτων ανά Αγρονομική περιφέρεια.

Οι Αγρονομικές περιφέρειες διατηρούνται οι της, και τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν για την εκτίμηση των επιπτώσεων της εσωτερικής σύγκλισης είναι α) το αρχείο πληρωμών του έτους 2019 από τον ΟΠΕΚΕΠΕ β) το αρχείο των Τυπικών Αποδόσεων- Standard Output του ΔΙΓΕΛΠ (FADN) 2013 και ο χρηματοδοτικός πίνακας της πρότασης κανονισμού της Επιτροπής για το έτος 2022.

Σενάριο Γ: Διερεύνηση των επιπτώσεων ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους

Από την ανάλυση προκύπτει ότι στην περίπτωση που εφαρμοσθεί το Σενάριο Γ, της φαίνεται από τον Πίνακα Π19 του Παραρτήματος, πρόκειται να μειωθεί η βασική ενίσχυση της κατηγορίες εκμεταλλεύσεων του πάρα πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους, πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους και μικρού οικονομικού μεγέθους (<2.000 €, 2.000-8.000 € και 8.000-25.000 €). Αντίθετα, αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης θα εμφανισθεί της εκμεταλλεύσεις μεσαίου, μεγάλου, πολύ μεγάλου και πάρα πολύ μεγάλου οικονομικού μεγέθους (25.000 -50.000 €, 50.000-100.000€, 100.000-500.000€ και >500.000 €). Πιο αναλυτικά φαίνεται στον Πίνακα Π20 του Παραρτήματος ότι, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Γ προκαλείται μείωση της βασικής ενίσχυσης σε περίπου 252 χιλ εκμεταλλεύσεις (ήτοι το 42% του συνόλου), ενώ αύξηση προκαλείται σε περίπου 352 χιλ. εκμεταλλεύσεις (58% του συνόλου). Της κατηγορίες πολύ μικρού και μικρού οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής 2.000-8.000 € και 8.000-25.000€) πραγματοποιείται μείωση σημαντικής αξίας στη βασική ενίσχυση (-41 εκατ. € και -48 εκατ. € αντιστοίχως), που αφορά μεγάλο αριθμό γεωργικών εκμεταλλεύσεων (105 χιλ. και 64 χιλ. αντιστοίχως). Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι με τη μείωση αυτή, ενδεχομένως διακυβεύεται η οικονομική βιωσιμότητα της πολύ σημαντικού μέρους του παραγωγικού δυναμικού της ελληνικής γεωργίας (βλέπε ανάλυση στο κείμενο «Ορισμοί-Περιγραφή του συστήματος ενισχυμένης αιρεσιμότητας», Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ΛΚΝ, 2020, όσον αφορά τον ορισμό του πραγματικού γεωργού). Οι μεταβιβάσεις όσον αφορά τη βασική ενίσχυση ανέρχονται σε **140 εκατ. €** (δηλαδή περίπου 13,2 % του συνόλου βασικής ενίσχυσης των 1,06 δις €). Σε όρους συνόλου βασικής και πράσινης ενίσχυσης, οι μεταβιβάσεις υπολογίζονται σε περίπου **206,4 εκατ. €** (δηλαδή περίπου 13,2 % του συνόλου βασικής και πράσινης¹³ ενίσχυσης των 1,566 δις €).

---

¹³ Η πράσινη ενίσχυση αντιστοιχεί στο 47,7% της βασικής ενίσχυσης

Σενάριο Γ: Εξέλιξη της κατανομής των ενισχύσεων της επιμέρους κατηγορίες Τεχνικοοικονομικού Προσανατολισμού.

Της φαίνεται στον Πίνακα Π21 του Παραρτήματος, η βασική ενίσχυση συγκεντρώνεται κυρίως της Τεχνικοοικονομικούς Προσανατολισμούς : α) της ελαιοκομίας που αντιστοιχεί στο 17,6% του συνόλου της διανεμόμενης βασικής ενίσχυσης (2019) και που απορροφάται από το 38,6% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων (604 χιλ.), β) των λοιπών αροτραίων καλλιεργειών στην οποία κατανέμεται το 16,6% του συνόλου της βασικής ενίσχυσης και συγκεντρώνεται στο 11,6% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων, γ) των προβάτων που αντιστοιχεί το 8,8% της συνολικής βασικής ενίσχυσης και κατανέμεται στο 4,5% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων και τέλος δ) των δημητριακών που συγκεντρώνει το 8,8% της συνολικής βασικής ενίσχυσης, η οποία διανέμεται στο 7,9% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων.

Οι τεχνικοοικονομικοί προσανατολισμοί που γνωρίζουν τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση της βασικής της ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Γ είναι: α) η λοιπή αμπελουργία (-44%), β) ο καπνός (-43%), γ) τα εσπεριδοειδή (-17%), δ) τα βοοειδή (-14%) και το βαμβάκι (-10%).

Αντίθετα τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Γ, της φαίνεται στον Πίνακα Π21 του Παραρτήματος, παρατηρείται της παραγωγικές εξειδικεύσεις (Τ.Ο.Π.) : α) της μικτής εκτροφής μηρυκαστικών (+16%), β) της μικτής φυτικής και ζωικής παραγωγής (+10%), γ) στα πρόβατα (+8%), δ) στον συνδυασμό εκτροφών (+6%) και ε) στην αμπελουργία οινοπαραγωγής (+6%).

Στον Πίνακα Π22 του Παραρτήματος, ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό εμφανίζονται ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων της οποίες αντιστοίχως μειώνεται ή αυξάνεται το ύψος της βασικής ενίσχυσης, αλλά και το μέγεθος της βασικής ενίσχυσης που μειώνεται ή αυξάνεται.

Οι υφιστάμενες διαφορές των μοναδιαίων αξιών των δικαιωμάτων θα εξομαλυνθούν ή και θα εξαλειφθούν εάν και στην επόμενη περίοδο εφαρμοσθεί εσωτερική σύγκλιση ή και η εξίσωση της μοναδιαίας αξίας των δικαιωμάτων. Για το σκοπό αυτό εξετάσθηκαν εναλλακτικά σενάρια σύγκλισης.

Βασικό συμπέρασμα που προκύπτει από την εξέταση των εναλλακτικών σεναρίων για την εφαρμογή της (μερικής) εσωτερικής σύγκλισης ή της εξίσωσης της μοναδιαίας αξίας των δικαιωμάτων κατά τη μεταβατική περίοδο 2020-2022, είναι ότι η πλειονότητα των εκμεταλλεύσεων μικρού οικονομικού μεγέθους έχουν υψηλότερη μέση μοναδιαία αξία δικαιωμάτων έναντι των υπολοίπων. **Συνεπώς εκτιμάται ότι, λόγω εσωτερικής σύγκλισης, θα σημειωθούν μεταβιβάσεις ποσών βασικής (και πράσινης) ενίσχυσης από εκμεταλλεύσεις που σχεδόν στο σύνολό της είναι μικρού οικονομικού μεγέθους (περίπου 265.000 ή το 44% του συνόλου) της 210.000 λοιπές εκμεταλλεύσεις ή το 35% του συνόλου (διαφόρων οικονομικών μεγεθών).** Το ύψος των μεταβιβάσεων εξαρτάται από την αυστηρότητα κάθε σεναρίου. Στην περίπτωση **εξίσωσης της μοναδιαίας αξίας των δικαιωμάτων** ('flat rate') τότε θα μεταβιβαστούν, από εκμεταλλεύσεις που σχεδόν στο σύνολό της είναι **μικρού οικονομικού μεγέθους, ποσά 206 εκατ. € βασικής και πράσινης ενίσχυσης** (σε συνολο 1,566 εκατ. ή 13,1% του συνόλου) επηρεάζοντας την οικονομική βιωσιμότητα του συνόλου των εκμεταλλεύσεων.

1.7.3. Πρόσθετη ενίσχυση της γεωργούς νεαρής ηλικίας

Την πρόσθετη ενίσχυση την λαμβάνουν όσοι εγκαθίστανται για πρώτη φορά ως αρχηγοί της εκμετάλλευσης ή έχουν ήδη εγκατασταθεί κατά τη διάρκεια των 5 ετών που προηγούνται της αίτησης. Η ετήσια **πρόσθετη** ενίσχυση αντιστοιχεί στο 25% της αξίας των ενεργοποιηθέντων δικαιωμάτων ενίσχυσης, δηλαδή της βασικής ενίσχυσης.

Με βάση τα στοιχεία του ΟΣΔΕ 2019, περίπου 77,3 χιλ. παραγωγοί δικαιούνται την εξεταζόμενη πρόσθετη ενίσχυση, δηλαδή το 13% των εκμεταλλεύσεων που εισπράττουν άμεσες ενισχύσεις, το οποίο είναι υπερτριπλάσιο του μ.ό. της ΕΕ (4%). Οι παραγωγοί σε απόλυτους αριθμούς, εντάσσονται κυρίως στην ελαιοκομία (20,6 χιλ. εκμεταλλεύσεις) και ακολουθεί η παραγωγική εξειδίκευση των λοιπών αροτραίων καλλιεργειών (περίπου 12,7 χιλ. εκμεταλλεύσεις). Μεγάλη ποσοστιαία συμμετοχή των δικαιούχων γεωργών νεαρής ηλικίας της πρόσθετης ενίσχυσης παρουσιάζεται στην παραγωγική εξειδίκευση κηπευτικών και ανθέων (το ¼ του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της κατεύθυνσης) και ακολουθούν τα πρόβατα (23% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της κατεύθυνσης των) και τα βοοειδή (21% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της κατεύθυνσης)

Πίνακας 1.18: Αριθμός Γεωργών νεαρής ηλικίας (<40 ετών) κατά ΤΟΠ και κατηγορίες οικονομικού μεγέθους, 2019

Παραγωγική εξειδίκευση (Τεχνικοοικονομικός προσανατολισμός)	>2000 €	2000 €- 8000 €	8000 €- 25000 €	25000 €- 50000 €	50000 €- 100000 €	100000 €- 500000 €	> 50000 0 €	ΣΥΝΟΛΟ
1 Δημητριακά	1.718	1.433	767	201	41	7	0	4.167
2 Καπνός	43	514	368	31	3	2	0	961
3 Βαμβάκι	158	908	1.209	240	43	2	0	2.560
4 Ελαιοκομικά	5.725	10.678	3.961	253	20	4	0	20.641
5 Εσπεριδοειδή	23	702	671	79	19	4	0	1.498
6 Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής	47	433	565	139	31	15	0	1.230
7 Πρόβατα	20	549	3.748	1.722	268	31	0	6.338
8 Αίγες	22	249	721	106	7	0	0	1.105
9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	26	251	509	103	14	0	0	903
10 Λοιπές αροτραίες καλλιέργειες	619	3.064	6.782	1.672	459	92	0	12.688
11 Κηπευτικά & Ανθη	2	20	410	489	339	161	30	1.451
12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	498	3.174	5.124	1.556	226	25	1	10.604
13 Βοοειδή	7	70	408	524	470	172	1	1.652
14 Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)	0	1	12	23	11	18	4	69
15 Πολυκαλλιέργειες	242	1.234	2.685	815	165	41	0	5.182
16 Συνδυασμός Εκτροφών	13	184	710	279	42	9	0	1.237
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	11	169	874	402	84	9	0	1.549
18 Μικτή εκτροφή	46	295	1.217	496	121	16	0	2.191

μηρυκαστικών								
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	1.054	73	68	42	17	1	0	1.255
ΣΥΝΟΛΟ	10.274	24.001	30.809	9.172	2.380	609	36	77.281

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Οι εκμεταλλεύσεις των γεωργών νεαρής ηλικίας συγκεντρώνονται κυρίως μεταξύ των γεωργικών εκμεταλλεύσεων μικρομεσαίου οικονομικού μεγέθους (Τυπικής Αξίας Παραγωγής 8000-25000 €, 25.000-50000 €), δηλαδή εμφανίζουν κατά μέσο όρο μεγαλύτερο οικονομικό μέγεθος από της εκμεταλλεύσεις, όπου οι κάτοχοι της είναι γεωργοί μη δικαιούχοι της πρόσθετης ενίσχυσης (δηλ. άνω των 40 ετών).

Πίνακας 1.19: Ποσοστά (%) των Γεωργών νεαρής ηλικίας (<40 ετών) στο σύνολο των Γεωργών, κατά ΤΟΠ και κατηγορίες οικονομικού μεγέθους, 2019

ΤΟΠ	>2000 €	2000 €- 8000 €	8000 €- 25000 €	25000 €- 50000 €	50000 €- 100000 €	100000 €- 500000 €	> 500000 €	ΣΥΝΟΛΟ
1 Δημητριακά	8%	8%	11%	14%	8%	6%		9%
2 Καπνός	11%	14%	19%	15%	8%	40%		15%
3 Βαμβάκι	8%	10%	13%	12%	10%	5%		11%
4 Ελαιοκομικά	8%	8%	15%	15%	9%	8%		9%
5 Εσπεριδοειδή	8%	11%	14%	12%	16%	44%		12%
6 Αμπελοκαλλιέργεια οиноπαραγωγής	15%	14%	17%	14%	10%	14%	0%	15%
7 Πρόβατα	8%	12%	28%	24%	16%	15%	0%	23%
8 Αίγες	10%	18%	21%	11%	7%	0%		18%
9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	6%	9%	13%	12%	13%	0%		11%
10 Λοιπές αροτραίες)	8%	12%	27%	22%	16%	9%	0%	18%
11 Κηπευτικά & Ανθη	40%	17%	26%	26%	25%	20%	25%	25%
12 Λοιπές μόνιμες καλ/γίες	12%	12%	18%	20%	13%	8%	8%	15%
13 Βοοειδή	8%	20%	29%	28%	20%	9%	2%	21%
14 Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)	0%	8%	23%	36%	17%	14%	12%	19%
15 Πολυκαλλιέργειες	7%	11%	23%	20%	12%	11%	0%	16%
16 Συνδυασμός Εκτροφών	11%	6%	12%	12%	7%	7%	0%	10%
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	9%	10%	20%	16%	10%	6%		16%
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	15%	11%	17%	10%	7%	6%	0%	13%
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	17%	8%	16%	27%	21%	3%	0%	16%
ΣΥΝΟΛΟ	8%	10%	19%	19%	14%	11%	14%	13%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Της εκμεταλλεύσεις με δικαιούχους της πρόσθετης ενίσχυσης αντιστοιχεί αξία δικαιωμάτων (βασικής ενίσχυσης περίπου 139,5 εκατ. €) ή το 13% του συνόλου της χώρας. Σε απόλυτους αριθμούς τα υψηλότερα ποσά βασικής ενίσχυσης απολαμβάνουν οι δικαιούχοι της πρόσθετης ενίσχυσης που αντιστοιχούν της παραγωγικές εξειδικεύσεις των λοιπών αροτραίων καλλιεργειών, προβάτων και ελαιοκομικών.

Πίνακας 1.20: Συνολική Αξία Δικαιωμάτων Γεωργών νεαρής ηλικίας (<40 ετών) κατά ΤΟΠ και κατηγορίες οικονομικού μεγέθους, 2019 (σε €)

ΤΟΠ	>2000 €	2000 €- 8000 €	8000 €- 25000 €	25000 €- 50000 €	50000 €- 100000 €	100000 €- 500000 €	> 500000 €	ΣΥΝΟΛΟ
1 Δημητριακά	1.476.696	2.419.046	2.685.157	1.475.680	496.649	176.145		8.729.373
2 Καπνός	19.089	260.944	354.288	83.340	16.749	25.117		759.526
3 Βαμβάκι	61.464	991.093	3.744.857	1.635.169	536.055	47.033		7.015.670
4 Ελαιοκομικά	2.137.884	8.629.374	8.324.838	1.140.429	159.379	45.679		20.437.583
5 Εσπεριδοειδή	9.497	292.042	730.772	193.119	73.470	27.515		1.326.415
6 Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής	26.231	197.414	583.326	301.841	143.996	149.715		1.402.522
7 Πρόβατα	34.306	586.371	9.445.565	8.174.994	2.397.121	339.320		20.977.676
8 Αίγες	13.045	303.311	1.961.554	656.348	75.754			3.010.012
9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	14.915	173.280	840.922	272.430	68.332			1.369.880
10 Λοιπές αροτραίες)	340.461	2.830.059	10.767.209	6.820.722	3.269.041	987.967		25.015.459
11 Κηπευτικά & Ανθη	593	7.961	236.815	270.269	240.635	252.324	120.141	1.128.737
12 Λοιπές μόνιμες καλ/γείες	170.168	1.859.062	5.864.987	2.817.867	822.312	84.489	9.566	11.628.452
13 Βοοειδή	3.426	65.862	597.058	1.397.745	2.714.078	2.235.248	74.609	7.088.025
14 Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)		461	5.605	11.128	18.187	10.748	5.910	52.039
15 Πολυκαλλιέργειες	136.796	1.167.551	4.139.911	2.555.467	959.441	268.325		9.227.491
16 Συνδυασμός Εκτροφών	5.388	224.116	1.756.998	1.207.380	345.086	136.325		3.675.294
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	8.279	144.706	1.566.736	1.575.337	710.162	115.394		4.120.615
18 Μικτή εκτροφή μηνυκαστικών	55.933	562.574	3.653.143	2.750.380	1.144.030	301.755		8.467.816
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	3.425.060	76.859	164.559	198.129	156.077	31.076		4.051.760
ΣΥΝΟΛΟ	7.939.233	20.792.087	57.424.299	33.537.773	14.346.553	5.234.175	210.226	139.484.346

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Πίνακας 1.21: Ποσοστιαία Αξία Δικαιωμάτων Γεωργών νεαρής ηλικίας (<40 ετών) επί του συνόλου των δικαιωμάτων, κατά ΤΟΠ και κατηγορίες οικονομικού μεγέθους, 2019

ΤΟΠ	>2000 €	2000 €- 8000 €	8000 €- 25000 €	25000 €- 50000 €	50000 €- 100000 €	100000 €- 500000 €	> 500000 €	ΣΥΝΟΛΟ
1 Δημητριακά	8%	9%	11%	13%	7%	6%		9%
2 Καπνός	10%	9%	11%	9%	6%	34%		10%
3 Βαμβάκι	7%	9%	12%	11%	9%	4%		11%
4 Ελαιοκομικά	8%	9%	16%	15%	9%	6%		11%
5 Εσπεριδοειδή	10%	9%	13%	10%	13%	45%		11%
6 Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής	21%	15%	17%	13%	10%	14%	0%	14%
7 Πρόβατα	17%	11%	27%	23%	17%	11%	0%	22%
8 Αίγες	7%	14%	17%	11%	7%	0%		14%
9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	7%	6%	10%	9%	13%	0%		9%
10 Λοιπές αροτραίες)	7%	10%	17%	16%	13%	7%	0%	14%
11 Κηπευτικά & Ανθη	41%	14%	26%	18%	15%	15%	25%	18%
12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	11%	10%	15%	16%	12%	4%	12%	14%
13 Βοοειδή	4%	16%	21%	19%	15%	8%	5%	12%
14 Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)	0%	4%	12%	21%	23%	6%	12%	12%
15 Πολυκαλλιέργειες	6%	9%	17%	16%	10%	6%	0%	13%
16 Συνδυασμός Εκτροφών	8%	6%	11%	10%	7%	7%	0%	10%
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	8%	7%	14%	13%	9%	4%		11%
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	17%	15%	17%	10%	8%	7%	0%	12%
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	39%	7%	14%	24%	21%	5%	0%	31%
ΣΥΝΟΛΟ	13%	9%	16%	15%	12%	8%	6%	13%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Μεγάλη ποσοστιαία συμμετοχή των δικαιούχων της πρόσθετης ενίσχυσης παρουσιάζεται της παραγωγικές εξειδικεύσεις των εκμεταλλεύσεων μη ταξινομούμενων, προβάτων και κηπευτικών και ανθέων. Ο μέσος όρος της αξίας των δικαιωμάτων ανά εκμετάλλευση δεν διαφοροποιείται ουσιαστικά μεταξύ των δικαιούχων της πρόσθετης ενίσχυσης και των υπολοίπων γεωργών. Μάλιστα, ο μέσος όρος της αξίας των δικαιωμάτων σε επίπεδο χώρας των γεωργών νεαρής ηλικίας υπερβαίνει κατά τι τον μέσο όρο των λοιπών εκμεταλλεύσεων (**1805 €/εκμετάλλευση, έναντι 1747 €/εκμετάλλευση**).

Πίνακας 1.22: ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΞΙΑΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ ΝΕΑΡΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ (<40 ΕΤΩΝ) ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΠ (ΣΕ €), 2019

ΤΟΠ	>2000 €	2000 €-8000 €	8000 €-25000 €	25000 €-50000 €	50000 €-100000 €	100000 €-500000 €	> 500000 €	ΣΥΝΟΛΟ
1 Δημητριακά	860	1.688	3.501	7.342	12.113	25.164		2.095
2 Καπνός	444	508	963	2.688	5.583	12.558		790
3 Βαμβάκι	389	1.092	3.097	6.813	12.466	23.517		2.740
4 Ελαιοκομικά	373	808	2.102	4.508	7.969	11.420		990
5 Εσπεριδοειδή	413	416	1.089	2.445	3.867	6.879		885
6 Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής	558	456	1.032	2.172	4.645	9.981		1.140
7 Πρόβατα	1.715	1.068	2.520	4.747	8.944	10.946		3.310
8 Αίγες	593	1.218	2.721	6.192	10.822			2.724
9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	574	690	1.652	2.645	4.881			1.517
10 Λοιπές αροτραίες)	550	924	1.588	4.079	7.122	10.739		1.972
11 Κηπευτικά & Ανθη	297	398	578	553	710	1.567	4.005	778
12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	342	586	1.145	1.811	3.639	3.380	9.566	1.097
13 Βοοειδή	489	941	1.463	2.667	5.775	12.996	74.609	4.291
14 Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)		461	467	484	1.653	597	1.478	754
15 Πολυκαλλιέργειες	565	946	1.542	3.136	5.815	6.545		1.781
16 Συνδυασμός Εκτροφών	414	1.218	2.475	4.328	8.216	15.147		2.971
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	753	856	1.793	3.919	8.454	12.822		2.660
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	1.216	1.907	3.002	5.545	9.455	18.860		3.865
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	3.250	1.053	2.420	4.717	9.181	31.076		3.228
ΣΥΝΟΛΟ	773	866	1.864	3.657	6.028	8.595	5.840	1.805

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Πίνακας 1.23: ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΞΙΑΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΓΕΩΡΓΩΝ ΑΝΩ ΤΩΝ 40 ΕΤΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (σε €), 2019

ΤΟΠ	>2000 €	2000 €- 8000 €	8000 €- 25000 €	25000 €-50000 €	50000 €- 100000 €	100000 €- 500000 €	> 500000 €	ΣΥΝΟΛΟ
1 Δημητριακά	818	1.644	3.749	8.177	14.605	26.199		1.931
2 Καπνός	514	847	1.782	4.609	7.437	16.277		1.280
3 Βαμβάκι	416	1.149	3.374	7.876	13.449	26.959		2.804
4 Ελαιοκομικά	342	746	2.046	4.520	7.847	16.623		784
5 Εσπεριδοειδή	297	515	1.271	3.048	4.789	6.816		980
6 Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής	380	453	1.042	2.361	4.484	10.164	50.980	1.258
7 Πρόβατα	728	1.213	2.730	5.072	8.611	16.553	57.667	3.523
8 Αίγες	867	1.597	3.416	6.279	10.464	11.272		3.556
9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	472	1.032	2.328	3.744	4.814	10.551		1.962
10 Λοιπές αροτραίες)	637	1.153	2.723	5.670	8.874	14.856	24.453	2.635
11 Κηπευτικά & Ανθη	288	492	591	848	1.294	2.226	3.947	1.139
12 Λοιπές μόνιμες καλ/γείες	385	724	1.387	2.294	3.845	6.569	6.351	1.244
13 Βοοειδή	1.107	1.252	2.298	4.413	7.885	14.428	30.892	7.859
14 Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)	1.758	928	1.007	1.038	1.167	1.537	1.387	1.288
15 Πολυκαλλιέργειες	657	1.162	2.288	4.300	7.064	13.057	30.926	2.283
16 Συνδυασμός Εκτροφών	589	1.225	2.754	5.062	8.070	14.958	48.558	3.233
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	869	1.295	2.681	5.124	8.955	16.595		3.877
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	1.094	1.334	3.031	5.524	9.182	16.258	90.902	4.333
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	1.044	1.098	2.873	5.401	9.217	20.844	2.101	1.396
ΣΥΝΟΛΟ	496	904	2.328	4.658	7.603	12.639	14.927	1.747

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Η πρόσθετη ενίσχυση της γεωργούς νεαρής ηλικίας ανέρχεται συνολικά στο ποσό των 32,75 εκατ. €, το οποίο αντιστοιχεί στο 25% της καταβαλλόμενης βασικής ενίσχυσης (134,12 εκατ. € από τα 139,5 εκατ. € συνολικής αξίας δικαιωμάτων). Τέλος, σημειώνεται ότι κατά μέσο όρο, οι γεωργοί νεαρής ηλικίας εισπράττουν ανά εκμετάλλευση 424 € για την πρόσθετη ενίσχυση, εκτός από τα 1805 € για τη βασική ενίσχυση, και 861 € για πράσινη ενίσχυση.

Πίνακας 1.24: ΥΨΟΣ ΠΡΟΣΘΕΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΓΕΩΡΓΩΝ ΝΕΑΡΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΠ (σε €), 2019

ΤΟΠ	>2000 €	2000 € - 8000 €	8000 € - 25000 €	25000 € - 50000 €	50000 € - 100000 €	100000 € - 500000 €	> 500000 €	ΣΥΝΟΛΟ
1 Δημητριακά	357.239	605.025	646.942	314.184	64.270	11.829		1.999.489
2 Καπνός	4.656	65.355	89.718	21.475	4.359	4.440		190.003
3 Βαμβάκι	15.007	252.387	963.471	387.621	73.675	2.844		1.695.005
4 Ελαιοκομικά	522.963	2.158.160	2.080.924	283.496	30.753	8.323		5.084.618
5 Εσπεριδοειδή	2.401	73.920	189.518	49.552	19.164	7.105		341.661
6 Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής	6.070	48.953	147.573	76.462	36.360	26.654		342.071
7 Πρόβατα	8.518	146.544	2.431.878	1.946.553	375.978	43.231		4.952.702
8 Αίγες	2.517	75.548	502.667	138.646	10.380			729.757
9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	3.802	43.289	211.349	67.836	17.539			343.815
10 Λοιπές αροτραίες)	78.247	699.367	2.694.572	1.602.691	584.665	124.752		5.784.295
11 Κηπευτικά & Ανθη	158	1.749	56.491	67.794	60.240	61.566	24.367	272.365
12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	41.203	462.356	1.476.345	706.808	204.255	19.319	1.833	2.912.118
13 Βοοειδή	617	15.647	151.522	349.852	596.299	310.541	1.845	1.426.323
14 Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)		123	1.337	2.730	4.625	2.530	1.470	12.814
15 Πολυκαλλιέργειες	33.416	290.445	1.035.200	623.266	194.442	47.813		2.224.583
16 Συνδυασμός Εκτροφών	1.369	55.682	446.346	293.201	63.002	14.372		873.973
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	2.061	35.592	395.213	381.618	114.702	12.417		941.603
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	14.105	126.488	906.694	584.257	174.225	23.116		1.828.886
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	658.566	19.224	41.871	48.748	24.587	1.753		794.751
ΣΥΝΟΛΟ	1.752.916	5.175.854	14.469.630	7.946.792	2.653.520	722.605	29.515	32.750.832

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Το 13% των εκμεταλλεύσεων που δικαιούνται βασικής και πράσινης ενίσχυσης, εισπράττουν και την πρόσθετη ενίσχυση που παρέχεται της γεωργούς νεαρής ηλικίας, η οποία ανέρχεται κατά μέσο όρο σε 424 €/εκμετάλλευση (το 25% της αντίστοιχης βασικής ενίσχυσης). Τα υψηλότερα ποσοστά γεωργών νεαρής ηλικίας στο σύνολο των εκμεταλλεύσεων κάθε ΤΟΠ, συναντώνται της ΤΟΠ των κηπευτικών (25%), των προβάτων (23%), των βοοειδών (21%) και της χοιροτροφίας-πτηνοτροφίας (19%), δηλαδή σε ΤΟΠ που επιτυγχάνουν το υψηλότερο μέσο Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα/εκμετάλλευση, γεγονός που δείχνει ότι οι δικαιούχοι της πρόσθετης ενίσχυσης λειτουργούν ορθολογικά. Σε επίπεδο χώρας, ο μέσος όρος της αξίας των δικαιωμάτων των γεωργών νεαρής ηλικίας υπερβαίνει ελαφρώς τον μέσο όρο των λοιπών εκμεταλλεύσεων. Από πλευράς οικονομικού μεγέθους εκμεταλλεύσεων, **τα υψηλότερα**

ποσοστά γεωργών νεαρής ηλικίας εντοπίζονται της μικρού (19%) και μεσαίου οικονομικού μεγέθους εκμεταλλεύσεις (19%), δηλ. της εκμεταλλεύσεις με οικονομικό μέγεθος 8.000 € -25.000 € και 25.000 € -50.000 €, αντίστοιχα, (δηλ. οι εκμεταλλεύσεις που εισπράττουν την πρόσθετη ενίσχυση έχουν μεγαλύτερο μέσο οικονομικό μέγεθος από το σύνολο του πληθυσμού¹⁴), ενώ αξιοσημείωτη είναι η παρουσία των γεωργών νεαρής ηλικίας και της μεγάλης και πάρα πολύ μεγάλης εκμεταλλεύσεις. Η κατηγορία αυτή των εκμεταλλεύσεων παρουσιάζει προοπτικές εμφάνισης μεγαλύτερης αναπτυξιακής δυναμικής, σε σχέση με τον μέσο όρο της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη της παραμέτρους της ηλικίας των αρχηγών των εκμεταλλεύσεων, της μέσης αξίας δικαιωμάτων/εκμετάλλευση και του ύψους του μέσου οικονομικού μεγέθους. Σ' όλους της πρέπει να δοθούν ισχυρά κίνητρα από της διαρθρωτικές πολιτικές για περαιτέρω μεγέθυνση του οικονομικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων της συνοδεία εξειδικευμένης εκπαίδευσης και παροχής γεωργικών συμβουλών. Γενικότερα, η παρουσία των γεωργών νεαρής ηλικίας μπορεί να βελτιωθεί, είτε με την περαιτέρω ενίσχυση των υφιστάμενων διαρθρωτικών μέσων (μέτρο νέων γεωργών, σχέδια βελτίωσης κλπ), είτε με πολιτικές που υπερβαίνουν της αρμοδιότητες του στρατηγικού σχεδιασμού (π.χ. φορολογικά μέτρα, μεταβολή κληρονομικού δικαίου κ.λπ.).

1.7.4. Προαιρετικές Συνδεδεμένες Ενισχύσεις

Οι προαιρετικές συνδεδεμένες ενισχύσεις παρέχονται σε 19 προϊόντα το έτος 2019 και διένειμαν 176,2 εκατ. €, σε περίπου 195 χιλ. εκμεταλλεύσεις, δηλαδή στο 1/3 των εκμεταλλεύσεων που λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις.

Οι συνδεδεμένες που διανέμουν ενισχύσεις σε πολυάριθμες εκμεταλλεύσεις είναι: α) η συνδεδεμένη ενίσχυση για την καλλιέργεια πρωτεϊνούχων κτηνοτροφικών σανοδοτικών ψυχανθών (περίπου 67,9 χιλ. εκμεταλλεύσεις), β) η συνδεδεμένη ενίσχυση στον τομέα του πρόβειου και αιγείου κρέατος (48,9 χιλ. εκμεταλλεύσεις), γ) η συνδεδεμένη ενίσχυση της καρπούς με κέλυφος (περίπου 28,9 χιλ. εκμεταλλεύσεις) και δ) η πρόσθετη συνδεδεμένη ενίσχυση για την καλλιέργεια σκληρού σίτου (περίπου 24 χιλ. εκμεταλλεύσεις).

Τα υψηλότερα ποσά δίνονται α) στη συνδεδεμένη ενίσχυση στον τομέα του πρόβειου και αιγείου κρέατος (περίπου 55,22 εκατ. €), β) στη συνδεδεμένη ενίσχυση στον τομέα του βόειου κρέατος (περίπου 35,55 εκατ. €), γ) στη συνδεδεμένη ενίσχυση για την καλλιέργεια πρωτεϊνούχων κτηνοτροφικών σανοδοτικών ψυχανθών (περίπου 24,06 εκατ. €) και δ) στην πρόσθετη συνδεδεμένη ενίσχυση για την καλλιέργεια σκληρού σίτου (περίπου 11,3 εκατ.€). Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι σε **πέντε προϊόντα (από 19 συνολικά) καταβάλλεται το 72% των συνολικών πληρωμών των συνδεδεμένων ενισχύσεων**.

Ανά εκμετάλλευση-δικαιούχο, οι υψηλότερες πληρωμές καταβάλλονται στην: α) ενίσχυση για την εκτροφή μεταξοσκωλήκων (μ.ο 10.277 €/εκμετάλλευση), β) συνδεδεμένη ενίσχυση

¹⁴ Όσον αφορά το σύνολο των εκμεταλλεύσεων, στην κατηγορία του πάρα πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους (<2.000€) περιλαμβάνεται το 20% και στην κατηγορία του πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους (2.000-8.000 €) το 42% των εκμεταλλεύσεων της χώρας.

αιγοπροβατοτρόφων (ΜΕΤΡΟ 2) βάσει της παρ.4 αρ.52 Καν. (ΕΕ) 1307/2013 (ή ειδική αιγοπροβάτων) με μ.ο. 7.274 €/εκμετάλλευση, γ) συνδεδεμένη ενίσχυση ζαχαροτεύτλων (μ.ο. 7.156 €/εκμετάλλευση, δ) συνδεδεμένη ενίσχυση βοείου κρέατος (μ.ο. 3.752 €/εκμετάλλευση) και ε) συνδεδεμένη ενίσχυση για την καλλιέργεια βιομηχανικής τομάτας (μ.ο. 3.300 €/εκμετάλλευση).

Με βάση την παραγωγική εξειδίκευση των εκμεταλλεύσεων, της υψηλότερες συνδεδεμένες ενισχύσεις εισπράττουν οι ΤΟΠ: α) Βοοειδή με περίπου 35,2 εκατ. € (δηλαδή το 20% των συνδεδεμένων ενισχύσεων β) Οι λοιπές αροτραίες καλλιέργειες, (περίπου 29,6 εκατ. €), γ) τα πρόβατα (περίπου 24,8 εκατ. €), δ) τα δημητριακά (περίπου 12,3 εκατ. €) και ε) οι λοιπές μόνιμες καλλιέργειες (περίπου 10,9 εκατ. €).

Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η αποτελεσματικότητα των περισσότερων από της ενισχύσεις αυτές είναι χαμηλή, υπό την έννοια ότι συμβάλλουν ελάχιστα στην επίτευξη βιώσιμου γεωργικού εισοδήματος, κι αυτό γιατί το μέσο ύψος της ανά εκμετάλλευση, σε 10 από της 19 κατηγορίες συνδεδεμένων ενισχύσεων, είναι χαμηλότερο ή πολύ χαμηλότερο των 1000 €, και σε 4 της είναι μεταξύ 1000 € και 2000 €. Ειδικά δε στο βόειο κρέας, της οι ενισχύσεις (μαζί με τη συνδεδεμένη) διαμορφώνουν το 100% του ΓΟΕ.

Της από της προαναφερόμενες συνδεδεμένες ενισχύσεις συνδέονται με καλλιέργειες που σε προηγούμενες προγραμματικές περιόδους απολάμβαναν υψηλές στρεμματικές επιδοτήσεις (σκληρό σιτάρι, κορινθιακή σταφίδα, βιομηχανική τομάτα, ζαχαρότευτλα) ή αφορούσαν ενισχύσεις επεξεργασίας β' ποιότητας προϊόντων (χυμοποίηση πορτοκαλιών και ροδάκινων). Το ίδιο ισχύει και με τα παλιά 'πριμ' ζωικής παραγωγής (επιλέξιμες κεφαλές αιγοπροβάτων, παχυνόμενοι μόσχοι κ.λπ.). Να αναφερθεί ως υπενθύμιση ότι, οι παλιές αυτές ενισχύσεις έχουν μετατραπεί σήμερα σε αποσυνδεδεμένες ενισχύσεις (βασική ενίσχυση). **Συνεπώς, η συνέχιση της χορήγησης συνδεδεμένων ενισχύσεων είναι απαραίτητο να βασίζεται σε ουσιαστική αιτιολόγηση.**

Πίνακας 1.25: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠ (€)

	ΤΟΠ	1 Δημητριακά	2 Καπνός	3 Βαμβάκι	4 Ελαιοκομικά	5 Εσπεριδοειδή	6 Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής	7 Πρόβατα	8 Αίγες	9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	10 Λοιπές αροτράιες
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΡΥΖΙΟΥ	Ύψος (σε €)	5.310.554	88	250.895	1.147		4.249	3.955			1.458.182
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	2.241	1	432	2	0	7	15	0	0	969
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	2.370	88	581	573		607	264			1.505
ΠΡΟΣΘΕΤΗ-ΣΥΝΔ/ΜΕΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΣΚΛΗΡΟΥ ΣΙΤΟΥ	Ύψος (σε €)	3.788.189	23.474	1.287.969	77.060		76.031	30.730	2.267	5.007	3.851.423
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	7.545	120	3.863	381	0	198	118	10	17	6.675
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	502	196	333	202		384	260	227	295	577
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΒΟΕΙΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ	Ύψος (σε €)				2.257			1.839	502		43.054
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	0	0	0	3	0	0	3	1	0	43
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)				752			613	502		1.001
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΤΟΜΑΤΑΣ	Ύψος (σε €)	1.277	4.223	343			8.371				1.040.295
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	2	3	1	0	0	3	0	0	0	404
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	638,43	1.407,56	343,46			2.790,41				2.574,99
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ	Ύψος (σε €)	486			107.747	3.886.173	173	1.214	778	670	15.272

	ΤΟΠ	1 Δημητριακά	2 Καπνός	3 Βαμβάκι	4 Ελαιοκομικά	5 Εσπεριδοειδή	6 Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής	7 Πρόβατα	8 Αίγες	9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	10 Λοιπές αροτράιες
ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΩΝ ΤΗΣ ΧΥΜΟΠΟΙΗΣΗ	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	1	0	0	752	7.306	2	11	5	4	34
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	486			143,28	531,92	86,45	110,35	155,61	167,50	449,19
ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΟΣΠΡΙΩΝ ΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	Ύψος (σε €)	1.991.077	7.622	78.229	12.729		16.220	7.135	854	34.608	1.672.890
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	3.453	100	374	165	0	67	66	3	47	4.328
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	577	76	209	77		242	108	285	736	387
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΠΡΩΤΕΙΝΟΥΧΩΝ ΚΑΡΠΟΔΟΤΙΚΩΝ ΨΥΧΑΝΘΩΝ	Ύψος (σε €)	451.911	11.786	72.517	60.812	1.813	11.810	126.958	21.275	3.546	2.498.110
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	1.946	209	642	590	14	116	872	142	29	8.445
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	232	56	113	103	130	102	146	150	122	296
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΣΠΟΡΩΝ ΓΙΑ ΣΠΟΡΑ	Ύψος (σε €)	109.921	936	113.597	2.579		21.182	4.752			2.260.547
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	114	2	164	2	0	13	3	0	0	1.496
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	964	468	693	1.289		1.629	1.584			1.511
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΣΠΑΡΑΓΓΙΩΝ	Ύψος (σε €)	6.618				2.201				895	220.958
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	8	0	0	0	4	0	0	0	2	168
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	827				550				448	1.315

	ΤΟΠ	1 Δημητριακά	2 Καπνός	3 Βαμβάκι	4 Ελαιοκομικά	5 Εσπεριδοειδή	6 Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής	7 Πρόβατα	8 Αίγες	9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	10 Λοιπές αροτράιες
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΡΟΦΗ ΜΕΤΑΞΟΣΚΩΛΗΚΩΝ	Ύψος (σε €)	19.100	8.595	42.784			3.820				77.164
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	2	1	5	0	0	1	0	0	0	11
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	9.550	8.595	8.557			3.820				7.015
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΩΝ	Ύψος (σε €)	16.649		101.523			29.346				2.145.237
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	6	0	21	0	0	5	0	0	0	283
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	2.775		4.834			5.869				7.580
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝ/ΣΗ ΒΟΟΤΡΟΦΩΝ (ΜΕΤΡΟ 1) ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΠΑΡ. 4 ΑΡ.52 ΚΑΝ.(ΕΕ) 1307/2013	Ύψος (σε €)							598			
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)							598			
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝ/ΣΗ ΑΙΓΟΠΡ/ΦΩΝ (ΜΕΤΡΟ 2) ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΠΑΡ. 4 ΑΡ.52 ΚΑΝ.(ΕΕ) 1307/2013	Ύψος (σε €)							249.866	91.358		
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	0	0	0	0	0	0	36	11	0	0
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)							6.940,72	8.305,27		
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΟΝ	Ύψος (σε €)	19.518	6.487	5.392	129.388	6.838	12.410	23.580.164	5.785.226	3.652	488.141

	ΤΟΠ	1 Δημητριακά	2 Καπνός	3 Βαμβάκι	4 Ελαιοκομικά	5 Εσπεριδοειδή	6 Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής	7 Πρόβατα	8 Αίγες	9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	10 Λοιπές αροτράειες
ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΠΡΟΒΕΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙΓΕΙΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	67	15	28	460	24	31	19.705	4.054	11	837
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	291,32	432,47	192,58	281,28	284,93	400,33	1.196,66	1.427,04	332,00	583,20
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΡΟΔΑΚΙΝΩΝ ΤΗΣ ΧΥΜΟΠΟΙΗΣΗ	Ύψος (σε €)	1.839	157	1.648				729			5.833
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	4	1	9	0	0	0	4	0	0	25
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	460	157	183				182			233
ΣΥΝΔ ΕΝΊΣΧ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΙΑ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΉΣ ΣΤΑΦΊΔΑΣ	Ύψος (σε €)	199			134.102	1.446	48.298	3.630	272	3.017.183	3.245
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	2	0	0	670	6	159	15	1	3.909	9
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	100			200	241	304	242	272	772	361
ΚΑΡΠΟΙ ΜΕ ΚΕΛΥΦΟΣ ΗΜ. ΕΤ. 2006	Ύψος (σε €)	21.469	6.219	11.814	41.002	378	7.768	9.917	2.593	4.010	176.326
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	543	209	277	1.168	14	166	231	53	91	2.888
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	40	30	43	35	27	47	43	49	44	61
ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΗΛΩΝ	Ύψος (σε €)	7.435	1.073	4.131	10.886	77	3.845	3.224	452	6.373	89.256
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	57	18	35	131	1	27	22	4	51	438

	ΤΟΠ	1 Δημητριακά	2 Καπνός	3 Βαμβάκι	4 Ελαιοκομικά	5 Εσπεριδοειδή	6 Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής	7 Πρόβατα	8 Αίγες	9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	10 Λοιπές αροτράιες
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	130,44	59,60	118,04	83,10	77,24	142,42	146,56	113,08	124,95	203,78
ΣΥΝΔΕΔ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛ ΠΡΩΤ/ΧΩΝ ΚΤΗΝ/ΚΩΝ ΣΑΝ/ΚΩΝ ΨΥΧΑΝΘΩΝ	Ύψος (σε €)	517.356	48.564	391.673	191.669	86.076	51.272	793.074	53.806	7.463	13.530.801
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	3.617	647	2.160	1.945	420	204	3.718	381	64	29.582
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	143	75	181	99	205	251	213	141	117	457
ΣΥΝΟΛΟ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ	Ύψος (σε €)	12.263.598	119.224	2.362.518	771.377	3.985.002	294.795	24.817.785	5.959.383	3.083.407	29.576.735
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	16.019	1.195	6.654	6.029	7.651	862	20.143	4.145	4.063	42.018
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	766	100	355	128	521	342	1.232	1.438	759	704

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Πίνακας 1.26 (1.25 Συνέχεια): ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠ (€)

	ΤΟΠ	11 Κηπευτικά & Ανθη	12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	13 Βοοειδή	14 Καρποφόρα (Χοίροι – Πτηνά)	15 Πολυκαλλιέργειες	16 Συνδυασμός Εκτροφών	17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	19 Εκμ/σεις ΜΗ Τάξινομήμενες	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΡΥΖΙΟΥ	Ύψος (σε €)	27.661	10.458	90.747		138.308	6.654	80.209	5.443	435	7.388.984
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	42	17	66	0	131	5	46	7	2	3.983
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	659	615	1.375		1.056	1.331	1.744	778	218	1.855
ΠΡΟΣΘΕΤΗ-ΣΥΝΔ/ΜΕΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΣΚΛΗΡΟΥ ΣΙΤΟΥ	Ύψος (σε €)	416.108	319.652	57.165	2.836	1.094.225	35.921	166.442	23.059	20.162	11.277.719
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	874	1.063	97	10	2.425	89	389	78	59	24.011
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	476	301	589	284	451	404	428	296	342	470
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΒΟΕΙΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ	Ύψος (σε €)	5.100	4.013	31.110.152	6.354	53.253	775.390	1.036.055	2.502.650	9.530	35.550.148
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	3	6	7.001	5	42	420	667	1.272	8	9.474
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	1.700	669	4.444	1.271	1.268	1.846	1.553	1.967	1.191	3.752
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΤΟΜΑΤΑΣ	Ύψος (σε €)	1.584.064	882	1.684		157.042		13.214			2.811.394
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	377	1	1	0	52	0	8	0	0	852
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	4.201,76	882,25	1.683,68		3.020,03		1.651,69			3.299,76

	ΤΟΠ	11 Κηπευτικά & Ανθη	12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	13 Βοοειδή	14 Καρποφόρα (Χοίροι - Πτηνά)	15 Πολυκαλλιέργειες	16 Συνδυασμός Εκτροφών	17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	19 Εκμ/σεις ΜΗ Τάξινομήμενες	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΩΝ ΤΗΣ ΧΥΜΟΠΟΙΗΣΗ	Ύψος (σε €)	29.850	1.143.966	2.129	2.889	193.694	38.995	3.620	5.637	548	5.433.840
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	100	3.283	5	10	516	115	24	24	2	12.194
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	298,50	348,45	425,76	288,88	375,38	339,09	150,83	234,88	273,75	445,62
ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΟΣΠΡΙΩΝ ΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	Ύψος (σε €)	82.834	73.318	13.042	430	428.181	15.508	96.692	13.751	4.023	4.549.142
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	383	464	55	2	1.478	89	310	96	20	11.500
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	216	158	237	215	290	174	312	143	201	396
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΠΡΩΤΕΙΝΟΥΧΩΝ ΚΑΡΠΟΔΟΤΙΚΩΝ ΨΥΧΑΝΘΩΝ	Ύψος (σε €)	52.262	101.075	228.116	687	964.785	199.320	560.585	245.444	585.455	6.198.268
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	363	906	735	6	3.122	791	1.590	998	652	22.168
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	144	112	310	115	309	252	353	246	898	280
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΣΠΟΡΩΝ ΓΙΑ ΣΠΟΡΑ	Ύψος (σε €)	29.341	23.883	2.230		219.989	749	57.786	2.159		2.849.651
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	31	23	3	0	140	1	36	3	0	2.031
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	946	1.038	743		1.571	749	1.605	720		1.403
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ	Ύψος (σε €)	355.193	52.711	181		240.371	542	1.976	621		882.267

	ΤΟΠ	11 Κηπευτικά & Ανθη	12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	13 Βοοειδή	14 Καρποφόρα (Χοίροι – Πτηνά)	15 Πολυκαλλιέργειες	16 Συνδυασμός Εκτροφών	17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	ΣΥΝΟΛΟ
ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΣΠΑΡΑΓΓΙΩΝ	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	228	71	1	0	201	1	3	1	0	688
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	1.558	742	181		1.196	542	659	621		1.282
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΡΟΦΗ ΜΕΤΑΞΟΣΚΩΛΗΚΩΝ	Ύψος (σε €)	2.865	11.460			232.256		221.751		23.875	643.670
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	1	2	0	0	12	0	23	0	2	60
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	2.865	5.730			19.355		9.641		11.938	10.728
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΖΑΧΑΡΟΤΕΥΤΛΩΝ	Ύψος (σε €)	19.308	30.085	18.166		356.148		48.791	3.933		2.769.186
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	3	8	2	0	49	0	9	1	0	387
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	6.436	3.761	9.083		7.268		5.421	3.933		7.156
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝ/ΣΗ ΒΟΟΤΡΟΦΩΝ (ΜΕΤΡΟ 1) ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΠΑΡ. 4 ΑΡ.52 ΚΑΝ.(ΕΕ) 1307/2013	Ύψος (σε €)			2.385.698					6.946		2.393.242
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	0	0	78	0	0	0	0	2	0	81
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)			30.586					3.473		29.546
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝ/ΣΗ ΑΙΓΟΠΡ/ΦΩΝ (ΜΕΤΡΟ 2) ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΠΑΡ. 4	Ύψος (σε €)			4.216					54.638		400.078
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	0	0	2	0	0	0	0	6	0	55

Παροχή Υπηρεσιών Διοικητικής - Τεχνικής Υποστήριξης για την κατάρτιση του Στρατηγικού Σχεδίου της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΣΣ ΚΓΠ 2021 - 2027)
Αναπροσαρμογή Ανάλυσης SWOT, με συμμόρφωση στις υποδείξεις της εκ των προτέρων αξιολόγησης (EXANTE)
(ΥΠΟ-ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ 2.4)

	ΤΟΠ	11 Κηπευτικά & Ανθη	12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	13 Βοοειδή	14 Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)	15 Πολυκαλλιέργειες	16 Συνδυασμός Εκτροφών	17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	19 Εκμ/σεις ΜΗ Τάξινομούμενες	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΡ.52 ΚΑΝ.(ΕΕ) 1307/2013	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)			2.108,00					9.106,33		7.274,15
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΠΡΟΒΕΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙΓΕΙΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ	Ύψος (σε €)	70.001	152.346	341.710	40.343	679.507	5.161.675	5.596.630	13.079.492	61.349	55.220.270
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	108	400	438	46	1.253	5.892	5.309	10.137	65	48.880
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	648,15	380,86	780,16	877,03	542,30	876,05	1.054,18	1.290,27	943,82	1.129,71
ΣΥΝ/ΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΡΟΔΑΚΙΝΩΝ ΤΗΣ ΧΥΜΟΠΟΙΗΣΗ	Ύψος (σε €)	4.045	1.415.514	1.029		114.576	10.837	376	1.813	794	1.559.189
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	18	3.465	5	0	280	36	1	8	1	3.857
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	225	409	206		409	301	376	227	794	404
ΣΥΝΔ ΕΝΊΣΧ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΙΑ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΉΣ ΣΤΑΦΊΔΑΣ	Ύψος (σε €)	12.653	1.446.927	1.047	290	121.643	90.921	3.626	7.446		4.892.929
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	23	3.234	4	1	250	191	12	18	0	8.504
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	550	447	262	290	487	476	302	414		575
ΚΑΡΠΟΙ ΜΕ ΚΕΛΥΦΟΣ ΗΜ. ΕΤ. 2006	Ύψος (σε €)	18.588	2.529.371	14.769	2.636	586.159	106.997	15.159	24.695	3.184	3.583.055
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	293	15.959	179	43	5.213	862	299	379	47	28.914
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	63	158	83	61	112	124	51	65	68	124

	ΤΟΠ	11 Κηπευτικά & Ανθη	12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	13 Βοοειδή	14 Καρποφόρα (Χοίροι – Πτηνά)	15 Πολυκαλλιέργειες	16 Συνδυασμός Εκτροφών	17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	19 Εκμ/σεις ΜΗ Τάξινομήμενες	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΗΛΩΝ	Ύψος (σε €)	13.949	3.072.292	3.137	54	436.190	48.320	5.877	7.498	1.214	3.715.283
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	66	5.212	20	1	1.131	130	39	55	6	7.444
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	211,35	589,47	156,83	53,74	385,67	371,70	150,69	136,32	202,37	499,10
ΣΥΝΔΕΔ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛ ΠΡΩΤ/ΧΩΝ ΚΤΗΝ/ΚΩΝ ΣΑΝ/ΚΩΝ ΨΥΧΑΝΘΩΝ	Ύψος (σε €)	157.853	477.171	876.830	15.347	2.516.838	718.387	2.577.751	968.475	80.099	24.060.505
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	784	2.985	2.191	49	8.142	2.425	5.127	3.125	322	67.888
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	201	160	400	313	309	296	503	310	249	354
ΣΥΝΟΛΟ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ	Ύψος (σε €)	2.881.676	10.865.124	35.152.046	71.867	8.533.164	7.210.216	10.486.537	16.953.698	790.668	176.178.818
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	2.938	31.734	7.356	133	17.056	7.334	7.487	11.311	984	195.112
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	981	342	4.779	540	500	983	1.401	1.499	804	903

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Προαιρετικές συνδεδεμένες ενισχύσεις (19 σε αριθμό) λαμβάνει περίπου το 1/3 του συνόλου των εκμεταλλεύσεων που είναι δικαιούχοι άμεσων ενισχύσεων. **Πέντε προαιρετικές συνδεδεμένες ενισχύσεις συγκεντρώνουν το 72% των συνολικών πληρωμών** (για το πρόβειο και αίγιο κρέας, για το βόειο κρέας, για την καλλιέργεια πρωτεϊνούχων κτηνοτροφικών σανοδοτικών ψυχανθών και για την καλλιέργεια σκληρού σίτου). Στον αντίποδα, της υψηλότερης συνδεδεμένες/εκμετάλλευση απολαμβάνουν κυρίως καλλιέργειες και εκτροφές με χαμηλό παραγωγικό αποτύπωμα (εκτροφή μεταξοσκωλήκων, σακχαρότευτλα, βόειο κρέας). Οι συνδεδεμένες ενισχύσεις συναρτώνται με το ύψος της παραγωγής (συνήθως έως ένα επίπεδο) και κατά συνέπεια με το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, γεγονός που συμβάλλει στην ανισοκατανομή των ενισχύσεων. Το είδος των ενισχύσεων αυτών συνδέεται, σε μεγάλο βαθμό, με καλλιέργειες που σε προηγούμενες προγραμματικές περιόδους απολάμβαναν υψηλές στρεμματικές επιδοτήσεις (σκληρό σιτάρι, κορινθιακή σταφίδα, βιομηχανική τομάτα, ζαχαρότευτλα) ή αφορούσαν ενισχύσεις επεξεργασίας β' ποιότητας προϊόντων (χυμοποίηση πορτοκαλιών και ροδάκινων). Το ίδιο ισχύει και με τα παλιά 'πριμ' ζωικής παραγωγής (επιλέξιμες κεφαλές αιγοπροβάτων, παχυνόμενοι μόσχοι κ.λπ.). Οι «παλιές» αυτές ενισχύσεις έχουν μετατραπεί σήμερα σε αποσυνδεδεμένες ενισχύσεις (βασική ενίσχυση). Συνεπώς, η συνέχιση της χορήγησης συνδεδεμένων ενισχύσεων είναι απαραίτητο να βασίζεται σε ουσιαστική αιτιολόγηση.

1.7.5. Ειδική ενίσχυση βάμβακος

Για την περίοδο 2019, η ειδική (συνδεδεμένη) ενίσχυση βάμβακος ανήλθε σε περίπου 176,2 εκατ. € που καταβλήθηκε σε περίπου 46,5 χιλ. εκμεταλλεύσεις, οι οποίες εισέπραξαν κατά μέσο όρο 3.812 € για την ενίσχυση αυτή. Σημειώνεται ότι η παροχή ειδικής καλλιεργητικής ενίσχυσης για το βαμβάκι προβλέπεται στην Συνθήκη ένταξης της χώρας στην Ε.Ε

Οι περισσότερες εκμεταλλεύσεις δικαιούχοι της ειδικής ενίσχυσης βάμβακος συγκεντρώνονται της κατηγορίες οικονομικού μεγέθους: α) 8.000-25.000€ με 19.349 εκμεταλλεύσεις (το 42% του συνόλου), β) 2.000 €-8.000 € (13.934 εκμεταλλεύσεις) και γ) 25.000 €-50000 € (7.347 εκμεταλλεύσεις).

Οι μεγαλύτερες πληρωμές συγκεντρώνονται της εκμεταλλεύσεις οικονομικού μεγέθους: α) 8.000 €-25000 € ύψους περίπου 72,2 εκατ. € (το 41% του συνολικού ύψους πληρωμών), β) 25000 €-50000 € (περίπου 48,1 εκατ. €) και γ) 50000 €-100000 € (26,3 εκατ. €).

Κατά μέσο όρο ανά εκμετάλλευση το υψηλότερο ποσό ειδικής ενίσχυσης βάμβακος εισπράττουν οι εκμεταλλεύσεις των μεγάλων οικονομικών μεγεθών. Κατά φθίνουσα τάξη μεγέθους, στην κατηγορία > 500.000 € ή μέση ειδική ενίσχυση/εκμετάλλευση ανέρχεται σε 18.583 €, στην κατηγορία 100.000 €-500.000 € η μέση ειδική ενίσχυση /εκμετάλλευση ανέρχεται σε 13.645 € και στην κατηγορία οικονομικού μεγέθους 50.000€-100.000 € η ειδική ενίσχυση/εκμετάλλευση υπολογίζεται σε 9.773 €/εκμετάλλευση.

Όσον αφορά την παραγωγική εξειδίκευση των εκμεταλλεύσεων¹⁵, τα υψηλότερα ποσά συνδεδεμένης ενίσχυσης βάμβακος εισπράττονται από της ΤΟΠ: α) βαμβάκι με 98.568.175€ (το 56% του συνολικού ποσού), β) λοιπές αροτραίες καλλιέργειες (με 52.372.802 €) και γ) πολυκαλλιέργειες (14.414.953 €).

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η ειδική ενίσχυση για το βαμβάκι ανά εκμετάλλευση αυξάνεται ταυτόχρονα με την αύξηση του οικονομικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων ή και την προκαλεί. Από την άλλη πλευρά, αν και η ενίσχυση αυτή ανά εκμετάλλευση αυξάνεται με την αύξηση του οικονομικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων, σημαντικά ποσά της παρέχονται σε εκμεταλλεύσεις με μικρό και μεσαίο οικονομικό μέγεθος, καθώς και σε εκμεταλλεύσεις που ειδικεύονται στο βαμβάκι, της λοιπές αροτραίες καλλιέργειες και της πολυκαλλιέργειας. Η πολύ μεγάλη σημασία της εν λόγω ενίσχυσης αποκαλύπτεται κι από το γεγονός ότι, της προκύπτει από λεπτομερή τεχνικοοικονομική ανάλυση 15 βαμβακοπαραγωγικών εκμεταλλεύσεων από τα Φάρσαλα της Θεσσαλίας (Τσιμπούκας, 2020), το ύψος της είναι σχεδόν ίσο με το Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα (ΓΟΕ) των εκμεταλλεύσεων. Με άλλα λόγια, χωρίς αυτήν το ΓΟΕ θα ήταν σχεδόν ίσο με μηδέν. Επομένως, αν δεν υπήρχε αυτή η ενίσχυση, ενδεχομένως, η καλλιέργεια του βαμβακιού στην Ελλάδα θα ήταν πολύ περιορισμένη ή ελάχιστη.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι, δυστυχώς, δεν υπάρχει σύνδεση της ενίσχυσης της με την ποιότητα του παραγόμενου προϊόντος.

---

¹⁵ Όπως προαναφέρθηκε στο κεφάλαιο 1.1., ο χαρακτηρισμός μιας παραγωγικής εξειδίκευσης (π.χ. ΤΟΠ βαμβάκι) προκύπτει όταν τουλάχιστον τα 2/3 της Τυπικής Αξίας Παραγωγής (standard output) προέρχονται από μια καλλιέργεια (βαμβάκι). Ο χαρακτηρισμός αυτός δεν αποκλείει η εκμετάλλευση να παράγει και άλλα προϊόντα (σε μικρότερη βέβαια έκταση), άρα να δικαιούται και άλλες ενισχύσεις από τις υπόλοιπες καλλιέργειες που διαθέτει (συνδεδεμένες κ.λπ.)

Πίνακας 1.27: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΒΑΜΒΑΚΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠ (σε €)

Κατηγορίες οικονομικού μεγέθους	ΤΟΠ	1 Δημητριακά	2 Καπνός	3 Βαμβάκι	4 Ελαιοκομικά	5 Εσπεριδοειδή	6 Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής	7 Πρόβατα	8 Αίγες	9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	10 Λοιπές αροτράιες
>2000 €	Ύψος (σε €)	7.736		1.210.063	341						64.629
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	27	0	2.051	2	0	0	0	0	0	194
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	287		590	171						333
2000 €-8000 €	Ύψος (σε €)	216.735	20.568	16.558.963	40.234	611	24.271	2.498		779	2.999.364
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	426	41	9.217	85	1	42	4	0	1	3.037
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	509	502	1.797	473	611	578	624		779	988
8000 €-25000 €	Ύψος (σε €)	798.291	89.207	48.440.413	64.322	3.316	272.918	42.183	2.552	2.420	17.379.846
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	643	107	9.524	55	3	177	47	2	3	6.218
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	1.242	834	5.086	1.169	1.105	1.542	898	1.276	807	2.795
25000 €-50000 €	Ύψος (σε €)	821.681	86.812	22.101.773	1.778	21.676	719.985	74.332	1.175	2.463	17.709.341
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	340	40	1.970	1	12	189	46	1	1	3.015
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	2.417	2.170	11.219	1.778	1.806	3.809	1.616	1.175	2.463	5.874
50000 €-100000 €	Ύψος (σε €)	538.927	36.196	8.627.931	6.743	698	1.052.361	31.942		11.270	10.471.873
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	124	11	412	2	1	158	7	0	4	1.033
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	4.346	3.291	20.942	3.371	698	6.661	4.563		2.817	10.137
100000 €-500000 €	Ύψος (σε €)	226.225	22.863	1.629.031	10.260		1.233.900	1.784		4.851	3.717.642
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	28	3	37	1	0	86	1	0	2	242
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	8.079	7.621	44.028	10.260		14.348	1.784		2.425	15.362

Κατηγορίες οικονομικού μεγέθους	ΤΟΠ	1 Δημητριακά	2 Καπνός	3 Βαμβάκι	4 Ελαιοκομικά	5 Εσπεριδοειδή	6 Αμπελοκαλλιέργεια οινοπαραγωγής	7 Πρόβατα	8 Αίγες	9 Λοιπή αμπελοκαλλιέργεια	10 Λοιπές αροτράιες)
> 500000 €	Ύψος (σε €)						69.293				30.107
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)						69.293				30.107
ΣΥΝΟΛΟ	Ύψος (σε €)	2.609.594	255.646	98.568.175	123.678	26.301	3.372.728	152.739	3.727	21.783	52.372.802
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	1.588	202	23.211	146	17	653	105	3	11	13.740
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	1.643	1.266	4.247	847	1.547	5.165	1.455	1.242	1.980	3.812

Πίνακας 1.28 (1.27 Συνέχεια): ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΒΑΜΒΑΚΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠ (σε €)

Κατηγορίες οικονομικού μεγέθους	ΤΟΠ	11 Κηπευτικά & Ανθη	12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	13 Βοοειδή	14 Καρποφόρα (Χοίροι - Πτηνά)	15 Πολυκαλλιέργειες	16 Συνδυασμός Εκτροφών	17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	ΣΥΝΟΛΟ
>2000 €	Ύψος (σε €)			58.130		12.683		7.529		161	1.361.273
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	0	0	49	0	36	0	9	0	1	2.369
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)			1.186		352		837		161	575
2000 €-8000 €	Ύψος (σε €)	23.533	53.844	58.522		716.274	20.872	165.860	9.245	11.497	20.923.671
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	50	102	15	0	782	8	90	11	22	13.934
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	471	528	3.901		916	2.609	1.843	840	523	1.502
8000 €-25000 €	Ύψος (σε €)	422.943	475.092	9.221	413	3.454.686	43.089	573.283	59.345	26.676	72.160.215
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	362	415	7	1	1.400	31	286	44	24	19.349
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	1.168	1.145	1.317	413	2.468	1.390	2.004	1.349	1.111	3.729
25000 €-50000 €	Ύψος (σε €)	449.485	670.942	35.255	1.124	4.498.355	55.700	730.390	65.847	10.101	48.058.214
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	192	310	22	1	950	25	196	31	5	7.347
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	2.341	2.164	1.602	1.124	4.735	2.228	3.726	2.124	2.020	6.541
50000 €-100000 €	Ύψος (σε €)	502.309	700.367	85.820	6.654	3.502.384	40.494	572.981	115.190	23.885	26.328.024
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	149	169	34	2	445	13	94	32	4	2.694
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	3.371	4.144	2.524	3.327	7.871	3.115	6.096	3.600	5.971	9.773
100000 €-500000 €	Ύψος (σε €)	675.566	343.806	128.015	10.098	2.204.254	25.885	343.895	13.974	10.381	10.602.429
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	105	43	37	3	152	4	28	4	1	777

Κατηγορίες οικονομικού μεγέθους	ΤΟΠ	11 Κηπευτικά & Ανθη	12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	13 Βοοειδή	14 Καρποφόρα (Χοίροι – Πτηνά)	15 Πολυκαλλιέργειες	16 Συνδυασμός Εκτροφών	17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	ΣΥΝΟΛΟ
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	6.434	7.995	3.460	3.366	14.502	6.471	12.282	3.494	10.381	13.645
> 500000 €	Ύψος (σε €)	4.146		3.860	679	26.317	14.260				148.662
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	1	0	1	1	2	1	0	0	0	8
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	4.146		3.860	679	13.158	14.260				18.583
ΣΥΝΟΛΟ	Ύψος (σε €)	2.077.981	2.244.050	378.823	18.968	14.414.953	200.301	2.393.939	263.602	82.701	179.582.489
	Αριθμός εκμ/σεων δικαιούχων	859	1.039	165	8	3.767	82	703	122	57	46.478
	Μ.Ο. ενίσχυσης (€/εκμ/ση)	2.419	2.160	2.296	2.371	3.827	2.443	3.405	2.161	1.451	3.864

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Η ειδική (συνδεδεμένη) ενίσχυση βάμβακος ανήλθε σε περίπου 176,2 εκατ. €, που καταβλήθηκε σε περίπου 46,5 χιλ. εκμεταλλεύσεις. Αντιστοιχεί στο 7,7% των ενισχύσεων της χώρας, ενώ οι μεγαλύτερες πληρωμές συγκεντρώνονται κυρίως της εκμεταλλεύσεις των παρακάτω κατηγοριών οικονομικού μεγέθους: μικρού οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής 8.000 €-25.000 €), μεσαίου οικονομικού μεγέθους (25.000 €-50.000 €) και μεγάλου οικονομικού μεγέθους (50.000-100.000 €). Το υψηλότερο ποσό ειδικής ενίσχυσης βάμβακος ανά εκμετάλλευση εισπράττουν οι εκμεταλλεύσεις των μεγάλων οικονομικών μεγεθών. Στην κατηγορία > 500.000 € η μέση ειδική ενίσχυση/εκμετάλλευση ανέρχεται σε 18.583 €, στην κατηγορία 100.000 €-500.000 € η μέση ειδική ενίσχυση/εκμετάλλευση ανέρχεται σε 13.645 € και στην κατηγορία οικονομικού μεγέθους 50.000€-100.000 € η ειδική ενίσχυση/εκμετάλλευση υπολογίζεται σε 9.773 €/εκμετάλλευση, δηλαδή η συνδεδεμένη ενίσχυση βάμβακος/εκμετάλλευση αυξάνεται με την παράλληλη αύξηση του οικονομικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων. Η παροχή της ενίσχυσης δεν συνδέεται με την ποιότητα του παραγόμενου προϊόντος, αλλά υπάρχει η δυνατότητα ρύθμισης του ζητήματος, αφού στην πρόταση Κανονισμού (Άρθρο 35) προβλέπεται ότι, το κράτος μέλος εγκρίνει της χρησιμοποιούμενες ποικιλίες¹⁶ για την κάλυψη των σκοπών της ειδικής ενίσχυσης.

1.7.6. Το καθεστώς για της μικροκαλλιεργητές

Ο συνολικός αριθμός των εκμεταλλεύσεων της χώρας που λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις έως 1250 €, εκτός από αυτές των οποίων οι άμεσες ενισχύσεις δεν υπερβαίνουν τα 250 €, οι οποίες εξαιρούνται λόγω διοικητικού κόστους, ανέρχονται περίπου σε 269 χιλ. (βλ. πίνακα 1.29) και αντιπροσωπεύουν **το 45% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της χώρας που λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις** (604 χιλ). Αυτές είναι οι εκμεταλλεύσεις **των εν δυνάμει μικροκαλλιεργητών**, αυτών δηλαδή που θα μπορούσαν δυνητικά να ενταχθούν στο εθελοντικό καθεστώς των μικροκαλλιεργητών. Της, με βάση τα στοιχεία του ΟΣΔΕ για το 2019, **περίπου 135 χιλ. εκμεταλλεύσεις έχουν ενταχθεί στο εθελοντικό καθεστώς για της μικροκαλλιεργητές** (βλ. πίνακα 1.29), δηλαδή εντάχθηκε το ήμισυ του συνολικού πληθυσμού των εν δυνάμει μικροκαλλιεργητών. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται κυρίως στον τρόπο εφαρμογής της 'πολλαπλής συμμόρφωσης' (τον έλεγχο της οποίας αποφεύγουν όσες εκμεταλλεύσεις εντάχθηκαν στο καθεστώς), που δεν δημιούργησε ουσιαστικό κόστος συναλλαγής. Συνεπώς, όσοι εντάχθηκαν στο καθεστώς δεν απαλλάχθηκαν ουσιαστικά από κανένα κόστος και συνεπώς δεν δημιουργήθηκε αντίστοιχο κίνητρο ένταξης και των υπολοίπων.

Της είναι αναμενόμενο, οι εκμεταλλεύσεις που έχουν ενταχθεί στο καθεστώς και το σύνολο των εκμεταλλεύσεων που θα μπορούσαν να ενταχθούν σε αυτό, συγκεντρώνονται της κατηγορίες των πάρα πολύ μικρού και πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους, δηλαδή με Τυπική Αξία Παραγωγής <2.000 €, και 2.000-8.000 €.

¹⁶ με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά

Πίνακας 1.29: Εκμεταλλεύσεις που εντάχθηκαν στο καθεστώς για της μικροκαλλιεργητές και εκμεταλλεύσεις με άμεσες ενισχύσεις κάτω των 1.250 ευρώ, κατά κατηγορία οικονομικού μεγέθους, 2019

Οικονομικό μέγεθος (Τυπική Αξία Παραγωγής), σε €	Εκμεταλλεύσεις που εντάχθηκαν στο καθεστώς για της μικροκαλλιεργητές		Εκμεταλλεύσεις με άμεσες ενισχύσεις κάτω των 1250 € και άνω των 250 €	
	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	%	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	%
< 2.000 €	59.622	44%	95.873	36%
2.000 € - 8.000 €	66.026	49%	145.034	54%
8.000 € - 25.000 €	7.605	6%	24.578	9%
25.000 € - 50.000 €	1.256	1%	2.589	1%
50.000 € - 100.000 €	575	0%	903	0%
100.000 € - 500.000 €	229	0%	371	0%
> 500.000 €	11	0%	15	0%
ΣΥΝΟΛΟ	135.324	100%	269.363	100%

ΠΗΓΗ: επεξεργασία στοιχείων ΟΣΔΕ 2019

Της φαίνεται στον πίνακα 1.30, οι αρχηγοί των εκμεταλλεύσεων είναι ηλικιωμένοι, και μάλιστα της κατηγορίες πάρα πολύ μικρού και πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους, δηλαδή με Τυπική Αξία Παραγωγής <2.000 €, και 2.000-8.000 €. Η μέση ηλικία της υπερβαίνει τα 60 έτη. Συνεπώς, δεν πρόκειται για εκμεταλλεύσεις που μόλις εγκαταστάθηκαν και δημιουργούν συνθήκες μελλοντικής ανάπτυξης, αλλά **εκμεταλλεύσεις σε φθίνουσα πορεία** (συρρίκνωση) μέχρι την οριστική παύση της δραστηριότητας ή μέχρι τη μεταβίβαση των δικαιωμάτων σε της.

Πίνακας 1.30: Μέση ηλικία αρχηγών εκμεταλλεύσεων ενταγμένων στο καθεστώς των μικροκαλλιεργητών και εκμεταλλεύσεων με άμεσες ενισχύσεις κάτω των 1.250 ευρώ, κατά κατηγορία οικονομικού μεγέθους, 2019

Μέση ηλικία αρχηγού εκμετάλλευσης		
Οικονομικό μέγεθος (Τυπική Αξία Παραγωγής), σε €	Εκμεταλλεύσεις που εντάχθηκαν στο καθεστώς για της μικροκαλλιεργητές	Εκμεταλλεύσεις με άμεσες ενισχύσεις κάτω των 1250 € και άνω των 250 €
< 2.000 €	65	62
2.000 € - 8.000 €	64	61
8.000 € - 25.000 €	53	51
25.000 € - 50.000 €	49	47
50.000 € - 100.000 €	48	46
100.000 € - 500.000 €	50	48
> 500.000 €	53	49
ΣΥΝΟΛΟ	63	60

ΠΗΓΗ: επεξεργασία στοιχείων ΟΣΔΕ 2019

Τόσο οι εκμεταλλεύσεις που εντάχθηκαν στο καθεστώς, όσο και οι εν δυνάμει μικροκαλλιεργητές έχουν παραγωγική εξειδίκευση στη δένδροκαλλιέργεια και ειδικότερα στην

ελαιοκομία. Της φαίνεται στον πίνακα 1.31, άνω του 60% των εξεταζόμενων εκμεταλλεύσεων εντάσσονται στην ελαιοκομία και ακόμη ένα ποσοστό άνω του 10% της λοιπές μόνιμες καλλιέργειες. Πρέπει να αναφερθεί ότι οι εκμεταλλεύσεις των εν δυνάμει μικροκαλλιεργητών με τεχνικοοικονομικό προσανατολισμό την ελαιοκομία, ανέρχονται σε περίπου 157 χιλ., ενώ στο σύνολο της χώρας οι αντίστοιχες εκμεταλλεύσεις είναι περίπου 233 χιλ. Δηλαδή **τα 2/3 (67%)** των εκμεταλλεύσεων της χώρας με εξειδίκευση **ελαιοκομία** χαρακτηρίζονται ως εν δυνάμει **μικροκαλλιεργητές**.

Πίνακας 1.31: Εκμεταλλεύσεις που εντάχθηκαν στο καθεστώς για της μικροκαλλιεργητές και εκμεταλλεύσεις με άμεσες ενισχύσεις κάτω των 1.250 ευρώ, κατά κατηγορία Τεχνικοοικονομικού Προσανατολισμού, 2019

Παραγωγική εξιδίκευση (Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός /Τ.Ο.Π.)	Εκμεταλλεύσεις που εντάχθηκαν στο καθεστώς για της μικροκαλλιεργητές		Εκμεταλλεύσεις με άμεσες ενισχύσεις κάτω των 1250 € και άνω των 250 €	
	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	%	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	%
Δημητριακά	7.125	5%	17.587	7%
Καπνός	1.269	1%	3.033	1%
Βαμβάκι	260	0%	1.579	1%
Ελαιοκομικά	87.436	65%	157.778	59%
Εσπεριδοειδή	3.005	2%	6.381	2%
Αμπελουργία οινοπαραγωγής	2.348	2%	4.085	2%
Πρόβατα	691	1%	2.286	1%
Αίγες	151	0%	499	0%
Λοιπή αμπελουργία	811	1%	2.084	1%
Λοιπές αροτραίες καλλ/γεις	7.883	6%	20.176	7%
Κηπευτικά & Ανθη	2.201	2%	3.289	1%
Λοιπές μόνιμες καλλ/γεις	14.396	11%	32.397	12%
Βοοειδή	89	0%	368	0%
Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)	140	0%	191	0%
Πολυκαλλιέργειες	4.082	3%	9.623	4%
Συνδυασμός Εκτροφών	534	0%	1.411	1%
Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	675	0%	1.495	1%
Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	437	0%	1.166	0%
Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	1.791	1%	3.935	1%
ΣΥΝΟΛΟ	135.324	100%	269.363	100%

ΠΗΓΗ: επεξεργασία στοιχείων ΟΣΔΕ 2019

Της φαίνεται στον πίνακα 1.32 που ακολουθεί, οι ελαιοκομικές εκμεταλλεύσεις που εντάχθηκαν στο καθεστώς των μικροκαλλιεργητών συγκεντρώνονται κυρίως στην Κρήτη, στην Πελοπόννησο, στη Δυτική Ελλάδα, στη Στερεά Ελλάδα και τα Ιόνια Νησιά. Ως της την τεχνικοοικονομική κατεύθυνση 'λοιπές μόνιμες καλλιέργειες', οι εκμεταλλεύσεις που εντάχθηκαν στο καθεστώς των μικροκαλλιεργητών, εμφανίζουν υψηλή συγκέντρωση στην Κεντρική Μακεδονία.

Πίνακας 1.32: Εκμεταλλεύσεις που εντάχθηκαν στο καθεστώς για της μικροκαλλιεργητές κατά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό και Διοικητική Περιφέρεια, 2019

Παραγωγική εξειδίκευση (Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός (Τ.Ο.Π.))	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙ Α-ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙ Α	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙ Α	ΘΕΣΣΑΛΙ Α	ΗΠΕΙΡΟ Σ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔ Α	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔ Α	ΑΤΤΙΚΗ	ΠΕΛΟΠΟ ΝΝΗΣΟΣ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ	ΣΥΝΟΛΟ
Δημητριακά	1.124	2.014	791	1.703	82	34	647	460	15	62	120	61	12	7.125
Καπνός	1.083	164	7	13	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1.269
Βαμβάκι	24	85	0	135	0	0	0	16	0	0	0	0	0	260
Ελαιοκομικά	1.595	1.835	33	1.648	2.239	4.886	13.350	8.886	823	15.296	6.348	5.033	25.464	87.436
Εσπεριδοειδή	1	0	0	0	1.182	3	541	7	4	903	87	52	225	3.005
Αμπελουργία οινοπαραγωγής	382	103	26	143	64	52	56	168	250	266	217	502	119	2.348
Πρόβατα	22	20	3	82	167	5	142	87	13	20	24	31	75	691
Αίγες	12	11	2	19	25	2	22	25	2	0	7	19	5	151
Λοιπή αμπελουργία	148	40	0	7	1	46	55	1	1	211	1	1	299	811
Λοιπές αροτραίες καλλιέργειες	1.380	1.382	906	1.448	537	17	653	607	312	210	54	212	165	7.883
Κηπευτικά & Ανθη	52	360	10	83	105	2	191	154	165	117	13	63	886	2.201
Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	566	4.303	481	1.486	777	366	824	502	246	1.426	945	580	1.894	14.396
Βοοειδή	29	14	8	11	6	2	3	3	2	1	4	5	1	89
Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)	6	25	0	5	30	0	2	7	56	5	0	3	1	140
Πολυκαλλιέργειες	360	781	143	459	287	50	490	528	86	313	122	293	170	4.082
Συνδυασμός Εκτροφών	12	9	1	16	66	30	69	92	5	28	53	100	53	534
Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	75	84	14	70	69	16	57	62	9	63	28	66	62	675
Μικτή εκτροφή μηνυκαστικών	14	41	6	28	62	8	53	61	6	9	28	80	41	437
Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	415	430	109	420	69	3	136	129	6	31	3	21	19	1.791
ΣΥΝΟΛΟ	7.300	11.701	2.540	7.776	5.768	5.522	17.293	11.795	2.001	18.961	8.054	7.122	29.491	135.324

ΠΗΓΗ: επεξεργασία στοιχείων ΟΣΔΕ 2019

Πολύ σημαντικές αποκλίσεις παρατηρούνται μεταξύ του μέσου όρου των άμεσων ενισχύσεων¹⁷ ανά εκμετάλλευση, μεταξύ αφενός όσων εντάχθηκαν στο καθεστώς των μικροκαλλιεργητών, και των εν δυνάμει μικροκαλλιεργητών και αφετέρου του συνόλου των εκμεταλλεύσεων που λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις. Της φαίνεται στον πίνακα 1.33, ο μέσος όρος των δύο κατηγοριών σε σχέση με το σύνολο των εκμεταλλεύσεων κυμαίνεται μεταξύ 1/6 (525/3.173) και 1/5 (674/3.173).

Πίνακας 1.33: Μέσος όρος άμεσων ενισχύσεων/εκμετάλλευση (€) των εκμεταλλεύσεων που εντάχθηκαν στο καθεστώς για της μικροκαλλιεργητές, των εκμεταλλεύσεων με άμεσες ενισχύσεις κάτω των 1.250 € και άνω των 250 €, και του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της χώρας κατά κατηγορία ΤΟΠ, 2019

Παραγωγική εξιδείκευση (Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός /Τ.Ο.Π.)	Εκμεταλλεύσεις που εντάχθηκαν στο καθεστώς των μικροκαλλιεργητών	Εκμεταλλεύσεις με άμεσες ενισχύσεις κάτω των 1250 € και άνω των 250 €	Σύνολο εκμεταλλεύσεων της χώρας
Δημητριακά	580	751	3.168
Καπνός	597	746	1.880
Βαμβάκι	599	884	8.439
Ελαιοκομικά	508	636	1.184
Εσπεριδοειδή	523	705	1.784
Αμπελουργία οινοπαραγωγής	512	667	2.287
Πρόβατα	623	811	6.040
Αίγες	591	784	5.898
Λοιπή αμπελουργία	614	768	3.214
Λοιπές αροτραίες καλλ/γίες	563	736	4.980
Κηπευτικά & Ανθη	535	639	1.756
Λοιπές μόνιμες καλλ/γίες	550	712	1.988
Βοοειδή	705	797	14.311
Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)	504	610	2.006
Πολυκαλλιέργειες	571	746	3.951
Συνδυασμός Εκτροφών	618	816	5.233
Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	521	695	6.658
Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	638	834	7.184
Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	535	669	2.637
ΣΥΝΟΛΟ	525	674	3.173

ΠΗΓΗ: επεξεργασία στοιχείων ΟΣΔΕ 2019

¹⁷ Οι άμεσες ενισχύσεις υπολογίζονται ως το άθροισμα της βασικής και πράσινης ενίσχυσης, της πρόσθετης ενίσχυσης στους γεωργούς νεαρής ηλικίας, των προαιρετικών συνδεδεμένων ενισχύσεων και της ειδικής ενίσχυσης βάμβακος.

Αλλά και στο σύνολο των άμεσων ενισχύσεων των εκμεταλλεύσεων υπάρχει μεγάλη διαφορά, της φαίνεται στον πίνακα 1.34. Οι εκμεταλλεύσεις που εντάχθηκαν στο καθεστώς των μικροκαλλιεργητών λαμβάνουν 66,5 εκατ. € άμεσων ενισχύσεων (3,5% του συνόλου), ενώ οι άμεσες ενισχύσεις που αντιστοιχούν της εκμεταλλεύσεις των εν δυνάμει μικροκαλλιεργητών ανέρχονται σε 181,8 εκατ. € (περίπου το 10% του συνόλου).

Συνεπώς, από την ανάλυση των στοιχείων του ΟΣΔΕ για το 2019 προκύπτει ότι **το 45% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων μπορούν να θεωρηθούν ως εν δυνάμει μικροκαλλιεργητές** (με βάση τον ορισμό του αντίστοιχου καθεστώτος) **και λαμβάνουν το 10% του συνολικού ύψους των άμεσων ενισχύσεων.**

Πίνακας 1.34: Σύνολο άμεσων ενισχύσεων (€) των εκμεταλλεύσεων που εντάχθηκαν στο καθεστώς για της μικροκαλλιεργητές, των εκμεταλλεύσεων με άμεσες ενισχύσεις κάτω των 1.250 € και άνω των 250 €, και του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της χώρας κατά κατηγορία ΤΟΠ, 2019

Παραγωγική εξιδείκευση (Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός /Τ.Ο.Π.)	Εκμεταλλεύσεις που εντάχθηκαν στο καθεστώς των μικροκαλλιεργητών	Εκμεταλλεύσεις με άμεσες ενισχύσεις κάτω των 1250 € και άνω των 250 €	Σύνολο εκμεταλλεύσεων της χώρας
Δημητριακά	3.807.457	13.213.862	150.347.077
Καπνός	663.082	2.264.126	11.529.861
Βαμβάκι	151.532	1.396.212	199.224.894
Ελαιοκομικά	42.823.752	100.365.322	272.360.575
Εσπεριδοειδή	1.316.480	4.505.151	21.377.930
Αμπελουργία οινοπαραγωγής	1.011.116	2.744.236	18.085.123
Πρόβατα	403.477	1.861.210	162.523.544
Αίγες	81.618	392.151	36.432.308
Λοιπή αμπελουργία	439.942	1.602.312	25.326.233
Λοιπές αροτραίες καλλιέργειες	3.647.379	14.868.324	344.296.274
Κηπευτικά & Ανθη	656.286	2.112.685	9.782.531
Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	6.726.872	23.102.543	136.496.698
Βοοειδή	49.373	298.060	114.519.406
Καρποφάγα (Χοίροι – Πτηνά)	42.362	118.390	696.151
Πολυκαλλιέργειες	2.068.114	7.190.435	125.176.885
Συνδυασμός Εκτροφών	320.105	1.152.336	61.844.412
Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	270.282	1.040.143	64.578.739
Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	269.164	976.197	121.248.237
Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	788.855	2.637.204	19.485.665
ΣΥΝΟΛΟ	65.537.249	181.840.900	1.895.332.543

ΠΗΓΗ: επεξεργασία στοιχείων ΟΣΔΕ 2019

Υπενθυμίζεται τέλος ότι η πρόταση Κανονισμού (Άρθρο 25) προβλέπει την δυνατότητα εφαρμογής εθελοντικής εφάπαξ ενίσχυσης για μικροκαλλιεργητές, αφήνοντας στα κράτη-μέλη τον σχεδιασμό του, ο οποίος θα περιλαμβάνεται στο Στρατηγικό Σχέδιο, ως προαιρετική παρέμβαση για της γεωργούς.

Από την ανάλυση των στοιχείων του ΟΣΔΕ για το 2019 προκύπτει ότι, με βάση το πλαίσιο εφαρμογής του προαιρετικού καθεστώτος των μικροκαλλιεργητών, ο συνολικός αριθμός των εκμεταλλεύσεων της χώρας που θα μπορούσαν να θεωρηθούν μικροκαλλιεργητές, δηλαδή όσες λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις έως 1250 €, εκτός από αυτές των οποίων οι άμεσες ενισχύσεις δεν υπερβαίνουν τα 250 € (εξαιρούνται λόγω διοικητικού κόστους) ανέρχονται περίπου σε 269 χιλ. και αντιπροσωπεύουν το 45% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της χώρας που λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις (604 χιλ.). Στην πράξη της, έχει ενταχθεί στο προαιρετικό αυτό καθεστώς ο μισός πληθυσμός των εν δυνάμει μικροκαλλιεργητών (περίπου 135 χιλ. εκμεταλλεύσεις), κυρίως ως αποτέλεσμα του τρόπου ελέγχων της εφαρμογής της 'πολλαπλής συμμόρφωσης'. Οι εκμεταλλεύσεις που θα μπορούσαν να θεωρηθούν μικροκαλλιεργητές (με βάση το θεσμικό πλαίσιο του καθεστώτος) ή και αυτές που εν τέλει εντάχθηκαν στο καθεστώς συγκεντρώνονται της κατηγορίες των πάρα πολύ μικρού και πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους, δηλαδή με Τυπική Αξία Παραγωγής <2.000 €, και 2.000-8.000 €, ενώ οι αρχηγοί των εκμεταλλεύσεων είναι ηλικιωμένοι. Η μέση ηλικία της υπερβαίνει τα 60 έτη. Συνεπώς, δεν πρόκειται για εκμεταλλεύσεις που μόλις εγκαταστάθηκαν και δημιουργούν συνθήκες μελλοντικής ανάπτυξης, αλλά εκμεταλλεύσεις σε φθίνουσα πορεία (συρρίκνωση) μέχρι την οριστική παύση της δραστηριότητας ή μέχρι τη μεταβίβαση των δικαιωμάτων σε της. Οι εξεταζόμενες εκμεταλλεύσεις έχουν κυρίως παραγωγική εξειδίκευση την δενδροκαλλιέργεια και ειδικότερα την ελαιοκομία. Τα 2/3 (67%) όλων των εκμεταλλεύσεων της χώρας με εξειδίκευση την ελαιοκομία, χαρακτηρίζονται ως εν δυνάμει μικροκαλλιεργητές.

Οι εκμεταλλεύσεις που εντάχθηκαν στο καθεστώς των μικροκαλλιεργητών λαμβάνουν συνολικά 66,5 εκατ. € άμεσων ενισχύσεων (3,5% του συνόλου), ενώ της εκμεταλλεύσεις που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως «μικροκαλλιεργητές» οι άμεσες ενισχύσεις ανέρχονται σε 181,8 εκατ. € (περίπου το 10% του συνόλου).

Συνεπώς, το 45% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της χώρας μπορούν να θεωρηθούν ως μικροκαλλιεργητές (με βάση τον ορισμό του αντίστοιχου καθεστώτος) και λαμβάνουν το 10% του συνολικού ύψους των άμεσων ενισχύσεων.

1.7.7. Η Ανισοκατανομή των ενισχύσεων

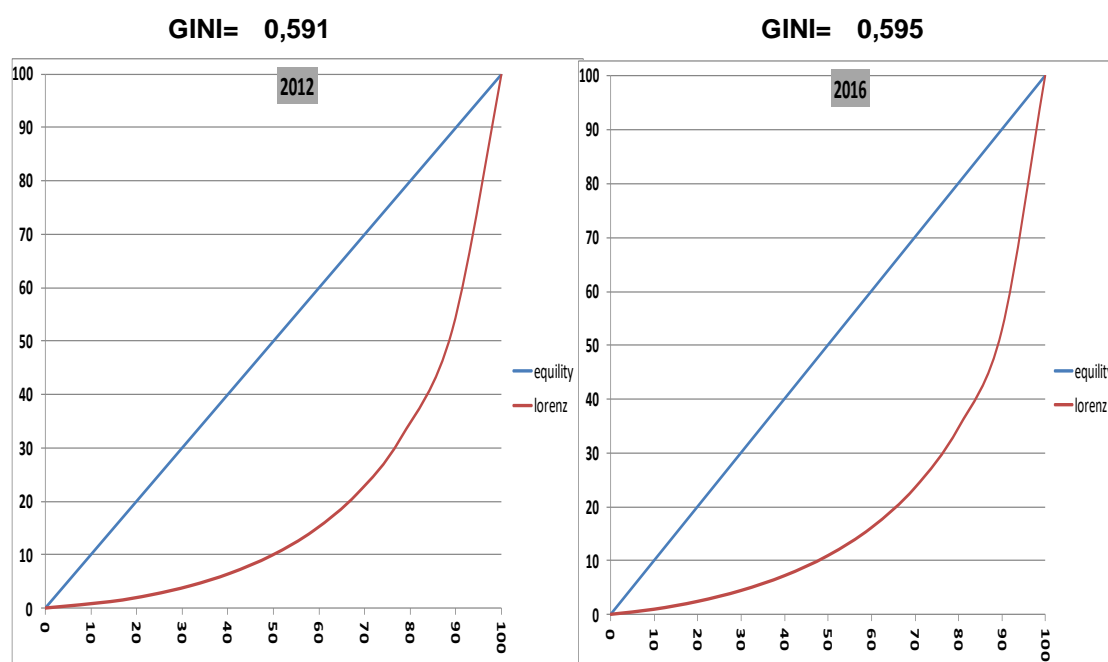
Με την πάροδο των ετών, η ανισοκατανομή των άμεσων ενισχύσεων αυξάνεται. Της φαίνεται από τη μέτρηση του συντελεστή GINI (βλέπε τα διαγράμματα που ακολουθούν), παρατηρούνται αυξήσεις του δείκτη, όσον αφορά το σύνολο των άμεσων ενισχύσεων, δηλαδή της βασικής και πράσινης ενίσχυσης, της πρόσθετης ενίσχυσης σε γεωργούς νεαρής ηλικίας, της προαιρετικής συνδεδεμένες ενισχύσεις και της ειδικής συνδεδεμένης ενίσχυσης βάμβακος.

Πίνακας 1.35: Διαχρονικές τιμές του Συντελεστή Gini

Έτος	Συντελεστής GINI
2012	0,591
2016	0,595
2019	0,664

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Διάγραμμα 1.8: Διαχρονικές τιμές του Συντελεστή Gini

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Η αύξηση αυτή της ανισοκατανομής οφείλεται στη **μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων μικρού οικονομικού μεγέθους**, που συγκέντρωναν μικρό ύψος άμεσων ενισχύσεων. Της από της παράγοντες που συνέβαλαν της στη σταδιακή αύξηση των ενισχύσεων της μεγάλης οικονομικού μεγέθους εκμεταλλεύσεις είναι η **εσωτερική σύγκλιση**, της έχει δείχθει σε ειδικές αναλύσεις (Αδημοσίευτη Μελέτη: «Εκτιμήσεις επιπτώσεων από την εφαρμογή εναλλακτικών σεναρίων εσωτερικής σύγκλισης επί της βασικής ενίσχυσης κατά τη μεταβατική περίοδο 2019-2022»).

Της της σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στην αύξηση της ανισοκατανομής των άμεσων ενισχύσεων είναι οι **συνδεδεμένες ενισχύσεις**. Της φαίνεται στον επόμενο πίνακα και στα διαγράμματα που ακολουθούν (2019^A και 2019 B), η ανισοκατανομή των άμεσων ενισχύσεων μειώνεται εάν δεν ληφθούν υπόψη της υπολογισμούς οι προαιρετικές συνδεδεμένες ενισχύσεις και η ειδική ενίσχυση βάμβακος (συντελεστής GINI 0,615 έναντι 0,664 εάν υπολογισθεί το σύνολο των άμεσων ενισχύσεων).

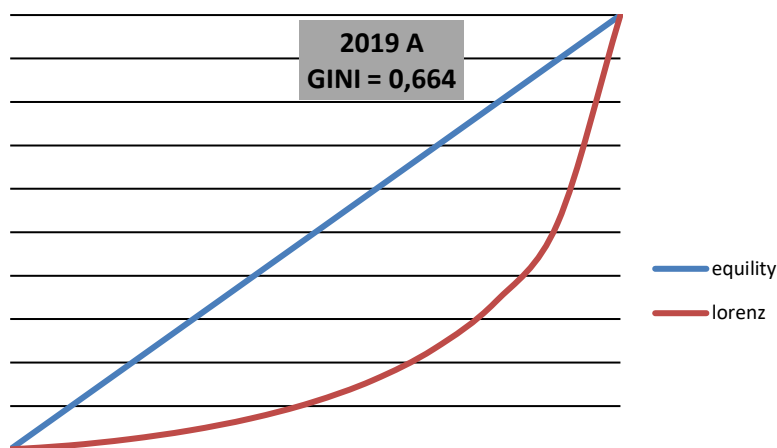
Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι από τα επεξεργασμένα στοιχεία του ΟΣΔΕ για το 2019, **το 10% των εκμεταλλεύσεων συγκεντρώνει το 48% των συνολικών άμεσων ενισχύσεων**, ενώ, της προαναφέρθηκε, **το 45% του συνολικού πληθυσμού των εκμεταλλεύσεων μπορούν να θεωρηθούν ως εν δυνάμει μικροκαλλιεργητές (με βάση τον ορισμό του αντίστοιχου καθεστώτος) και λαμβάνουν το 10% του συνολικού ύψους των άμεσων ενισχύσεων.**

Πίνακας 1.36: Συντελεστές Gini με και χωρίς της συνδεδεμένες ενισχύσεις και την ειδική ενίσχυση βάμβακος (2019)

Είδος ενισχύσεων	Συντελεστής GINI
Σύνολο άμεσων ενισχύσεων	0,664
Άμεσες ενισχύσεις χωρίς προαιρετικές συνδεδεμένες ενισχύσεις και ειδική ενίσχυση βάμβακος	0,615

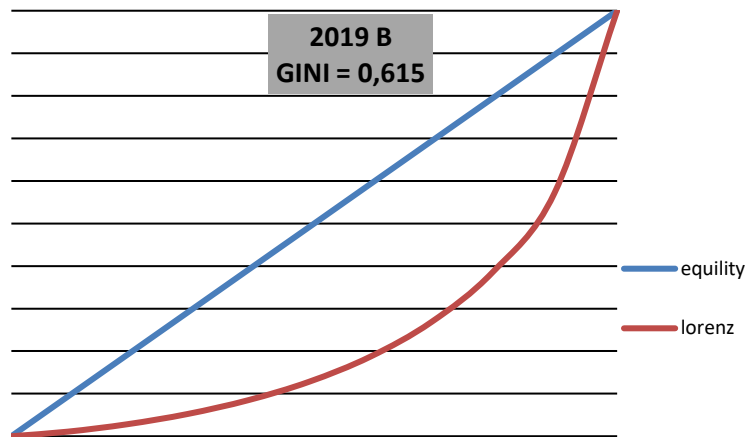
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Διάγραμμα 1.9: Συντελεστές Gini με και χωρίς της συνδεδεμένες ενισχύσεις και την ειδική ενίσχυση βάμβακος (2019^A)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Διάγραμμα 1.10: Συντελεστές Gini με και χωρίς της συνδεδεμένες ενισχύσεις και την ειδική ενίσχυση βάμβακος (2019B)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

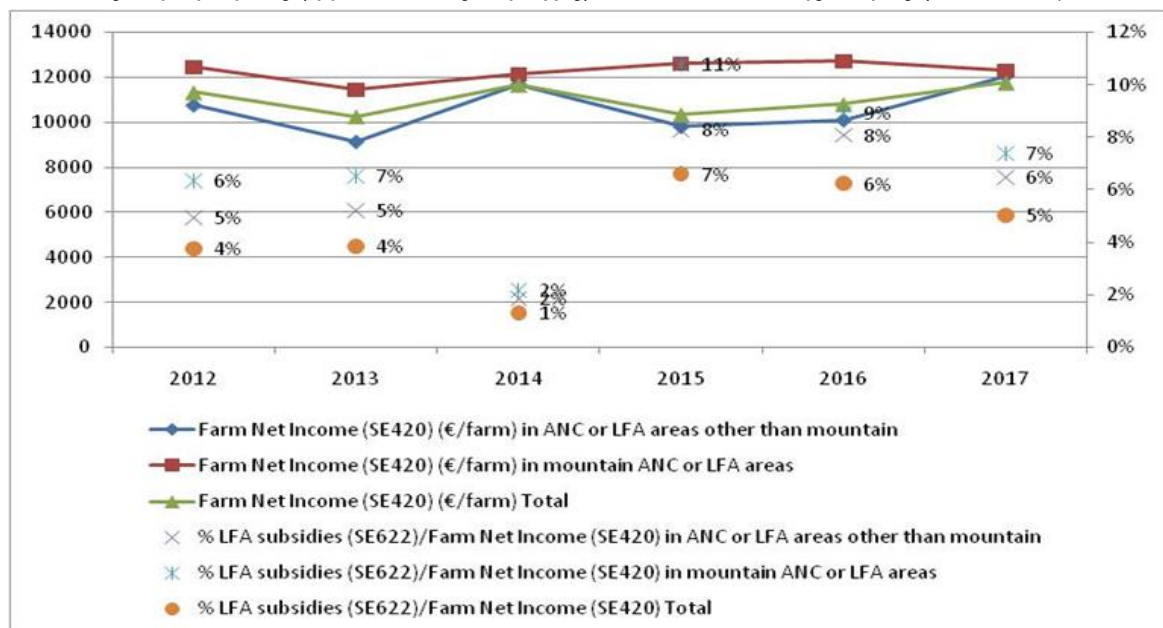
Με την πάροδο των ετών, η ανισοκατανομή των άμεσων ενισχύσεων αυξάνεται. Η αύξηση αυτή της ανισοκατανομής οφείλεται στη μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων μικρού οικονομικού μεγέθους, που συγκέντρωναν μικρό ύψος άμεσων ενισχύσεων. Δύο άλλοι παράγοντες που συνέβαλαν στην αύξηση της ανισοκατανομής ήταν η εφαρμογή της εσωτερικής σύγκλισης το προηγούμενο διάστημα (που οδήγησε στη σταδιακή αύξηση των ενισχύσεων της μεγάλου οικονομικού μεγέθους εκμεταλλεύσεις) και οι συνδεδεμένες ενισχύσεις.

Σε συνδυασμό των παραπάνω και της ανάλυσης του καθεστώτος των μικροκαλλιεργητών ως της την ανισοκατανομή των άμεσων ενισχύσεων, προκύπτει ότι το 2019, **το 10% των εκμεταλλεύσεων συγκεντρώνει το 48% των συνολικών άμεσων ενισχύσεων, ενώ το 45% του συνολικού πληθυσμού των εκμεταλλεύσεων μπορούν να θεωρηθούν ως μικροκαλλιεργητές** (με βάση τον ορισμό του αντίστοιχου καθεστώτος) και λαμβάνουν το **10% του συνολικού ύψους των άμεσων ενισχύσεων.**

1.8. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΜΕ ΦΥΣΙΚΟΥΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ

Της είναι γνωστό, η γεωργία μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στην υποστήριξη και βιωσιμότητα των περιοχών της υπαίθρου, ιδιαίτερα εκείνων που αντιμετωπίζουν διάφορους περιορισμούς (διαρθρωτικούς, γεωμορφολογικούς κ.ά.). Έτσι, η συμβολή της γεωργίας στη χωρική ισορροπία διερευνάται με τη χρήση του δείκτη πλαισίου C26 «Γεωργικό Εισόδημα σε περιοχές με φυσικούς περιορισμούς (συγκριτικά με το μέσο Γεωργικό Εισόδημα)». Η μέτρηση του εν λόγω δείκτη πραγματοποιήθηκε με τη χρήση των υπολογισμών από τα δεδομένα του ευρωπαϊκού «Δικτύου Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης-ΔΙΓΕΛΠ» ή «Farm Accountancy Data Network-FADN» ή «Réseau International de Comptabilité Agricole-RICA», που ήταν διαθέσιμα στην επίσημη ιστοσελίδα της ΕΕ (<https://ec.europa.eu/agriculture/rica/>).

Διάγραμμα 1.11: Εξέλιξη του ΓΟΕ (€/εκμετάλλευση) και η ποσοστιαία συμβολή της εξισωτικής ενίσχυσης στον σχηματισμό του εισοδήματος σε Ορεινές περιοχές, σε περιοχές με Φυσικούς Περιορισμούς (ή μειονεκτικές περιοχές) και στο σύνολο της Χώρας (2012-2017)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΔΙΓΕΛΠ

Το μέσο Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα ανά εκμετάλλευση των ορεινών περιοχών υπερβαίνει το μέσο όρο της Ελλάδας, σ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο (2012-2017), χαρακτηριστικό που δηλώνει (μικρή) «υπεραντιστάθμιση» των περιορισμών. Ενδεχομένως στο «μείγμα» των κλάδων παραγωγής στη μέση εκμετάλλευση να συμμετέχει σε μεγάλο ποσοστό η παραγωγική εξειδίκευση Αιγοπροβατοτροφία, που της είδαμε προηγουμένως επιτυγχάνει υψηλό εισόδημα ανά εκμετάλλευση. Της, η ιστοσελίδα της ΕΕ που αφορά το ΔΙΓΕΛΠ/FADN/RICA, δεν παρέχει τα στοιχεία για τέτοια λεπτομερή ανάλυση. Η διαπίστωση αυτή είναι πολύ σημαντική, δεδομένου ότι το υψηλότερο αυτό ΓΟΕ μπορεί να συμβάλει στη

διατήρηση εκμεταλλεύσεων και της αριθμού απασχολούμενων σε αυτές, επομένως και στην επιβράδυνση της μακροχρόνιας τάσης περιθωριοποίησης των ορεινών περιοχών.

Από την άλλη πλευρά, η 'εξισωτική αποζημίωση' της ορεινής περιοχής, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, συμβάλλει στη δημιουργία του Γεωργικού Οικογενειακού Εισοδήματος σε ποσοστό από 6% έως 9%, με εξαίρεση το 2014 που ήταν 2%, ενώ το 2015 έφτασε σε 11% (οι μεταβολές των ποσοστών ανά έτος μπορεί να οφείλονται και σε μεταθέσεις των πληρωμών από έτος σε έτος).

Της περιοχής με Φυσικούς Περιορισμούς (ή μειονεκτικές περιοχές) το διαμορφούμενο εισόδημα είναι χαμηλότερο του αντίστοιχου μέσου της Ελλάδας. Το ποσοστό συμμετοχής της εξισωτικής αποζημίωσης της περιοχής με Φυσικούς Περιορισμούς (ή μειονεκτικές περιοχές) κατά την εξεταζόμενη περίοδο, συμβάλλει στη δημιουργία του ΓΟΕ σε ποσοστό από 5% έως 8%, με εξαίρεση το 2014 που ήταν 2% και φαίνεται της δεν αντισταθμίζεται επαρκώς η διαφορά του ΓΟΕ με το μέσο όρο της χώρας.

Το μέσο Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα ανά εκμετάλλευση των ορεινών περιοχών υπερβαίνει το μέσο όρο της Ελλάδας. Το υψηλότερο αυτό ΓΟΕ μπορεί να συμβάλει στη διατήρηση εκμεταλλεύσεων και της αριθμού απασχολούμενων σε αυτές, επομένως και στην επιβράδυνση της μακροχρόνιας τάσης περιθωριοποίησης των ορεινών περιοχών.

Η εξισωτική αποζημίωση της περιοχής με Φυσικούς Περιορισμούς (ή μειονεκτικές περιοχές) κατά την περίοδο 2012-2017, συμβάλλει στη δημιουργία του Γεωργικού Οικογενειακού Εισοδήματος (ΓΟΕ) σε ποσοστό από 5% έως 8%, με εξαίρεση το 2014 που ήταν 2% και φαίνεται της δεν αντισταθμίζει τη διαφορά του ΓΟΕ με το μέσο όρο της χώρας.

1.9. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Η κατανομή των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της διοικητικές περιφέρειες και της περιφερειακές ενότητες της χώρας φαίνεται της δύο πίνακες που ακολουθούν, με βάση τα στοιχεία των δηλώσεων του ΟΣΔΕ το 2019.

Πίνακας 1.37: Κατανομή των εκμεταλλεύσεων της χώρας της Διοικητικές περιφέρειες (NUTS II), 2019

Διοικητική Περιφέρεια	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	48.975	8,1%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	91.993	15,2%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	20.646	3,4%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	63.334	10,5%
ΗΠΕΙΡΟΣ	19.454	3,2%
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	16.808	2,8%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	65.249	10,8%

ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	49.269	8,2%
ΑΤΤΙΚΗ	5.207	0,9%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	84.874	14,0%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	20.581	3,4%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	13.658	2,3%
ΚΡΗΤΗ	104.470	17,3%
ΣΥΝΟΛΟ	604.518	100,0%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Της βλέπουμε, οι Περιφέρειες της Κρήτης, της Κεντρικής Μακεδονίας και της Πελοποννήσου συγκεντρώνουν το 47% των εκμεταλλεύσεων της χώρας.

Πίνακας 1.38: Κατανομή των εκμεταλλεύσεων της χώρας της περιφερειακές ενότητες (NUTS III), 2019

Περιφεριακή Ενότητα	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	%	Περιφεριακή Ενότητα	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	%	Περιφεριακή Ενότητα	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	%
ΔΡΑΜΑ	4.823	0,8%	ΛΑΡΙΣΑ	28.805	4,8%	ΦΩΚΙΔΑ	3.022	0,5%
ΚΑΒΑΛΑ	8.776	1,5%	ΜΑΓΝΗΣΙΑ	10.143	1,7%	ΑΤΤΙΚΗ	5.207	0,9%
ΕΒΡΟΣ	13.213	2,2%	ΤΡΙΚΑΛΑ	10.080	1,7%	ΑΡΓΟΛΙΔΑ	11.972	2,0%
ΞΑΝΘΗ	7.747	1,3%	ΑΡΤΑ	6.588	1,1%	ΑΡΚΑΔΙΑ	7.519	1,2%
ΡΟΔΟΠΗ	14.416	2,4%	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	4.011	0,7%	ΚΟΡΙΝΘΙΑ	13.058	2,2%
ΗΜΑΘΙΑ	11.071	1,8%	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	3.738	0,6%	ΛΑΚΩΝΙΑ	18.786	3,1%
ΘΕΣΣΑΛ/ΚΗ	15.100	2,5%	ΠΡΕΒΕΖΑ	5.117	0,8%	ΜΕΣΣΗΝΙΑ	33.539	5,5%
ΚΙΛΚΙΣ	9.932	1,6%	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	4.919	0,8%	ΛΕΣΒΟΣ	14.454	2,4%
ΠΕΛΛΑ	16.463	2,7%	ΚΕΦΑΛ/ΝΙΑ	1.827	0,3%	ΣΑΜΟΣ	3.716	0,6%
ΠΙΕΡΙΑ	9.943	1,6%	ΛΕΥΚΑΔΑ	1.743	0,3%	ΡΟΔΟΣ	9.072	1,5%
ΣΕΡΡΕΣ	19.478	3,2%	ΑΙΤΩΛ/ΝΑΙ	26.329	4,4%	ΚΥΚΛΑΔΕΣ	4.586	0,8%
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	10.006	1,7%	ΑΧΑΪΑ	16.074	2,7%	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	49.747	8,2%
ΓΡΕΒΕΝΑ	3.475	0,6%	ΗΛΕΙΑ	22.846	3,8%	ΛΑΣΗΘΙ	15.646	2,6%
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	3.066	0,5%	ΒΟΙΩΤΙΑ	13.310	2,2%	ΡΕΘΥΜΝΟ	19.520	3,2%
ΚΟΖΑΝΗ	8.943	1,5%	ΕΥΒΟΙΑ	12.060	2,0%	ΧΑΝΙΑ	19.557	3,2%
ΦΛΩΡΙΝΑ	5.162	0,9%	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	700	0,1%	ΚΕΡΚΥΡΑ	8.319	1,4%
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	14.306	2,4%	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	20.177	3,3%	ΧΙΟΣ	2.411	0,4%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Πολύ σημαντικές διαφοροποιήσεις παρατηρούνται ως της τη συμβολή των ελληνικών περιφερειών στα βασικά μεγέθη του γεωργικού τομέα. Κατ' αρχάς, τα 2/3 της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) του πρωτογενή της χώρας, παράγονται σε τέσσερις περιφέρειες: την Κεντρική Μακεδονία, τη Θεσσαλία, τη Δυτική Ελλάδα και την Πελοπόννησο.

Πίνακας 1.39: Η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά Περιφέρεια, σε βασικές τιμές (ποσά σε εκατ. €)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	2009		2016	
Κεντρική Μακεδονία	1,324	23.5%	1,194	21.8%
Θεσσαλία	850	15.1%	1,001	18.3%
Δυτική Ελλάδα	676	12.0%	739	13.5%
Πελοπόννησος	610	10.8%	663	12.1%
Κρήτη	590	10.5%	502	9.2%
Στερεά Ελλάδα	465	8.2%	264	4.8%
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	373	6.6%	372	6.8%
Δυτική Μακεδονία	208	3.7%	312	5.7%
Ήπειρος	143	2.5%	92	1.7%
Νότιο Αιγαίο	134	2.4%	96	1.7%
Ιόνια Νησιά	83	1.5%	81	1.5%
Βόρειο Αιγαίο	73	1.3%	78	1.4%
Αττική	116	2.1%	77	1.4%
Σύνολο Ελλάδας	5,644	100.0%	5,471	100.0%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Περιφερειακών Οικονομικών Λογαριασμών της Γεωργίας (ΕΛΣΤΑΤ)

Μεταξύ 2009 και 2016, η ΑΠΑ μειώθηκε της 8 από της 13 περιφέρειες. Οι μεγαλύτερες μειώσεις σημειώθηκαν στη Στερεά Ελλάδα, την Ήπειρο και την Αττική. Από την άλλη πλευρά, στη Δυτική Μακεδονία η αύξηση ήταν θεαματική (+50.5%), ενώ η Θεσσαλία, με αύξηση 17.8%, πλησίασε ακόμα περισσότερο την Κεντρική Μακεδονία, η οποία διατηρεί την πρώτη θέση.

Πίνακας 1.40: Οι διαχρονικές μεταβολές της ΑΠΑ σε περιφερειακό επίπεδο (ποσά σε εκατ. €)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	2009	2016	2009-2016
Κεντρική Μακεδονία	1,324	1,194	-9.8%
Θεσσαλία	850	1,001	17.8%
Δυτική Ελλάδα	676	739	9.4%
Πελοπόννησος	610	663	8.6%
Κρήτη	590	502	-15.0%
Στερεά Ελλάδα	465	264	-43.1%
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	373	372	-0.3%
Δυτική Μακεδονία	208	312	50.5%
Ήπειρος	143	92	-35.9%
Νότιο Αιγαίο	134	96	-28.7%
Ιόνια Νησιά	83	81	-2.0%
Βόρειο Αιγαίο	73	78	7.3%
Αττική	116	77	-33.7%
Σύνολο Ελλάδας	5,644	5,471	-3.1%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Περιφερειακών Οικονομικών Λογαριασμών της Γεωργίας (ΕΛΣΤΑΤ)

Της, διαφορετική είναι η κατάταξη των περιφερειών, με βάση το ΓΟΕ ανά εκμετάλλευση. Το 2016, την πρώτη θέση καταλαμβάνει η Θεσσαλία, με μεγάλη διαφορά από της υπόλοιπες και τη δεύτερη η Δυτική Μακεδονία, που σημείωσε μεγάλη άνοδο από το 2009. Ακολουθεί η Κεντρική Μακεδονία, που της σημείωσε πτώση κατά το ¼ και η Αττική, της οποίας το ΓΟΕ ανά εκμετάλλευση αυξήθηκε πολύ.

Πίνακας 1.41: Το Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα ανά εκμετάλλευση, κατά περιφέρεια (€)

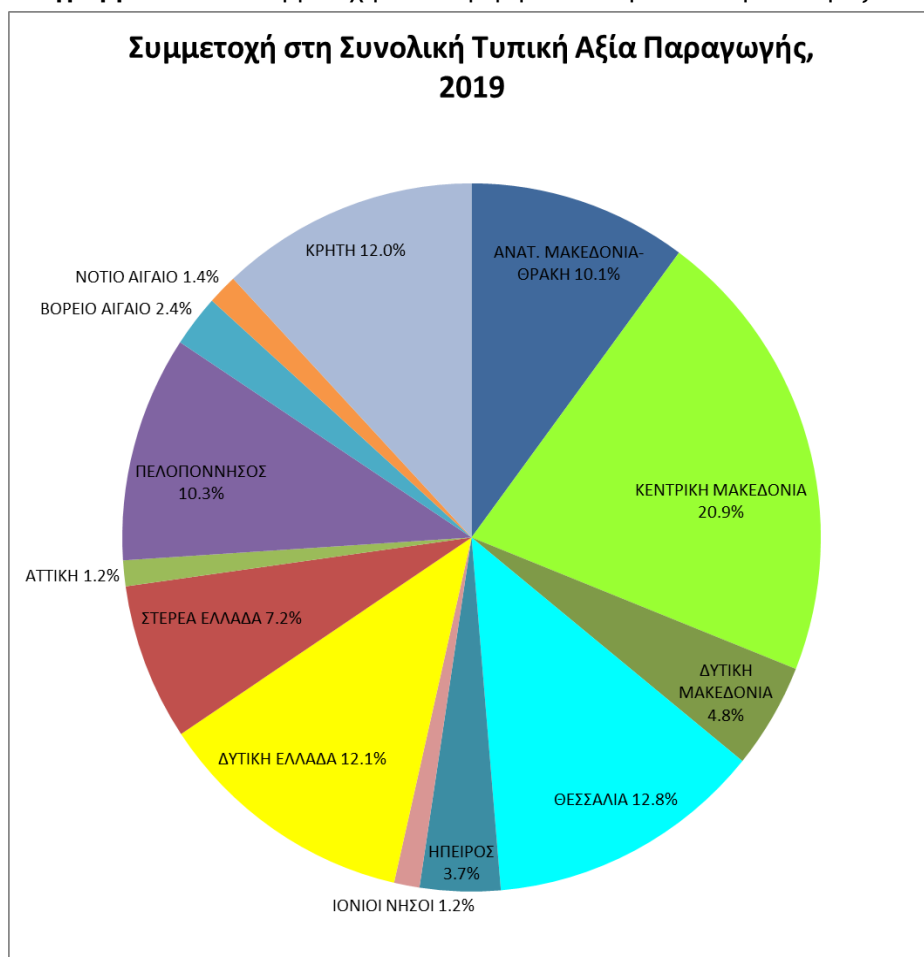
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	2009	2016
Κεντρική Μακεδονία	12.101	8.924
Θεσσαλία	14.243	14.143
Δυτική Ελλάδα	7.108	7.582
Πελοπόννησος	6.404	6.348
Κρήτη	7.334	5.772
Στερεά Ελλάδα	6.816	3.003
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	7.461	6.613
Δυτική Μακεδονία	6.050	10.079
Ήπειρος	1.160	172
Νότιο Αιγαίο	3.681	3.157
Ιόνια Νησιά	2.827	2.730
Βόρειο Αιγαίο	1.806	2.446
Αττική	3.072	8.275
Σύνολο Ελλάδας	7.430	6.698

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Περιφερειακών Οικονομικών Λογαριασμών της Γεωργίας (ΕΛΣΤΑΤ)

Σημείωση: Για το 2009, το ΓΟΕ προέρχεται απ' της Περιφερ. Οικον. Λογαριασμούς της Γεωργίας (ΕΛΣΤΑΤ) και ο Αριθμός Εκμεταλλεύσεων από την Farm Structure Survey 2010 (Eurostat). Για το 2016, το ΓΟΕ απ' της Περιφερ. Οικον. Λογαριασμούς της Γεωργίας (ΕΛΣΤΑΤ) και ο Αριθμός Εκμεταλλεύσεων από την Farm Structure Survey 2013 (Eurostat).

Ως της τη συμμετοχή των περιφερειών στη συνολική τυπική αξία παραγωγής, από τα επεξεργασμένα στοιχεία του ΟΣΔΕ, προκύπτει ότι η Κεντρική Μακεδονία συμβάλλει με το μεγαλύτερο ποσοστό στη συνολική τυπική αξία παραγωγής της Ελληνικής γεωργίας (20.9%), ακολουθούμενη από τρεις περιφέρειες (Θεσσαλία, Δυτ. Ελλάδα, Κρήτη), που συμμετέχουν με 12% έως 13% η κάθε μία. Έπονται η Πελοπόννησος και η Ανατ. Μακεδονία-Θράκη με ποσοστά λίγο πάνω από 10%.

Διάγραμμα 1.12: Η συμμετοχή των περιφερειών στη συνολική τυπική αξία παραγωγής (2019)

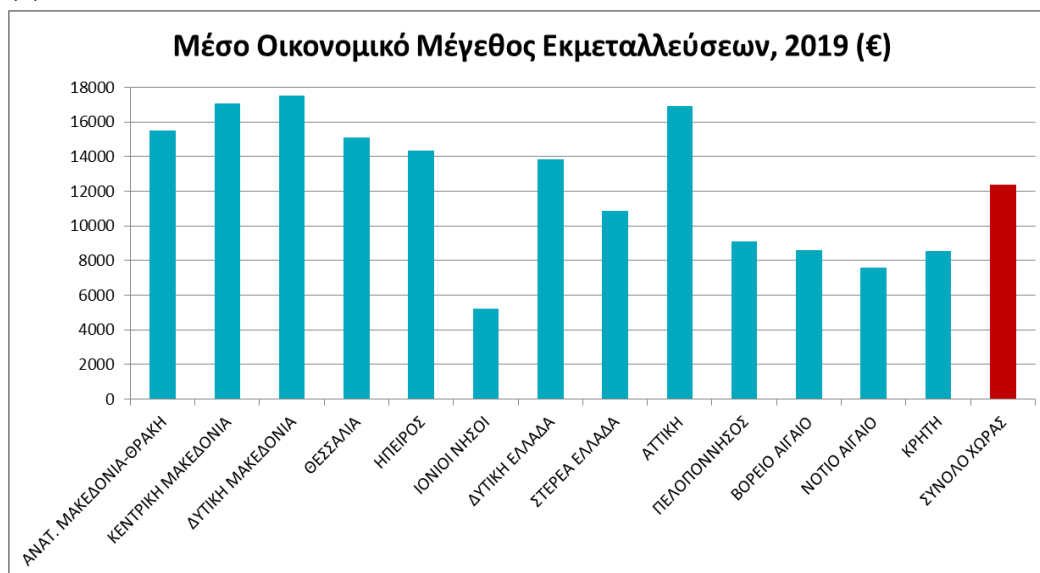

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Της, **σημαντικές διαφορές παρατηρούνται στο μέσο οικονομικό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων**, γύρω από τον εθνικό μέσο όρο των 12.399 €. Στη Δυτική και Κεντρική Μακεδονία, καθώς και την Αττική το μέσο οικονομικό μέγεθος υπερβαίνει τα 17.000 €, ενώ της

οι νησιωτικές περιφέρειες, η Πελοπόννησος και η Στερεά Ελλάδα βρίσκονται κάτω από τον μέσο όρο, με χαμηλότερο το οικονομικό μέγεθος στα Ιόνια Νησιά (5.247 €).

Διάγραμμα 1.13: Το μέσο οικονομικό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων κατά Περιφέρεια το 2019 (€)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Πολύ ενδιαφέρουσες διαφοροποιήσεις παρατηρούνται και ως της την **παραγωγική εξειδίκευση των περιφερειών**. Ειδικότερα, οι σημαντικότεροι ΤΟΠ σε κάθε περιφέρεια, με βάση τη συμμετοχή της στη συνολική τυπική εκροή για το 2019 είναι οι εξής:

Πίνακας 1.42: Η παραγωγική εξειδίκευση των περιφερειών

Κεντρική Μακεδονία	Λοιπές Μόνιμες Καλλιέργειες, Λοιπές Αροτραίες, Βοοτροφία
Θεσσαλία	Λοιπές Αροτραίες, Βοοτροφία, Λοιπές Μόνιμες Καλλιέργειες
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	Λοιπές Αροτραίες, Βοοτροφία, Βαμβάκι, Δημητριακά
Δυτική Μακεδονία	Λοιπές Αροτραίες, Βοοτροφία, Λοιπές Μόνιμες Καλλιέργειες
Ήπειρος	Βοοτροφία, Καρποφάγα, Πρόβατα
Δυτική Ελλάδα	Κηπευτικά-Άνθη, Ελαιοκομία, Πρόβατα
Πελοπόννησος	Ελαιοκομία, Λοιπές Μόνιμες Καλλιέργειες
Στερεά Ελλάδα	Λοιπές Αροτραίες, Ελαιοκομία, Πολυκαλλιέργειες
Αττική	Κηπευτικά-Άνθη, Καρποφάγα, Κρασιά
Ιόνια Νησιά	Ελαιοκομία
Βόρειο Αιγαίο	Ελαιοκομία, Πρόβατα, Συνδυασμός Εκτροφών
Νότιο Αιγαίο	Μικτή Εκτροφή Μηρυκαστικών, Ελαιοκομία
Κρήτη	Ελαιοκομία, Πρόβατα, Κηπευτικά-Άνθη
Σύνολο Ελλάδας	Λοιπές Αροτραίες, Λοιπές Μόνιμες, Ελαιοκομία

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ

Επομένως, από τον παραπάνω πίνακα ξεχωρίζουν τα παραγωγικά συστήματα:

1. της βοοτροφίας και των λοιπών αροτραίων καλλιεργειών (κυρίως μηδική), που παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην Κεντρική και Βόρεια Ελλάδα
2. της ελαιοκομίας και των αιγοπροβάτων σε της της νησιωτικές περιφέρειες
3. των κηπευτικών και ανθέων στην Κρήτη, τη Δυτική Ελλάδα και την Αττική
4. η κτηνοτροφική εξειδίκευση της Ηπείρου και η σημαντική παρουσία των προβάτων στη Θεσσαλία

Πολύ σημαντικές διαφοροποιήσεις παρατηρούνται ως της τη συμβολή των ελληνικών περιφερειών στα βασικά μεγέθη του γεωργικού τομέα. Από τα επεξεργασμένα στοιχεία του ΟΣΔΕ, προκύπτει ότι η Κεντρική Μακεδονία συμβάλλει με το μεγαλύτερο ποσοστό στη συνολική τυπική αξία παραγωγής της Ελληνικής γεωργίας (21%), ακολουθούμενη από τρεις περιφέρειες (Θεσσαλία, Δυτ. Ελλάδα, Κρήτη), που συμμετέχουν με 12% έως 13% η κάθε μία. Έπονται η Πελοπόννησος και η Ανατ. Μακεδονία-Θράκη με ποσοστά λίγο πάνω από 10%.

Σημαντικές διαφορές παρατηρούνται και στο μέσο οικονομικό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, γύρω από τον εθνικό μέσο όρο των 12.399 €. Στη Δυτική και Κεντρική Μακεδονία, καθώς και την Αττική το μέσο οικονομικό μέγεθος υπερβαίνει τα 17.000 €, ενώ της οι νησιωτικές περιφέρειες, η Πελοπόννησος και η Στερεά Ελλάδα βρίσκονται κάτω από τον μέσο όρο, με χαμηλότερο το οικονομικό μέγεθος στα Ιόνια Νησιά (5.247 €). Το υψηλότερο Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα ανά εκμετάλλευση το 2016 εμφανίζεται στη Θεσσαλία, με μεγάλη διαφορά από της υπόλοιπες και δεύτερη τη Δυτική Μακεδονία, που σημείωσε μεγάλη άνοδο από το 2009. Ακολουθεί η Κεντρική Μακεδονία, που της σημείωσε πτώση κατά το ¼ και η Αττική, της οποίας το ΓΟΕ ανά εκμετάλλευση αυξήθηκε πολύ.

Τέλος, στο πρότυπο της παραγωγικής εξειδίκευσης των περιφερειών, ξεχωρίζουν τα παραγωγικά συστήματα:

5. της βοοτροφίας και των λοιπών αροτραίων καλλιεργειών (κυρίως μηδική), που παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην Κεντρική και Βόρεια Ελλάδα
6. της ελαιοκομίας και των αιγοπροβάτων σε της της νησιωτικές περιφέρειες
7. των κηπευτικών και ανθέων στην Κρήτη, τη Δυτική Ελλάδα και την Αττική
8. η κτηνοτροφική εξειδίκευση της Ηπείρου και η σημαντική παρουσία των προβάτων στη Θεσσαλία

1.10. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Η διαβούλευση στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης για την κατάρτιση του Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ υλοποιείται σε δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο αφορά στην ανοικτή «γενική» ενημέρωση – διαβούλευση που πραγματοποιήθηκε μέσω διαδικτύου και μέσω ανοικτών εκδηλώσεων – ημερίδων. Το δεύτερο επίπεδο αφορά στην «ειδική» ενημέρωση-διαβούλευση στο πλαίσιο της ομάδας σχεδιασμού του Ειδικού Στόχου 1, στην οποία συμμετείχαν ενεργά εκπρόσωποι της Πανελλήνιας Ένωσης Κτηνοτρόφων, του Συνδέσμου Ελληνικής Κτηνοτροφίας, της Ένωσης Αρωματικών & Φαρμακευτικών Φυτών Ελλάδας του Συλλόγου Ελλήνων Σποροπαραγωγών και Σποροφυτών, της Διεύθυνσης Άμεσων Ενισχύσεων και Αγοράς του ΟΠΕΚΕΠΕ, και από το ΥΠΑΑΤ, εκπρόσωποι της Διεύθυνσης Αγροτικής Πολιτικής, Τεκμηρίωσης και Διεθνών Σχέσεων, της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργίας, του Γραφείου του Υπουργού και του Γραφείου του Γενικού Γραμματέα Αγροτικής Πολιτικής και Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων.

Η «γενική» διαβούλευση βασίστηκε στην απάντηση 18 ερωτήσεων που σχετίζονταν με της προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ελληνική γεωργία σε όρους ανταγωνιστικότητας αλλά και προσαρμογής της αυξημένες απαιτήσεις για το κλίμα, το περιβάλλον, την ασφάλεια και υγιεινή των τροφίμων, την ευζωία των ζώων, την αναγκαιότητα/σκοπιμότητα αλλαγών στον τρόπο εφαρμογής των παρεμβάσεων του 1^{ου} Πυλώνα, την μελλοντική αρχιτεκτονική και την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων του Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2021-2027.

Άμεσα σχετιζόμενες με τον 1^ο Ειδικό Στόχο είναι οι απαντήσεις στα ερωτήματα 1 («Της θεωρείτε ότι είναι οι μεγαλύτερες προκλήσεις, που αντιμετωπίζει η ελληνική γεωργία για την περίοδο μετά το 2020;»), 1.1. («Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν αρνητικά την εξασφάλιση της δίκαιου και βιώσιμου γεωργικού εισοδήματος;»), 2.1 («Πρέπει να υπάρχει υποχρεωτική εφαρμογή ορισμού του «πραγματικού γεωργού» για της γεωργούς που θα δικαιούνται ενισχύσεων;»), 2.2. (Πρέπει να υπάρχει διαφοροποίηση ανάλογα με το αν αφορά της άμεσες ενισχύσεις ή στην αγροτική ανάπτυξη;»), 8 («Τα κριτήρια που θα χρησιμοποιούνται για τον ορισμό του «πραγματικού γεωργού» θα πρέπει να αφορούν;»), 9 («Κατά τη γνώμη της, η βασική εισοδηματική στήριξη θα πρέπει να υπολογίζεται ενιαία για όλη τη χώρα ή ανά ομάδα περιοχών;»), 10 («Όσον αφορά στην αξία του μοναδιαίου ποσού της βασικής εισοδηματικής στήριξης, πιστεύετε ότι πρέπει να προσδιορίζεται με βάση τα υφιστάμενα δικαιώματα (που θα υπόκεινται στην εσωτερική σύγκλιση) ή να υπολογίζεται ως ένα ενιαίο ποσό ανά εκτάριο από την έναρξη της της προγραμματικής περιόδου (flat rate);»), 11 («Της πιστεύετε ότι πρέπει να είναι το ελάχιστο όριο των άμεσων ενισχύσεων ανά γεωργό και ανά έτος (σε επίπεδο Ε.Ε.) για την έναρξη της (βαθμιαίας) μείωσης των άμεσων ενισχύσεων (capping of payments);»), 12 («Πιστεύετε ότι, θα πρέπει να υπάρξει μεταφορά πόρων από της Άμεσες Ενισχύσεις στην Αγροτική Ανάπτυξη ή και αντίστροφα;»), 13 («Στην προγραμματική περίοδο 2021 – 2027, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα της αποσυνδεδεμένες ενισχύσεις, της τομεακές ενισχύσεις ή της συνδεδεμένες ενισχύσεις;»), 14 («Επιλέξτε της σημαντικότερες κατηγορίες αποσυνδεδεμένης άμεσης ενίσχυσης, για την ελληνική γεωργία;»), 15 («Οι συνδεδεμένες ενισχύσεις πρέπει να έχουν προσανατολισμό κυρίως την φυτική ή την ζωική παραγωγή;»), 16 («Οι συνδεδεμένες ενισχύσεις πρέπει να είναι πολυάριθμες ή να στοχεύουν σε λίγα προϊόντα;»), 17 («Σήμερα χορηγούνται οι παρακάτω 18 συνδεδεμένες ενισχύσεις. Από αυτές επιλέξτε της 3 σημαντικότερες κατηγορίες για την Ελληνική Γεωργία;») και 18 («Σε ποιες παρεμβάσεις της

Αγροτικής Ανάπτυξης (Πυλώνας II) πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην προγραμματική περίοδο 2021 – 2027:»).

Σύμφωνα με της απαντήσεις που δόθηκαν, ο πιο βασικός παράγοντας (31,4% των απαντήσεων) που επηρεάζει αρνητικά την εξασφάλιση της δίκαιου και βιώσιμου γεωργικού εισοδήματος είναι οι υψηλές τιμές των εισροών και οι σχετικά χαμηλές τιμές πώλησης των γεωργικών προϊόντων. Έπονται η έλλειψη συλλογικής οργάνωσης των παραγωγών (20,1%), η χαμηλή προστιθέμενη αξία (16,6%), το φορολογικό και ασφαλιστικό σύστημα των αγροτών (13,4%), η χαμηλή παραγωγικότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (7,7%), η οποία οδηγεί σε χαμηλή ανταγωνιστικότητα, οι δυσκολίες πρόσβασης σε χρηματοδότηση (6,6%), η μικρή διάδοση της συμβολαιακής γεωργίας (2,4%) και το μη επαρκές σύστημα ασφάλισης της παραγωγής (1,6%).

Ως της το αν πρέπει να υπάρχει υποχρεωτική εφαρμογή ορισμού του «πραγματικού γεωργού» για της γεωργούς που θα δικαιούνται ενισχύσεων, το 49,5% απήντησαν ότι δεν συμφωνούν με το να υπάρχει ο υποχρεωτικός ορισμός του «πραγματικού γεωργού». Της, οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι εφόσον εφαρμοσθεί στην διανομή των ενισχύσεων ο ορισμός του πραγματικού αγρότη, της πρέπει να βασίζεται, πρώτον, στο χαρακτηριστικό ότι ασκούν επίσημη οικονομική δραστηριότητα, που πιστοποιείται με την ύπαρξη τιμολογίων αγοράς και είσπραξης λόγω γεωργικής δραστηριότητας (27% των απαντήσεων) και δεύτερον στο ποσοστό του εισοδήματος που προέρχεται από γεωργική δραστηριότητα (26,7%).

Από την άλλη πλευρά, οι περισσότεροι (52,5%) απήντησαν ότι συμφωνούν με την ύπαρξη διαφοροποίησης των ενισχύσεων, ανάλογα με το αν αυτές αφορούν της άμεσες ενισχύσεις ή την αγροτική ανάπτυξη, ενώ η συντριπτική πλειονότητα (92%) πιστεύει ότι στον υπολογισμό της βασικής εισοδηματικής στήριξης θα πρέπει να υπάρξει διάκριση ανά ομάδα περιοχών με παρόμοιες κοινωνικοοικονομικές ή αγρονομικές συνθήκες.

Ως της την αξία του μοναδιαίου ποσού της βασικής εισοδηματικής στήριξης, ένα σημαντικό ποσοστό (38,9%) του συνόλου δεν συμφωνούν με την χρήση των υφισταμένων δικαιωμάτων και προτιμούν η καταβολή της ενίσχυσης να γίνεται ως ενιαίο ποσό, ανά εκτάριο και ανά ομάδα περιοχών. Ακόμη, σε ποσοστό 23,3%, οι συμμετέχοντες συμφωνούν με την αντικατάσταση των υφισταμένων δικαιωμάτων ενίσχυσης και στον υπολογισμό του μοναδιαίου ποσού της βασικής εισοδηματικής στήριξης, ως ένα ενιαίο ποσό ανά εκτάριο (επί του συνόλου των δηλούμενων εκτάσεων της χώρας). Το 19,4% πιστεύει ότι η εσωτερική σύγκλιση (δηλ. τα μοναδιαία δικαιώματα να έχουν αξία τουλάχιστον 75% του μέσου προβλεπόμενου αντίστοιχου ποσού της βασικής εισοδηματικής στήριξης) πρέπει να έχει ολοκληρωθεί το αργότερο μέχρι το έτος 2026. Λιγότεροι (5,1%) πιστεύουν ότι η εσωτερική σύγκλιση πρέπει να ολοκληρωθεί γρήγορα, δηλαδή να καταλήξει στο μέσο της της προγραμματικής περιόδου, ενώ το 7% επιθυμεί το αντίστοιχο επίπεδο εσωτερικής σύγκλισης να πραγματοποιηθεί από το πρώτο έτος εφαρμογής της προγραμματικής περιόδου.

Αναφορικά με το ελάχιστο όριο των άμεσων ενισχύσεων ανά γεωργό και ανά έτος (σε επίπεδο Ε.Ε.) για την έναρξη της (βαθμιαίας) μείωσης των άμεσων ενισχύσεων (capping of payments), σχεδόν τα 2/3 (62,7%) των συμμετεχόντων προτιμά η έναρξη της σταδιακής μείωσης των ενισχύσεων να ξεκινά από της 40.000 € και άνω. Της, το 63% προτιμούν να υπάρξει μεταφορά πόρων από της Άμεσες Ενισχύσεις (Πυλώνας I) της την Αγροτική Ανάπτυξη (Πυλώνας II).

Σχετικά με τη χρηματοδοτική βαρύτητα των διαφόρων κατηγοριών ενισχύσεων, το μεγαλύτερο ποσοστό (51,9%) πιστεύει, ότι μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα πρέπει να δοθεί της συνδεδεμένες ενισχύσεις, ενώ μόνο το 23,5% προτιμούν την ενδυνάμωση των αποσυνδεδεμένων ενισχύσεων και το 18,4% των συμμετεχόντων επέλεξε την ενδυνάμωση των τομεακών ενισχύσεων. Ειδικότερα, ως σημαντικότερη κατηγορία αποσυνδεδεμένων ενισχύσεων θεωρείται από της που συμμετείχαν στην έρευνα, η βασική εισοδηματική στήριξη για την βιωσιμότητα (35,7%), ακολουθούμενη από τα προγράμματα για το κλίμα και το περιβάλλον – ecoschemes – (23,1%), την αναδιανεμητική βασική ενίσχυση (20,9%) και με το ίδιο περίπου ποσοστό (20,4%) την συμπληρωματική εισοδηματική στήριξη των νέων γεωργών. Της, πλειοψηφούσα άποψη (44,4%) ήταν η κάλυψη μέσω συνδεδεμένων ενισχύσεων τόσο της φυτικής, όσο και της ζωικής παραγωγής.

Οι μισοί συμμετέχοντες στην έρευνα (48,5%) θεωρούν, ότι οι συνδεδεμένες ενισχύσεις πρέπει να στοχεύουν σε λίγα σχετικά στον αριθμό γεωργικά προϊόντα και οι άλλοι μισοί (48,5%) ότι πρέπει να είναι πολυάριθμες της και σήμερα. Πιο συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες θεωρούν της σημαντικότερες (εκ των 18 υφισταμένων) συνδεδεμένων ενισχύσεων αυτές που παρέχονται στο πρόβιο και αίγιο κρέας (17,9%), των καρπών με κέλυφος (8,7%), του σκληρού σίτου (8,3%), των οσπρίων ανθρώπινης κατανάλωσης (8,1%), των πρωτεϊνούχων κτηνοτροφικών ψυχανθών (8,0%), του βόειου κρέατος (7,9%), των πρωτεϊνούχων κτηνοτροφικών σανοδοτικών φυτών (7,8%) και της βιομηχανικής τομάτας (7,7%).

Τέλος, οι συμμετέχοντες θεωρούν ως σημαντικότερες παρεμβάσεις του Δεύτερου Πυλώνα (Αγροτική Ανάπτυξη) κατά σειράν: της υποδομές για την ανάπτυξη της γεωργίας (Έγχειρες βελτιώσεις – Αρδευτικά – Αγροτική Οδοποιία) με 19,6%, της Επενδύσεις (σχέδια βελτίωσης, πρώτη μεταποίηση) με ποσοστό 17,0%, την εγκατάσταση νέων γεωργών (11,3%), της Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) / έξυπνη γεωργία (10,0%) την παροχή ενισχύσεων για την ανάληψη υποχρεώσεων για το περιβάλλον και το κλίμα (αγροπεριβαλλοντικά, βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία) (10,8%), την εξισωτική αποζημίωση (9,8%), και την προσέγγιση LEADER (Μικρά δημόσια έργα για την ποιότητα της ζωής των κατοίκων, επενδύσεις για τη διαφοροποίηση της οικονομίας) (8,6%).

Η «ειδική» διαβούλευση βασίστηκε στη διενέργεια ειδικής συνεδρίας, στην οποία η συμμετοχή εξασφαλίστηκε τόσο με φυσική παρουσία, όσο και με ταυτόχρονη εξ αποστάσεως σύνδεση, λόγω περιοριστικών Μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας.

Μετά της παρουσιάσεις που πραγματοποιήθηκαν σχετικά με το έργο της Υποομάδας, τα ευρήματα της ανάλυσης για Ειδικό Στόχο 1 και στοιχεία από την Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής ΠΑΑ 2014- 2020, **η διαβούλευση εστιάστηκε σε θέματα που αφορούν την Βασική Εισοδηματική Ενίσχυση, τον ορισμό του Πραγματικού Γεωργού και της Προαιρετικές Συνδεδεμένες Ενισχύσεις**. Για τα θέματα αυτά είχε αποσταλεί από πριν ειδικό σύντομο κείμενο με σχετικά ερωτήματα.

Τα θέματα που συζητήθηκαν και οι απαντήσεις που δόθηκαν παρουσιάζονται στα παρακάτω:

Βασική Εισοδηματική Ενίσχυση

Αναφέρθηκε ότι, το 2019, με βάση τα στοιχεία του ΟΣΔΕ, περί της 604.000 λαμβάνουν την Βασική (και την Πράσινη) Ενίσχυση, ενώ η σύγκλιση των δικαιωμάτων θα συνεχισθεί έως το 2026. Εκφράσθηκε η άποψη ότι μόνο όσοι παράγουν νόμιμα πρέπει να στηριχτούν, με

προτεραιότητα σε όσους παράγουν ελλειμματικά προϊόντα, καθώς και προϊόντα ποιότητας. Στην προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο, περί της 532.000 ήταν οι ενεργοί γεωργοί με ενισχύσεις κάτω των 5.000€. Εκφράστηκε η άποψη ότι η τη Βασική Εισοδηματική Ενίσχυση θα πρέπει να είναι ενιαία ανά αγρονομική περιφέρεια (δηλ. ανά ομάδα περιοχών με παρόμοιες κοινωνικοοικονομικές ή αγρονομικές συνθήκες), παράλληλα με κατάργηση των δικαιωμάτων ενίσχυσης. Συμπληρωματικά, υποστηρίχθηκε η άποψη ότι σε πολλούς κλάδους παραγωγής η Ακαθάριστη Αξία δεν επαρκεί για την κάλυψη των δαπανών και ότι οι ενισχύσεις συμπληρώνουν το γεωργικό εισόδημα.

Ορισμός του «Πραγματικού Γεωργού»

Σημαντική συναίνεση καταγράφηκε γύρω από την άποψη ότι η εξειδίκευση της έννοιας 'πραγματικού γεωργού' θα πρέπει να γίνει με βάση αφ' της εισοδηματικά κριτήρια και αφ' ετέρου με βάση την κατάθεση παραστατικών (τιμολόγια) με τα οποία να αποδεικνύεται ότι ο γεωργός πράγματι παράγει και πουλάει προϊόντα. Επιπλέον, διατυπώθηκε η άποψη για δημιουργία **Μητρώου Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων**, όπου οι εγγεγραμμένοι, για να δικαιούνται των άμεσων ενισχύσεων θα πρέπει ταυτόχρονα να καταθέτουν κατ' έτος τιμολόγια πληρωμών και εισπράξεων.

Υποστηρίχθηκε της η άποψη ότι και οι ετεροεπαγγελματίες δεν θα έπρεπε να εξαιρεθούν από τον ορισμό του πραγματικού γεωργού, καθώς πολλοί κάτοικοι της υπαίθρου εμπίπτουν σ' αυτήν την κατηγορία.

Σε κάθε περίπτωση, βασική μέριμνα για την εξειδίκευση της έννοιας του 'πραγματικού γεωργού' θα πρέπει να αποτελεί το **να μην μειωθεί η αξία της γεωργικής παραγωγής και να μην οδηγηθούν οι αγρότες σε εγκατάλειψη της γεωργίας**, διότι σε αντίθετη περίπτωση η πτώση της γεωργικής παραγωγής θα αποτελούσε οδυνηρό γεγονός για την εθνική Οικονομία.

Επιπλέον, σχετικά με την έννοια του 'κατ' επάγγελμα' γεωργού υποστηρίχθηκε ότι θα πρέπει να υπάρχει μία Νομοθετική ή έστω Κανονιστική Ρύθμιση σχετικά με την κατανομή του εισοδήματος, ενώ τα κριτήρια σχετικά με την απασχόληση, προτάθηκε να τροποποιηθούν, καθώς δεν εξυπηρετούν της τρέχουσες ανάγκες. Διαπιστώθηκε ότι το ποσοστό των εγγεγραμμένων 'επαγγελματιών αγροτών' είναι πολύ χαμηλό σε σύγκριση με της υπόλοιπους επωφελούμενους των Άμεσων Ενισχύσεων. Οι κατ' επάγγελμα γεωργοί, εκτιμάται ότι ανέρχονται σε 400.000, μαζί με της συνταξιούχους. Το ενδιαφέρον των περισσότερων αφορά κυρίως φορολογικά κίνητρα, ενώ ενδέχεται να είναι και μικρότερος ο αριθμός της.

Προαιρετικές Συνδεδεμένες Ενισχύσεις

Τέλος, οι περισσότεροι από όσους συμμετείχαν στη διαβούλευση, εξέφρασαν την προτίμησή της για (ακόμα περισσότερες) Προαιρετικές Συνδεδεμένες Ενισχύσεις, αναφέροντας και της κλάδους εκτός από της της οποίους χορηγούνται μέχρι σήμερα (19). Εκφράστηκε της και έντονος σκεπτικισμός για τη δημοτικότητα της εν λόγω κατηγορίας ενισχύσεων, τη στιγμή που, με βάση και το υφιστάμενο πλαίσιο της ΚΑΠ, θα μπορούσαν να επιτευχθούν πολύ σημαντικότεροι στόχοι και σε κλαδικό επίπεδο, μέσω των τομεακών παρεμβάσεων (υφιστάμενα επιχειρησιακά προγράμματα της ΚΟΑ), που μπορούν να υλοποιηθούν όχι μόνο στον τομέα των φρούτων και λαχανικών, στη μελισσοκομία, στον τομέα του ελαιολάδου και της

επιτραπέζιας ελιάς και στον αμπελοοινικό τομέα, αλλά και σε «της τομείς» (πχ. Γάλα, αιγοπρόβειο κρέας κλπ).

1.11. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ¹⁸

Η ραγδαία αύξηση των φυσικών καταστροφών ως αποτέλεσμα των ακραίων καιρικών φαινομένων, οι μεγάλες διακυμάνσεις των τιμών των γεωργικών προϊόντων της διεθνούς αγοράς οδηγούν στην αναγκαιότητα μεταρρυθμίσεων του πλαισίου Διαχείρισης Γεωργικών Κινδύνων της χώρας.

Για την λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων για τον χαρακτήρα της μεταρρύθμισης κρίθηκε αναγκαία η ενδελεχής μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης αλλά και των προκλήσεων. Με βάση τα αποτελέσματα που προέρχονται από τέσσερις αναλυτικές και διαγνωστικές μελέτες που περιλαμβάνουν: α) αναλογιστική μελέτη του υφιστάμενου συστήματος του ΕΛΓΑ, β) εις βάθος ανάλυση των κινδύνων στη γεωργία, γ) ανάλυση κινδύνων από της καιρικές συνθήκες και δ) δειγματοληπτική έρευνα αγροτών, σε συντονισμό και διαβούλευση με το ΥΠΑΑΤ και τον ΕΛΓΑ (μη-κερδοσκοπικό δημόσιο οργανισμό, υπαγόμενο στο Υπουργείο) συντάχθηκε από την World Bank σχετική έκθεση.

Το τρέχον πλαίσιο Διαχείρισης Γεωργικών Κινδύνων (ARM) στην Ελλάδα βασίζεται σε δύο συστήματα: α) ένα σύστημα γεωργικής ασφάλισης που διαχειρίζεται ο ΕΛΓΑ, το οποίο εστιάζει της κινδύνους παραγωγής, και β) ένα δημοσίως επιδοτούμενο κρατικό πρόγραμμα ενισχύσεων έναντι καταστροφών, το οποίο αποζημιώνει αγρότες για την ζημιά μέσω παραγωγής. Το πρώτο καλύπτει της βασικούς κινδύνους για όλους της κύριους τομείς φυτικής και ζωικής παραγωγής (εξαιρουμένων των χοίρων και πουλερικών), είναι υποχρεωτικού χαρακτήρα και βασίζεται στην αρχή της αμοιβαιότητας σύμφωνα με την οποία οι παραγωγοί καταβάλλουν εισφορά σε ποσοστό 4% επί της ασφαλιζόμενης αξίας για καλλιέργειες (με ορισμένες εξαιρέσεις). Το σύστημα είναι αυτοχρηματοδοτούμενο, με τα εισπραττόμενα ασφάλιστρα να καλύπτουν δαπάνες (αποζημιώσεις συν διοικητικά έξοδα). Το δεύτερο καλύπτει ζημιές λόγω φυσικών καταστροφών που οφείλονται σε σοβαρά και δυσμενή καιρικά φαινόμενα και είναι δωρεάν για της παραγωγούς. Τα δύο συστήματα αλληλοσυμπληρώνονται ώστε να αποφεύγεται η αλληλεπικάλυψη. Προϊόντα ασφάλισης που προσφέρονται από τον ιδιωτικό τομέα (τέσσερις ασφαλιστικές εταιρείες) είναι κατά κύριο λόγο “συμπληρωματικά” ασφαλιστήρια συμβόλαια που συμπληρώνουν την υποχρεωτική κάλυψη του ΕΛΓΑ.

Με ολοένα πιο σοβαρά και πιο συχνά ακραία καιρικά φαινόμενα, το υφιστάμενο σύστημα του ΕΛΓΑ δέχεται όλο και μεγαλύτερη οικονομική πίεση. Η οικονομική του βιωσιμότητα δοκιμάζεται λόγω των αυξημένων αποζημιώσεων για απώλειες στην παραγωγή. Η αύξηση της συχνότητας των κινδύνων διευρύνεται ολοένα και καθίσταται πιο ευμετάβλητο και περισσότερο αβέβαιο. Παρατηρείται συγκέντρωση τόσο σε ό,τι αφορά της πηγές κινδύνων της αγροτικές εκμεταλλεύσεις – χαλάζι, παγετός, έντονη βροχόπτωση και θύελλες, οι οποίες μαζί αντιστοιχούν

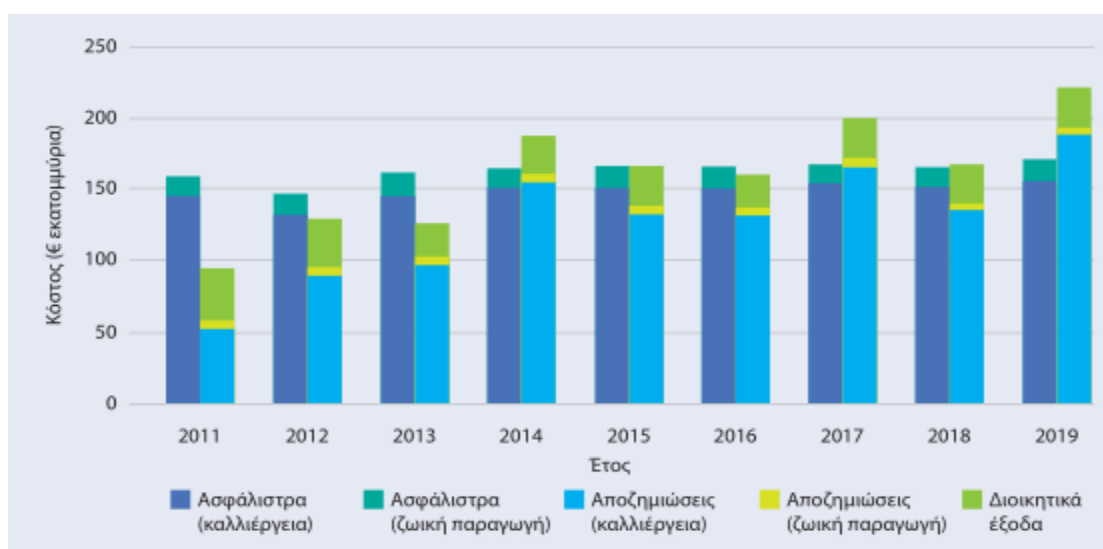
---

¹⁸ Το παρόν κεφάλαιο βασίζεται στην έκθεση «Στρατηγικό Πλαίσιο Διαχείρισης Κινδύνων στη Γεωργία για την Ελλάδα» που συντάχθηκε από την World Bank για λογαριασμό του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και ολοκληρώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2021.

σε ποσοστό άνω του 90% των αποζημιώσεων, όσο και στον συνδυασμό καλλιεργειών και περιοχής, με έξι περιοχές να αντιστοιχούν σε ποσοστό άνω του 50% των αποζημιώσεων.

Το υφιστάμενο σύστημα του ΕΛΓΑ δέχεται όλο και μεγαλύτερη οικονομική πίεση. Η αναλογιστική μελέτη δείχνει ότι, ενώ κατά την περίοδο 2011-2019 το σύστημα του ΕΛΓΑ αποδείχθηκε οικονομικά βιώσιμο (π.χ. τα ασφάλιστρα κάλυπταν της αποζημιώσεις συν τα διοικητικά έξοδα), η τάση της αποζημιώσεις είναι αυξητική και, στο εγγύς μέλλον, το υφιστάμενο σύστημα ενδέχεται να βρεθεί υπό αυξανόμενη πίεση, που σημαίνει ότι τα εισπραττόμενα ασφάλιστρα (περίπου 165-175 εκατομμύρια ευρώ ετησίως) δεν θα επαρκούν για την κάλυψη αποζημιώσεων (οι οποίες πρόσφατα τείνουν να υπερβούν τα 200 εκατομμύρια ευρώ ετησίως) και τα σχετικά διοικητικά έξοδα, της αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 1.14.

Διάγραμμα 1.14: Ασφάλιστρα, αποζημιώσεις και διοικητικά έξοδα του ΕΛΓΑ για την περίοδο 2011-2019

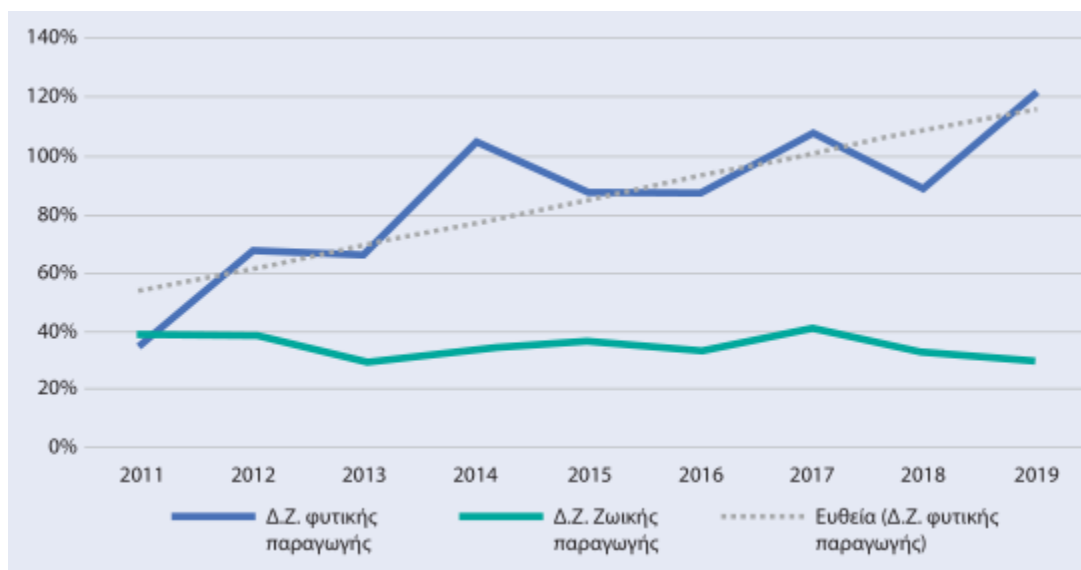
Πηγή: Αναλογιστική Μελέτη της Γεωργικής Ασφάλισης στην Ελλάδα

Η σύγκριση ανάμεσα στα πρώτα τρία έτη της περιόδου (2011-2013) και τα τελευταία τρία έτη (2017-2019) δείχνει μια τάση για υψηλότερες αποζημιωθείσες ζημιές συν διοικητικά έξοδα σε σχέση με τα εισπραχθέντα ασφάλιστρα. Μάλιστα, μετά το 2013, ένα μόνο έτος, το 2016, τα εισπραχθέντα ασφάλιστρα μόλις υπερέβησαν με μικρή διαφορά της αποζημιώσεις συν τα διοικητικά έξοδα. Οι ενδείξεις για το 2020 και 2021 φανερώνουν σημαντικά ελλείμματα ανάμεσα στα εισπραχθέντα ασφάλιστρα και της αποζημιώσεις. Αυτό σημαίνει ότι είναι πιθανό να χρειαστεί να αυξηθούν τα ασφάλιστρα (ή/και να συνδυαστούν με υψηλότερες απαλλαγές) προκειμένου το σύστημα να καταστεί βιώσιμο στο μέλλον. Ως εναλλακτική προσέγγιση είναι η χρήση επιδοτήσεων ασφαλιστρού, ώστε να μετριαστεί η ανάγκη αύξησης των ασφαλιστρών.

Το φάσμα των καταστροφικών κινδύνων ολοένα μεγαλώνει και καθίσταται πιο ευμετάβλητο. Η αναλογιστική μελέτη δείχνει ότι το φάσμα καταστροφικών κινδύνων ολοένα διευρύνεται και γίνεται πιο ευμετάβλητο και περισσότερο αβέβαιο, γεγονός που προσθέτει επιπλέον δυσκολίες για τη μακροχρόνια οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος του ΕΛΓΑ. Παρατηρείται μεταβλητότητα από έτος σε έτος, ιδιαίτερα στην απόδοση των καλύψεων για καλλιέργειες.

Της καταδεικνύεται στο Διάγραμμα 1.15, το ζήτημα συνδέεται αποκλειστικά με της καλλιέργειες, ενώ ο δείκτης ζημιών για τη ζωική παραγωγή δείχνει ελάχιστη μεταβλητότητα. Συνεπώς, οι προσπάθειες θα πρέπει να εστιασθούν της απώλειες στη φυτική παραγωγή, τόσο λόγω του πολύ μεγαλύτερου μεγέθους αυτών (σε σύγκριση με αυτές της ζωικής παραγωγής), όσο και λόγω της αβέβαιης αλλά δυνητικά αυξανόμενης μελλοντικής της τάσης.

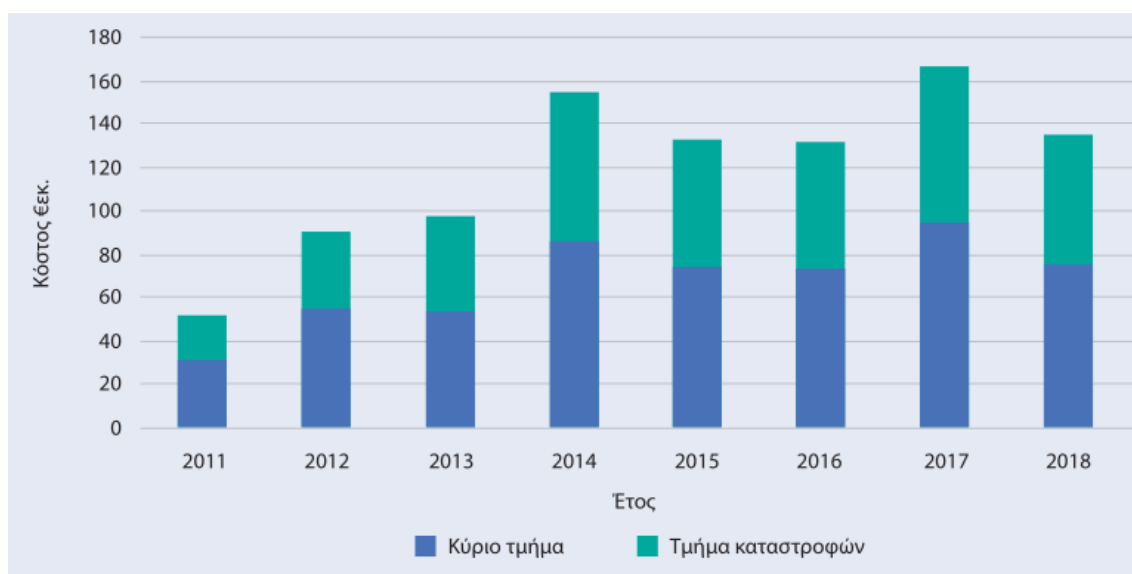
Διάγραμμα 1.15: Δείκτες ζημιών για ασφαλίσεις φυτικής και ζωικής παραγωγής ανά έτος (2011-2019)

Πηγή: Αναλογιστική Μελέτη της Γεωργικής Ασφάλισης στην Ελλάδα

Το κόστος των αποζημιώσεων για καταστροφές εξαρτάται από τον αριθμό και το μέγεθος των μεγάλων αποζημιώσεων (με ποσοστό ζημιών άνω του 30%) και προβλέπεται να αυξηθεί. Το ιστορικό κόστος των αποζημιώσεων των καταστροφών που απεικονίζεται στο Διάγραμμα 1.16 για της της καλλιέργειες ανέρχεται κατά μέσον όρο γύρω στα 52,4 εκατομμύρια ευρώ ετησίως από το 2011 έως το 2018. Ωστόσο, σημείωσε σημαντική διακύμανση μεταξύ διαφορετικών ετών. Το κόστος των καταστροφών είναι σε γενικές γραμμές υψηλότερο σε έτη υψηλού συνόλου αποζημιώσεων και με την πάροδο του χρόνου υπάρχει τάση αύξησης του κόστους. Με την πάροδο του χρόνου υπάρχει σημαντική τάση ζημιών στην φυτική παραγωγή, γεγονός που εγείρει ανησυχία σχετικά με την οικονομική βιωσιμότητα του υφιστάμενου συστήματος. Δεδομένης της της τάσης διαχρονικά, το αναμενόμενο κόστος των αποζημιώσεων για καταστροφές είναι πιθανό να είναι μεγαλύτερο από το ιστορικό μέσο και πιο πιθανά να κυμαίνεται στο εύρος των 70 εκατομμυρίων € έως 100 εκατομμυρίων € ετησίως.

Διάγραμμα 1.16: Ιστορικό κόστους απεικονιζόμενου βασικού τμήματος ασφάλισης και τμήματος των καταστροφών

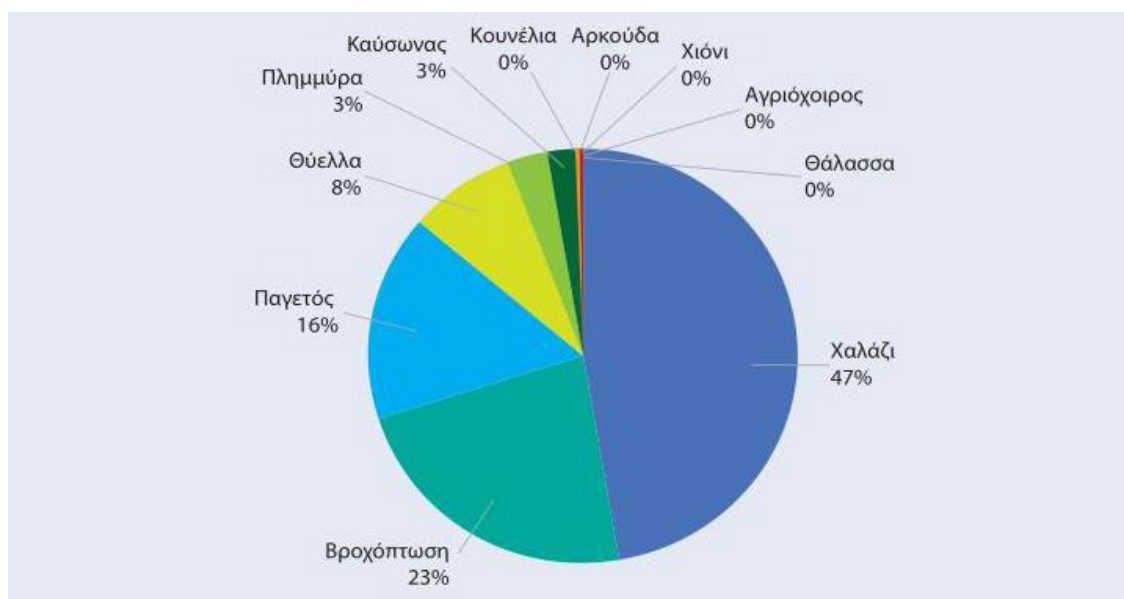
Σημείωση: Δεδομένα για το 2019 δεν ήταν διαθέσιμα

Πηγή: Αναλογιστική Μελέτη της Γεωργικής Ασφάλισης στην Ελλάδα

Υψηλή συγκέντρωση κινδύνων καιρικών συνθηκών:

Η ανάλυση δεδομένων κινδύνου του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών (ΕΑΑ) για της καιρικές συνθήκες, καθώς και η ανάλυση κινδύνου για τη γεωργία υποδεικνύουν ότι οι κίνδυνοι για τη γεωργία προέρχονται από σειρά καιρικών φαινομένων: χαλάζι, παγετό, έντονη βροχόπτωση και θύελλες, που της μαζί ευθύνονται σταθερά για ποσοστό άνω του 90% των αποζημιώσεων που καταβλήθηκαν κατά την περίοδο 2011-2019 και με της τρεις πρώτες μόνο να αντιστοιχούν σε ποσοστό 86% (Διάγραμμα 1.17).

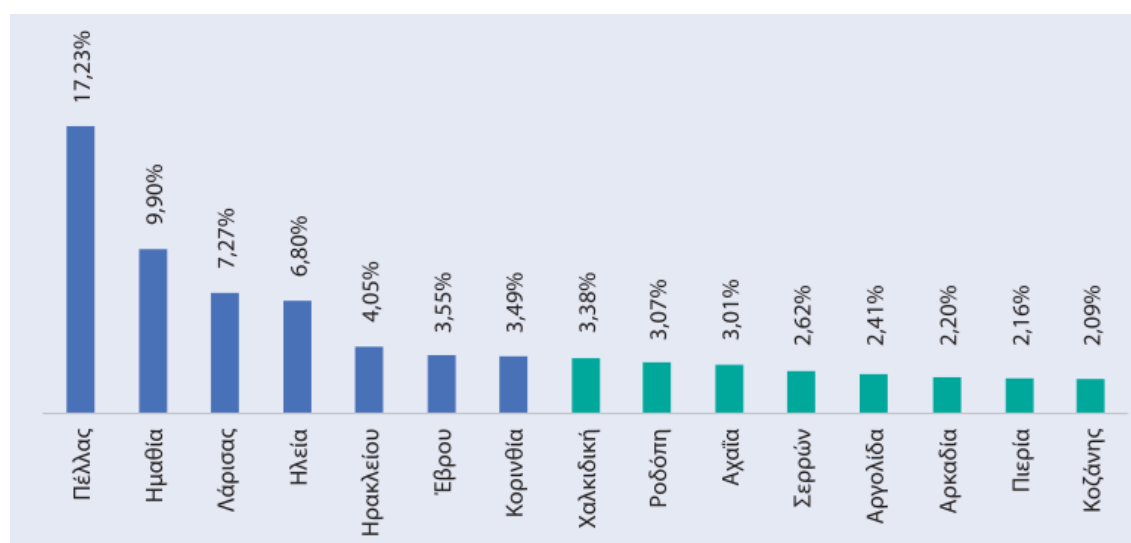
Διάγραμμα 1.17: Αποζημιώσεις καλλιεργειών ανά κίνδυνο κατά το διάστημα 2011-2019

Πηγή: Αναλογιστική Μελέτη της Γεωργικής Ασφάλισης στην Ελλάδα

Οι κίνδυνοι καιρικών συνθηκών δείχνουν συνολικά τάσεις για πιο έντονα/συχνά και εκτός εποχής συμβάντα. Η ανάλυση δεδομένων κινδύνου του ΕΑΑ για της καιρικές συνθήκες υποδεικνύει της ότι συνολικά, τα έντονα καιρικά συμβάντα γίνονται ολοένα και πιο συχνά και πιο έντονα, ενώ τα καιρικά πρότυπα καθίστανται της ολοένα και λιγότερο κανονικά, γεγονός που σημαίνει ότι έντονα συμβάντα λαμβάνουν χώρα εκτός εποχής και αυτό δύναται να αυξήσει τα προβλήματα στα οποία οι αγρότες είναι εκτεθειμένοι. Τα εν λόγω βασικά ευρήματα αποτελούν ένδειξη ότι η κλιματική αλλαγή είναι μια πιθανή αιτία για την προβλεπόμενη αύξηση της έκθεσης σε κινδύνους για τη γεωργία. Δεδομένων των μακροπρόθεσμων μεταβολών της κλιματικής συνθήκης, οι διαρθρωτικές αλλαγές στη γεωργία καθίστανται σημαντικό ζήτημα. Οι στρατηγικές ARM δεν πρέπει να εστιάζονται μόνο στην αποζημίωση των ζημιών σε ετήσια βάση, αλλά της να επικεντρώνονται στη στήριξη του συστήματος αγροτικής παραγωγής της την κατεύθυνση όπου αυτό θα καθίσταται πιο ανθεκτικό έναντι της μεταβλητότητας των αγορών και του κλίματος. Οι αναλογιστικές μελέτες και οι αναλύσεις κινδύνου για τη γεωργία υποδεικνύουν ότι οι καθαρά ωφελούμενοι σε ό,τι αφορά τον συνδυασμό καλλιέργειας/νομού (εισπραχθείσα αποζημίωση μείον καταβληθέντα ασφάλιστρα) του υφιστάμενου προγράμματος του ΕΛΓΑ είναι σχετικά λίγοι: 6-7 νομοί αντιπροσωπεύουν σταθερά ποσοστό άνω του 50% επί του συνόλου αποζημιώσεων (Διάγραμμα 1.18).

Διάγραμμα 1.18: Μεριδίο αποζημιώσεων ποσοστού > 2% ανά νομό (%) [2011-2019]

Πηγή: Έκθεση Χαρτογράφησης Κινδύνου και Ανάλυσης Δεδομένων

Εκτός του κινδύνου που δημιουργούν οι φυσικές καταστροφές στο γεωργικό εισόδημα, η μεταβλητότητα εισοδήματος λόγω του εύρους διακύμανσης των τιμών της διεθνούς αγοράς δύναται να είναι σημαντική για συγκεκριμένες καλλιέργειες. Η ανάλυση δείχνει σημαντικά εν δυνάμει επίπεδα μεταβλητότητας (καθαρού) εισοδήματος για διάφορες καλλιέργειες, συνήθως φρούτων υψηλότερης αξίας, της αποτυπώνεται στον κάτωθι πίνακα.

Πίνακας 1.43: Συντελεστής Διακύμανσης (CV) εισοδημάτων σε διαφορετικές καλλιέργειες για περίοδο 20 ετών, τα 10 πιο πρόσφατα έτη και τα 10 έτη πριν από αυτά

Είδος	CV 20 έτη	CV 10 πρόσφατα	CV 10 προηγούμενα
Ρύζι	0,31	0,17	0,18
Επιτραπέζια μήλα	0,16	0,16	0,14
Επιτραπέζια αχλάδια	0,21	0,12	0,23
Ροδάκινα	0,36	0,21	0,25
Γλυκά πορτοκάλια	0,16	0,13	0,18
Μανταρίνια	0,26	0,18	0,19
Λεμόνια	0,23	0,24	0,11
Σταφύλια	0,12	0,10	0,11
Ελιές	0,31	0,28	0,27
Βερίκοκα	0,38	0,31	0,28
Κεράσια	0,27	0,18	0,14

Πηγή: Ίδιοι υπολογισμοί βάσει του ΕΟΠ για την Ελλάδα (ανακτήθηκαν από τη Eurostat, 2021)

Σημείωση: CV = Συντελεστής Διακύμανσης, Υψηλός CV υποδεικνύει υψηλή μεταβλητότητα. Αυτό ενδέχεται να οφείλεται σε δύο πηγές: μεταβλητότητα σε εκροές και αστάθεια σε τιμές.

Η μεταβλητότητα των εισοδημάτων είναι πολύ υψηλή για ορισμένες μόνιμες καλλιέργειες/δενδροκαλλιέργειες (π.χ., βερίκοκα, ελιές, λεμόνια και ροδάκινα). Η σύγκριση για μακρές περιόδους δείχνει ορισμένες μεταβολές με την πάροδο του χρόνου. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας η μεταβλητότητα εισοδήματος μειώθηκε για τα ροδάκινα, αυξήθηκε ελαφρώς για της ελιές και τα βερίκοκα, και αυξήθηκε σημαντικά για τα λεμόνια.

Το πλαίσιο Διαχείρισης Γεωργικών Κινδύνων της χώρας πρέπει να μεταρρυθμιστεί, λόγω της ραγδαίας αύξησης των φυσικών καταστροφών και των μεγάλων διακυμάνσεων των τιμών των γεωργικών προϊόντων της διεθνείς αγορές. Το φάσμα των καταστροφικών κινδύνων ολοένα μεγαλώνει και καθίσταται πιο ευμετάβλητο και αβέβαιο, με αποτέλεσμα να προστίθενται δυσκολίες για τη μακροχρόνια οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος του ΕΛΓΑ. Ενώ κατά την περίοδο 2011-2019 το σύστημα του ΕΛΓΑ αποδείχθηκε οικονομικά βιώσιμο, η τάση της αποζημιώσεις είναι αυξητική (κυρίως στη φυτική παραγωγή) και, στο εγγύς μέλλον, το υφιστάμενο σύστημα ενδέχεται να βρεθεί υπό αυξανόμενη πίεση.

Παρατηρείται συγκέντρωση τόσο της πηγής κινδύνων για τη γεωργία (χαλάζι, παγετός, έντονη βροχόπτωση και θύελλες, αντιστοιχούν σε ποσοστό άνω του 90% των αποζημιώσεων), όσο και στον συνδυασμό καλλιεργειών και περιοχής, με έξι περιοχές να απορροφούν περισσότερο από το 50% των αποζημιώσεων.

Εκτός του κινδύνου που δημιουργούν οι φυσικές καταστροφές στο γεωργικό εισόδημα, η μεταβλητότητα εισοδήματος λόγω του εύρους διακύμανσης των τιμών της διεθνείς αγορές δύναται να είναι σημαντική για συγκεκριμένες καλλιέργειες. Η μεταβλητότητα των εισοδημάτων είναι πολύ υψηλή για ορισμένες μόνιμες δενδροκαλλιέργειες (π.χ., βερίκοκα, ελιές, λεμόνια και ροδάκινα). Επομένως, οι στρατηγικές Διαχείρισης Γεωργικών Κινδύνων δεν πρέπει να εστιάζονται μόνο στην αποζημίωση των ζημιών σε ετήσια βάση, αλλά και στη στήριξη του συστήματος αγροτικής παραγωγή, ώστε αυτό θα καθίσταται πιο ανθεκτικό έναντι της μεταβλητότητας των αγορών και του κλίματος.

1.12 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, παρατηρείται μια τάση προς εξίσωση του οικογενειακού εισοδήματος που προκύπτει από την γεωργία («*μακροοικονομικός δείκτης*»), σε σχέση με τη μέση αμοιβή των μισθωτών αμοιβόμενων στην υπόλοιπη οικονομία, λόγω επιβολής έντονων περιοριστικών μέτρων εξ αιτίας της οικονομικής κρίσης και πτώσης της αμοιβής των μισθωτών και όχι λόγω αύξησης του δείκτη. Η εξέλιξη αυτή μπορεί να φωτίσει (έως ένα βαθμό) και την παρατηρούμενη διερεύνηση για απασχόληση στη γεωργία, μέρους του πληθυσμού την πρόσφατη περίοδο της οικονομικής κρίσης.

Από τους 'μακροοικονομικούς' δείκτες γεωργικού εισοδήματος προκύπτει ότι το 2019, η Καθαρή Προστιθέμενη Αξία ανά ΜΑΕ (Μονάδα Ανθρώπινης Εργασίας) στην Ελλάδα είναι το 94% του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Στην κορύφωση της πρόσφατης οικονομικής κρίσης (2009 έως 2013) η τιμή του δείκτη μειώθηκε κατά 22%, ενώ στη συνέχεια αυξήθηκε, φθάνοντας το 2019 στα προ κρίσης επίπεδα. Ο δείκτης αυτός μετρά το επιτυγχανόμενο επιχειρηματικό κέρδος και τις αμοιβές όλων των συντελεστών παραγωγής, ιδιόκτητων και ξένων, ανά εργαζόμενο πλήρους απασχόλησης, της οικογένειας και ξένο/αμοιβόμενο.

Από τα «μικροοικονομικά στοιχεία» σε επίπεδο επαγγελματικής γεωργικής εκμετάλλευσης (ΔΙΓΕΛΠ-RICA), δηλ. από δείγμα εκμεταλλεύσεων της Ελλάδας με άνω των 4000 € Τυπική Αξία Παραγωγής (Οικονομικό Μέγεθος) προκύπτει ότι, κατά μέσο όρο την τριετία 2015-2017, το Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα (ΓΟΕ) ανά εκμετάλλευση ανέρχεται περίπου σε 11.000 €, που αντιστοιχεί στο 59% του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Επιπλέον, κατά μέσο όρο, **άνω του ήμισυ του επιτυγχανόμενου ΓΟΕ (54%) προέρχεται από τις άμεσες ενισχύσεις**. Εξετάζοντας το ύψος του μέσου ΓΟΕ στις επικρατούσες παραγωγικές εξειδικεύσεις (Τεχνικοοικονομικοί Προσανατολισμοί/ΤΟΠ) της χώρας, αυτές διακρίνονται σε χαμηλού μέσου εισοδήματος/εκμετάλλευση (κάτω των 11.000 €), μεσαίου ύψους/εκμετάλλευση (κοντά στις 11.000 €) και υψηλού (άνω των 11.000 €/εκμετάλλευση). Όταν στις κατηγοριοποιήσεις αυτές εξετασθεί η συμβολή των άμεσων ενισχύσεων στον σχηματισμό του ΓΟΕ, τότε υπολογίζεται ότι, **στο 78% περίπου των εκμεταλλεύσεων της χώρας, η (οικονομική) λειτουργία τους εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό ή και αποκλειστικά, από την ύπαρξη του συστήματος άμεσων ενισχύσεων, ενώ το υπόλοιπο 22% περίπου των εκμεταλλεύσεων, διαμορφώνουν το εισόδημά τους κυρίως με βάση τις πωλήσεις των προϊόντων τους στην αγορά**· στην τελευταία κατηγορία ανήκουν οι ΤΟΠ των λοιπών δενδρωδών καλλιεργειών (πλήν ελαιοκαλλιέργειας και αμπελοκαλλιέργειας), καθώς και των κηπευτικών.

Ειδικότερα, το χαμηλότερο ύψος μέσου ΓΟΕ ανά εκμετάλλευση εμφανίζεται στις παραγωγικές εξειδικεύσεις (ΤΟΠ) των σιτηρών και ελαιοπρωτεϊνούχων σπόρων, της ελαιοκαλλιέργειας και της αμπελοκαλλιέργειας. Οι άμεσες ενισχύσεις στηρίζουν καθολικά την ύπαρξη και λειτουργία των εκμεταλλεύσεων που εξειδικεύονται στα δημητριακά και τους ελαιοπρωτεϊνούχους σπόρους, καθώς και στην αμπελοκαλλιέργεια, των οποίων το μικρό σε ύψος ΓΟΕ που επιτυγχάνουν, κατά μέσο όρο, σχηματίζεται αποκλειστικά χάρη στις άμεσες ενισχύσεις. Συνεπώς, σε τρεις κλάδους με μεγάλη παράδοση στην Ελλάδα, που επιτυγχάνουν χαμηλό μέσο εισόδημα (σε σχέση και με το μ.ό. του αντίστοιχου ΤΟΠ της ΕΕ-28, αλλά και με το μ.ό. των

εκμεταλλεύσεων της χώρας), αντιπροσωπεύουν περίπου το ήμισυ (50%) των εκμεταλλεύσεων της χώρας, ο ρόλος των άμεσων ενισχύσεων είναι ιδιαίτερα σημαντικός ή και αποκλειστικά υπεύθυνος για τη διατήρηση/λειτουργία τους. Με βάση τα στοιχεία ΟΣΔΕ του 2019, οι εκμεταλλεύσεις της χώρας που εντάσσονται στον ΤΟΠ της ελαιοκομίας, αντιπροσωπεύουν περίπου το 40% των εκμεταλλεύσεων της χώρας, στον ΤΟΠ Δημητριακά το ποσοστό είναι περίπου 8%, ενώ στους ΤΟΠ αμπελοκαλλιέργεια οиноπαραγωγής και λοιπή αμπελοκαλλιέργεια, αθροιστικά, αντιστοιχεί το 2,5% των εκμεταλλεύσεων της χώρας. Με βάση τα αποτελέσματα του μέσου όρου του ΓΟΕ, οι εκμεταλλεύσεις των προαναφερόμενων 3 ΤΟΠ έχουν ανάγκη πολιτικών μείωσης του κόστους και αύξησης της ακαθάριστης αξίας παραγωγής (π.χ. με άνοδο των τιμών πώλησης που θα συνδέονται με την παραγωγή προϊόντων χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα).

Μεσαίου επιπέδου Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα (κατά μέσο όρο περίπου 11.000 €/εκμετάλλευση) που προσεγγίζουν το μ.ό. της χώρας, παρουσιάζουν οι ΤΟΠ: Λοιπές αροτραίες καλλιέργειες, Οπωροφόρα δένδρα, Συνδυασμός μόνιμων καλλιεργειών και Μικτή φυτική παραγωγή. Σε δυο από αυτούς (Λοιπές αροτραίες καλλιέργειες και Μικτή φυτική παραγωγή), η ύπαρξη και δραστηριοποίησή τους οφείλεται αποκλειστικά ή σε μεγάλο βαθμό στις άμεσες ενισχύσεις, αφού αυτές συμμετέχουν στη διαμόρφωση του εισοδήματος, κατά 110% και κατά 40%, αντίστοιχα. Οι εκμεταλλεύσεις αυτές αποτελούν περίπου το 16% των εκμεταλλεύσεων της χώρας με βάση τα στοιχεία του ΟΣΔΕ 2019.

Οι παραγωγικές κατευθύνσεις που επιτυγχάνουν υψηλό-ικανοποιητικό μέσο ΓΟΕ (άνω του μ.ό. του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της χώρας, είναι των Κηπευτικών, καθώς και αυτές με κτηνοτροφικό χαρακτήρα, δηλ. τα Βοοειδή Κρεοπαραγωγής, η Αιγοπροβατοτροφία, τα Καρποφάγα (χοιροτροφία-πτηνοτροφία) και η Μικτή φυτική-ζωική παραγωγή. Τα βοοειδή κρεοπαραγωγής (1,5% των εκμεταλλεύσεων της χώρας) επιβιώνουν αποκλειστικά λόγω της ύπαρξης άμεσων ενισχύσεων (114% του εισοδήματος), ενώ στις εκμεταλλεύσεις αυτές, η αξία παραγωγής του κρέατος είναι πολύ χαμηλότερη από τον μ.ό. των εκμεταλλεύσεων του αντίστοιχου ΤΟΠ στο σύνολο της ΕΕ-28. Στις εκμεταλλεύσεις του ΤΟΠ Βοοειδών κρεοπαραγωγής είναι επιβεβλημένη η αναθεώρηση του συστήματος άμεσων ενισχύσεων που διέπει τον κλάδο και η στροφή των εκμεταλλεύσεων στην παραγωγή κρέατος. Επίσης, πολύ μεγάλη εξάρτηση εμφανίζουν και οι εκμεταλλεύσεις των ΤΟΠ της αιγοπροβατοτροφίας και της μικτής φυτικής-ζωικής παραγωγής, αφού το 40%-50% κατά μέσο όρο του επιτυγχανόμενου εισοδήματος προέρχεται από τις άμεσες ενισχύσεις. Οι εκμεταλλεύσεις αυτές αντιπροσωπεύουν το 10% του συνόλου της χώρας με βάση τα στοιχεία ΟΣΔΕ του 2019.

Ο κλάδος της αιγοπροβατοτροφίας εξακολουθεί να αποτελεί βασικό πυλώνα της οικονομίας των ορεινών περιοχών και των περιοχών με φυσικά και ειδικά μειονεκτήματα, με προφανείς θετικές επιδράσεις στη δημογραφική ισορροπία και την κοινωνική και οικονομική ζωή στις περιοχές αυτές. Διαπιστώνεται η ανάγκη για ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής αιγοπρόβειου κρέατος, ώστε, εκτός από το γάλα, να ενισχυθεί και το δεύτερο κύριο προϊόν του – το κρέας – με σκοπό την πιο 'ισόρροπη' ανάπτυξη και την εξασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας του κλάδου, μέσω της εισροής σημαντικών εσόδων από την κρεοπαραγωγή. Έτσι, θα μειωθεί ο κίνδυνος της μεγάλης μεταβλητότητας και της δραστηκής μείωσης του γεωργικού εισοδήματος των αιγοπροβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι αξιόλογες εισοδηματικές επιδόσεις στις παραγωγικές κατευθύνσεις των αιγοπροβάτων και των βοοειδών κρεοπαραγωγής, θα μπορούσαν να βελτιωθούν ακόμα περισσότερο με την παραγωγή προϊόντων ιδιαίτερης ποιότητας από εγχώριες/αυτόχθονες φυλές ζώων.

Η επίδραση των άμεσων ενισχύσεων στη διαμόρφωση βιώσιμου εισοδήματος είναι καθοριστική αφού, το 54% του Γεωργικού Οικογενειακού Εισοδήματος (ΓΟΕ) προέρχεται από τις ενισχύσεις. Οι άμεσες ενισχύσεις εξειδικεύονται στη βασική και πράσινη ενίσχυση, στην πρόσθετη ενίσχυση γεωργών νεαρής ηλικίας, στις προαιρετικές συνδεδεμένες ενισχύσεις και στην ειδική ενίσχυση βαμβάκος, συνολικού ύψους 1,856 δις €/έτος με βάση τις προβλέψεις της νέας προγραμματικής περιόδου.

Η ανάλυση της διανομής των άμεσων ενισχύσεων με βάση τα στοιχεία ΟΣΔΕ του 2019, έδειξε κατ' αρχάς μια σαφή θετική συσχέτιση μεταξύ του οικονομικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων και της διανομής της βασικής και πράσινης ενίσχυσης. Είναι χαρακτηρισκή η διαφορά μέσου όρου εισπράξης βασικής και πράσινης ενίσχυσης μεταξύ των εκμεταλλεύσεων οικονομικού μεγέθους <2000 € και >500.000 € (716 €/εκμετάλλευση και 18.680 €/εκμετάλλευση, αντίστοιχα).

Το 2019 οι δικαιούχοι βασικής (και πράσινης ενίσχυσης) ανέρχονται σε 604 χιλ. εκμεταλλεύσεις, στις οποίες το μικρό οικονομικό μέγεθος κυριαρχεί. Οι εκμεταλλεύσεις των μικρών οικονομικών μεγεθών, δηλαδή του πάρα πολύ μικρού μεγέθους, πολύ μικρού μεγέθους και μικρού μεγέθους (<2.000 €, 2.000-8.000€ και 8.000-25.000 €) αντιπροσωπεύουν το 88% του συνόλου, οι εκμεταλλεύσεις μεσαίου οικονομικού μεγέθους (25.000-50.000 €) ανέρχονται στο 8% του συνόλου, ενώ οι μεγάλοι, πολύ μεγάλοι και πάρα πολύ μεγάλοι οικονομικού μεγέθους (50.000-100.000€, 100.000-500.000€ και >500.000€) αντιστοιχούν σε 4% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων.

Το 85% των εκμεταλλεύσεων δικαιούχων βασικής (και πράσινης ενίσχυσης) έχουν παραγωγική εξειδίκευση φυτικής παραγωγής και ειδικότερα στην ελαιοκομία (38,6% του συνόλου), στις λοιπές αροτραίες καλλιέργειες (11,6%), στις λοιπές μόνιμες καλλιέργειες (11,5%) και στα δημητριακά (7,9%).

Το 13% των εκμεταλλεύσεων έχουν παραγωγική εξειδίκευση ζωικής παραγωγής, με σημαντικότερους Τεχνικοοικονομικούς Προσανατολισμούς από πλευράς αριθμού εκμεταλλεύσεων, αυτούς των προβάτων και της μικτής εκτροφής μηρυκαστικών (κυρίως κοπάδια αιγοπροβάτων).

Το 3% των εκμεταλλεύσεων έχουν παραγωγική εξειδίκευση μικτής φυτικής και ζωικής παραγωγής και εκμεταλλεύσεις μη ταξινομούμενες

Το παραπάνω χαρακτηριστικό συνδέεται με το ύψος των κατεχομένων δικαιωμάτων, αφού οι εκμεταλλεύσεις με οικονομικό μέγεθος <2000 € κατά μέσο όρο κατέχουν 1,57 δικαιώμα/εκμετάλλευση, ενώ οι εκμεταλλεύσεις >500.000 € κατέχουν κατά μέσο όρο 68,07 δικαιώματα ανά εκμετάλλευση. Όπως είναι αναμενόμενο, το μεγαλύτερο ύψος δικαιωμάτων κατέχουν οι κτηνοτροφικοί κλάδοι (βοσκότοποι) και στη συνέχεια οι αροτραίες ποτιστικές καλλιέργειες (ΤΟΠ Λοιπές αροτραίες καλλιέργειες και βαμβάκι).

Τα δικαιώματα κατανέμονται στις 3 αγρονομικές περιφέρειες ως εξής: α) στην αγρονομική περιφέρεια αροτραίων καλλιεργειών κατανέμονται 1.763.360 δικαιώματα¹⁹ σε σύνολο 3.876.360 (ή το 45,5% του συνόλου) σε περίπου 304 χιλ. εκμεταλλεύσεις, β) στην αγρονομική περιφέρεια βοσκοτόπων κατανέμονται 1.269.587 δικαιώματα (το 32,8% του συνόλου των δικαιωμάτων) σε περίπου 139 χιλ. εκμεταλλεύσεις και γ) στην αγρονομική περιφέρεια δένδρων κατανέμονται 843.413 δικαιώματα (21,7% του συνόλου) σε περίπου 411 χιλ. εκμεταλλεύσεις. Έχει ξεκινήσει η διαδικασία αύξησης των επιλέξιμων εκτάσεων βοσκοτόπων, με την εκπόνηση των περιφερειακών μελετών διαχείρισης βοσκοτόπων και με την επικαιροποίηση του χαρτογραφικού υποβάθρου (Σύστημα LPIS-GIS).

Η κατοχή των δικαιωμάτων είναι ανισοβαρώς κατανομημένη μεταξύ αφενός των μικρού οικονομικού μεγέθους και των λοιπών (μεσαίου και μεγάλου οικονομικού μεγέθους). Ειδικότερα, οι κατηγορίες μεσαίου και άνω οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής >25.000€), που αντιπροσωπεύουν μόλις το 12% των εκμεταλλεύσεων της χώρας που εισπράττουν άμεσες ενισχύσεις, κατέχουν το 45% περίπου των δικαιωμάτων της χώρας.

Η συγκέντρωση των δικαιωμάτων πραγματοποιείται κυρίως σε ΤΟΠ με εξειδίκευση την κτηνοτροφία και δευτερευόντως σε ορισμένους ΤΟΠ αροτραίων καλλιεργειών.

Αλλά και οι συνολικές αξίες των δικαιωμάτων βασικής ενίσχυσης, που συγκεντρώνεται στις μεσαίου και μεγάλου οικονομικού μεγέθους (>25.000 €), αντιπροσωπεύουν το 39% της συνολικής αξίας. Ειδική περίπτωση αναδεικνύονται τα βοοειδή όπου το 94% της βασικής ενίσχυσης που αφορά την παραγωγική αυτή εξειδίκευση συγκεντρώνεται στις εκμεταλλεύσεις μεσαίου και κυρίως μεγάλου οικονομικού μεγέθους.

Με την αξία των δικαιωμάτων συναρτάται ευθέως και η πράσινη ενίσχυση που υπολογίζεται ως το 47,7% της καταβαλλόμενης βασικής ενίσχυσης, δηλαδή 505,8 εκατ. € πράσινης ενίσχυσης επί συνολικής βασικής ενίσχυσης ύψους 1,060 δισ. €. Δηλαδή, στο σύνολο της χώρας, η κατοχή 3.876.360 δικαιωμάτων (και των 3 αγρονομικών περιφερειών) προκάλεσε το 2019, τη μεταβίβαση πόρων 1,566 δισ € (βασική και πράσινη ενίσχυση), σε 604 χιλ. δικαιούχους, που αντιστοιχεί κατά μέσο όρο σε 2.592 €/εκμετάλλευση.

Σημαντικός παράγοντας διαφοροποίησης του αναλογούντος ύψους της βασικής (και πράσινης) ενίσχυσης ανά εκμετάλλευση, εκτός των ανισοτήτων που προαναφέρθηκαν όσον αφορά τον αριθμό των κατεχομένων δικαιωμάτων ανά εκμετάλλευση, είναι και οι μεγάλες διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ των μοναδιαίων αξιών δικαιωμάτων εντός κάθε αγρονομικής περιφέρειας.

Πρόκειται για ιστορικά δικαιώματα, που προήλθαν κυρίως ως μέσος όρος των ενισχύσεων ανά εκμετάλλευση, της περιόδου 2000-2002 και από διαφορετικά καθεστώτα ενισχύσεων (σιτηρά, σταφίδα, επιλέξιμα αιγοπρόβατα, τομάτα, σακχαρότευτλα, ελαιόλαδο κ.λπ.), οπότε για τους λόγους αυτούς παρατηρούνται οι έντονες διαφορές στις μοναδιαίες αξίες των δικαιωμάτων των δικαιούχων εκμεταλλεύσεων.

Το 2019, η σχέση του μέσου όρου του 1^{ου} και 10^{ου} δεκατημορίου, όσον αφορά το εύρος της αξίας του μοναδιαίου δικαιώματος στην αγρονομική περιφέρεια των αροτραίων καλλιεργειών

¹⁹ 1 δικαίωμα αντιστοιχεί σε επιλέξιμη έκταση 1 εκταρίου (10 στρεμμάτων)

ανέρχεται σε 1:4, στην αγρονομική περιφέρεια δένδρων καλλιεργειών σε 1:4 και στην περιφέρεια των βοσκοτόπων σε 1:6. Την μεγαλύτερη μέση αξία μοναδιαίου δικαιώματος εμφανίζει η αγρονομική περιφέρεια δένδρων καλλιεργειών με 345,4 €/ha. Ακολουθεί η αγρονομική περιφέρεια αροτραίων καλλιεργειών με μέση αξία ύψους 274,5 €/ha ενώ στην αγρονομική περιφέρεια βοσκοτόπων η μέση μοναδιαία αξία δικαιώματος ανέρχεται σε 224,6 €/ha.

Βέβαια, οι αποστάσεις αυτές μεταξύ 1^{ου} και 10^{ου} δεκατημορίου έχουν σμικρυνθεί κατά πολύ, αφού το 2015 στην έναρξη της παρελθούσας προγραμματικής περιόδου και για τις ίδιες αγρονομικές περιφέρειες, οι αντίστοιχες σχέσεις κυμαίνονταν μεταξύ 1 προς 11 έως και 1 προς 15. Το εφαρμοζόμενο σύστημα εσωτερικής σύγκλισης (tunnel model) κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, έφερε πολύ ικανοποιητικά αποτελέσματα.

Η περαιτέρω άμβλυνση των ανισοτήτων όσον αφορά τις αξίες των μοναδιαίων δικαιωμάτων εξετάσθηκε στην συνέχεια με την εκτίμηση των επιπτώσεων από την ενδεχόμενη εφαρμογή, κατά τη μεταβατική περίοδο 2020-2022, διαφόρων σεναρίων μερικής εσωτερικής σύγκλισης (σενάρια Α, Β1 και Β2) ή και εξίσωσης της μοναδιαίας αξίας όλων των δικαιωμάτων ανά αγρονομική περιφέρεια (σενάριο Γ).

ΣΕΝΑΡΙΟ Α

ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Για τα δικαιώματα με Μοναδιαία Αξία Δικαιώματος (ΜΑΔ) 2019 < 90% της Μέσης Περιφερειακής Αξίας Δικαιώματος (ΜΠΑΔ) 2022, ανά αγρονομική περιφέρεια, υπολογίστηκαν τα ποσά που απαιτούνται ώστε:

- α. όλα τα δικαιώματα με μοναδιαία αξία κάτω του 60% της Μέσης Περιφερειακής Αξίας Δικαιώματος (Μ.Π.Α.Δ.) να φθάσουν στο 60% της Μ.Π.Α.Δ. του 2022
- β. στα δικαιώματα των οποίων η μοναδιαία αξία ήδη κυμαίνεται ήδη μεταξύ 60%-90% της ΜΠΑΔ του 2022, να καλυφτεί το 1/3 της διαφοράς της μοναδιαίας αξίας δικαιώματος με το 90% της ΜΠΑΔ 2022

ΑΠΟΤΕΛΣΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ Α

Εκτιμήθηκε το ποσό της συνολικής μείωσης που θα υποστούν τα Δικαιώματα με ΜΑΔ 2019 > 100% ΜΠΑΔ του 2022. Υπενθυμίζεται ότι βάσει του μοντέλου που ήδη εφαρμόζεται προβλέπεται να υποστούν μία μείωση της ΜΑΔ έως 30% για τις ανάγκες χρηματοδότησης της αύξησης της ΜΑΔ των περιπτώσεων α και β που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Από την ανάλυση (σύγκριση 2019 και 2022) προκύπτει ότι στην περίπτωση που εφαρμοσθεί το Σενάριο Α, θα μειωθεί η βασική ενίσχυση στις κατηγορίες εκμεταλλεύσεων εν γένει μικρού οικονομικού μεγέθους, ήτοι στις πάρα πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους, πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους και μικρού οικονομικού μεγέθους (<2.000 €, 2.000-8.000 € και 8.000-25.000 €). Αντίθετα, αύξηση εμφανίζουν οι εκμεταλλεύσεις μεσαίου, μεγάλου, πολύ μεγάλου και πάρα πολύ μεγάλου οικονομικού μεγέθους (25.000 -50.000 €, 50.000-100.000€, 100.000-500.000€ και >500.000 €). Ειδικότερα σε περίπου 263 χιλ εκμεταλλεύσεις (ήτοι το 43% του συνόλου των 604 χιλ εκμεταλλεύσεων) προκαλείται μείωση της βασικής ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του σεναρίου. Στις κατηγορίες μικρού οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής <25.000€) ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων στις οποίες μειώνεται το ύψος της

Βασικής ενίσχυσης είναι μεγαλύτερος από των αριθμό των εκμεταλλεύσεων που παρατηρείται αύξηση της βασικής ενίσχυσης. Το αντίθετο συμβαίνει στις κατηγορίες μεσαίου και μεγάλου οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής >25.000€). Η μείωση της βασικής ενίσχυσης ανέρχεται συνολικά σε περίπου **17 εκατ. €**²⁰ (δηλαδή περίπου 1,6% του συνόλου βασικής ενίσχυσης των 1,06 δις €). Σε όρους συνόλου βασικής και πράσινης ενίσχυσης, η μείωση ανέρχεται σε περίπου **25 εκατ. €** (δηλαδή περίπου 1,6% του συνόλου βασικής και πράσινης²¹ ενίσχυσης των 1,566 δις €).

Οι ΤΟΠ που γνωρίζουν τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση της βασικής τους ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Α είναι: α) ο καπνός (-5,9%), β) η λοιπή αμπελουργία (-5,1%), γ) τα εσπεριδοειδή (-2%), δ) τα βοοειδή (-1,7%) και το βαμβάκι (-1,4%). Στους προαναφερόμενους ΤΟΠ, παρατηρείται μείωση του ύψους της βασικής ενίσχυσης στην πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων ανά κατηγορία.

Αντίθετα, η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Α, παρατηρείται σε κτηνοτροφικές κυρίως παραγωγικές εξειδικεύσεις και ειδικότερα στους ΤΟΠ : α) της μικτής εκτροφής μηρυκαστικών, β) της μικτής φυτικής και ζωικής παραγωγής, γ) στα πρόβατα, δ) στον συνδυασμό εκτροφών και ε) στην αμπελουργία οινοπαραγωγής. Στις παραπάνω παραγωγικές εξειδικεύσεις, παρατηρείται αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης στην πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων, ανά ΤΟΠ.

Με την εφαρμογή του Σεναρίου Α εσωτερικής σύγκλισης, κατά τη μεταβατική περίοδο, φαίνεται ότι οι πλέον πολυπληθείς από την άποψη των εκμεταλλεύσεων διοικητικές περιφέρειες, ήτοι η Κρήτη και η Κεντρική Μακεδονία (με 17,3% και 15,2% των εκμεταλλεύσεων της χώρας, αντίστοιχα) θα υποστούν τις μεγαλύτερες μειώσεις, -0,9% και -0,6% αντίστοιχα. Συνολικά, 6 περιφέρειες θα έχουν απώλειες, ενώ αυξημένες ενισχύσεις θα γνωρίσουν 7 περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος, Αττική, Πελοπόννησος, Βόρειο και Νότιο Αιγαίο). Στο χαμηλότερο επίπεδο της χωρικής κλίμακας (Περιφερειακή Ενότητα), φαίνεται ότι τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες μειώσεις της βασικής ενίσχυσης θα εμφανίσουν οι Περιφερειακές Ενότητες της Ζακύνθου, Πιερίας, Ηρακλείου και Ημαθίας, ενώ τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες αυξήσεις θα γνωρίσουν η Χίος, η Κεφαλονιά, η Ρόδος και η Καστοριά.

ΣΕΝΑΡΙΟ Β1

ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Για τα δικαιώματα με Μοναδιαία Αξία Δικαιώματος (ΜΑΔ) 2019 < 90% της Μέσης Περιφερειακής Αξίας Δικαιώματος (ΜΠΑΔ) 2022 υπολογίστηκαν τα ποσά που απαιτούνται ώστε:

- α. όλα τα δικαιώματα με μοναδιαία αξία κάτω του 60% της Μέσης Περιφερειακής Αξίας Δικαιώματος (Μ.Π.Α.Δ.) να φθάσουν στο 60% της Μ.Π.Α.Δ. του 2022
- β. όλα τα δικαιώματα των οποίων η μοναδιαία αξία κυμαίνεται μεταξύ 60%-90% της ΜΠΑΔ του 2022 - περιλαμβανομένων και των δικαιωμάτων της περίπτωσης α, δηλαδή των δικαιωμάτων που μόλις έφθασαν στο κατώτατο όριο του 60% της

²⁰ Στο Σενάριο Α θα χρησιμοποιηθεί το 41% της περικοπτόμενης αξίας των δικαιωμάτων (30%) με Μ.Α.Δ. άνω του 100% της Π.Μ.Α.Δ. που υπολογίζεται σε 42,87 εκατ. € βασικής ενίσχυσης

²¹ Η πράσινη ενίσχυση αντιστοιχεί στο 47,7% της βασικής ενίσχυσης

Μ.Π.Α.Δ. - να καλυφθεί το 1/3 της διαφοράς της μοναδιαίας αξίας δικαιώματος με το 90% της ΜΠΑΔ 2022

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ Β1

Εκτιμήθηκε το ποσό της συνολικής μείωσης που θα υποστούν τα Δικαιώματα με ΜΑΔ 2019 > 100% ΜΠΑΔ του 2022. Υπενθυμίζεται ότι βάσει του μοντέλου που ήδη εφαρμόζεται προβλέπεται να υποστούν μία μείωση της ΜΑΔ έως 30% για τις ανάγκες χρηματοδότησης της αύξησης της ΜΑΔ των περιπτώσεων α και β που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Από την ανάλυση (σύγκριση 2019 και 2022) προκύπτει ότι στην περίπτωση που εφαρμοσθεί το Σενάριο Β1, όπως και στο σενάριο Α, πρόκειται να μειωθεί η βασική ενίσχυση στις κατηγορίες εκμεταλλεύσεων εν γένει του μικρού οικονομικού μεγέθους, δηλ. του πάρα πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους, πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους και μικρού οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής <2.000 €, 2.000-8.000 € και 8.000-25.000 €). Αντίθετα, αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης προβλέπεται να εμφανισθεί στις εκμεταλλεύσεις μεσαίου οικονομικού μεγέθους (Τυπική Αξία Παραγωγής 25.000-50.000 €) και εν γένει μεγάλου οικονομικού μεγέθους, δηλαδή του μεγάλου, πολύ μεγάλου και πάρα πολύ μεγάλου οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής 50.000-100.000€, 100.000-500.000€ και >500.000 €). Πιο αναλυτικά, προκαλείται μείωση της βασικής ενίσχυσης σε περίπου 265 χιλ. εκμεταλλεύσεις (ήτοι το 44% του συνόλου), αύξηση προκαλείται σε περίπου 211 χιλ. εκμεταλλεύσεις (35% του συνόλου) και η βασική ενίσχυση παραμένει αμετάβλητη σε 129 χιλ. εκμεταλλεύσεις (21% του συνόλου). Στις κατηγορίες μικρού οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής <25.000€) ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων στις οποίες μειώνεται το ύψος της βασικής ενίσχυσης είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των εκμεταλλεύσεων που παρατηρείται αύξηση της βασικής ενίσχυσης. Το αντίθετο συμβαίνει στις κατηγορίες μεσαίου και μεγάλου οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής >25.000€). Η μείωση της βασικής ενίσχυσης ανέρχεται συνολικά σε περίπου **30 εκατ. €²²** (δηλαδή περίπου 2,8% του συνόλου βασικής ενίσχυσης των 1,06 δις €). Σε όρους συνόλου βασικής και πράσινης ενίσχυσης, η μείωση ανέρχεται σε περίπου **44 εκατ. €** (δηλαδή περίπου 2,9% του συνόλου βασικής και πράσινης ενίσχυσης των 1,566 δις €).

Οι ΤΟΠ που γνωρίζουν τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση της βασικής τους ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Β1 είναι: α) η λοιπή αμπελουργία (-10,3%), β) ο καπνός (-9%), γ) τα εσπεριδοειδή (-3,9%), δ) τα βοοειδή (-3%) και το βαμβάκι (-2,2%). Στους προαναφερόμενους ΤΟΠ, παρατηρείται μείωση του ύψους της βασικής ενίσχυσης στην πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων ανά κατηγορία.

Αντίθετα, η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Β1, παρατηρείται κυρίως σε κτηνοτροφικές παραγωγικές εξειδικεύσεις και ειδικότερα στους ΤΟΠ : α) της μικτής εκτροφής μηρυκαστικών (+3,6%), β) της μικτής φυτικής και ζωικής παραγωγής (+2,2%), γ) στα πρόβατα (+1,7%), δ) στον συνδυασμό εκτροφών (+1,6%) και ε) στην αμπελουργία οينوπαραγωγής (+1,5%).

Στις παραπάνω παραγωγικές εξειδικεύσεις, παρατηρείται αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης στην πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων, ανά ΤΟΠ.

²² Στο Σενάριο Β1 θα χρησιμοποιηθεί το 71% της περικοπτόμενης αξίας των δικαιωμάτων (30%) με Μ.Α.Δ. άνω του 100% της Π.Μ.Α.Δ. που υπολογίζεται σε 42,87 εκατ. € βασικής ενίσχυσης

Με την εφαρμογή του Σεναρίου B1 εσωτερικής σύγκλισης, κατά τη μεταβατική περίοδο, φαίνεται ότι οι πλέον πολυπληθείς από την άποψη των εκμεταλλεύσεων διοικητικές περιφέρειες, ήτοι η Κρήτη και η Κεντρική Μακεδονία (με 17,3% και 15,2% των εκμεταλλεύσεων της χώρας, αντίστοιχα) θα υποστούν τις μεγαλύτερες μειώσεις, -1,9% και -1,3% αντίστοιχα. Συνολικά, 6 περιφέρειες θα έχουν απώλειες (Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ιόνια Νησιά, Δυτική Ελλάδα, Στερεά Ελλάδα, Κρήτη) ενώ αυξημένες ενισχύσεις θα γνωρίσουν 7 περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος, Αττική, Πελοπόννησος, Βόρειο και Νότιο Αιγαίο). Στο χαμηλότερο επίπεδο της χωρικής κλίμακας, φαίνεται ότι τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες μειώσεις της βασικής ενίσχυσης θα εμφανίσουν οι Περιφερειακές Ενότητες της Ζακύνθου, Πιερίας, Ηρακλείου και Ημαθίας, ενώ τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες αυξήσεις θα γνωρίσουν, με άνοδο πάνω από 10% των ενισχύσεων, η Χίος, η Κεφαλονιά, η Ρόδος και η Καστοριά.

ΣΕΝΑΡΙΟ B2

ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Για τα δικαιώματα με Μοναδιαία Αξία Δικαιώματος (ΜΑΔ) 2019 < 90% της Μέσης Περιφερειακής Αξίας Δικαιώματος (ΜΠΑΔ) 2022 υπολογίστηκαν τα ποσά που απαιτούνται ώστε:

- α. όλα τα δικαιώματα με μοναδιαία αξία κάτω του 60% της Μέσης Περιφερειακής Αξίας Δικαιώματος (Μ.Π.Α.Δ.) να φθάσουν στο 60% της Μ.Π.Α.Δ. του 2022
- β. το σύνολο των δικαιωμάτων με αξία 60%-90% της Μ.Π.Α.Δ., δηλαδή περιλαμβανομένων και των προηγούμενων δικαιωμάτων της περίπτωσης α, που μόλις έφθασαν στο 60% της Μ.Π.Α.Δ. αυξάνονται κατά 2/3 της διαφοράς της μοναδιαίας αξίας τους από το 90% της Μ.Π.Α.Δ 2022.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ B2

Εκτιμήθηκε το ποσό της συνολικής μείωσης που θα υποστούν τα Δικαιώματα με ΜΑΔ 2019 > 100% ΜΠΑΔ του 2022, καταργώντας τον περιορισμό της μέγιστης μείωσης της ΜΑΔ κατά 30%, για τις ανάγκες χρηματοδότησης των περιπτώσεων α και β που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Από την ανάλυση (σύγκριση 2019 και 2022) προκύπτει ότι στην περίπτωση που εφαρμοσθεί το Σενάριο B2, θα μειωθεί η βασική ενίσχυση στις κατηγορίες εκμεταλλεύσεων του πάρα πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους, πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους και μικρού οικονομικού μεγέθους (<2.000 €, 2.000-8.000 € και 8.000-25.000 €). Αντίθετα, αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης θα εμφανισθεί στις εκμεταλλεύσεις μεσαίου (25.000 -50.000 €) και μεγάλου, πολύ μεγάλου, όπως και πάρα πολύ μεγάλου οικονομικού μεγέθους (50.000-100.000€, 100.000-500.000€ και >500.000 €). Λόγω εφαρμογής του Σεναρίου B2 προκαλείται μείωση της βασικής ενίσχυσης σε περίπου 265 χιλ. εκμεταλλεύσεις (ήτοι το 44% του συνόλου), αύξηση προκαλείται σε περίπου 211 χιλ. εκμεταλλεύσεις (35% του συνόλου) και η βασική ενίσχυση παραμένει αμετάβλητη σε 129 χιλ. εκμεταλλεύσεις (21% του συνόλου). Στην ουσία πρόκειται για τον ίδιο αριθμό εκμεταλλεύσεων ανά κατηγορία, όπως ίσχυε και στο σενάριο B1. Στις κατηγορίες μικρού οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής <25.000€) ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων στις οποίες μειώνεται το ύψος της βασικής ενίσχυσης είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των εκμεταλλεύσεων που παρατηρείται αύξηση της βασικής ενίσχυσης. Το αντίθετο συμβαίνει στις κατηγορίες μεσαίου και μεγάλου οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής >25.000€). Η μείωση της βασικής ενίσχυσης ανέρχεται συνολικά σε περίπου 60

εκατ. €²³ (δηλαδή περίπου 5,7 % του συνόλου βασικής ενίσχυσης των 1,06 δις €). Σε όρους συνόλου βασικής και πράσινης ενίσχυσης, η μείωση ανέρχεται σε περίπου 87 εκατ. € (δηλαδή περίπου 5,7% του συνόλου βασικής και πράσινης ενίσχυσης των 1,566 δις €).

Οι ΤΟΠ που γνωρίζουν τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση της βασικής τους ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου B2 είναι: α) η λοιπή αμπελουργία (-19,7%), β) ο καπνός (-17,9%), γ) τα εσπεριδοειδή (-7,5%), δ) τα βοοειδή (-6%) και το βαμβάκι (-4,4%). Στους προαναφερόμενους ΤΟΠ, παρατηρείται μείωση του ύψους της βασικής ενίσχυσης στην πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων ανά κατηγορία.

Αντίθετα, τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου B2, παρατηρείται κυρίως σε κτηνοτροφικές παραγωγικές εξειδικεύσεις, δηλ. στους ΤΟΠ : α) της μικτής εκτροφής μηρυκαστικών (+7,1%), β) της μικτής φυτικής και ζωικής παραγωγής (+4,3%), γ) στα πρόβατα (+3,4%), δ) στον συνδυασμό εκτροφών (+3%) και ε) στην αμπελουργία οινοπαραγωγής (+2,9%). Στις παραπάνω παραγωγικές εξειδικεύσεις, παρατηρείται αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης στην πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων, ανά ΤΟΠ.

Με την εφαρμογή του Σεναρίου B2 εσωτερικής σύγκλισης, κατά τη μεταβατική περίοδο, φαίνεται ότι οι πλέον πολυπληθείς από την άποψη των εκμεταλλεύσεων διοικητικές περιφέρειες, ήτοι η Κρήτη και η Κεντρική Μακεδονία θα υποστούν τις μεγαλύτερες μειώσεις, -3,6% και -2,5% αντίστοιχα. Συνολικά 6 περιφέρειες θα έχουν απώλειες (Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ιόνια Νησιά, Δυτική Ελλάδα, Στερεά Ελλάδα, Κρήτη) ενώ αυξημένες ενισχύσεις θα γνωρίσουν 7 περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος, Αττική, Πελοπόννησος, Βόρειο και Νότιο Αιγαίο). Στο χαμηλότερο επίπεδο της χωρικής κλίμακας, φαίνεται ότι τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες μειώσεις της βασικής ενίσχυσης θα εμφανίσουν οι Περιφερειακές Ενότητες της Ζακύνθου, Πιερίας, Ηρακλείου και Ημαθίας, ενώ τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες αυξήσεις θα γνωρίσουν, με άνοδο πάνω από 10% των ενισχύσεων, η Χίος, οι Κυκλάδες, η Σάμος, τα Γρεβενά, η Λευκάδα, η Κεφαλονιά, η Λέσβος, η Ρόδος, η Καστοριά, η Αττική και η Αρκαδία.

ΣΕΝΑΡΙΟ Γ

ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Εφαρμόζεται η εφ' άπαξ εξίσωση της αξίας όλων των δικαιωμάτων ανά Αγρονομική Περιφέρεια, δηλαδή, όλες οι Μοναδιαίες Αξίες Δικαιωμάτων εξισώνονται με την Μέση Περιφερειακή Αξία Δικαιώματος ΜΠΑΔ 2022, ανά Αγρονομική Περιφέρεια.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ Γ

Από την ανάλυση προκύπτει ότι στην περίπτωση που εφαρμοσθεί το Σενάριο Γ, θα μειωθεί η βασική ενίσχυση στις κατηγορίες εκμεταλλεύσεων του πάρα πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους,

²³ Στο Σενάριο B2 θα πραγματοποιηθούν μεταβιβάσεις μέρους της αξίας των δικαιωμάτων που υπερβαίνει το 100% της Π.Μ.Α.Δ.. Για τις 3 αγρονομικές περιφέρειες το ποσό αυτό ανέρχεται συνολικά σε 142,9 εκατ. € βασικής ενίσχυσης και από αυτό, όπως προαναφέρθηκε, θα χρησιμοποιηθεί το 42% (60 εκατ. €) για να χρηματοδοτηθεί η ενίσχυση των δικαιωμάτων κάτω του 90% της Π.Μ.Α.Δ..

πολύ μικρού οικονομικού μεγέθους και μικρού οικονομικού μεγέθους (<2.000 €, 2.000-8.000 € και 8.000-25.000 €). Αντίθετα, αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης θα εμφανισθεί στις εκμεταλλεύσεις μεσαίου, μεγάλου, πολύ μεγάλου και πάρα πολύ μεγάλου οικονομικού μεγέθους (25.000 -50.000 €, 50.000-100.000€, 100.000-500.000€ και >500.000 €). Πιο αναλυτικά, προβλέπεται η μείωση της βασικής ενίσχυσης σε περίπου 252 χιλ. εκμεταλλεύσεις (ήτοι το 42% του συνόλου), ενώ αύξηση προκαλείται σε περίπου 352 χιλ. εκμεταλλεύσεις (58% του συνόλου). Στις κατηγορίες πολύ μικρού και μικρού οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής 2.000-8.000 € και 8.000-25.000€) πραγματοποιείται μείωση σημαντικής αξίας στη βασική ενίσχυση (-41 εκατ. € και -48 εκατ. € αντιστοίχως), που αφορά μεγάλο αριθμό γεωργικών εκμεταλλεύσεων (105 χιλ. και 64 χιλ. αντιστοίχως). Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι με τη μείωση αυτή, ενδεχομένως διακυβεύεται η οικονομική βιωσιμότητα ενός πολύ σημαντικού μέρους του παραγωγικού δυναμικού της ελληνικής γεωργίας (βλέπε ανάλυση στο κείμενο «Ορισμοί-Περιγραφή του συστήματος ενισχυμένης αιρεσιμότητας», Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ΛΚΝ, 2020, όσον αφορά τον ορισμό του πραγματικού γεωργού). Οι μεταβιβάσεις όσον αφορά τη βασική ενίσχυση ανέρχονται **σε 140 εκατ. €** (δηλαδή περίπου 13,2 % του συνόλου βασικής ενίσχυσης των 1,06 δις €). Σε όρους συνόλου βασικής και πράσινης ενίσχυσης, οι μεταβιβάσεις υπολογίζονται σε περίπου **206,4 εκατ. €** (δηλαδή περίπου 13,2 % του συνόλου βασικής και πράσινης ενίσχυσης των 1,566 δις €).

Οι ΤΟΠ που γνωρίζουν τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση της βασικής τους ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Γ είναι: α) η λοιπή αμπελουργία (-44%), β) ο καπνός (-43%), γ) τα εσπεριδοειδή (-17%), δ) τα βοοειδή (-14%) και το βαμβάκι (-10%).

Αντίθετα, η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση του ύψους της βασικής ενίσχυσης, λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Γ, παρατηρείται κυρίως σε κτηνοτροφικές παραγωγικές εξειδικεύσεις : α) της μικτής εκτροφής μηρυκαστικών (+16%), β) της μικτής φυτικής και ζωικής παραγωγής (+10%), γ) στα πρόβατα (+8%), δ) στον συνδυασμό εκτροφών (+6%) και ε) στην αμπελουργία οиноπαραγωγής (+6%).

Με την εφαρμογή του Σεναρίου Γ, που αναφέρεται στην εξίσωση της αξίας των δικαιωμάτων, ανά Αγρονομική Περιφέρεια, φαίνεται ότι οι πλέον πολυπληθείς από την άποψη των εκμεταλλεύσεων διοικητικές περιφέρειες, ήτοι η Κρήτη και η Κεντρική Μακεδονία (με 17,3% και 15,2% των εκμεταλλεύσεων της χώρας, αντίστοιχα) θα υποστούν τις μεγαλύτερες μειώσεις, - 7,8% και -5,9% αντίστοιχα. Συνολικά, 6 περιφέρειες θα έχουν απώλειες (Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ιόνια Νησιά, Δυτική Ελλάδα, Στερεά Ελλάδα, Κρήτη) ενώ αυξημένες ενισχύσεις θα γνωρίσουν 7 περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος, Αττική, Πελοπόννησος, Βόρειο και Νότιο Αιγαίο). Στο χαμηλότερο επίπεδο της χωρικής κλίμακας, φαίνεται ότι τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες μειώσεις της βασικής ενίσχυσης (έως -10%) θα εμφανίσουν οι Περιφερειακές Ενότητες της Ζακύνθου, Πιερίας, Ηρακλείου, Ημαθίας, Καρδίτσας, Αιτωλοακαρνανίας, Ροδόπης και Πέλλας ενώ τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες αυξήσεις θα γνωρίσουν, με άνοδο πάνω από 20% των ενισχύσεων, η Χίος, οι Κυκλάδες, η Σάμος, τα Γρεβενά, η Λευκάδα, η Κεφαλονιά, η Λέσβος, η Ρόδος, η Καστοριά, η Αττική και η Αρκαδία.

Η πλειονότητα των εκμεταλλεύσεων μικρού οικονομικού μεγέθους έχουν υψηλότερη μέση μοναδιαία αξία δικαιωμάτων έναντι των υπολοίπων. **Συνεπώς εκτιμάται ότι, λόγω εσωτερικής σύγκλισης, θα σημειωθούν μεταβιβάσεις ποσών βασικής (και πράσινης) ενίσχυσης από εκμεταλλεύσεις που σχεδόν στο σύνολό τους είναι μικρού οικονομικού**

μεγέθους (περίπου 265.000 ή το 44% του συνόλου) προς 210.000 λοιπές εκμεταλλεύσεις ή το 35% του συνόλου (διαφόρων οικονομικών μεγεθών). Το ύψος των μεταβιβάσεων εξαρτάται από την αυστηρότητα κάθε σεναρίου. Στην περίπτωση **εξίσωσης της μοναδιαίας αξίας των δικαιωμάτων (flat rate)** τότε θα μεταβιβαστούν, από εκμεταλλεύσεις που σχεδόν στο σύνολό τους είναι **μικρού οικονομικού μεγέθους, ποσά 206 εκατ. € βασικής και πράσινης ενίσχυσης** (σε σύνολο 1,566 εκατ. ή 13,1% του συνόλου) επηρεάζοντας την οικονομική βιωσιμότητα του συνόλου των εκμεταλλεύσεων.

Το 13% των εκμεταλλεύσεων που δικαιούνται βασικής και πράσινης ενίσχυσης, εισπράττουν και την πρόσθετη ενίσχυση που παρέχεται στους γεωργούς νεαρής ηλικίας, με μέση ενίσχυση ύψους 424 €/εκμετάλλευση (το 25% της αντίστοιχης βασικής ενίσχυσης). Τα υψηλότερα ποσοστά γεωργών νεαρής ηλικίας στο σύνολο των εκμεταλλεύσεων κάθε ΤΟΠ, συναντώνται στους ΤΟΠ των κηπευτικών (25%), των προβάτων (23%), των βοοειδών (21%) και της χοιροτροφίας-πτηνοτροφίας (19%), δηλαδή σε ΤΟΠ που επιτυγχάνουν το υψηλότερο μέσο Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα/εκμετάλλευση, γεγονός που δείχνει ότι οι δικαιούχοι της πρόσθετης ενίσχυσης λειτουργούν ορθολογικά. Σε επίπεδο χώρας, ο μέσος όρος της αξίας των δικαιωμάτων των γεωργών νεαρής ηλικίας υπερβαίνει ελαφρώς τον μέσο όρο των λοιπών εκμεταλλεύσεων. Από πλευράς οικονομικού μεγέθους εκμεταλλεύσεων, τα υψηλότερα ποσοστά γεωργών νεαρής ηλικίας εντοπίζονται στις μικρού (19%) και μεσαίου οικονομικού μεγέθους εκμεταλλεύσεις (19%), δηλ. τις εκμεταλλεύσεις με οικονομικό μέγεθος 8.000 € -25.000 € και 25.000 € -50.000 €, αντίστοιχα (δηλ. οι εκμεταλλεύσεις που εισπράττουν την πρόσθετη ενίσχυση έχουν μεγαλύτερο μέσο οικονομικό μέγεθος, από το σύνολο του πληθυσμού), ενώ αξιοσημείωτη είναι η παρουσία των γεωργών νεαρής ηλικίας και στις μεγάλες και πάρα πολύ μεγάλες εκμεταλλεύσεις.

Η κατηγορία αυτή των εκμεταλλεύσεων παρουσιάζει προοπτικές εμφάνισης μεγαλύτερης αναπτυξιακής δυναμικής, σε σχέση με τον μέσο όρο της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη τις παραμέτρους της ηλικίας των αρχηγών των εκμεταλλεύσεων, της μέσης αξίας δικαιωμάτων/εκμετάλλευση και του ύψους του μέσου οικονομικού μεγέθους. Σ' όλους αυτούς πρέπει να δοθούν ισχυρά κίνητρα από τις διαρθρωτικές πολιτικές για περαιτέρω μεγέθυνση του οικονομικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεών τους, συνοδεία εξειδικευμένης εκπαίδευσης και παροχής γεωργικών συμβουλών. Γενικότερα, η παρουσία των γεωργών νεαρής ηλικίας μπορεί να βελτιωθεί, είτε με την περαιτέρω ενίσχυση των υφιστάμενων διαρθρωτικών μέσων (μέτρο νέων γεωργών, σχέδια βελτίωσης κλπ), είτε με πολιτικές που υπερβαίνουν τις αρμοδιότητες του στρατηγικού σχεδιασμού (π.χ. φορολογικά μέτρα, μεταβολή κληρονομικού δικαίου κ.λπ.).

Προαιρετικές συνδεδεμένες ενισχύσεις (19 σε αριθμό) λαμβάνει περίπου το 1/3 του συνόλου των εκμεταλλεύσεων που είναι δικαιούχοι άμεσων ενισχύσεων. **Πέντε προαιρετικές συνδεδεμένες ενισχύσεις συγκεντρώνουν το 72% των συνολικών πληρωμών** (για το πρόβειο και αίγιο κρέας, για το βόειο κρέας, για την καλλιέργεια πρωτεϊνούχων κτηνοτροφικών σανοδοτικών ψυχανθών και για την καλλιέργεια σκληρού σίτου). Στον αντίποδα, τις υψηλότερες συνδεδεμένες/εκμετάλλευση απολαμβάνουν κυρίως καλλιέργειες και εκτροφές με χαμηλό παραγωγικό αποτύπωμα (εκτροφή μεταξοσκωλήκων, σακχαρότευτλα, βόειο κρέας). Οι συνδεδεμένες που διανέμουν ενισχύσεις σε πολυάριθμες εκμεταλλεύσεις είναι: α) η συνδεδεμένη ενίσχυση για την καλλιέργεια πρωτεϊνούχων κτηνοτροφικών σανοδοτικών ψυχανθών, β) η συνδεδεμένη ενίσχυση στον τομέα του πρόβειου και αιγείου κρέατος, γ) η

συνδεδεμένη ενίσχυση στους καρπούς με κέλυφος και δ) η πρόσθετη συνδεδεμένη ενίσχυση για την καλλιέργεια σκληρού σίτου.

Οι συνδεδεμένες ενισχύσεις συναρτώνται με το ύψος της παραγωγής (συνήθως έως ένα επίπεδο) και κατά συνέπεια με το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, που συμβάλλει στην ανισοκατανομή των ενισχύσεων. Το είδος των ενισχύσεων αυτών συνδέεται, σε μεγάλο βαθμό, με καλλιέργειες που σε προηγούμενες προγραμματικές περιόδους απολάμβαναν υψηλές στρεμματικές επιδοτήσεις (σκληρό σιτάρι, κορινθιακή σταφίδα, βιομηχανική τομάτα, ζαχαρότευτλα) ή αφορούσαν ενισχύσεις επεξεργασίας β' ποιότητας προϊόντων (χυμοποίηση πορτοκαλιών και ροδάκινων). Το ίδιο ισχύει και με τα παλιά 'πριμ' ζωικής παραγωγής (επιλέξιμες κεφαλές αιγοπροβάτων, παχυνόμενοι μόσχοι κ.λπ.). Οι «παλιές» αυτές ενισχύσεις έχουν μετατραπεί σήμερα σε αποσυνδεδεμένες ενισχύσεις (βασική ενίσχυση). Συνεπώς, η συνέχιση της χορήγησης συνδεδεμένων ενισχύσεων είναι απαραίτητο να βασίζεται σε ουσιαστική αιτιολόγηση.

Η ειδική (συνδεδεμένη) ενίσχυση βάμβακος ανήλθε σε περίπου 176,2 εκατ. € που καταβλήθηκε σε περίπου 46,5 χιλ. εκμεταλλεύσεις. Αντιστοιχεί στο 7,7% των ενισχύσεων της χώρας, ενώ οι μεγαλύτερες πληρωμές συγκεντρώνονται κυρίως στις εκμεταλλεύσεις των παρακάτω κατηγοριών οικονομικού μεγέθους: μικρού οικονομικού μεγέθους (με Τυπική Αξία Παραγωγής 8.000 €-25.000 €), μεσαίου οικονομικού μεγέθους (25.000 €-50.000 €) και μεγάλου οικονομικού μεγέθους (50.000-100.000. €). **Το υψηλότερο ποσό ειδικής ενίσχυσης βάμβακος ανά εκμετάλλευση εισπράττουν οι εκμεταλλεύσεις των μεγάλων οικονομικών μεγεθών.** Στην κατηγορία > 500.000 € ή μέση ειδική ενίσχυση/εκμετάλλευση ανέρχεται σε 18.583 €, στην κατηγορία 100.000 €-500.000 € η μέση ειδική ενίσχυση/εκμετάλλευση ανέρχεται σε 13.645 € και στην κατηγορία οικονομικού μεγέθους 50.000€-100.000 € η ειδική ενίσχυση/εκμετάλλευση υπολογίζεται σε 9.773 €/εκμετάλλευση, δηλαδή η συνδεδεμένη ενίσχυση βάμβακος/εκμετάλλευση αυξάνεται με την παράλληλη αύξηση του οικονομικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων. Η παροχή της ενίσχυσης δεν συνδέεται με τη ποιότητα του παραγόμενου προϊόντος, αλλά υπάρχει η δυνατότητα ρύθμισης του ζητήματος, αφού στην πρόταση Κανονισμού (Άρθρο 35) προβλέπεται ότι, το κράτος μέλος εγκρίνει τις χρησιμοποιούμενες ποικιλίες²⁴ για την κάλυψη των σκοπών της ειδικής ενίσχυσης.

Από την ανάλυση των στοιχείων του ΟΣΔΕ για το 2019 προκύπτει ότι, με βάση το πλαίσιο εφαρμογής του προαιρετικού καθεστώτος των μικροκαλλιεργητών, ο συνολικός αριθμός των εκμεταλλεύσεων της χώρας που θα μπορούσαν να θεωρηθούν μικροκαλλιεργητές, δηλαδή όσες λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις έως 1250 €, εκτός από αυτές των οποίων οι άμεσες ενισχύσεις δεν υπερβαίνουν τα 250 € (εξαιρούνται λόγω διοικητικού κόστους) ανέρχονται περίπου σε 269 χιλ. και αντιπροσωπεύουν το 45% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της χώρας που λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις (604 χιλ.). Στην πράξη όμως, έχει ενταχθεί στο προαιρετικό αυτό καθεστώς ο μισός πληθυσμός των εν δυνάμει μικροκαλλιεργητών (περίπου 135 χιλ. εκμεταλλεύσεις), κυρίως ως αποτέλεσμα του τρόπου ελέγχων της εφαρμογής της 'πολλαπλής συμμόρφωσης'. Οι εκμεταλλεύσεις που θα μπορούσαν να θεωρηθούν μικροκαλλιεργητές (με βάση το θεσμικό πλαίσιο του καθεστώτος) ή και αυτές που εν τέλει εντάχθηκαν στο καθεστώς συγκεντρώνονται στις κατηγορίες των πάρα πολύ μικρού και πολύ μικρού οικονομικού

²⁴ με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά

μεγέθους, δηλαδή με Τυπική Αξία Παραγωγής <2.000 €, και 2.000-8.000 €, ενώ οι αρχηγοί των εκμεταλλεύσεων είναι ηλικιωμένοι. Η μέση ηλικία τους υπερβαίνει τα 60 έτη. Συνεπώς, δεν πρόκειται για εκμεταλλεύσεις που μόλις εγκαταστάθηκαν και δημιουργούν συνθήκες μελλοντικής ανάπτυξης, αλλά εκμεταλλεύσεις σε φθίνουσα πορεία (συρρίκνωση) μέχρι την οριστική παύση της δραστηριότητας ή μέχρι τη μεταβίβαση των δικαιωμάτων σε άλλες. Οι εξεταζόμενες εκμεταλλεύσεις έχουν κυρίως παραγωγική εξειδίκευση την δένδροκαλλιέργεια και ειδικότερα την ελαιοκομία. Τα 2/3 (67%) όλων των εκμεταλλεύσεων της χώρας με εξειδίκευση την ελαιοκομία, χαρακτηρίζονται ως εν δυνάμει μικροκαλλιεργητές.

Οι εκμεταλλεύσεις που εντάχθηκαν στο καθεστώς των μικροκαλλιεργητών λαμβάνουν συνολικά 66,5 εκατ. € άμεσων ενισχύσεων (3,5% του συνόλου), ενώ στις εκμεταλλεύσεις που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως «μικροκαλλιεργητές» οι άμεσες ενισχύσεις ανέρχονται σε 181,8 εκατ. € (περίπου το 10% του συνόλου).

Συνεπώς, το 45% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της χώρας μπορούν να θεωρηθούν ως μικροκαλλιεργητές (με βάση τον ορισμό του αντίστοιχου καθεστώτος) και λαμβάνουν το 10% του συνολικού ύψους των άμεσων ενισχύσεων.

Εξάλλου, με την πάροδο των ετών, η ανισοκατανομή των άμεσων ενισχύσεων αυξάνεται. Η αύξηση αυτή της ανισοκατανομής οφείλεται στη μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων μικρού οικονομικού μεγέθους, που συγκέντρωναν μικρό ύψος άμεσων ενισχύσεων. Δύο άλλοι παράγοντες που συνέβαλαν στην αύξηση της ανισοκατανομής ήταν η εφαρμογή της εσωτερικής σύγκλισης το προηγούμενο διάστημα (που οδήγησε στη σταδιακή αύξηση των ενισχύσεων στις μεγάλες οικονομικές εκμεταλλεύσεις) και οι συνδεδεμένες ενισχύσεις.

Σε συνδυασμό των παραπάνω και της ανάλυσης του καθεστώτος των μικροκαλλιεργητών ως προς την ανισοκατανομή των άμεσων ενισχύσεων, προκύπτει ότι το 2019, **το 10% των εκμεταλλεύσεων συγκεντρώνει το 48% των συνολικών άμεσων ενισχύσεων, ενώ το 45% του συνολικού πληθυσμού των εκμεταλλεύσεων μπορούν να θεωρηθούν ως μικροκαλλιεργητές (με βάση τον ορισμό του αντίστοιχου καθεστώτος) και λαμβάνουν το 10% του συνολικού ύψους των άμεσων ενισχύσεων.**

Η εξισωτική αποζημίωση στις περιοχές με Φυσικούς Περιορισμούς (ή μειονεκτικές περιοχές) κατά την περίοδο 2012-2017, συμβάλλει στη δημιουργία του Γεωργικού Οικογενειακού Εισοδήματος (ΓΟΕ) σε ποσοστό από 5% έως 8%, με εξαίρεση το 2014 που ήταν 2% και φαίνεται ότι δεν αντισταθμίζει τη διαφορά του ΓΟΕ με το μέσο όρο της χώρας.

Πολύ σημαντικές διαφοροποιήσεις παρατηρούνται ως προς τη συμβολή των ελληνικών περιφερειών στα βασικά μεγέθη του γεωργικού τομέα. Από τα επεξεργασμένα στοιχεία του ΟΣΔΕ, προκύπτει ότι η Κεντρική Μακεδονία συμβάλλει με το μεγαλύτερο ποσοστό στη συνολική τυπική αξία παραγωγής της Ελληνικής γεωργίας (21%), ακολουθούμενη από τρεις περιφέρειες (Θεσσαλία, Δυτ. Ελλάδα, Κρήτη), που συμμετέχουν με 12% έως 13% η κάθε μία. Έπονται η Πελοπόννησος και η Ανατ. Μακεδονία-Θράκη με ποσοστά λίγο πάνω από 10%.

Σημαντικές διαφορές παρατηρούνται και στο μέσο οικονομικό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, γύρω από τον εθνικό μέσο όρο των 12.399 €. Στη Δυτική και Κεντρική Μακεδονία, καθώς και την Αττική το μέσο οικονομικό μέγεθος υπερβαίνει τα 17.000 €, ενώ όλες οι νησιωτικές περιφέρειες, η Πελοπόννησος και η Στερεά Ελλάδα βρίσκονται κάτω από τον μέσο όρο, με χαμηλότερο το οικονομικό μέγεθος στα Ιόνια Νησιά (5.247 €). Το υψηλότερο Γεωργικό

Οικογενειακό Εισόδημα ανά εκμετάλλευση το 2016 εμφανίζεται στη Θεσσαλία, με μεγάλη διαφορά από τις υπόλοιπες και δεύτερη τη Δυτική Μακεδονία, που σημείωσε μεγάλη άνοδο από το 2009. Ακολουθεί η Κεντρική Μακεδονία, που όμως σημείωσε πτώση κατά το 1/4 και η Αττική, της οποίας το ΓΟΕ ανά εκμετάλλευση αυξήθηκε πολύ.

Ως προς το πρότυπο της παραγωγικής εξειδίκευσης των περιφερειών, ξεχωρίζουν τα παραγωγικά συστήματα:

1. της βοοτροφίας και των λοιπών αροτραίων καλλιεργειών (κυρίως μηδική), που παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην Κεντρική και Βόρεια Ελλάδα
2. της ελαιοκομίας και των αιγοπροβάτων σε όλες τις νησιωτικές περιφέρειες
3. των κηπευτικών και ανθέων στην Κρήτη, τη Δυτική Ελλάδα και την Αττική
4. η κτηνοτροφική εξειδίκευση της Ηπείρου και η σημαντική παρουσία των προβάτων στη Θεσσαλία

Το πλαίσιο Διαχείρισης Γεωργικών Κινδύνων της χώρας πρέπει να μεταρρυθμιστεί, λόγω της ραγδαίας αύξησης των φυσικών καταστροφών και των μεγάλων διακυμάνσεων των τιμών των γεωργικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές. Το φάσμα των καταστροφικών κινδύνων ολοένα μεγαλώνει και καθίσταται πιο ευμετάβλητο και αβέβαιο, με αποτέλεσμα να προστίθενται δυσκολίες για τη μακροχρόνια οικονομική βιωσιμότητα του συστήματος του ΕΛΓΑ. Ενώ κατά την περίοδο 2011-2019 το σύστημα του ΕΛΓΑ αποδείχθηκε οικονομικά βιώσιμο, η τάση στις αποζημιώσεις είναι αυξητική (κυρίως στη φυτική παραγωγή) και, στο εγγύς μέλλον, το υφιστάμενο σύστημα ενδέχεται να βρεθεί υπό αυξανόμενη πίεση.

Παρατηρείται συγκέντρωση τόσο στις πηγές κινδύνων για τη γεωργία (χαλάζι, παγετός, έντονη βροχόπτωση και θύελλες, αντιστοιχούν σε ποσοστό άνω του 90% των αποζημιώσεων), όσο και στον συνδυασμό καλλιεργειών και περιοχής, με έξι περιοχές να απορροφούν περισσότερο από το 50% των αποζημιώσεων.

Εκτός του κινδύνου που δημιουργούν οι φυσικές καταστροφές στο γεωργικό εισόδημα, η μεταβλητότητα εισοδήματος λόγω του εύρους διακύμανσης των τιμών στις διεθνείς αγορές δύναται να είναι σημαντική για συγκεκριμένες καλλιέργειες. Η μεταβλητότητα των εισοδημάτων είναι πολύ υψηλή για ορισμένες μόνιμες δενδροκαλλιέργειες (π.χ., βερίκοκα, ελιές, λεμόνια και ροδάκινα). Επομένως, οι στρατηγικές Διαχείρισης Γεωργικών Κινδύνων δεν πρέπει να εστιάζονται μόνο στην αποζημίωση των ζημιών σε ετήσια βάση, αλλά και στη στήριξη του συστήματος αγροτικής παραγωγής, ώστε αυτό θα καθίσταται πιο ανθεκτικό έναντι της μεταβλητότητας των αγορών και του κλίματος.

SWOT Ανάλυση του ΕΣ1 «Υποστήριξη βιώσιμων γεωργικών εισοδημάτων και ανθεκτικότητας σε ολόκληρη την Ένωση για τη στήριξη της επισιτιστικής ασφάλειας»

S Πλεονεκτήματα	W Αδυναμίες	O Ευκαιρίες	T Απειλές
<ol style="list-style-type: none"> 1. Πολύ χαμηλή εξάρτηση του ΓΟΕ από τις άμεσες ενισχύσεις, για τις εκμεταλλεύσεις των λοιπών δενδρωδών καλλιεργειών (πλήν ελαιοκαλλιέργειας και αμπελοκαλλιέργειας) 2. Εξαιρετικά δυναμικός κλάδος τα κηπευτικά-άνθη. 3. Δυναμικοί κλάδοι η χοιροτροφία και η πτηνοτροφία, με το γεωργικό εισόδημά τους να διαμορφώνεται σχεδόν αποκλειστικά από την αγορά και όχι από τις άμεσες ενισχύσεις. Επίσης το μέσο Γεωργικό τους Εισόδημα ανά εκμετάλλευση προσεγγίζει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. 4. Δυναμικοί κλάδοι η προβατοτροφία και η μικτή φυτική-ζωική παραγωγή. Ύπαρξη εγχώριων φυλών ζώων (αιγοπρόβατα και βοοειδή), οι οποίες μπορούν με κατάλληλες βελτιώσεις να συμβάλουν στην παραγωγή προϊόντων ιδιαίτερης ποιότητας. 5. Υπερτριπλάσιο του μ.ό. της ΕΕ ποσοστό εκμεταλλεύσεων που εισπράττουν πρόσθετη ενίσχυση για τους γεωργούς νεαρής ηλικίας (13% έναντι 4%). Οι περισσότερες από αυτές 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εξάρτηση σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις άμεσες ενισχύσεις, για το 78% περίπου των εκμεταλλεύσεων της χώρας, κυρίως στους ΤΟΠ δημητριακών, λοιπών αροτραίων, βοοειδών, ελαιοκομίας και αμπελοκαλλιέργειας. 2. Παρά τις ενισχύσεις, χαμηλότερο του ευρωπαϊκού μ.ό. ΓΟΕ/εκμετάλλευση έχουν οι ΤΟΠ: δημητριακά, ελαιοκομία, αμπελοκαλλιέργεια, Λοιπές αροτραίες καλλιέργειες, Οπωροφόρα δένδρα, Συνδυασμός μόνιμων καλλιεργειών, Μικτή φυτική παραγωγή. 3. Πολύ περιορισμένη παρουσία των εξειδικευμένων στα καρποφάγα εκμεταλλεύσεων και πολύ χαμηλή αυτάρκεια της χώρας σε χοιρινό κρέας (βλ. και Ειδικό Στόχο 2). 4. Υψηλότερο του μ.ο. της ΕΕ εισόδημα ανά εκμετάλλευση στα βοοειδή, που όμως σχηματίζεται εξ ολοκλήρου από τις άμεσες ενισχύσεις. Όμως ο κλάδος δεν συμβάλλει στη βελτίωση του ελλείμματος του εμπορικού 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Οι δυνατότητες που δίνει η νέα στρατηγική της ΕΕ "Από το χωράφι στο πιάτο", σε παραδοσιακά/εκτατικά συστήματα, με χαμηλό εισόδημα, (π.χ. δημητριακά, η ελαιοκομία και η αμπελοκαλλιέργεια) και η τάση αύξησης της διεθνούς ζήτησης για προϊόντα με χαμηλό/μηδενικό αποτύπωμα άνθρακα και για προϊόντα που ενισχύουν το ανοσοποιητικό σύστημα του ανθρώπινου οργανισμού, δημιουργεί ευνοϊκές προϋποθέσεις για κλάδους όπως δημητριακά, ελαιοκομία, αμπελοκαλλιέργεια, αλλά και εσπεριδοειδή, φρούτα και φρέσκα κηπευτικά. 2. Ύπαρξη εκτάσεων, που επιτρέπουν την παραγωγή ζωοτροφών και τη μερική υποκατάσταση της εισαγόμενων ζωοτροφών. Ύπαρξη άφθονων φυσικών βοσκοτόπων που συμβάλλουν στη χαμηλού κόστους διατροφή των μηρυκαστικών. 3. Η ύπαρξη Παρεμβάσεων Αγροτικής Ανάπτυξης στη νέα ΚΑΠ, που μπορούν 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σοβαρές απειλές από την κλιματική αλλαγή, που μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά το ύψος και τη σύνθεση της γεωργικής παραγωγής, τις στρεμματικές αποδόσεις, άρα και το γεωργικό εισόδημα. 2. Περιορισμένος εγχώριος κλάδος παραγωγής γεωργικών μηχανημάτων, συνεχιζόμενη χρησιμοποίηση εισαγόμενων μηχανημάτων, των οποίων το μέγεθος είναι κατά κανόνα αναντίστοιχο με το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων της χώρας. 3. Η ενδεχόμενη διακοπή εισροής αγρεργατών από άλλες χώρες, η οποία θα επηρεάσει αρνητικά την πραγματοποίηση απαραίτητων γεωργικών εργασιών και το επιτυγχανόμενο ΓΟΕ. 4. Ενδεχόμενη παγκόσμια αύξηση επιζωοτιών, μείωση κατανάλωσης κρέατος και τάση μείωσης κατανάλωσης προϊόντων ζωϊκής προέλευσης, χαρακτηρισμός εκτροφών (βοοειδών) υπεύθυνων για εκπομπές ΑΤΘ

S Πλεονεκτήματα	W Αδυναμίες	O Ευκαιρίες	T Απειλές
<p>είναι μεγάλοι οικονομικού μεγέθους και εξειδικεύονται σε κλάδους που επιτυγχάνουν υψηλά εισοδήματα (κτητευτικά, πρόβατα, βοοειδή και χοιροτροφία-πτηνοτροφία).</p> <p>6. Σημαντική συμβολή της ειδικής ενίσχυσης βάμβακος στη διατήρηση της καλλιέργειας σε 46.000 εκμ/σεις και σε 2,8 εκατ. στρέμματα γεωργικής γης, ανάγοντας το βαμβάκι σε πρώτο εξαγωγικό προϊόν της χώρας το 2019.</p> <p>7. Πολύ σημαντική συμβολή των ενισχύσεων του Πρώτου Πυλώνα στην διατήρηση της γεωργίας στις ορεινές περιοχές, αφού το μέσο εισόδημα ανά εκμετάλλευση σ' αυτές υπερβαίνει το μέσο εισόδημα στο σύνολο των εκμεταλλεύσεων της χώρας.</p> <p>8. Μεγαλύτερη σύγκλιση του μέσου γεωργικού εισοδήματος με το μέσο εισόδημα στο σύνολο της οικονομίας στην Ελλάδα, συγκριτικά με τον μέσο όρο της ΕΕ. Το γεωργικό εισόδημα ανά ΜΑΕ στην Ελλάδα έχει τελευταία ανακάμψει στα προ κρίσης επίπεδα. Μικρότερη μεταβλητότητα του γεωργικού εισοδήματος στην Ελλάδα, σε σχέση με την ΕΕ.</p> <p>9. Ο κλάδος της αιγοπροβατοτροφίας είναι βασικός πυλώνας της οικονομίας των ορεινών περιοχών και των περιοχών με φυσικά και ειδικά μειονεκτήματα, συμβάλλοντας καθοριστικά στη δημογραφική</p>	<p>ισοζυγίου σε βόειο κρέας.</p> <p>5. Ανισοκατανομή των άμεσων ενισχύσεων, με το 10% των εκμ/σεων να συγκεντρώνει το 48% των άμεσων ενισχύσεων, ενώ το 45% των εκμεταλλεύσεων που μπορούν να θεωρηθούν ως μικροκαλλιεργητές λαμβάνουν το 10% των άμεσων ενισχύσεων (2019). Κατά την εσωτερική σύγκλιση στη μεταβατική περίοδο 2020-2022, αναμένονται μεταβιβάσεις ποσών από τις εκμ/σεις μικρού οικονομικού μεγέθους στις εκμ/σεις μεγαλύτερων οικονομικών μεγεθών.</p> <p>6. Πολυδιάσπαση των συνδεδεμένων ενισχύσεων σε 19 συνολικά τομείς και συμβολή τους στην αύξηση της ανισοκατανομής των άμεσων ενισχύσεων.</p> <p>7. Η παροχή της ειδικής ενίσχυσης βάμβακος δεν συνδέεται με την ποιότητα του παραγόμενου προϊόντος.</p> <p>8. Η ειδική ενίσχυση για τις περιοχές με φυσικούς ή άλλους περιορισμούς δεν αντισταθμίζει επαρκώς τη διαφορά του ΓΟΕ στις περιοχές αυτές, με το μέσο ΓΟΕ της χώρας.</p> <p>9. Πολύ χαμηλή συμβολή της παραγωγής κρέατος στον κλάδο της αιγοπροβατοτροφίας, με συνακόλουθη υψηλή εξάρτηση της βιωσιμότητας των αιγοπροβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων από τις διακυμάνσεις των</p>	<p>να υποστηρίξουν την αύξηση της παραγωγικότητας των εγχωρίων φυλών ζώων, με δημόσιες υποδομές και ιδιωτικές επενδύσεις.</p> <p>4. Η εξασφάλιση των πόρων της ΚΑΠ για την Ελλάδα, για την προγραμματική περίοδο 2021-2027, οι οποίοι μαζί με τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της ΕΕ, θα υπερβούν τα 20 δισεκ. €, δηλ. θα είναι πολύ ελαφρά μειωμένοι σε σχέση με τους πόρους της περιόδου 2014-2020.</p> <p>5. Η συνέχιση της εσωτερικής σύγκλισης, είτε μέσω του 'tunnel model', είτε με την εφ' άπαξ εξίσωση των μοναδιαίων αξιών των δικαιωμάτων ('flat rate'). Η υποχρεωτική εφαρμογή της συμπληρωματικής στήριξης του αναδιανεμητικού εισοδήματος για τη βιωσιμότητα, που θα επιτρέψει την ανακατανομή της στήριξης από μεγαλύτερες σε μικρότερες ή μεσαίες εκμεταλλεύσεις.</p> <p>6. Ύπαρξη θεσμικού πλαισίου για τη δυνατότητα παροχής ενισχύσεων σε γεωργούς νεαρής ηλικίας.</p> <p>7. Ύπαρξη θεσμικού πλαισίου για την υποστήριξη συγκεκριμένων κλάδων,</p>	<p>5. Η αυξανόμενη ανησυχία της κοινής γνώμης για τις αρνητικές επιπτώσεις των αποβλήτων φυτικής παραγωγής και μεταποίησης (π.χ. των ελαιουργείων) στο περιβάλλον.</p> <p>6. Η αυξανόμενη ανησυχία της κοινής γνώμης για τις αρνητικές επιπτώσεις των κτηνοτροφικών αποβλήτων στο περιβάλλον, καθώς και το υψηλό κόστος διαχείρισής τους.</p> <p>7. Η μη ορθολογική εφαρμογή της έννοιας του 'πραγματικού γεωργού'.</p> <p>8. Η πιθανή καθυστέρηση της ένταξης εκτεταμένων περιοχών βοσκοτόπων στην κατηγορία των επιλέξιμων εκτάσεων.</p>

S Πλεονεκτήματα	W Αδυναμίες	O Ευκαιρίες	T Απειλές
ισορροπία και την κοινωνική και οικονομική ζωή στις περιοχές αυτές.	τιμών του γάλακτος.	μέσω της παροχής προαιρετικών συνδεδεμένων ενισχύσεων. 8. Στις περιοχές με φυσικούς ή άλλους περιορισμούς τα παραγωγικά συστήματα είναι εκτατικά και εμπίπτουν στις περιοχές Υψηλής Φυσικής Αξίας.	

SWOT Ανάλυση του Συστήματος Διαχείρισης Κινδύνων στη Γεωργία

S Πλεονεκτήματα	W Αδυναμίες	O Ευκαιρίες	T Απειλές
<ol style="list-style-type: none"> 1. Σχεδόν καθολικό σύστημα ασφάλισης που καλύπτει βασικούς κινδύνους στην παραγωγή σε σχετικά προσιτά ασφάλιστρα 2. Οικονομικά βιώσιμο σύστημα κατά την τελευταία δεκαετία λειτουργίας 3. Ισχυρή εξειδίκευση και δεξιότητες/γνώση από τον ΕΛΓΑ 4. Καλή συμπληρωματικότητα μεταξύ των κρατικών ενισχύσεων έναντι καταστροφών και κάλυψης του ΕΛΓΑ 5. Το υποχρεωτικό σύστημα του ΕΛΓΑ αποτελεί ένα καλό μέσο για την υπέρβαση της δυσμενούς επιλογής 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο ΕΛΓΑ χρεώνει ασφάλιστρα που δεν αντανakλούν την έκθεση σε κίνδυνο 2. Τα τελευταία χρόνια το σύστημα έχει ήδη βρεθεί υπό πίεση καθώς η τάση των ζημιών δείχνει αυξητικές τάσεις που πιθανότατα θα συνεχίσουν στο μέλλον 3. Η ισότητα στην κατανομή καθαρών παροχών μεταξύ νομών και καλλιεργειών και κλάδων ζωικής παραγωγής συνιστά πρόκληση, λόγω του γεγονότος ότι το μεγαλύτερο μέρος των καθαρών παροχών συσσωρεύεται σε μικρό αριθμό περιοχών, ενώ οι περισσότερες περιοχές παρέχουν σταθερά το μεγαλύτερο μέρος της καθαρής χρηματοδότησης 4. Υπάρχουν ενδείξεις για χαμηλά ποσοστά ικανοποίησης από τους παραγωγούς και δεδομένης της υποχρεωτικής φύσης του συστήματος, η πίεση για προσφορά καλών υπηρεσιών ενδέχεται να είναι μειωμένη 5. Η έλλειψη ανασφάλισης θα μπορούσε να εμποδίσει τον ΕΛΓΑ να εξοφλήσει αποζημιώσεις σε τυχόν σειρά κακών χρονιών 6. Οι παραγωγοί ενδέχεται να χρειάζονται την κάλυψη επιπρόσθετων κινδύνων σε προαιρετική βάση, όμως έως τώρα υπάρχουν ενδείξεις περιορισμένης επιπρόσθετης ζήτησης 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η επιδότηση ασφαλιστρού θα μπορούσε να ελαφρύνει ορισμένες από τις πιέσεις για την αύξηση ασφαλιστρών στο μέλλον 2. Η επιδότηση ασφαλιστρού για προϊόντα ιδιωτικής ασφάλισης που συμπληρώνουν την κάλυψη του ΕΛΓΑ θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη των εν λόγω προϊόντων και να επεκτείνουν την κάλυψη για νέους κινδύνους 3. Υπάρχουν δυνατότητες για την εισαγωγή νέων προϊόντων/προσεγγίσεων, όπως ταμεία αλληλοβοήθειας για κινδύνους στην παραγωγή (για συγκεκριμένους κινδύνους για τους οποίους η κάλυψη δεν είναι διαθέσιμη ή δεν είναι επαρκής), καθώς και για σταθεροποίηση εισοδημάτων (για υποκλάδους υψηλής αξίας στους οποίους η μεταβλητότητα τιμών και παραγωγής καθιστούν ασταθή τα εισοδήματα) 4. Σύμφωνα με την δειγματοληπτική έρευνα των αγροτών καθώς και πιο εμπειριστωμένων αναλύσεων πελατών, υπάρχει μεγάλο περιθώριο 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Οι μεταβολές στα κλιματικά μοτίβα ενδέχεται να αυξήσουν τη συχνότητα και τη σοβαρότητα των κινδύνων και να αλλάξουν τα εποχικά πλαίσια καιρικών κινδύνων, γεγονός που ενδέχεται να οδηγήσει τελικά σε υψηλότερες ζημιές, που απαιτούν υψηλότερα ασφάλιστρα ή/και υψηλότερες απαλλαγές

	7. Φαίνεται να υπάρχει περιορισμένο ενδιαφέρον από την πλευρά ιδιωτικών εταιρειών στην κάλυψη υπολειπόμενων κινδύνων, εν μέρει λόγω χαμηλής ζήτησης και καλλιεργειών υψηλού κινδύνου	για τον ΕΛΓΑ για βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών του	
--	--	---	--

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

- Τσάρτσου, Ε. (2020): Τα απόβλητα των ελαιотριβείων και οινοποιείων ως πηγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας για την ανθρώπινη υγεία (φάρμακα και διατροφικά συμπληρώματα): οικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη, Διδακτορική Διατριβή, <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/47682>
- Τσικριτέας Γ. (2019): *Η αλυσίδα της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών εισροών: Η περίπτωση των προϊόντων Φυτοπροστασίας – Θρέψης – Πολλαπλασιαστικού υλικού*, Διπλωματική Εργασία στο Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του ΓΠΑ: “Επιχειρηματικότητα και Συμβουλευτική στην Αγροτική Ανάπτυξη”, Αθήνα.
- Τσιμπούκας, Κ. (2020): Τεχνικοοικονομική Ανάλυση Βαμβακοκαλλιέργειας στη Θεσσαλία, Ασκήσεις στο πλαίσιο του Μαθήματος Οργάνωση και Διαχείριση Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων Ι, <https://mediasrv.uaa.gr/eclass/courses/AOA218/>
- Doula, M. et al. (2014): Good practices for the agronomic use of olive mill wastes, https://www.researchgate.net/publication/298786494_Good_Practices_for_the_Agronomic_Use_of_Olive_Mill_Wastes
- European Commission (2019a): CAP specific objectives by country. *Analytical factsheet for Greece: Nine objectives for a future Common Agricultural Policy*, version: September 2019, Available at: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/facts-and-figures/performance-agricultural-policy/agriculture-country/cap-specific-objectives-country_en.
- European Commission (2019b): *Farm to Fork Strategy – for a fair, healthy and environmentally-friendly food system*, European Commission, Brussels, https://ec.europa.eu/food/farm2fork_en
- European Commission-DG Agri (2019c): *The SWOT analysis: A key step of the future CAP Strategic Plans*, DG AGRI, Unit C.1, Brussels, 21 March 2019, Available at: https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/gpw10_9_swot_ramon_i_sumoy.pdf
- Goussios, I., Oikonomopoulou, E., Karanikolas, P. (2018): Food System Regional Report, Greece-Imathia (RR 8), WP3 Deliverable, Project SALSA [Small farms, small food businesses and sustainable food security], <http://www.salsa.uevora.pt>.
- Hadjigeorgiou, I. (2011): Past, present and future of pastoralism in Greece. *Pastoralism* 1, 24. <https://doi.org/10.1186/2041-7136-1-24>
- Mpizelis, I. (2013): Evaluation and use of Greek sheep and goat breeds. *Animal Science Review*, (Special Issue) 39, pp. 40–43.
- Ragkos A., Siasiou A., Galanopoulos K., Lagka V. (2014): Mountainous grasslands sustaining traditional livestock systems: The economic performance of sheep and goat transhumance in Greece. *Options Mediterraneennes* 109, 575–579
- Ragkos A, Koutouzidou G, Koutsou S, Roustemis D (2019): A New Development Paradigm for Local Animal Breeds. In “Innovative Approaches and Applications for Sustainable Rural Development”, pp. 3-21, Springer.

Vafiadakis, T. (2013): Evaluation and development of Greek sheep and goat breeds. *Animal Science Review* 39, pp. 52–55.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΙ ΧΩΡΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Σενάριο Α

Πίνακας Π1: Σενάριο Α: σύγκριση της κατανομής των ενισχύσεων ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους μεταξύ 2019 και 2022

Κατηγορίες Οικονομικού Μεγέθους (Τυπική Αξία Παραγωγής σε €)	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου Α (σε εκατ. €)	Διαφορά ενίσχυσης σεναρίου Α/2019 (σε εκατ. €)
< 2.000 EUR	63,32	62,28	-1,05
2.000 - <8.000 EUR	226,76	224,71	-2,06
8.000 - <25.000 EUR	355,43	354,23	-1,20
25.000 - <50.000 EUR	220,22	222,29	2,07
50.000 - <100.000 EUR	122,85	124,34	1,49
100.000 - <500.000 EUR	68,45	69,12	0,66
>500.000 EUR	3,46	3,55	0,08
ΣΥΝΟΛΟ	1.060,51	1.060,51	0,00

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π2: Κατανομή ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους, των εκμεταλλεύσεων στις οποίες τροποποιείται το ύψος της βασικής ενίσχυσης και μεταβολή του ύψους της βασικής ενίσχυσης λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Α.

Κατηγορίες Οικονομικού Μεγέθους (Τυπική Αξία Παραγωγής σε €)	Αριθμός εκμεταλλεύσεων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Αριθμός εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Αριθμός εκμεταλλεύσεων χωρίς μεταβολή της βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων χωρίς μεταβολή της βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Αύξηση βασικής ενίσχυσης (σε εκατ. €)	Μείωση βασικής ενίσχυσης (σε εκατ. €)
< 2.000	61.812	31.236	28.974	34,00	13,31	14,97	0,68	-1,73
2.000 - <8.000	110.331	86.661	54.917	125,10	61,03	38,58	2,98	-5,03
8.000 - <25.000	67.306	57.577	33.938	185,61	111,54	57,08	4,80	-6,01
25.000 - <50.000	16.431	24.478	8.342	89,21	103,38	29,70	4,43	-2,36
50.000 - <100.000	5.454	9.147	2.049	48,28	65,11	10,96	2,88	-1,39
100.000 - <500.000	2.062	3.008	541	29,83	35,60	3,69	1,61	-0,94
>500.000	42	177	35	0,78	2,47	0,30	0,11	-0,02
ΣΥΝΟΛΟ	263.438	212.284	128.796	513	392	155	17	-17

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π3: Σενάριο Α: σύγκριση της κατανομής των ενισχύσεων ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό (Τ.Ο.Π.) μεταξύ 2019 και 2022

Παραγωγική εξειδίκευση/Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	Εκμεταλλεύσεις ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό		Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης)		Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου Α		Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου Α/2019	
	Αριθμός	%	σε εκατ. €	%	σε εκατ. €	%	σε εκατ. €	%
1 Δημητριακά	47.942	7,9%	93,25	8,8%	93,84	8,8%	0,59	0,6%
2 Καπνός	6.321	1,0%	7,62	0,7%	7,17	0,7%	-0,45	-5,9%
3 Βαμβάκι	23.636	3,9%	66,12	6,2%	65,22	6,1%	-0,90	-1,4%
4 Ελαιοκομικά	233.140	38,6%	187,05	17,6%	186,62	17,6%	-0,43	-0,2%
5 Εσπεριδοειδή	12.131	2,0%	11,74	1,1%	11,51	1,1%	-0,23	-2,0%
6 Αμπελουργία οиноπαραγωγής	8.074	1,3%	10,01	0,9%	10,08	1,0%	0,07	0,7%
7 Πρόβατα	26.990	4,5%	93,73	8,8%	94,54	8,9%	0,81	0,9%
8 Αίγες	6.195	1,0%	21,11	2,0%	21,22	2,0%	0,11	0,5%
9 Λοιπή αμπελουργία	7.933	1,3%	15,16	1,4%	14,38	1,4%	-0,78	-5,1%
10 Λοιπές αροτραίες	70.047	11,6%	176,17	16,6%	176,69	16,7%	0,52	0,3%
11 Κηπευτικά & Ανθη	5.894	1,0%	6,19	0,6%	6,22	0,6%	0,03	0,4%
12 Λοιπές μόνιμες καλ/γείες	69.631	11,5%	85,05	8,0%	84,56	8,0%	-0,49	-0,6%
13 Βοοειδή	8.027	1,3%	57,19	5,4%	56,20	5,3%	-0,99	-1,7%
14 Καρποφάγα	361	0,1%	0,43	0,0%	0,43	0,0%	0,00	0,2%
15 Πολυκαλλιέργειες	31.898	5,3%	70,22	6,6%	70,23	6,6%	0,01	0,0%
16 Συνδυασμός Εκτροφών	11.845	2,0%	37,97	3,6%	38,26	3,6%	0,29	0,8%
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	9.818	1,6%	36,18	3,4%	36,64	3,5%	0,46	1,3%
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	16.908	2,8%	72,23	6,8%	73,57	6,9%	1,34	1,9%
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	7.727	1,3%	13,08	1,2%	13,13	1,2%	0,04	0,3%
ΣΥΝΟΛΟ	604.518	100,0%	1.060,51	100,0%	1.060,51	100,0%	0,00	0,0%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π4: Σενάριο Α: κατανομή ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό, των εκμεταλλεύσεων στις οποίες τροποποιείται το ύψος της βασικής ενίσχυσης και μεταβολή του ύψους της βασικής ενίσχυσης λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Α.

Παραγωγική εξειδίκευση/Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	Αριθμός εκμεταλλεύσε ων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Αριθμός εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Αριθμός εκμ/σεων χωρίς μεταβολή της βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Νέος προϋπολογισμός των εκμ/σεων χωρίς μεταβολή της βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Αύξηση βασικής ενίσχυσ ης (σε εκατ. €)	Μείωση βασικής ενίσχυσ ης (σε εκατ. €)
Δημητριακά	20.745	18.980	8.217	42	39	13	2	-1
Καπνός	5.339	242	740	7	0	0	0	0
Βαμβάκι	18.180	2.939	2.517	51	9	6	0	-1
Ελαιοκομικά	98.502	79.888	54.750	94	56	37	3	-3
Εσπεριδοειδή	5.686	3.117	3.328	7	2	2	0	0
Αμπελουργία οινοπαραγωγής	2.254	3.743	2.077	4	4	2	0	0
Πρόβατα	8.413	10.974	7.603	29	43	23	2	-1
Αίγες	2.436	2.306	1.453	9	9	4	0	0
Λοιπή αμπελουργία	6.609	566	758	13	1	1	0	-1
Λοιπές αροτραίες	32.064	23.698	14.285	88	66	23	3	-3
Κηπευτικά & Ανθη	2.086	1.899	1.909	3	2	1	0	0
Λοιπές μόνιμες καλλ/γείες	27.347	25.458	16.826	44	28	13	1	-2
Βοοειδή	3.986	2.572	1.469	36	16	4	1	-2
Καρποφάγα (Χοίροι - Πτηνά)	118	154	89	0	0	0	0	0
Πολυκαλλιέργειες	13.732	12.766	5.400	35	28	7	1	-1
Συνδυασμός Εκτροφών	4.308	6.357	1.180	15	21	3	1	0
Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	3.597	4.697	1.524	14	20	3	1	0
Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	4.766	9.714	2.428	19	45	9	2	-1
Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	3.270	2.214	2.243	4	4	6	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	263.438	212.284	128.796	513	392	155	17	-17

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Σενάριο Α: Περιφερειακές/χωρικές επιπτώσεις

Με την εφαρμογή του Σεναρίου Α εσωτερικής σύγκλισης, κατά τη μεταβατική περίοδο, φαίνεται ότι οι πλέον πολυπληθείς από την άποψη των εκμεταλλεύσεων διοικητικές περιφέρειες, ήτοι η Κρήτη (17,3% των εκμεταλλεύσεων της χώρας) και η Κεντρική Μακεδονία (15,2% των εκμεταλλεύσεων της χώρας) θα υποστούν τις μεγαλύτερες μειώσεις -0,9% και -0,6% αντίστοιχα (βλέπε Πίνακα Π1). Συνολικά 6 περιφέρειες θα έχουν απώλειες, ενώ αυξημένες ενισχύσεις θα γνωρίσουν 7 περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος, Αττική, Πελοπόννησος, Βόρειο και Νότιο Αιγαίο). Στο χαμηλότερο επίπεδο της χωρικής κλίμακας (Περιφερειακή Ενότητα), φαίνεται ότι τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες μειώσεις της βασικής ενίσχυσης θα εμφανίσουν οι Περιφερειακές Ενότητες της Ζακύνθου, Πιερίας, Ηρακλείου και Ημαθίας, ενώ τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες αυξήσεις θα γνωρίσουν η Χίος, η Κεφαλονιά, η Ρόδος και η Καστοριά (Πίνακας Π2).

Πίνακας Π5: Σενάριο Α: Κατανομή των ενισχύσεων ανά Διοικητική Περιφέρεια

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου Α (σε εκατ. €)	Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου Α/2019 (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου Α/2019
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	109,72	110,27	0,55	0,5%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	205,31	203,99	-1,32	-0,6%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	52,59	53,98	1,39	2,6%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	152,85	152,14	-0,70	-0,5%
ΗΠΕΙΡΟΣ	31,65	31,81	0,17	0,5%
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	17,15	17,13	-0,02	-0,1%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	105,89	105,48	-0,41	-0,4%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	86,97	86,86	-0,11	-0,1%
ΑΤΤΙΚΗ	6,24	6,42	0,18	2,9%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	96,30	96,87	0,57	0,6%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	25,68	26,39	0,71	2,8%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	14,31	14,75	0,44	3,1%
ΚΡΗΤΗ	155,86	154,40	-1,46	-0,9%
ΣΥΝΟΛΟ	1.060,51	1.060,51	0,00	0,0%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π6: Σενάριο Α: κατανομή των ενισχύσεων ανά Περιφερειακή Ενότητα

ΝΟΜΟΙ	Βασική ενίσχυση 2019 (γραμμή βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου Α (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου Α/2019	ΝΟΜΟΙ	Βασική ενίσχυση 2019 (γραμμή βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου Α (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου Α/2019	ΝΟΜΟΙ	Βασική ενίσχυση 2019 (γραμμή βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου Α (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου Α/2019
ΔΡΑΜΑ	15,68	15,76	0,5%	ΚΕΦΑΛ/ΝΙΑ	4,44	4,59	3,5%	ΛΑΣΗΘΙ	15,21	15,12	-0,6%
ΕΒΡΟΣ	37,42	38,32	2,4%	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑ	51,70	50,81	-1,7%	ΡΕΘΥΜΝΟ	46,22	46,24	0,0%
ΡΟΔΟΠΗ	28,50	28,09	-1,4%	ΑΧΑΪΑ	25,10	25,21	0,4%	ΧΑΝΙΑ	26,71	26,62	-0,4%
ΘΕΣΣΑΛ/ΚΗ	41,33	41,26	-0,2%	ΗΛΕΙΑ	29,09	29,47	1,3%	ΚΑΒΑΛΑ	13,57	13,65	0,5%
ΚΙΛΚΙΣ	28,15	28,42	1,0%	ΒΟΙΩΤΙΑ	25,55	25,62	0,3%	ΞΑΝΘΗ	14,55	14,46	-0,7%
ΠΕΛΛΑ	28,08	27,62	-1,7%	ΕΥΒΟΙΑ	13,83	14,09	1,9%	ΗΜΑΘΙΑ	19,07	18,72	-1,8%
ΠΙΕΡΙΑ	19,13	18,54	-3,1%	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	1,37	1,36	-1,0%	ΓΡΕΒΕΝΑ	10,53	10,80	2,6%
ΣΕΡΡΕΣ	49,93	49,31	-1,2%	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	41,94	41,53	-1,0%	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	5,58	5,75	3,0%
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	19,61	20,11	2,5%	ΦΩΚΙΔΑ	4,27	4,26	-0,2%	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	8,54	8,60	0,8%
ΚΟΖΑΝΗ	23,81	24,42	2,6%	ΑΤΤΙΚΗ	6,24	6,42	2,9%	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	8,28	8,32	0,4%
ΦΛΩΡΙΝΑ	12,67	13,01	2,6%	ΑΡΓΟΛΙΔΑ	14,13	14,21	0,6%	ΛΕΥΚΑΔΑ	1,51	1,55	2,9%
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	32,03	31,44	-1,8%	ΑΡΚΑΔΙΑ	9,37	9,59	2,3%	ΚΥΚΛΑΔΕΣ	7,13	7,33	2,9%
ΛΑΡΙΣΑ	77,50	77,48	0,0%	ΚΟΡΙΝΘΙΑ	18,00	17,84	-0,9%	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	67,72	66,43	-1,9%
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	22,09	22,11	0,1%	ΛΑΚΩΝΙΑ	24,62	25,03	1,7%	ΚΕΡΚΥΡΑ	5,35	5,33	-0,3%
ΤΡΙΚΑΛΑ	21,22	21,11	-0,5%	ΜΕΣΣΗΝΙΑ	30,18	30,20	0,1%	ΧΙΟΣ	1,68	1,74	3,6%
ΑΡΤΑ	6,79	6,75	-0,5%	ΛΕΣΒΟΣ	21,83	22,42	2,7%				
ΠΡΕΒΕΖΑ	8,04	8,14	1,2%	ΣΑΜΟΣ	2,17	2,23	2,6%				
ΖΑΚΥΝΘΟΣ	5,85	5,65	-3,4%	ΡΟΔΟΣ	7,18	7,42	3,3%				

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Σενάριο B1

Πίνακας Π7: Σενάριο B1: σύγκριση της κατανομής των ενισχύσεων ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους μεταξύ 2019 και 2022

Κατηγορίες Οικονομικού Μεγέθους (Τυπική Αξία Παραγωγής σε €)	Βασική ενίσχυση 2019 (γραμμή βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου B1 (σε εκατ. €)	Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου B1/2019 (σε εκατ. €)
< 2.000 EUR	63,32	61,43	-1,89
2.000 - <8.000 EUR	226,76	223,33	-3,43
8.000 - <25.000 EUR	355,43	353,34	-2,09
25.000 - <50.000 EUR	220,22	223,75	3,53
50.000 - <100.000 EUR	122,85	125,38	2,53
100.000 - <500.000 EUR	68,45	69,57	1,12
>500.000 EUR	3,46	3,71	0,24
TOTAL	1.060,51	1.060,51	0,00

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π8: Κατανομή ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους, των εκμεταλλεύσεων στις οποίες τροποποιείται το ύψος της βασικής ενίσχυσης και μεταβολή του ύψους της βασικής ενίσχυσης λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Β1.

Κατηγορίες Οικονομικού Μεγέθους (Τυπική Αξία Παραγωγής σε €)	Αριθμός εκμεταλλεύσεων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Αριθμός εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Αριθμός εκμεταλλεύσεων χωρίς μεταβολή της βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων χωρίς μεταβολή της βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Αύξηση βασικής ενίσχυσης (σε εκατ.€)	Μείωση βασικής ενίσχυσης (σε εκατ. €)
< 2.000 EUR	61.882	31.166	28.974	33	14	15	1	-3
2.000 - <8.000 EUR	110.717	86.275	54.917	122	63	39	6	-9
8.000 - <25.000 EUR	67.994	56.889	33.938	183	113	57	8	-10
25.000 - <50.000 EUR	16.768	24.141	8.342	89	105	30	8	-4
50.000 - <100.000 EUR	5.575	9.026	2.049	48	66	11	5	-2
100.000 - <500.000 EUR	2.101	2.969	541	30	36	4	3	-2
>500.000 EUR	44	175	35	1	3	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	265.081	210.641	128.796	506	399	155	30	-30

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π9: Σενάριο B1: σύγκριση της κατανομής των ενισχύσεων ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό (Τ.Ο.Π.)

Παραγωγική εξειδίκευση / Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	Εκμεταλλεύσεις ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό		Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης)		Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή του σεναρίου B1		Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου B1/2019	
	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	%	σε εκατ. €	%	σε εκατ. €	%	σε εκατ. €	%
1 Δημητριακά	47.942	7,9%	93,25	8,8%	93,90	8,9%	0,65	0,7%
2 Καπνός	6.321	1,0%	7,62	0,7%	6,93	0,7%	-0,69	-9,0%
3 Βαμβάκι	23.636	3,9%	66,12	6,2%	64,64	6,1%	-1,48	-2,2%
4 Ελαιοκομικά	233.140	38,6%	187,05	17,6%	186,25	17,6%	-0,79	-0,4%
5 Εσπεριδοειδή	12.131	2,00%	11,74	1,1%	11,28	1,1%	-0,46	-3,9%
6 Αμπελουργία οиноπαραγωγής	8.074	1,3%	10,01	0,9%	10,16	1,0%	0,15	1,5%
7 Πρόβατα	26.990	4,5%	93,73	8,8%	95,34	9,0%	1,61	1,7%
8 Αίγες	6.195	1,0%	21,11	2,0%	21,24	2,0%	0,13	0,6%
9 Λοιπή αμπελουργία	7.933	1,3%	15,16	1,4%	13,60	1,3%	-1,56	-10,3%
10 Λοιπές αροτραίες	70.047	11,6%	176,17	16,6%	176,85	16,7%	0,68	0,4%
11 Κηπευτικά & Ανθη	5.894	1,0%	6,19	0,6%	6,27	0,6%	0,07	1,2%
12 Λοιπές μόνιμες καλ/γείες	69.631	11,5%	85,05	8,0%	84,42	8,0%	-0,63	-0,7%
13 Βοοειδή	8.027	1,3%	57,19	5,4%	55,46	5,2%	-1,73	-3,0%
14 Καρποφάγα	361	0,1%	0,43	0,0%	0,43	0,0%	0,00	0,6%
15 Πολυκαλλιέργειες	31.898	5,3%	70,22	6,6%	70,20	6,6%	-0,02	0,0%
16 Συνδυασμός Εκτροφών	11.845	2,0%	37,97	3,6%	38,58	3,6%	0,60	1,6%
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	9.818	1,6%	36,18	3,4%	36,98	3,5%	0,80	2,2%
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	16.908	2,8%	72,23	6,8%	74,84	7,1%	2,60	3,6%
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	7.727	1,3%	13,08	1,2%	13,14	1,2%	0,06	0,5%
ΣΥΝΟΛΟ	604.518	100%	1.060,51	100%	1.060,51	100%	0,00	0,0%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π10: Σενάριο Β1: κατανομή ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό, των εκμεταλλεύσεων στις οποίες τροποποιείται το ύψος της βασικής ενίσχυσης και μεταβολή του ύψους της βασικής ενίσχυσης

Παραγωγική εξειδίκευση/ Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	Αριθμός εκμεταλλεύσε ων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Αριθμός εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Αριθμός εκμεταλλεύσεων χωρίς μεταβολή της βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Νέος προϋπολογισμ ός των εκμεταλλεύσεω ν με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων χωρίς μεταβολή της βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Αύξηση βασικής ενίσχυσης (σε εκατ. €)	Μείωση βασικής ενίσχυσης (σε εκατ. €)
1 Δημητριακά	20.770	18.955	8.217	42	39	13	3	-2
2 Καπνός	5.340	241	740	6	0	0	0	-1
3 Βαμβάκι	18.191	2.928	2.517	50	9	6	0	-2
4 Ελαιοκομικά	98.772	79.618	54.750	91	58	37	6	-6
5 Εσπεριδοειδή	5.692	3.111	3.328	7	2	2	0	-1
6 Αμπελουργία οινοπαραγωγής	2.266	3.731	2.077	4	4	2	0	0
7 Πρόβατα	8.688	10.699	7.603	30	43	23	3	-2
8 Αίγες	2.495	2.247	1.453	9	9	4	1	0
9 Λοιπή αμπελουργία	6.613	562	758	12	1	1	0	-2
10 Λοιπές αροτραίες	32.169	23.593	14.285	87	67	23	5	-4
11 Κηπευτικά & Ανθη	2.095	1.890	1.909	3	2	1	0	0
12 Λοιπές μόνιμες καλ/γείες	27.471	25.334	16.826	43	29	13	3	-3
13 Βοοειδή	4.063	2.495	1.469	35	16	4	1	-3
14 Καρποφόγα	120	152	89	0	0	0	0	0
15 Πολυκαλλιέργειες	13.870	12.628	5.400	35	28	7	2	-2
16 Συνδυασμός Εκτροφών	4.523	6.142	1.180	15	21	3	1	-1
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	3.663	4.631	1.524	14	20	3	1	-1
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	5.002	9.478	2.428	20	46	9	4	-1
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	3.278	2.206	2.243	4	4	6	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	265.081	210.641	128.796	506	399	155	30	-30

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Σενάριο B1: Περιφερειακές/χωρικές επιπτώσεις

Με την εφαρμογή του Σεναρίου B1 εσωτερικής σύγκλισης, κατά τη μεταβατική περίοδο, φαίνεται ότι οι πλέον πολυπληθείς από την άποψη των εκμεταλλεύσεων διοικητικές περιφέρειες, ήτοι η Κρήτη (17,3% των εκμεταλλεύσεων της χώρας) και η Κεντρική Μακεδονία (15,2%) θα υποστούν τις μεγαλύτερες μειώσεις -1,9% και -1,3% αντίστοιχα (βλέπε Πίνακα Π3). Συνολικά 6 περιφέρειες θα έχουν απώλειες (Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ιόνια Νησιά, Δυτική Ελλάδα, Στερεά Ελλάδα, Κρήτη) ενώ αυξημένες ενισχύσεις θα γνωρίσουν 7 περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος, Αττική, Πελοπόννησος, Βόρειο και Νότιο Αιγαίο) . Στο χαμηλότερο επίπεδο της χωρικής κλίμακας, φαίνεται ότι τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες μειώσεις της βασικής ενίσχυσης θα εμφανίσουν οι Περιφερειακές Ενότητες της Ζακύνθου, Πιερίας, Ηρακλείου και Ημαθίας, ενώ τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες αυξήσεις θα γνωρίσουν θα επωφεληθούν με άνοδο πάνω από 10% των ενισχύσεων η Χίος, η Κεφαλονιά, η Ρόδος και η Καστοριά (Πίνακας Π4).

Πίνακας Π11: Σενάριο B1: Κατανομή των ενισχύσεων ανά Διοικητική Περιφέρεια

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου B1 (σε εκατ. €)	Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου B1/2019 (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου B1/2019
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	109,72	110,12	0,40	0,4%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	205,31	202,71	-2,60	-1,3%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	52,59	55,21	2,61	5,0%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	152,85	151,63	-1,22	-0,8%
ΗΠΕΙΡΟΣ	31,65	31,94	0,29	0,9%
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	17,15	17,10	-0,04	-0,3%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	105,89	105,39	-0,50	-0,5%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	86,97	86,85	-0,12	-0,1%
ΑΤΤΙΚΗ	6,24	6,63	0,39	6,2%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	96,30	97,29	0,98	1,0%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	25,68	27,47	1,79	7,0%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	14,31	15,34	1,03	7,2%
ΚΡΗΤΗ	155,86	152,84	-3,02	-1,9%
ΣΥΝΟΛΟ	1.060,51	1.060,51	0,00	0,0%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π12: Σενάριο B1: κατανομή των ενισχύσεων ανά Περιφερειακή Ενότητα

Περιφερειακή Ενότητα	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου B1 (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου B1/2019	Περιφερειακή Ενότητα	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου B1 (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου B1/2019	Περιφερειακή Ενότητα	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου B1 (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου B1/2019
ΔΡΑΜΑ	15,68	15,78	0,6%	ΚΕΦΑΛΛ/ΝΙΑ	4,44	4,75	6,9%	ΛΑΣΗΘΙ	15,21	14,99	-1,4%
ΕΒΡΟΣ	37,42	38,46	2,8%	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑ	51,70	50,25	-2,8%	ΡΕΘΥΜΝΟ	46,22	46,22	0,0%
ΡΟΔΟΠΗ	28,50	27,81	-2,4%	ΑΧΑΪΑ	25,10	25,25	0,6%	ΧΑΝΙΑ	26,71	26,59	-0,4%
ΘΕΣΣΑΛ/ΚΗ	41,33	41,03	-0,7%	ΗΛΕΙΑ	29,09	29,89	2,7%	ΚΑΒΑΛΑ	13,57	13,71	1,0%
ΚΙΛΚΙΣ	28,15	28,32	0,6%	ΒΟΙΩΤΙΑ	25,55	25,62	0,3%	ΞΑΝΘΗ	14,55	14,36	-1,3%
ΠΕΛΛΑ	28,08	27,49	-2,1%	ΕΥΒΟΙΑ	13,83	14,40	4,1%	ΗΜΑΘΙΑ	19,07	18,56	-2,7%
ΠΙΕΡΙΑ	19,13	18,18	-5,0%	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	1,37	1,34	-1,9%	ΓΡΕΒΕΝΑ	10,53	11,31	7,4%
ΣΕΡΡΕΣ	49,93	48,83	-2,2%	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	41,94	41,22	-1,7%	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	5,58	5,94	6,4%
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	19,61	20,31	3,5%	ΦΩΚΙΔΑ	4,27	4,26	-0,4%	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	8,54	8,67	1,6%
ΚΟΖΑΝΗ	23,81	24,73	3,9%	ΑΤΤΙΚΗ	6,24	6,63	6,2%	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	8,28	8,31	0,3%
ΦΛΩΡΙΝΑ	12,67	13,22	4,3%	ΑΡΓΟΛΙΔΑ	14,13	14,35	1,6%	ΛΕΥΚΑΔΑ	1,51	1,62	7,4%
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	32,03	31,10	-2,9%	ΑΡΚΑΔΙΑ	9,37	9,87	5,3%	ΚΥΚΛΑΔΕΣ	7,13	7,71	8,2%
ΛΑΡΙΣΑ	77,50	77,43	-0,1%	ΚΟΡΙΝΘΙΑ	18,00	17,60	-2,2%	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	67,72	65,03	-4,0%
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	22,09	22,10	0,0%	ΛΑΚΩΝΙΑ	24,62	25,40	3,2%	ΚΕΡΚΥΡΑ	5,35	5,29	-1,0%
ΤΡΙΚΑΛΑ	21,22	21,00	-1,0%	ΜΕΣΣΗΝΙΑ	30,18	30,07	-0,4%	ΧΙΟΣ	1,68	1,83	9,0%
ΑΡΤΑ	6,79	6,73	-0,8%	ΛΕΣΒΟΣ	21,83	23,30	6,8%				
ΠΡΕΒΕΖΑ	8,04	8,22	2,3%	ΣΑΜΟΣ	2,17	2,34	7,8%				
ΖΑΚΥΝΘΟΣ	5,85	5,44	-7,0%	ΡΟΔΟΣ	7,18	7,62	6,2%				

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Σενάριο B2

Πίνακας Π13: Σενάριο B2: σύγκριση της κατανομής των ενισχύσεων ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους μεταξύ 2019 και 2022

Κατηγορίες Οικονομικού Μεγέθους (Τυπική Αξία Παραγωγής σε €)	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου B2 (σε εκατ. €)	Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου B2/2019 (σε εκατ. €)
< 2.000 EUR	63,32	59,65	-3,67
2.000 - <8.000 EUR	226,76	220,07	-6,70
8.000 - <25.000 EUR	355,43	351,31	-4,12
25.000 - <50.000 EUR	220,22	227,13	6,91
50.000 - <100.000 EUR	122,85	127,79	4,94
100.000 - <500.000 EUR	68,45	70,62	2,16
>500.000 EUR	3,46	3,93	0,47
ΣΥΝΟΛΟ	1.060,51	1.060,51	0,00

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π14: Κατανομή ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους, των εκμεταλλεύσεων στις οποίες τροποποιείται το ύψος της βασικής ενίσχυσης και μεταβολή του ύψους της βασικής ενίσχυσης λόγω εφαρμογής του Σεναρίου B2.

Κατηγορίες Οικονομικού Μεγέθους (Τυπική Αξία Παραγωγής σε €)	Αριθμός εκμεταλλεύσεων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Αριθμός εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Αριθμός εκμεταλλεύσεων χωρίς μεταβολή της βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων χωρίς μεταβολή της βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Αύξηση βασικής ενίσχυσης (σε εκατ.€)	Μείωση βασικής ενίσχυσης (σε εκατ.€)
< 2.000 EUR	61.880	31.168	28.974	30	15	15	2	-6
2.000 - <8.000 EUR	110.709	86.283	54.917	113	68	39	11	-18
8.000 - <25.000 EUR	67.985	56.898	33.938	173	121	57	16	-20
25.000 - <50.000 EUR	16.767	24.142	8.342	85	112	30	15	-8
50.000 - <100.000 EUR	5.574	9.027	2.049	46	71	11	10	-5
100.000 - <500.000 EUR	2.101	2.969	541	28	39	4	5	-3
>500.000 EUR	44	175	35	1	3	0	1	0
ΣΥΝΟΛΟ	265.060	210.662	128.796	477	429	155	60	-60

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π15: Σενάριο B2: σύγκριση της κατανομής των ενισχύσεων ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό

Παραγωγική εξειδίκευση/Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Υ (2019)		Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης),		Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου B2		Διαφορά βασικής ενίσχυσης B2/2019	
	Αριθμός	%	σε εκατ. €	%	σε εκατ. €	%	σε εκατ. €	%
1 Δημητριακά	47.942	7,9%	93,25	8,8%	94,53	8,9%	1,28	1,4%
2 Καπνός	6.321	1,0%	7,62	0,7%	6,26	0,6%	-1,36	17,9 %
3 Βαμβάκι	23.636	3,9%	66,12	6,2%	63,19	6,0%	-2,93	-4,4%
4 Ελαιοκομικά	233.140	38,6%	187,05	17,6%	185,50	17,5%	-1,54	-0,8%
5 Εσπεριδοειδή	12.131	2,0%	11,74	1,1%	10,86	1,0%	-0,88	-7,5%
6 Αμπελουργία οινοπαραγωγής	8.074	1,3%	10,01	0,9%	10,30	1,0%	0,29	2,9%
7 Πρόβατα	26.990	4,5%	93,73	8,8%	96,92	9,1%	3,19	3,4%
8 Αίγες	6.195	1,0%	21,11	2,0%	21,37	2,0%	0,26	1,2%
9 Λοιπή αμπελουργία	7.933	1,3%	15,16	1,4%	12,18	1,1%	-2,99	19,7 %
10 Λοιπές αροτραίες	70.047	11,6%	176,17	16,6%	177,51	16,7%	1,34	0,8%
11 Κηπευτικά & Ανθη	5.894	1,0%	6,19	0,6%	6,33	0,6%	0,14	2,3%
12 Λοιπές μόνιμες καλλιέργειες	69.631	11,5%	85,05	8,0%	83,79	7,9%	-1,26	-1,5%
13 Βοοειδή	8.027	1,3%	57,19	5,4%	53,74	5,1%	-3,45	-6,0%
14 Καρποφάγα	361	0,1%	0,43	0,0%	0,43	0,0%	0,01	1,3%
15 Πολυκαλλιέργειες	31.898	5,3%	70,22	6,6%	70,17	6,6%	-0,05	-0,1%
16 Συνδυασμός Εκτροφών	11.845	2,0%	37,97	3,6%	39,12	3,7%	1,15	3,0%
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	9.818	1,6%	36,18	3,4%	37,74	3,6%	1,56	4,3%
18 Μικτή εκτροφή μηνυκαστικών	16.908	2,8%	72,23	6,8%	77,37	7,3%	5,13	7,1%
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	7.727	1,3%	13,08	1,2%	13,20	1,2%	0,12	0,9%
ΣΥΝΟΛΟ	604.518	100,0%	1.060,51	100,0%	1.060,51	100,0%	0,00	0,0%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π16: Σενάριο Β2: κατανομή ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό, των εκμεταλλεύσεων στις οποίες τροποποιείται το ύψος της βασικής ενίσχυσης και μεταβολή του ύψους της βασικής ενίσχυσης

Παραγωγική εξειδίκευση/Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	Αριθμός εκμεταλλεύσεων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Αριθμός εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Αριθμός εκμεταλλεύσεων χωρίς μεταβολή της βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων χωρίς μεταβολή της βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Αύξηση βασικής ενίσχυσης (σε €)	Μείωση βασικής ενίσχυσης (σε €)
Δημητριακά	20770	18955	8217	40	42	13	5	-4
Καπνός	5340	241	740	6	0	0	0	-1
Βαμβάκι	18193	2926	2517	48	9	6	1	-4
Ελαιοκομικά	98766	79624	54750	85	63	37	11	-12
Εσπεριδοειδή	5692	3111	3328	6	3	2	0	-1
Αμπελουργία οινοπαραγωγής	2266	3731	2077	4	5	2	1	0
Πρόβατα	8686	10701	7603	28	46	23	6	-3
Αίγες	2493	2249	1453	8	9	4	1	-1
Λοιπή αμπελουργία	6613	562	758	11	1	1	0	-3
Λοιπές αροτραίες	32167	23595	14285	83	72	23	9	-8
Κηπευτικά & Ανθη	2095	1890	1909	3	3	1	0	0
Λοιπές μόνιμες καλ/γείες	27465	25340	16826	40	31	13	5	-6
Βοοειδή	4063	2495	1469	32	17	4	2	-5
Καρποφάγα (Χοίροι - Πτηνά)	120	152	89	0	0	0	0	0
Πολυκαλλιέργειες	13869	12629	5400	33	30	7	4	-4
Συνδυασμός Εκτροφών	4522	6143	1180	14	22	3	3	-2
Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	3662	4632	1524	13	22	3	3	-1
Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	5000	9480	2428	19	49	9	7	-2
Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	3278	2206	2243	3	4	6	1	0
ΣΥΝΟΛΟ	265.060	210.662	128.796	477	429	155	60	-60

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Σενάριο B2: Περιφερειακές/χωρικές επιπτώσεις

Με την εφαρμογή του Σεναρίου B2 εσωτερικής σύγκλισης, κατά τη μεταβατική περίοδο, φαίνεται ότι οι πλέον πολυπληθείς από την άποψη των εκμεταλλεύσεων διοικητικές περιφέρειες, ήτοι η Κρήτη (17,3% των εκμεταλλεύσεων της χώρας) και η Κεντρική Μακεδονία (15,2%) θα υποστούν τις μεγαλύτερες μειώσεις -3,6% και -2,5% αντίστοιχα (βλέπε Πίνακα Π5). Συνολικά 6 περιφέρειες θα έχουν απώλειες (Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ιόνια Νησιά, Δυτική Ελλάδα, Στερεά Ελλάδα, Κρήτη) ενώ αυξημένες ενισχύσεις θα γνωρίσουν 7 περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος, Αττική, Πελοπόννησος, Βόρειο και Νότιο Αιγαίο) . Στο χαμηλότερο επίπεδο της χωρικής κλίμακας, φαίνεται ότι τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες μειώσεις της βασικής ενίσχυσης θα εμφανίσουν οι Περιφερειακές Ενότητες της Ζακύνθου, Πιερίας, Ηρακλείου και Ημαθίας, ενώ τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες αυξήσεις θα γνωρίσουν θα επωφεληθούν με άνοδο πάνω από 10% των ενισχύσεων η Χίος, οι Κυκλάδες, η Σάμος, τα Γρεβενά, η Λευκάδα, η Κεφαλονιά, η Λέσβος, η Ρόδος, η Καστοριά, η Αττική και η Αρκαδία (Πίνακας Π6).

Πίνακας Π17: Σενάριο B2: Κατανομή των ενισχύσεων ανά Διοικητική Περιφέρεια

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου B2 (σε εκατ. €)	Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου B2/2019 (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου B2/2019
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	109,72	110,48	0,76	0,7%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	205,31	200,10	-5,21	-2,5%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	52,59	57,71	5,12	9,7%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	152,85	150,40	-2,45	-1,6%
ΗΠΕΙΡΟΣ	31,65	32,22	0,57	1,8%
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	17,15	17,08	-0,07	-0,4%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	105,89	104,93	-0,96	-0,9%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	86,97	86,69	-0,28	-0,3%
ΑΤΤΙΚΗ	6,24	6,99	0,75	12,0%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	96,30	98,23	1,93	2,0%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	25,68	29,14	3,47	13,5%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	14,31	16,32	2,01	14,1%
ΚΡΗΤΗ	155,86	150,22	-5,64	-3,6%
ΣΥΝΟΛΟ	1.060,51	1.060,51	0,00	0,0%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π18: Σενάριο B2: κατανομή των ενισχύσεων ανά Περιφερειακή Ενότητα

ΝΟΜΟΙ	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου B2 (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου B2/2019 (σε εκατ. €)	ΝΟΜΟΙ	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου B2 (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου B2/2019 (σε εκατ. €)	ΝΟΜΟΙ	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου B2 (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασική ενίσχυση σεναρίου B2/2019 (σε εκατ. €)
ΔΡΑΜΑ	15,68	15,87	1,2%	ΚΕΦΑΛΛ/ΝΙΑ	4,44	5,04	13,6%	ΛΑΣΗΘΙ	15,21	14,81	-2,6%
ΕΒΡΟΣ	37,42	39,47	5,5%	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑ	51,70	48,86	-5,5%	ΡΕΘΥΜΝΟ	46,22	46,27	0,1%
ΡΟΔΟΠΗ	28,50	27,14	-4,8%	ΑΧΑΪΑ	25,10	25,42	1,3%	ΧΑΝΙΑ	26,71	26,53	-0,7%
ΘΕΣΣΑΛ/ΚΗ	41,33	40,73	-1,4%	ΗΛΕΙΑ	29,09	30,65	5,4%	ΚΑΒΑΛΑ	13,57	13,83	1,9%
ΚΙΛΚΙΣ	28,15	28,50	1,2%	ΒΟΙΩΤΙΑ	25,55	25,69	0,6%	ΞΑΝΘΗ	14,55	14,17	-2,6%
ΠΕΛΛΑ	28,08	26,88	-4,3%	ΕΥΒΟΙΑ	13,83	14,92	7,9%	ΗΜΑΘΙΑ	19,07	18,03	-5,5%
ΠΙΕΡΙΑ	19,13	17,25	-9,9%	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	1,37	1,32	-3,8%	ΓΡΕΒΕΝΑ	10,53	12,04	14,4%
ΣΕΡΡΕΣ	49,93	47,75	-4,4%	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	41,94	40,51	-3,4%	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	5,58	6,29	12,7%
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	19,61	20,97	6,9%	ΦΩΚΙΔΑ	4,27	4,24	-0,8%	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	8,54	8,80	3,1%
ΚΟΖΑΝΗ	23,81	25,62	7,6%	ΑΤΤΙΚΗ	6,24	6,99	12,0%	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	8,28	8,33	0,6%
ΦΛΩΡΙΝΑ	12,67	13,75	8,5%	ΑΡΓΟΛΙΔΑ	14,13	14,55	3,0%	ΛΕΥΚΑΔΑ	1,51	1,72	14,2%
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	32,03	30,19	-5,8%	ΑΡΚΑΔΙΑ	9,37	10,34	10,3%	ΚΥΚΛΑΔΕΣ	7,13	8,27	16,1%
ΛΑΡΙΣΑ	77,50	77,34	-0,2%	ΚΟΡΙΝΘΙΑ	18,00	17,25	-4,2%	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	67,72	62,61	-7,6%
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	22,09	22,10	0,0%	ΛΑΚΩΝΙΑ	24,62	26,11	6,0%	ΚΕΡΚΥΡΑ	5,35	5,25	-1,8%
ΤΡΙΚΑΛΑ	21,22	20,78	-2,1%	ΜΕΣΣΗΝΙΑ	30,18	29,98	-0,7%	ΧΙΟΣ	1,68	1,96	17,0%
ΑΡΤΑ	6,79	6,69	-1,5%	ΛΕΣΒΟΣ	21,83	24,68	13,1%				
ΠΡΕΒΕΖΑ	8,04	8,40	4,5%	ΣΑΜΟΣ	2,17	2,49	14,9%				
ΖΑΚΥΝΘΟΣ	5,85	5,07	-13,4%	ΡΟΔΟΣ	7,18	8,04	12,0%				

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Σενάριο Γ

Πίνακας Π19: Σύγκριση της κατανομής των ενισχύσεων ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους μεταξύ 2019 και εφαρμογής Σεναρίου Γ

Κατηγορίες Οικονομικού Μεγέθους (Τυπική Αξία Παραγωγής σε €)	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου Γ (σε εκατ. €)	Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου Γ/2019 (σε εκατ. €)
< 2.000 EUR	63,32	55,04	-8,28
2.000 - <8.000 EUR	226,76	211,05	-15,71
8.000 - <25.000 EUR	355,43	346,45	-8,98
25.000 - <50.000 EUR	220,22	236,45	16,23
50.000 - <100.000 EUR	122,85	133,99	11,14
100.000 - <500.000 EUR	68,45	73,10	4,64
>500.000 EUR	3,46	4,44	0,97
ΣΥΝΟΛΟ	1.060,51	1.060,51	0,00

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π20: Κατανομή ανά κατηγορία οικονομικού μεγέθους, των εκμεταλλεύσεων στις οποίες τροποποιείται το ύψος της βασικής ενίσχυσης και μεταβολή του ύψους της βασικής ενίσχυσης λόγω εφαρμογής του Σεναρίου Γ

Κατηγορίες Οικονομικού Μεγέθους (Τυπική Αξία Παραγωγής σε €)	Αριθμός εκμεταλλεύσεων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Αριθμός εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Αύξηση βασικής ενίσχυσης (σε εκατ.€)	Μείωση βασικής ενίσχυσης (σε εκατ.€)
< 2.000 EUR	60.279	61.743	21	34	5	-14
2.000 - <8.000 EUR	105.467	146.442	85	126	25	-41
8.000 - <25.000 EUR	63.696	95.125	136	210	39	-48
25.000 - <50.000 EUR	15.480	33.771	69	167	35	-19
50.000 - <100.000 EUR	5.175	11.475	37	97	22	-11
100.000 - <500.000 EUR	1.970	3.641	22	51	12	-8
>500.000 EUR	37	217	1	4	1	0
ΣΥΝΟΛΟ	252.104	352.414	370	690	140	-140

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π21: Σενάριο Γ: σύγκριση της κατανομής των ενισχύσεων ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό

Παραγωγική εξειδίκευση/Τεχνικοοικονομικός Προσανατολισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΕΧΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (2019)		Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης),		Βασική ενίσχυση μετα την εφαρμογή σεναρίου Γ		Διαφορά βασικής ενίσχυσης Γ/2019	
	Αριθμός	%	σε εκατ. €	%	σε εκατ. €	%	σε εκατ. €	%
1 Δημητριακά	47.942	7,9%	93,25	8,8%	96,68	9,1%	3,43	4%
2 Καπνός	6.321	1,0%	7,62	0,7%	4,31	0,4%	-3,31	-43%
3 Βαμβάκι	23.636	3,9%	66,12	6,2%	59,39	5,6%	-6,73	-10%
4 Ελαιοκομικά	233.140	38,6%	187,05	17,6%	183,77	17,3%	-3,28	-2%
5 Εσπεριδοειδή	12.131	2,0%	11,74	1,1%	9,78	0,9%	-1,96	-17%
6 Αμπελουργία οινοπαραγωγής	8.074	1,3%	10,01	0,9%	10,64	1,0%	0,63	6%
7 Πρόβατα	26.990	4,5%	93,73	8,8%	101,17	9,5%	7,45	8%
8 Αίγες	6.195	1,0%	21,11	2,0%	21,77	2,1%	0,66	3%
9 Λοιπή αμπελουργία	7.933	1,3%	15,16	1,4%	8,42	0,8%	-6,74	-44%
10 Λοιπές αροτραίες	70.047	11,6%	176,17	16,6%	179,56	16,9%	3,40	2%
11 Κηπευτικά & Ανθη	5.894	1,0%	6,19	0,6%	6,50	0,6%	0,31	5%
12 Λοιπές μόνιμες καλλ/γείες	69.631	11,5%	85,05	8,0%	81,86	7,7%	-3,19	-4%
13 Βοοειδή	8.027	1,3%	57,19	5,4%	48,90	4,6%	-8,29	-14%
14 Καρποφάγα	361	0,1%	0,43	0,0%	0,44	0,0%	0,01	2%
15 Πολυκαλλιέργειες	31.898	5,3%	70,22	6,6%	70,12	6,6%	-0,10	0%
16 Συνδυασμός Εκτροφών	11.845	2,0%	37,97	3,6%	40,33	3,8%	2,36	6%
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	9.818	1,6%	36,18	3,4%	39,66	3,7%	3,48	10%
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	16.908	2,8%	72,23	6,8%	83,69	7,9%	11,46	16%
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	7.727	1,3%	13,08	1,2%	13,51	1,3%	0,43	3%
ΣΥΝΟΛΟ	604.518	100,0%	1.060,51	100,0 %	1.060,51	100,0%	0,00	0%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π22: Σενάριο Γ: κατανομή ανά Τεχνικοοικονομικό Προσανατολισμό, των εκμεταλλεύσεων στις οποίες τροποποιείται το ύψος της βασικής ενίσχυσης και μεταβολή του ύψους της βασικής ενίσχυσης

Παραγωγική εξειδίκευση/Κατηγορίες Τεχνικοοικονομικού Προσανατολισμού (ΤΟΠ)	Αριθμός εκμεταλλεύσεων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Αριθμός εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με μείωση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Νέος προϋπολογισμός των εκμεταλλεύσεων με αύξηση βασικής ενίσχυσης, μετά την εφαρμογή του σεναρίου (εκατ. €)	Αύξηση βασικής ενίσχυσης (σε εκατ.€)	Μείωση βασικής ενίσχυσης (σε εκατ.€)
1 Δημητριακά	20.364	27.578	33	64	13	-10
2 Καπνός	5.324	997	4	1	0	-3
3 Βαμβάκι	18.111	5.525	43	17	2	-9
4 Ελαιοκομικά	93.527	139.613	63	121	25	-28
5 Εσπεριδοειδή	5.517	6.614	4	5	1	-3
6 Αμπελουργία οινοπαραγωγής	2.063	6.011	3	8	2	-1
7 Πρόβατα	8.255	18.735	22	79	15	-7
8 Αίγες	2.431	3.764	7	15	3	-2
9 Λοιπή αμπελουργία	6.572	1.361	7	1	0	-7
10 Λοιπές αροτράιες	31.028	39.019	68	111	23	-19
11 Κηπευτικά & Ανθη	1.904	3.990	2	5	1	-1
12 Λοιπές μόνιμες καλ/γίες	25.287	44.344	29	53	12	-15
13 Βοοειδή	3.888	4.139	24	25	5	-13
14 Καρποφάγα	114	247	0	0	0	0
15 Πολυκαλλιέργειες	12.632	19.266	25	45	9	-9
16 Συνδυασμός Εκτροφών	4.133	7.712	10	30	6	-4
17 Μικτή φυτική & ζωική παραγωγή	3.187	6.631	9	30	7	-3
18 Μικτή εκτροφή μηρυκαστικών	4.619	12.289	15	69	16	-4
19 Εκμ/σεις ΜΗ Ταξινομούμενες	3.148	4.579	2	11	2	-1
ΣΥΝΟΛΟ	252.104	352.414	370	690	140	-140

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Σενάριο Γ: Περιφερειακές/χωρικές επιπτώσεις

Με την εφαρμογή του Σεναρίου Γ που αναφέρεται στην εξίσωση της αξίας των δικαιωμάτων, ανά Αγρονομική Περιφέρεια, φαίνεται ότι οι πλέον πολυπληθείς από την άποψη των εκμεταλλεύσεων διοικητικές περιφέρειες, ήτοι η Κρήτη (17,3% των εκμεταλλεύσεων της χώρας) και η Κεντρική Μακεδονία (15,2%) θα υποστούν τις μεγαλύτερες μειώσεις -7,8% και -5,9% αντίστοιχα (βλέπε Πίνακα Π7). Συνολικά 6 περιφέρειες θα έχουν απώλειες (Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ιόνια Νησιά, Δυτική Ελλάδα, Στερεά Ελλάδα, Κρήτη) ενώ αυξημένες ενισχύσεις θα γνωρίσουν 7 περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος, Αττική, Πελοπόννησος, Βόρειο και Νότιο Αιγαίο). Στο χαμηλότερο επίπεδο της χωρικής κλίμακας, φαίνεται ότι τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες μειώσεις της βασικής ενίσχυσης (έως -10%) θα εμφανίσουν οι Περιφερειακές Ενότητες της Ζακύνθου, Πιερίας, Ηρακλείου, Ημαθίας, Καρδίτσας, Αιτωλοακαρνανίας, Ροδόπης και Πέλλας ενώ τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες αυξήσεις θα γνωρίσουν θα επωφεληθούν με άνοδο πάνω από 20% των ενισχύσεων η Χίος, οι Κυκλάδες, η Σάμος, τα Γρεβενά, η Λευκάδα, η Κεφαλονιά, η Λέσβος, η Ρόδος, η Καστοριά, η Αττική και η Αρκαδία (Πίνακας Π8).

Πίνακας Π23: Σενάριο Γ: Κατανομή των ενισχύσεων ανά Διοικητική Περιφέρεια

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου Γ (σε εκατ. €)	Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου Γ/2019 (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου Γ/2019
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ	109,72	112,27	2,54	2,3%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	205,31	193,27	-12,03	-5,9%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	52,59	63,91	11,32	21,5%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	152,85	147,39	-5,45	-3,6%
ΗΠΕΙΡΟΣ	31,65	33,00	1,36	4,3%
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	17,15	16,96	-0,18	-1,1%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	105,89	103,31	-2,58	-2,4%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	86,97	86,33	-0,64	-0,7%
ΑΤΤΙΚΗ	6,24	7,87	1,63	26,2%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	96,30	100,83	4,53	4,7%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	25,68	33,03	7,35	28,6%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	14,31	18,64	4,33	30,2%
ΚΡΗΤΗ	155,86	143,69	-12,18	-7,8%
Σύνολο	1.060,51	1.060,51	0,00	0,0%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019

Πίνακας Π24: Σενάριο Γ: κατανομή των ενισχύσεων ανά Περιφερειακή Ενότητα

ΝΟΜΟΙ	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου Γ (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου Γ/2019	ΝΟΜΟΙ	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου Γ (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου Γ/2019	ΝΟΜΟΙ	Βασική ενίσχυση 2019 (έτος βάσης), σε εκατ. €	Βασική ενίσχυση μετά την εφαρμογή σεναρίου Γ (σε εκατ. €)	% Διαφορά βασικής ενίσχυσης σεναρίου Γ/2019
ΔΡΑΜΑ	15,68	16,21	3,4%	ΜΑΓΝΗΣΙΑ	22,09	22,18	0,4%	ΑΡΓΟΛΙΔΑ	14,13	15,04	6,4%
ΚΑΒΑΛΑ	13,57	14,25	5,0%	ΤΡΙΚΑΛΑ	21,22	20,24	-4,6%	ΑΡΚΑΔΙΑ	9,37	11,49	22,7%
ΕΒΡΟΣ	37,42	42,69	14,1%	ΑΡΤΑ	6,79	6,55	-3,4%	ΚΟΡΙΝΘΙΑ	18,00	16,34	-9,2%
ΞΑΝΘΗ	14,55	13,73	-5,6%	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	8,54	9,14	7,1%	ΛΑΚΩΝΙΑ	24,62	27,99	13,7%
ΡΟΔΟΠΗ	28,50	25,39	-10,9%	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	8,28	8,43	1,8%	ΜΕΣΣΗΝΙΑ	30,18	29,96	-0,7%
ΗΜΑΘΙΑ	19,07	16,46	-13,7%	ΠΡΕΒΕΖΑ	8,04	8,88	10,4%	ΛΕΣΒΟΣ	21,83	27,91	27,9%
ΘΕΣΣΑΛ/ΚΗ	41,33	39,91	-3,4%	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	5,85	4,08	-30,2%	ΣΑΜΟΣ	2,17	2,85	31,3%
ΚΙΛΚΙΣ	28,15	29,30	4,1%	ΚΕΦΑΛ/ΝΙΑ	4,44	5,74	29,3%	ΡΟΔΟΣ	7,18	9,08	26,4%
ΠΕΛΛΑ	28,08	25,02	-10,9%	ΛΕΥΚΑΔΑ	1,51	1,96	30,2%	ΚΥΚΛΑΔΕΣ	7,13	9,55	34,1%
ΠΙΕΡΙΑ	19,13	14,60	-23,7%	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑ	51,70	44,90	-13,2%	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	67,72	56,46	-16,6%
ΣΕΡΡΕΣ	49,93	45,13	-9,6%	ΑΧΑΪΑ	25,10	25,87	3,1%	ΛΑΣΗΘΙ	15,21	14,38	-5,5%
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	19,61	22,84	16,4%	ΗΛΕΙΑ	29,09	32,55	11,9%	ΡΕΘΥΜΝΟ	46,22	46,52	0,7%
ΓΡΕΒΕΝΑ	10,53	13,68	30,0%	ΒΟΙΩΤΙΑ	25,55	26,01	1,8%	ΧΑΝΙΑ	26,71	26,33	-1,4%
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	5,58	7,10	27,2%	ΕΥΒΟΙΑ	13,83	16,23	17,3%	ΚΕΡΚΥΡΑ	5,35	5,17	-3,2%
ΚΟΖΑΝΗ	23,81	28,01	17,6%	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	1,37	1,25	-9,2%	ΧΙΟΣ	1,68	2,27	35,2%
ΦΛΩΡΙΝΑ	12,67	15,13	19,3%	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	41,94	38,66	-7,8%				
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	32,03	27,67	-13,6%	ΦΩΚΙΔΑ	4,27	4,18	-2,2%				
ΛΑΡΙΣΑ	77,50	77,29	-0,3%	ΑΤΤΙΚΗ	6,24	7,87	26,2%				

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΣΔΕ 2019